MIHAIL DRUMEŞ
POVESTIRI DESPRE CUTEZĂTORI
MIHAIL DRUMES
POVESTIRI DESPRE
CUTEZĂTORI
EDITURA ION CREANGA, BUCUREŞTI, 1977
MAGELLAN
CEA DINTÎI CĂLĂTORIE
ÎN JURUL PĂMÎNTULUI
Magellan a fost unul din cei
mai de seamă eroi ai mărilor pe care i-a avut omenirea. Viaţa lui
zbuciumată e împletită cu fapte atît de extraordinare încît pare
de-a dreptul o legendă miraculoasă, izvorîtă din închipuirea oamenilor.
Călătoriile în necunoscut ale lui Cristofor Columb, care stîrniseră în lumea întreagă o vîlvă nemaipomenită (aşa cum, de
pildă, astăzi ar zbura cineva în planeta Marte şi s-ar întoarce de
acolo nevătămat), au înfierbîntat gîndurile portughezului Magellan şi i-au înfiripat un vis care îl va munci ani de-a rîndul : să
găsească, pe acelaşi drum al înaintaşului său, o ieşire spre Oceanul cel Mare (astăzi Pacific), ca să ajungă în îndepărtatul Orient
şi de acolo, încărcat de glorie, să se întoarcă spre apus în patrie,
făcînd astfel ocolul pămîntului pe apă.
Năzdrăvanul vis al cutezătorului Magellan se împlini pînă la
urmă. Dar cu cîte necazuri, cu cîte strădanii, cu cită perseverenţă ! însuşi iniţiatorul acestui vis nu se va mai înscrie printre
puţinii care se vor întoarce din această călătorie.

Nu găsi înţelegere în patria sa. Regele Emmanuel îi respinse
îndrăzneţul plan, aşa cum făcuse şi cu Cristofor Columb, înaintaşul său. In schimb îl ajută Carol Quintul, băieţandrul neînfricat
care domnea în Spania.
Se întîlniseră două nume mari ale istoriei.
într-o bună zi, cinci corăbii încărcate de oameni şi merinde
porniră voioase în larg, spre Indiile apusene, să cucerească pământuri noi pentru coroana spaniolă şi să creştineze pe „sălbaticii" locuitori ai insulelor răspîndite pe întinsul Oceanului
cel Mare.
Trei ani de zile ţinu această întîie călătorie în jurul lumii.
Suferinţele pe care le îndurară marinarii pe vechile corăbii fură
îngrozitoare. Pe deasupra, Magellan trebui să înăbuşe o revoltă
şi să taie capul răzvrătitului nobil Queseda. #
Trecură prin Ţara Focului, după peripeţii multe, şi găsind,
în fine, o trecere spre Oceanul Pacific, plutiră luni întregi pe ape
nesfîrşite şi încremenite, flămînzi şi înnebuniţi de arşiţă. Nenumăraţi marinari pieriră de foame şi boli, alţii se hrăniră cu propriile lor curele şi cingători, după ce mai întîi le muraseră în apa
sărată a oceanului.
Dar încrederea nemărginită a lui Magellan a învins tragedia
foamei. în zare se ivea îmbietor Arhipelagul Molucelor.
Totuşi soarta eroului nostru era pecetluită. El nu va avea

parte să se bucure de gloria descoperirilor sale. într-o luptă cu
indirenii, neînfricatul Magellan, cu sufletul aprins de dorul.unor
ţărmuri necunoscute, pieri dureros şi nedrept.
Fapta lui însă trăieşte şi astăzi şi va trăi întotdeauna.

I
PAJUL DIN LISABONA

In anul 1494, la curtea regelui din Lisabona, Emmanuel, era
zarvă mare. Trebuia să sosească un trimis al papei din Roma cu
o scrisoare pentru dreptcredinciosul rege care se plânsese mai de
mult împotriva regelui Spaniei. Cei doi regi stăpineau cea mai
mare parte a lumii cunoscută pe vremea aceea şi amândoi sprijineau la fel credinţa catolică.
Neînţelegerea dintre Madrid şi Lisabona nu putea fi decît în paguba „dreptei* credinţe şi, cînd
papa află de supărarea regelui portughez, îi cercetă plîngerea cu
toată luarea aminte, chemă la sine câţiva prelaţi, amirali şi geografi din Roma şi, după o îndelungată chibzuire, îi trimise
răspunsul.
Solul care aducea scrisoarea papei era însuşi cardinalul-secretar al Vaticanului.
In acea dimineaţă a primei duminici din luna aprilie, soarele
îşi arunca lumina aurie peste apele fluviului care străbătea oraşul, peste golful unde se legănau bărcile şi caravelele înarmate
ale suveranului, peste palatele de marmură şi peste grădinile doldora de verdeaţă.

La fereastra cea mare care deschidea vederii priveliştea portului şi a oceanului, regele, numai în halat şi scufiţă, aplecat pe
o hartă a pământului desenată de un călugăr cu multă ştiinţă, sta
de vorbă cu matematicianul Universităţii din Madrid, adus pe
furiş din capitala duşmanului său. Regele era furios şi nici speranţa într-o împăcare prin mijlocirea papei nu-l potolea.
— Crezi oare, Don Piedis, zise regele, că Spania are dreptul
să folosească singură bogatele insule descoperite de Columb în
apusul oceanului ?
Don Piedis răspunse :
— Sire, Indiile descoperite de Columb aparţin Spaniei, pentru că descoperirea lor s-a făcut pe cheltuiala personală a regelui
Spaniei. Dacă această cheltuială ar fi fost făcută de majestateavoastră, atunci...
— Ştiu, ştiu! îl întrerupse regele. Vrei să spui că regele Spaniei a fost mai puţin zgîrcit decît mine, a pus la bătaie cîteva
doniţe cu monede de aur şi acum i se întorc caravelele încărcate
cu drugi galbeni, cu perle şi sclavi. Dar regele Spaniei uită
— sau se face că uită — un lucru, anume că navigatorul era cetăţean portughez, era supusul meu !... Şi fără curajul, priceperea
şi isteţimea lui Columb, n-ar fi pus stăpînire pe Indii.
Don Piedis tuşi, se prefăcu a cerceta harta întinsă pe masă,
apoi zise cu glas scăzut :

— Sire, Columb, supusul majestăţii-voastre, a cerut de cl~
teva ori sprijinul părintelui vostru, dar propunerile lui n-au fost
niciodată luate în seamă. Ba odată fu ameninţat cu închisoarea
şi arderea pe rug, deoarece planul său de a ajunge în Indii, călătorind mereu spre apus — cînd se ştie că Indiile se află la răsărit — se întemeia pe credinţa că pămîntul e rotund, o adevărată
erezie osîndită de biserică. Columb fu silit să fugă din Portugalia,
în puterea nopţii, şi numai din întîmplare scăpă cu viaţă de urmăritorii părintelui vostru.
— Cunosc întîmplarea, o cunosc ! bombăni regele mofluz,
privind pe fereastră.
Apoi, întoreîndu-se către matematician, zise cu disperare,
ridicînd braţele :
— Uite, aşa nenorocesc părinţii neprevăzători pe urmaşii
lor !... De ce n-a sprijinit tata pe Columb ? De ce s-a temut să.
rişte cîteva caravele, cîţiva marinari, cîţiva bani ? Indiile ar fi
fost azi ale Portugaliei!
Matematicianul zise, arătînd harta :
— Sire, n-aveţi de ce să vă faceţi inimă rea. Pămîntul cred
că e mai mare decît şi-l închipuie geografii din zilele noastre.
Dar priviţi această hartă ! Dacă într-adevăr pămîntul e rotund,
cum susţin unii astronomi şi călugări eretici, ceea ce nu e scris

pe aceste două circumferinţe, ceea ce e întunecat se arată a fi
mult mai mare decît lumea pe care o vedem. Dacă majestateavoastră vrea să-şî întindă stăpînirea, n-are decît să trimită cîţiva
navigatori portughezi dincolo de Indiile apusene — în ţinuturi pe
care nu le-a cercetat încă nici un european şi unde se află poate
bogăţii mult mai mari decît ale spaniolilor... Majestatea-voastră
are caravele puternice din lemn de stejar, înarmate cu tunuri de
bronz, iar pivniţele palatului şi ale mînăstirilor regatului gem de
butoaie cu pulbere neîntrebuinţată. Ele ar putea să străbată cu
uşurinţă toate mările p^mîntului, cunoscute şi necunoscute, iar
haimanale care să-şi caute norocul pe alte meleaguri se găsesc
destule în pieţele lisabonei.
— Ai dreptate, zise regele. Dacă totuşi vasele mele se întîlnesc cu cele spaniole şi, în loc să cucerească ţinuturi noi, se iau
la harţă ? Ce facem atunci ?
La o asemenea situaţie matematicianul nu se gîndise încă şi
rămase o clipă uluit, fără a putea da un răspuns. Din fericire, tocmai atunci sună trimbiţa de la poarta mare a palatului, semn că
se apropia alaiul care aducea pe trimisul papei.
— Şi eu care nu mi-am pus încă peruca !
Zicînd acestea, regele se repezi într-una din camerele învecinate.

După solemnitatea primirii cardinalului în sala de recepţie,
oaspetele fu condus în iatacul reginei.
Cardinalul îi dete binecuvântarea, apoi se retrase un pas şi
scoase din buzunarul sutanei de mătase vişinie un sul de pergament, pe care începu a-l citi încet, monoton, îndelung. Era scrisoarea papei, în latineşte, către majestăţile-lor regele şi regina
Portugaliei. De la o vreme, regina, plictisindu-se, făcu un semn
cu mîna. Uşa din dreapta se deschise. Intrară im paj şi o micuţă
domnişoară de onoare. Cel dintâi aduse o tavă pe care se afla o
oglindă, o fiolă de praf şi o cutie de bomboane. Luînd oglinda, regina îşi cercetă chipul, îşi potrivi zulufii şi începu a se parfuma.
Pajul şi domnişoara de onoare trecură de partea cealaltă a
divanului, unde nu-i vedea nimeni.
Nu se cunoşteau. Pajul slujea de mai bine de cinci ani, iar
domnişoara fusese trimisă la curte, numai de o lună, de stareţa
mînăstirii Măria Magdalena, din munţii de la miazănoapte.
— Cum te cheamă ? îl întrebă fără sfială domnişoara de onoare. Şi ochii ei negri, cu sprâncenele tari, îmbinate, căzură,
grei de simţăminte, asupra pajului înalt, subţiratic şi bălai ca im
spic de orz.
— Magellan, aşa mă cheamă, răspunse tînărul privindu-şi
vîrful pantofului de atlas.

— Şi mai cum ?... Care ţi-e numele cel mic ? stărui fata.
— Fernando. Fernando Magellan !
— Eşti de mult la curte ? şi, fără a mai aştepta răspuns, fata urmă : Eu sînt numai de o lună. Pe mine mă cheamă Clara
de Vales. îmi place mult aici la curte. E mai frumos ca la mînăstirea de maici din munţi. Mi s-a spus că aici, la Lisabona, nu
ninge niciodată. în munţi ninge aproape tot anul. Dar pînă acum
am fost ţinută aici numai între domnişoarele de onoare. E întîia
oară cînd fac serviciul cu un paj. Cum ai spus că te cheamă ?...
Pajul ridică asupra ei privirile albastre, reci, severe şi răspunse, abia pronunţînd silabele :
— Domnişoară Clara e mai bine să tăcem, să ascultăm ce
citeşte cardinalul. E o scrisoare a papei către regele nostru. I
ceva foarte însemnat.
— O ! Ceva însemnat ! Şi încă pe latineşte ! Dumneata şti
latineşte ?...
— Desigur, răspunse tînărul. La curte numai servitorii ş
vizitiii nu ştiu latineşte. Trebuie să înveţi şi dumneata. în laţi
neşte se învaţă geografia, istoria, astronomia, navigaţia, ma
tematicile.
Fata îl privi cu ochi mari, aproape speriată :
— Şi... şi ai învăţat geografie, istorie, navigaţie şi toat pe latineşte ?
— De bună seamă, răspunse tînărul mirat de asemenea în

trebări. Cine nu învaţă nu are ce căuta la curte şi eu am veni
aici să învăţ.
— Oh, mi-e milă de dumneata, Fernando Magellan ! ros fata cu glas înduioşat. Fac prinsoare că nici nu ştii să dansezi
Magellan rîse cu tristeţe, apoi răspunse :
— La ee mi-ar folosi ?... Rostul vieţii mele nu e să danse:
Soarta mea nu e deloc veselă. Asta o ştiu de cînd eram de cin*
ani, cînd a murit tata şi ne-a lăsat singuri pe lume, pe mama :
şase fraţi, numai cu un petic de pămînt. Eu trebuie să înv;
mult, domnişoară Clara, aşa că n-am timp să dansez. Trebuie £
răscumpăr pentru familia mea moşia părintească pierdută odat
cu moartea tatii.
Glasul monoton al cardinalului se auzea citind mereu lung
scrisoare a papei. Fernando Magellan tresări. Cuvintele latineş
îl izbiră deodată.
Fernando Magellan şopti:
— împărăţia lumii s-a împărţit de azi înainte în două. Paf
a trimis solie regelui nostru că, pe întinderea Oceanului, a tr; i
o linie1, dincolo de pămînturile descoperite de Columb. Pîi i
acolo va stăpîni regele Spaniei...
Tînărul oftă din nou, apoi urmă :
— Dincolo de acea linie n-a călătorit încă nimeni, domn

şoară Clara ! Mă gîndesc să cad in genunchi înaintea regelui
Note:
1 Este vorba de linia trasă de papa Alexandru al Vl-lea Borgia, care i
respunde aproximativ cu meridianul de 46° longitudine vestică, prin Tratatul de Tordesillas din 1494. A fost prima împărţire colonială a lumii ; Portugalia a fi într-un fel exclusă de la stăpînirea Lumii Noi, exceptînd cam o cincime Brazilia. (N.A.)
nostru şi să-i cer învoirea de a porni în cercetarea apelor, mai
departe, tot înainte, pînâ la noi, la Lisabona, dacă pămîntul e
rotund, precum însumi cred.
— Şi nu ţi-e fricâ, Fernando ?... Dacă pe acolo sînt sălbatici,
mîncători de oameni... zise fata căutîndu-i privirea.
— Sînt poate şi golfuri cu perle, livezi cu mirodenii, munţi
cu aur şi argint. Cine se teme de moarte n-are parte de viaţă.
Voi cere regelui îngăduirea de a pleca şi de a purta dincolo de
linia împărăţiei spaniole flamura noastră portugheză.
Şi ochii tânărului se aprinseră de un foc ciudat.
în aceeaşi clipă trompetele de sub ferestrele iatacului reginei izbucniră cu putere.
Audienţa se sfîrşise.
Cardinalul se înclină dinaintea reginei, strîngînd sulul de
pergament din care citise. Regina mai luă o bomboană şi înclina
şi ea capul cu zulufii bălai.

II
FUGARII

Trecură de atunci douăzeci şi doi de ani.
într-o noapte ploioasă, coborau munţii, pe o potecă, doi călăreţi, pe cai mărunţi, ale căror copite călcaseră toate cărările,
înveliţi în pelerine lungi cu glugi, călătorii mergeau prin beznă
fără a schimba un cuvînt. Ploaia răpăia pe stîncile pleşuve ale
munţilor şi, devale, se auzea ropotul şuvoaielor care se revărsau în rîul Togo.
Pe la miezul nopţii, cei doi fugari trecuseră creasta şi acum, în revărsatul zorilor, se apropiau de fruntaria ţării. Cu
tot pericolul unui coborîş pe ploaie, călăreţul din faţă dădu pinteni calului şi porni în galop. La o cotitură, unde poteca se ascundea în desişul unei păduri de fagi, opri şi privi înapoi. Tovarăşul de drum nu se vedea. Descăleca, şterse ochii calului de ploaie
şi aşteptă. în curînd se ivi şi celălalt călăreţ.
— De ce ai luat-o la sănătoasa ? Vrei să-ţi frîngi gîtul pe ploaia asta ?
— Trebuie să ne grăbim ! răspunse celălalt. De aci încolo,
poteca coboară lin. Trebuie să ajungem la riu înainte de revărsatul zorilor, să nu ne vadă grănicerii de pe pod. Sînt sigur că
regele Emmanuel a dat poruncă să fiu prins, dacă-oi încerca să
trec în Spania.
— Atunci să ne grăbim ! zise tovarăşul de drum şi, scuturîndu-şi gluga şi mînecile de ploaie, se aruncă în şa.
Cei doi fugari erau Fernando Magellan, fostul paj de acum douăzeci şi doi de ani de la curtea regală a Portugaliei, şi
Ruy Faleiro, un vestit astronom şi geograf.

Amarnică viaţă dusese Magellan din ziua cînd îi veni în minte s-o ia pe urmele lui Columb, descoperitorul Indiilor de apus
(Antilele de azi), depăşind linia închipuită trasă de papa de-a
lungul oceanului, spre a deosebi împărăţia portugheză de împărăţia spaniolă. Ceea ce tînărul paj, însufleţit de o tainică frenezie,
spusese micei Clara de Vales rămăsese doar o dorinţă neîmplinită. Cînd se trezi din această visare, se ruşina. Nimeni — nici
el, nici altcineva — nu ştia ce se află dincolo de insulele descoperite de Columb. Erau alte întinsuri ? Un continent nou ? O
mare ? Sau, poate, capătul pămîntului, genuna de întuneric şi
de spaime a iadului ? Trăgînd o linie pe ocean, papa dăduse
Spaniei o lume cunoscută, plină de bogăţie, iar Portugaliei,
întreg necunoscutul cu ameninţătorul său pustiu.
Dar prevestirea pe care o făcuse domnişoarei de onoare
tînărul Fernando Magellan n-o uită. în el rămăsese o certitudine
şi, fără s-o mărturisească, ştia că, pînă la urmă, destinul nu va
întîrzia să se împlinească.
Oştenii regelui, îmbarcaţi pe caravele bine înarmate, făcuseră ocolul Africii, intraseră în Oceanul Indian (adevăratul Ocean
Indian) şi debarcaseră în India, locuită, atunci ca şi acum, nu de
piei roşii, ci de seminţii albe, războinice, urmaşi ai vechilor inzi,

coborîţi din Himalaia. Printre oştenii portughezi se aflase şi
tînărul Fernando Magellan, atras mai mult de dorul de luptă şi
de vitejie, decît de pofta de înavuţire a tovarăşilor săi.
Şapte ani luptă Magellan, ca ofiţer, în cadrul trupelor
portugheze, pentru a cuceri un nou imperiu coroanei
portugheze. Triburile de inzi erau mai cutezătoare, mai isteţe decît pieile roşii
care-l întîmpinaseră pe Columb în Cuba, Espanola şi în celelalte
insule descoperite şi mulţi soldaţi portughezi îşi lăsară oasele pe
acele meleaguri depărtate. împotriva năvălitorilor europeni,
luptau nu numai inzii, dar şi molimele locului, frigurile galbene,
difteriile, başca fiarele de acolo, ascunse în păpurişuri : jaguarii,
viperele, elefanţii...
Cînd se-ntoarse la curte, Magellan şi camarazii săi de luptă
fură primiţi cu onoruri de paradă. Ei nu primiră nici o răsplată,
căci regele se socotea în dreptul său de a cere curtenilor totul,
fără a le da ceva în schimb. Magellan mi se simţi jignit de
această lipsă de recunoştinţă. Ceea ce-l mîhnea şi, uneori, chiar
îl înfuria era viaţa trîndavă de la curte, pe care el, bărbat de
treizeci şi patru de ani, n-o putea suferi. Balurile, ospeţele, cîntarile şi linguşirile nu mai puteau fi pe placul unui temerar care
luptase în smîrcurile Indiei.

Aflînd de hotărîrea căpitanului Sequeira de a porni cu o oaste
portugheză spre insulele mari şi peninsulele de dincolo de India,
unde pătrunseseră mai de mult vasele de comerţ spaniole, se
înrola şi el părăsind din nou Portugalia. în peninsula Malacca,
într-o încăierare cu malaezii, Magellan scăpă de la moarte pe
căpitanul Sequeira. La asaltul cetăţii Goa, cunoscând felul de
luptă al băştinaşilor, propuse o retragere. Sfaturile lui Magellan
nu fură însă ascultate. Drept urmare, portughezii se
văzură înfrînţi. Magellan fu silit să se întoarcă în patrie. Aici se iscă un
nou prilej de a scăpa de viaţa de la curte. Izbucnise o revoltă în
Maroc, care, pe atunci, se afla sub stăpînire
portugheză, şi Magellan porni iar, a treia oară, la luptă. Era acum în puterea
vîrsteL O lance aruncată cu dibăcie îl nimeri drept în genunchi.
Din fericire, lancea nefiind Otrăvită, rana se lecui repede. Dar
osul nu se mai vindecă bine şi Fernando Magellan rămase şchiop
pentru tot restul vieţii. O neînţelegere cu comandantul trupelor
portugheze îl duse în faţa tribunalului militar. Scăpă de osîndă
arătîndu-şi rana dobîndită în luptă.
Nemaiaşteptînd nici o bravură de la un ofiţer şchiop, regele

uită de toate serviciile aduse de Magellan. Acesta, dezgustat de
atîta nerecunoştinţa, se retrase departe de curte, în casa părintească dintr-o provincie de miazănoapte a Portugaliei.
Acolo trăi cîţiva ani în pace, studiind cărţi de cosmografie şi
navigaţie. Astfel află de isprava unui tînăr şi nobil spaniol
Vasco Nuner de Balboa care, în 1513, întovărăşit de o mînă de
luptători îndrăzneţi şi de o haită de cîini, străbătuse istmul de
Panama al Americii Centrale — tăiat azi de cunoscutul canal —
şi atinsese ţărmul oceanului numit mai apoi Pacific.
Tot pe atunci, Magellan primi o scrisoare tocmai din insula
Ternate, care se află în Arhipelagul Molucelor. Un bun prieten,
Francisco Serrão, părăsise Malacca încă de pe vremea cînd Magellan se afla acolo, şi se aşezase în insula atît de depărtată, unde
îşi întemeiase o gospodărie. Serrão, ca şi cum ar fi aflat de starea
umilă a fostului tovarăş de luptă, îi descria bogăţia şi frumuseţea insulei, îndemnîndu-l să părăsească Portugalia care se dovedea atît de puţin recunoscătoare.
Fernando Magellan, făcînd legătura între aceste două întîmplări — descoperirea Oceanului celui Mare şi scrisoarea venită din Arhipelagul Molucelor — gîndul său cel vechi, al unei
călătorii dincolo de linia papală şi de Indiile apusene descoperite
de Columb, se trezi din nou tot mai viu şi mai puternic.

Răspunse îndată prietenului din insula Ternate că va veni
şi el în curînd acolo, dar nu pe drumul obişnuit ocolind Africa, ci
pe drumul lui Columb.
Pe acest drum însă trebuia să se găsească un istm al continentului tăiat de apele celor două oceane, altfel călătoria spre
Arhipelagul Molucelor mergînd drept către apus era cu neputinţă. Dar dacă un asemenea „paso" (trecere) exista înti>adevăr ? !... Drumul spre răsăritul îndepărtat ar fi fost mult scurtat,
iar Portugalia putea dobîndi într-adevăr stăpînirea împărăţiei
aflate dincolo de linia trasă de papă.
Pe vremea aceea nu existau încă societăţi comerciale, nici
bănci de export, care să vină în sprijinul lui Magellan. De aceea
tot regele Portugaliei — şi numai el — putea să sprijine pe
Magellan dîndu-i putinţa de a porni în acele nemaipomenite călătorii. Era o speranţă — singura speranţă în acele împrejurări.
Tot astfel mai înainte, Columb propusese regelui din Lisabona să-i sprijine călătoria spre apus. Dar sfetnicii se împotriviseră, necrezînd în rotunzimea pămîntului, şi Columb fusese silit
să plece în Spania.
Va avea Magellan mai mult noroc ? Va găsi mai multă crezare ? Oare pilda lui Columb, care adusese Spaniei atîtea bogăţii
neaşteptate, să nu fi luminat mintea şi să nu fi îmbunat inima
oamenilor de la curtea Portugaliei ?

Şi aşa Magellan se înfăţişă din nou regelui său. Cu ajutorul
hărţilor şi informaţiilor pe care le primise în legătură cu ultimele descoperiri în apus, căuta să încredinţeze pe suveran că
spaniolii au făcut treaba pe jumătate şi că trebuia să se afle pe
undeva o trecere din Oceanul Atlantic în Marea cea nouă, descoperită de Vasco de Balboa ; în drumul spre Arhipelagul Molucelor, spre răsăritul îndepărtat, spre Japonia şi China.
Din păcate, regele Emmanuel se arătă tot atît de neînţelegător şi de avar ca şi odinioară tatăl său faţă de Columb. Nici nu
vru să asculte toate lămuririle fostului său ofiţer, pe care-l socoti
„zănatic". Banii care i se cereau i se părură bani aruncaţi pe
fereastră.
Jignit şi îndurerat, Fernando Magellan părăsi curtea şi se
întoarse în provincie.
„Şi totuşi, Clara de Vales, voi călători dincolo de Indiile lui
Columb !" îi spuse Magellan, în închipuirea sa, fragedei domnişoare de onoare pe care ştim în ce fel o cunoscuse.
Cînd cei doi călăreţi trecuseră un rîu aflat la frontiera Spaniei, începea să se lumineze de ziuă. Dar ploaia înteţindu-se,
grănicerii de pe pod, adăpostiţi în gherete, şi nu-i putură zări
pe fugari.
De la malul rîului pînă la tîrgul cel mai apropiat de pe teritoriul Spaniei, Fernando Magellan şi tovarăşul lui

de drum, astronomul şi geograful Ruy Faleiro, merseră mai mult pe jos, prin
făgaşuri înnămolite ducînd de zăbale caii istoviţi.
— Numai de nu s-ar fi udat hărţile în desagă ! zise Magellan care mergea înainte.
— N-ai nici o grijă, deoarece le-am învelit în două piei tăbăcite, răspunse geograful.
Pe la amiază ajunseră într-un tîrg spaniol. La ospătăria din
mijlocul tîrgului cerură adăpost şi hrană, apoi, după ce îngrijiră
de cai, se culcară, căci voiau să pornească mai departe, în faptul
dimineţii.
Destinul se împlinea. Domnea pe acea vreme în Spania un
băieţandru de 17 ani, a cărui energie avea să-l păstreze în amintirea istoriei sub numele de Carol Quintul. Era suveranul care,
mai tîrziu, stăpînind Germania, Italia, Austria, nordul Franţei,
şi, bineînţeles, Spania, cu imensele ei teritorii, putea spune că-n
împărăţia lui „soarele nu apune niciodată".
Un astfel de om găsea Magellan pe tron cînd a pus piciorul
in Spania.
Pe atunci avea multă trecere la curtea spaniolă un episcc
anume Fonseca, om plin de îndrăzneală şi care susţinuse rr
înainte şi pe Columb.
Magellan şi astronomul Faleiro, după doi ani de insisten"
încheiară un contract cu regele Spaniei. Acesta le dădea cinci c

ravele şi alimentele necesare pentru o călătorie de doi ani, cinci
sută*din aurul şi celelalte avuţii pe care le vor dobîndi navig
torii, restul de nouăzeci şi cinci la sută fiind dreptul regelui. C
ceritorii dobîndeau apoi privilegiul de a face comerţ cu no.
colonii.
Magellan luă conducerea întregii expediţii. Oamenii de bordul celor cinci caravele trebuiau să se supuie orbeşte porum
lor sale, cei neascultători putînd fi osîndiţi la moarte.
Aflînd de cele puse la cale în Spania, regele Portugal fu cuprins de o furie oarbă. încercă să ponegrească pe Magellc
dar, neizbutind, îl momi cu făgăduieli să se întoarcă în patr
Toate zvîrcolirile regelui Portugaliei fură zadarnice. Magellti
rămase credincios regelui Spaniei şi aşteptă ca statul să cumpe e
cele cinci caravele făgăduite de Carol Quintul.
„Escadra" lui Magellan : Trinidad, vasul comandantului, S
Antonio, Concepciân, Victoria şi Santiago, fu alcătuită din cai
vele vechi că abia puteau să facă o preumblare de-a lun^âl
coastelor spaniole necum să străbată oceanele globului.
Magellan repară pe cît era cu putinţă vasele de lemn, le
înarma cu tunuri şi primi în solda lui oamenii pe care-i găsi gsk

pentru o asemenea călătorie năzdrăvană, în totul două st
şaizeci şi cinci de bărbaţi, din care numai două sute erau sp
nioli, ceilalţi portughezi, italieni, francezi şi nemţi — aceştia cj*
urmă pricepuţi la mînuirea tunurilor.
Patru nobili spanioli, ahtiaţi după aur şi alte avuţii, intrală
în tovărăşia lui Magellan, luînd comanda a patru caravele : Juh
de Cartagena, pe San Antonio ; Gaspar de Quesada, pe Conce
don; Luis de Mendoza, pe caravela Victoria şi Juan Serrão
Santiago.
Magellan, cu durerea în suflet, fu silit să se despartă prietenul şi tovarăşul de drum, geograful Ruy Faleiro, care, ji
nit că nu i se încredinţase conducerea celor cinci caravele,
retrase.
Totuşi Magellan luă cu sine şi cîţiva învăţaţi, printre care m
tînăr italian, istoricul Antonio Pigafetta, care a: scris în amănu
ţime toate întîmplările marii călătorii.

III
SPRE ŢARA DE FOC

Sînt peste patru sute cincizeci şi cinci de ani de cînd, în dimineaţa zilei de 20 septembrie 1519, cele cinci caravele porniră
înjarg. Magellan avea 39 de ani, era un bărbat în puterea
vîrstei şi pornise să facă, pentru întîia oară, înconjurul lumii,

-— Cel mai mare pericol care ne paşte e pe aproape ! zise el
lui Antonio Pigafetta, de-ndată ee ieşiră din portul San Lucar.
— Nu se poate ! răspunse acesta. Marea e liniştită şi nu se
simte de nicăieri vreun semn de furtună !
— Nu de furtuni mă tem, ci mai ales de vremea frumoasă,
care va îngădui regelui Portugaliei să ne vadă pleeînd spre apus
cu vasele regelui Spaniei.
Pînă la insulele Canare, cele cinci caravele în fruntea cărora
se afla, bineînţeles, aceea a comandantului, navigară în linişte.
Portughezii nu prinseseră nimic de veste. Acolo vasele luară apă
de băut şi porniră după miezul nopţii mai departe, spre apus,
către „Indiile" lui Columb.
Nu de furtuni avură parte în zilele următoare caravelele lui
Magellan, ci, dimpotrivă, de prea multă linişte ! Vîntul încetase
şi pînzele căzură. Vasele înaintau însă abia mişcate de lopeţile
oamenilor de la bord. Douăzeci de zile ţinu această acalmie. Apoi,
deodată, se porniră ploi fierbinţi, furtunoase, brăzdate de fulgere
apropiate de valuri, îngrozind pînă şi pe cei mai cutezători
dintre mateloţi.
Vijeliile ţinură nouăzeci de zile încheiate. Nădejdea de a se

apropia de \p*eun ţărm scăzuse şi Magellan fu silit să reducă la
jumătate porţiile de hrană, pentru ca mai tîrziu echipajul să nu
fie lovit de foamete.
Oamenii se răzvrătiră şi în fruntea lor se puse Juan de Cartagena, comandantul vasului San Antonio, care nădăjduia să
doboare pe Magellan şi să ia el conducerea celor cinci caravele.
Dar Magellan, care făcuse trei războaie, ştia să comande. Tri^
mise numaidecît o escortă puternică pe bordul vasului răzvrătit,
care aresta pe căpitan şi-l aduse pe vasul Victoria. Magellan nu
vru să-l mai vadă, nici să schimbe cu el vreun cuvînt.
„In asemenea împrejurări, nesupunerea e mult mai gravă
decît o îufrîngere ; e o trădare. Şi eu cu trădătorii nu stau de
vorbă !a zise Magellan către şeful escortei şi, şchiopătînd, se îr
dreptă spre tribordul caravelei.
Privi în zare la valurile furioase ale oceanului, apoi, întoi
cîndu-se către şeful escortei, zise tare, ca să fie auzit şi de căti
rebelul înconjurat de mateloţii înarmaţi:
— Păcat de nobleţea numelui ! Juan de Cartagena! Puah!.
Mai bine purta un nume de rîndaş. Să puneţi pe ticălos în Iar
ţuri, să-l aruncaţi în fundul caravelei şi să i se dea numai u
sfert de pîine şi o lingură de apă pe zi.

Curajul, hotărîrea, mîndria şi severitatea comandantul!
readuseră disciplina între ceilalţi oameni ai echipajului.
La 29 noiembrie zăriră coastele Braziliei şi, după alte 14 zii
se opriră îh portul Bahia de Caleo Trio (azi Rio de Janeiro), unc i
poposiră.
Aci întîlniră indieni, piei roşii, foarte războinici, dar Magella
şi oamenii săi izbutiră să-i îmblîrţzească dăruindu-le podoabe c i
sticlă colorată. Localnicii în schimb aduseră albilor carne c
tapir, fructe de ananas şi cartofi, pe care europenii îi vedeau şi
gustau pentru întîia oară. Tot de la indienii brazilieni oamenii li.
Magellan luară hamacul, în care se odihneau şi care astăzi i
întrebuinţat pretutindeni.
în căutarea canalului care să străbată pînă la cealaltă mar,
cele cinci caravele porniră de-a lungul ţărmului, spre miazăs
La 11 ianuarie ajunseră în dreptul fluviului numit azi La Plat,
care venea din adîncul continentului.
— Cine se încumetă să pornească pe acest fluviu în sus ?,
Poate că el face legătura cu celălalt ţărm ! zise Magellan căfc i
cei trei comandanţi de caravele, adunaţi pe bordul Victori*
Nu răspunse nimeni. Nobilii spanioli lăsară privirile în jo,
Nici unul nu vru să-şi rişte viaţa.

— Atunci de ce aţi venit ?... izbucni Magellan furios. \
închipuiaţi că o asemenea călătorie va fi plăcută şi uşoară ca 11
bal de la curte ?... îmi pare rău că v-am stricat lenea din Spâni,
E prea departe ca să vă mai trimit înapoi.
Magellan alese doisprezece din cei mai buni mateloţi, >
făgădui o bună răsplată şi le porunci să cerceteze rîul pînă la i
voarele sale.
După douăzeci de zile, oamenii se întoarseră. Rîul pe care
numim azi La Plata nu era canal şi deci nu putea fi folosit <
caravelele lui Magellan.
în acest timp oamenii se hrăniră cu pinguini, a căror cari i
era gustoasă şi care trăiau pe acele meleaguri.
Magellan iertă 11
căpitanul Cartagena, dar nu-i mai dete comanda vasului San
Antonio.
Cele cinci caravele porniră mai departe, spre miazăzi de-a
lungul coastelor, în căutarea unui canal. Plutiră astfel vreo două
luni de-a lungul ţinutului pe care azi îl numim al Patagoniei.
Istoviţi, flămînziţi, oamenii de pe caravele abia îşi mai puteau îndeplini îndatoririle. Magellan opri escadra în golful San Juliân,
bogat în peşte şi puse să se ridice pe ţărm adăposturi de lemn
pentru comandanţii de caravele.

în prima noapte de odihnă, căpitanul Cartagena, cu sufletul
încă rănit de umilirea la care fusese supus de comandantul escadrei, se strecură în baraca învecinată, în care găsi pe Gaspar de
Quesada, comandantul caravelei Concepcion, şi pe Luis de Mendoza, comandantul caravelei Victoria, încălzindu-şi mîinile şi
picioarele la un jar de cărbuni din mijlocul încăperii.
Cei doi comandanţi tăceau, abătuţi.
— Ce înseamnă această batjocură ? zise căpitanul Cartagena cu vocea înăbuşită, cu pumnii strînşi, oprindu-se în faţa
celor doi comandanţi de caravele. Pînă cînd vom suporta îngîmfarea acestui portughez zănatic şi şchiop ? După ce am primit
umilirea de a ne pune sub comanda sa, trebuie să ne lăsăm duşi
de nebunia lui pînă vom muri de foame sau ne vom izbi cu vasele
de stînci ? Pînă cînd ? Vă întreb : Pînă cînd ?...
Cei doi comandanţi ridicară-ncet privirile spre el, dar nu
răspunseră.
Căpitanul Cartagena urmă :
— Eu mi-am dat seama de mult că, urmînd orbeşte pe acest
Magellan, dezertor portughez, ne vom pierde capul. Dar în loc
să săriţi în ajutorul meu, aţi lăsat pe ticălos să mă puie în lanţuri şi numai dintr-o întîmplare nu mi-a tăiat capul. Spuneţi-mi,
ce aveţi de gînd să faceţi ? Mergeţi mai departe cu el, cu nălucirile sale sau treceţi de partea mea ? Eu mă-ntorc acasă. Mă las

păgubaş. Nu am nevoie nici de aurul, nici de comerţul din răsăritul îndepărtat! E destul de bogată Spania noastră.
Văzînd că cei doi comandanţi tăceau mereu, căpitanul Cartagena strigă la ei:
— Nu plec de aci pînă nu am răspunsul vostru. Dacă sînteţi
de părerea mea, mă duc numaidecît în cabana portughezului şi—i
ce* să se supuie. Dacă nu m-ascultă, îi vîr stiletul ăsta în inimă,
îl iau de picioare şi—l arunc în mare.
Gaspar de Quesada se ridică de la locul său şi zise : /
— Dreptatea e de partea ta, căpitane Cartagena, nu nu încape îndoială. Dar să ne amintim că Magellan, comandanţi
nostru, nu ne-a urcat cu de-a sila pe caravele, ci noi l-am ruga
să ne ia tovarăşi. Pe de altă parte, el e împuternicitul regelv
Spaniei, de care trebuie să ne temem. Iată de ce nu găsesc cu cal
să fugim sau să-l atacăm pe Magellan.
Luis de Mendoza rămase mai departe pe scăunelul din faţ
jarului. Era mai bătrîn ca cei doi nobili spanioli şi preţuia p
Magellan. După o clipă de tăcere luă şi el cuvîntul:
— Nu cred, prieteni, că avem dreptul să ne ridicăm îrr. potriva lui Magellan, de vreme ce am primit să-l urmăm şi săajutăm. Văd însă că noi trei ne-am schimbat părerea în ce pri
veste folosul acestei călătorii. Nu cumva şi-a schimbat-o însuţ
comandantul nostru, în urma atîtor suferinţi şi zadarnice încei

cari ? Să-l întrebăm, să-i vorbim, cu toată cuviinţa ce i-o da
torăm. Poate că, judecind şi ascultîndu-ne fără mînie, vom cade
la înţelegere. Şi fără a mai aştepta alt răspuns, se ridică şi s
îndreptă spre uşă. Ceilalţi doi îl urmară.
In cabina lui, la lumina unei luminări în cercul căreia s vedea cînd şi cînd aburul respiraţiei, Magellan cerceta o hart
a Indiilor apusene, întinsă pe genunchiul lui beteag, în faţa jart
lui de cărbuni, şezînd pe un butuc.
La ivirea celor trei comandanţi, Magellan se ridică dintrdată, cu mîna pe prăselele stiletului de la coapsa stingă, cu och
fulgerători de energie.
— Ce doriţi ? întrebă el aproape fără glas.
Cu gesturi cuviincioase şi vorbe alese, Luis de Mendoz mărturisi comandantului escadrei gîndurile care-i bîntuiau. N
veniseră să-l asasineze şi nici măcar să-l scoboare din rangul d
şef al expediţiei. îi cereau numai întoarcerea acasă. Călătoria s
dovedea fără folos, iar toate suferinţele lor, zadarnice.
Magellan simţi cum i se taie respiraţia, nu putu răspund
numaidecît şi-şi dădu seama că, din patru comandanţi de cart
vele, trei doreau să-l părăsească. După cîteva minute de tăceri
răspunse :
— Nobili comandanţi, ştiţi tot atît de bine ca şi mine că, î

brice îndeletnicire omenească, nimic nu se poate înfăptui far
voinţă dîrză. Eu sînt de mult încredinţat că drumul spre api
duce neapărat în Insulele Moluce din răsărit. Aţi jurat regeh
nostru Carol Quintul că mă urmaţi şi mă ascultaţi. Am biru
pînă acum toate piedicile. Ce vă face să credeţi că nu le von
birui şi dg-aci înainte ? Cîtă vreme vasele vor pluti şi pînzele lor
se vor umfla în bătaia vîntului, ne vom urma călătoria. Şi-apoi
ce fel de comandanţi sînteţi voi dacă vă speriaţi de o micşorare a
porţia de hrană, asemenea oamenilor de rind, puşi să mături şi
să spele puntea catavelelor ? Unde e nobleţea, ambiţia, vitejia
voastră de hidalgo ? Fiţi siguri că ne vom întoarce acasă, dar pe
îa Capul Bunei Speranţe, acoperiţi de glorie şi de avuţie, după ce
vom fi făcut ocolul lumii.
Gaspar de Quesada şi Luis de Mendoza se închinară.
Căpitanul Cartagena bîigui:
— Da, da... să mai încercăm... Pe la Capul Bunei Speranţe!...
Cînd rămase singur, Magellan înţelese că acum trecea în
adevăr prin cel mai mare pericol al vieţii sale. Dacă nu s-ar fi
muiat şi n-ar fi cruţat viaţa acelui laş, a căpitanului Cartagena,

acum n-ar fi fost în faţa răzmeriţei totale. Hotărî pe loc arestarea răzvrătiţilor.
Dar acum lucrul se arătă mai greu de împlinit. întovărăşiţi
de vreo treizeci de oameni credincioşi, cei trei comandanţi se
strecurări pe vasul San Antonio, comandat de Mesquita, credincios lui Magellan, puseră pe căpitan în lanţuri şi dezarmară
pe ceilalţi mateloti. Astfel că trei caravele din cinci, San Antonio,
Concepcion şi Victoria se rupseră de flotă şi se pregătiră de întoarcere.
Magellan, obişnuit cu luptele cele mai periculoase şi situaţiile cele mai disperate, nu se dete bătut.
Alese cinci mateloti voinici, îi puse sub comanda unui om
de încredere, D'Espinossa, şi îi trimise pe vasul Victoria pe care
se afla răzvrătitul Mendoza — şi-l uciseră pe punte. Apoi, cu
ajutorul altor mateloti, D'Espinossa dezarma pe toţi nesupuşii de
pe caravelă.
Magellan era acum în stăpînirea a trei vase. Tăie retragerea
celorlalte două, deschise focul asupra lor cu toate tunurile. Lupta
fu scurtă. în cîteva ore, toţi rebelii căzură în puterea lui Magellan.
Cu dreptul de viaţă şi de moarte pe care-l deţinea de la regele Spaniei, Magellan osîndi pe comandantul Quesada la tăierea
capului. Osînda fu executată numaidecât Celălalt vinovat, Juan

de Cartagena, împreună cu un preot care încurajase pe răzvrătiţi, fttră puşi în lanţuri şi lăsaţi în părăsire pe ţărmul pustiu, în
voia fiarelor sau canibalilor.
Oamenii de rînd jurară din nou credinţă şi supunere comandantului şi fură iertaţi.
Cîtă vreme Magellan şi oamenii lui zăboviră pe acele locur
cunoscură un soi de indieni înalţi, voinici, cu faţa roşiatic
care-şi zugrăveau chipul cu tot felul de culori. Ţinutul fiind fr
guros, purtau pe umeri blănuri groase şi tot cu blănuri îşi înfî
şurau picioarele. Spaniolii îi numiră Patagoni, după cuvînti
pata, care înseamnă picior de animal îmblănit. Patagonii fui
ademeniţi cu podoabe de sticlă colorată, dar de unele unelte
obiceiuri ale europenilor se speriară. Astfel patagonul care s
văzu pentru întîia oară într-o oglindă pe bordul vasului lui M*
gellan, se îngrozi atît de tare, că se repezi să sară în ocean. Mc
teloţii abia-l ţinură locului.
în primăvară, Magellan trimise numai un vas sub comand
credinciosului Juan de Serrăo să cerceteze ţărmul de miazăzi <
continentului. Dar vasul, prins de furtună, fu aruncat asupi
stîncilor şi se sparse. Oamenii care scăpară atunci cu viaţă s

întoarseră la tabăra principală tăindu-şi din greu o pîrtie pri
nămeţii de zăpadă cît statul de om. Abia în august, după topirea zăpezilor, Magellan porni di nou spre miazăzi. Prinşi de furtuni, fură siliţi să se refugieze gura unui fluviu, cam în dreptul locului unde se află azi Sânt Cruz.
Prin luna octombrie, cele patru vase ale lui Magellan ajur
seră într-un golf atît de liniştit, încît comandantul simţi di
instinct că prin apropiere trebuie să fie neapărat un canal sau
trecătoare... Trimise înainte două caravele, care şi ele fură întîm
pinate de o puternică furtună. Ferindu-se de ţărm, ca să nu fi
izbite de stînci, ele se pomeniră navigînd în interiorul continen
tului, într-o strîmtoare. Celelalte două caravele urmară aceea;
cale. Pe la mijlocul strîmtorii se opriră. Pe ţărmul din stînga s
vedeau focuri nenumărate, pîlpîind ziua şi noaptea. Magella
numi acele meleaguri Ţara Focului.
Corabia San Antonio, sub comanda lui Mesquita, pornită di
ordinul lui Magellan să exploreze un golf, profită de ruperea d
grup, dezertează şi porneşte spre Spania.
Treizeci şi opt de zile plutiră caravelele prin strîmtoarea d
vreo şase sute de kilometri, care taie America de Sud şi care

păstrat de atunci numele descoperitorului ei: Strîmtoarea li
Magellan.
La 28 noiembrie 1520, un an şi trei luni de la plecarea flote
din portul San Lucar, spaniolii atinseră capul mult dorit, De
seado (care înseamnă Doritul) şi caravelele intrară în apele o
zarea nemărginită a Oceanului Pacific.
IV
RÎNJETUL FOAMEI
Trei luni şi jumătate plutiră cele trei caravele spaniole pe întinderea lină a Oceanului Pacific. Nici Magellan şi nici vreunul
din tovarăşii săi nu-şi închipuiseră că pămîntul era atît de larg,
că dincolo de Indiile apusene se întindea un ocean şi mai mare
decît Atlanticul.
Caravelele trecură numai pe lîngă nişte insule mici şi pustii.
Nu găsiră acolo nici un fel de alimente, nici peşti, nici alt vînat.
Magellan le numi Insulele Nefericirii.
Bucurîndu-se de o vreme frumoasă, în optzeci de zile străbătură peste patru mii de leghe.
— Nu cumva ne învîrtim pe loc ? întrebă scriitorul Antonio
Pigafetta pe Magellan care, pe vasul amiral, lîngă catargul cel
mare, privea drept înainte.
— Nu, mergem drept înainte ! răspunse Magellan, fără a-şi

întoarce privirile. Deşi nu cunosc stelele acestui emisfer, măsurătoarea îmi arată că mergem drept înainte.
— Geografii s-au înşelat de bună seamă asupra lărgimii pământului...
— Cred că da, răspunse Magellan cu acelaşi glas liniştit.
De aceea navigam pe mări şi oceane, ca să învăţăm pe aceşti oameni cum să-şi alcătuiască hărţile. Şi peste aceste ape, pînă la
noi, n-a mai plutit nimeni.
Pigafetta tăcu o vreme, apoi îşi luă curajul şi rosti gîndul
care-l preocupa de mult şi pe Magellan :
— Noroc c-avem vreme bună. Oamenii noştri sînt atît de
istoviţi că n-ar mai fi în stare să ţină nici frînghia pînzelor,
dac-ar izbucni o furtună.
Magellan, fără a răspunde, înghiţi o dată şi privi iar nemişcat drept înainte.
în curînd pe cele trei caravele foamea se ivi cu rînjet de moarte. Cu toate că Magellan redusese mereu porţiile de hrană,
în nădejdea unei insule mai îmbelşugate, proviziile încet-încet se
istoviră. Din pricina căldurilor, pîinea care mai rămăsese se
uscase ca piatra, iar pîinea care mucezise era plină de viermi.
Apa de băut din hîrdău se împuţise. Hrana cea mai aleasă, de
care aveau parte numai comandanţii, erau guzganii şi şoarecii,
plătiţi cu un ducat de aur bucata. Oamenii începură a umbla ca

nebunii prin fundurile caravelelor, căutînd rămăşiţe de aliment*
rînînd şoareci, zgîriind cu briceagul mucegaiul pereţilor de lemr
înspre seară fu adus pe vasuMmiral un matelot cu part zbîrlit, cu privirea rătăcită, ţinîndu-şi pantalonii cu o mînă, c
picioarele goale. îl escortau doi mateloţi cu înfăţişare scheletic
şi comandantul D'Espinossa.
— Ce e cu nebunul ăsta ? întrebă Magellan, aproape făt glas.
— Nu e nebun, domnule comandant, zise liniştit DTEspi nossa, e numai flămînd.
Magellan, furios, vru să răspundă : „Flămînzi sîntem c tdţîi!", dar se reţinu.
— Şi de ce l-ai adus la mine ? Am eu hrană să-i dâcu f... h
bucni Magellan.
D'Espinossa tăcu o clipă, apoi reluă cu aceeaşi linişte :
— Domnule comandant, acest matelot şi-a mîncat încălţS
mintea, apoi cureaua pantalonilor. Acum îşi ţine pantalonii t
mina şi camarazii l-au prins azi la amiază tăind curelele catarge
lor. Trebuie să*i dăm o pedeapsă exemplară, ca altă dată să s
înveţe minte...
Dar un gest al lui Magellan îi tăie cuvîntul.
— Cum de poţi mînca piele tăbăcită ? întrebă el pe matelot.
Nefericitul se scarpină în cap, privi speriat în jur, apoi, nu
mult cu răsuflarea tăiată, zise, aplecîndu-se spre Magellan :

— Vă spun tot. Vă spun tot, domnule comandant, dar... s
nu mă omorîţi!
:— Spune ! porunci Magellan şi îi întinse mîna cu prietenie
— Să vedeţi, domnule comandant... începu matelotuL înt
iau cureaua şi o tai felii-felii, subţiri de tot, le înmoi în apă d
mare şi le las acolo patru-cinci zile, pe urmă le frig binişor, noap
tea, să nu mă vadă nimeni.
Magellan, sări de pe locul lui, aproape fericit:
— Dar avem curele şi încălţăminte destulă ! făcu el către
D'Espinossa. Cu începere de mîine să se mureze toate curele]
în apă sărată şi să se dea oamenilor de mîncare. Le vom pune ne
la loc, cînd vom ajunge la un ţărm bun ! La ce ne folosesc curt
lele, dacă ne mor oamenii ?
Şi astfel se hrăniră încă vreo opt zile.
La 6 martie, cînd pierduseră orice nădejde de scăpare, OE
menii de pe cele trei caravele zăriră în depărtare cîteva insul
mari, acoperite cu verdeaţă şi de pilcuri de copaci. Magellan
dădu poruncă şi vasele se îndreptară într-acolo.
Insulele nu erau pustii, iar localnicii se arătară mult mai cutezători decît pieile roşii de pe ţărmul Atlanticului. Pe neaşteptate, caravelele fură înconjurate de un roi de piroge foarte largi,

minate de lopătari voinici, cu trupurile înnegrite de soare şi lucioase, fără nici un acoperămînt. Numai femeile purtau dinainte
un şorţ scurt dintr-o ţesătură de fire de bambus. La un semn al
lui Magellan, localnicii se căţărară pe bordul caravelelor şi, asemenea copiilor, se grăbiră să puie nuna şi să-şi însuşească tot ce
găseau. Fură alungaţi cu multă greutate, dar în puterea nopţii
încercară un atac împotriva caravelelor. A doua zi spaniolii se
depărtară cu părere de rău de acea insulă, unde s-ar fi putut
odihni şi întrema.
Magellan numi întregul arhipelag Ladrones (Arhipelagul
Hoţilor, azi al Marianelor).
Peste zece zile, la 16 martie, caravelele ajunseră în arhipelagul numit azi al Filipinelor şi debarcară noaptea, de teama localnicilor, în insula Malhu (azi Mumunu). A doua zi prinseră de
veste că insula era nelocuită.
Magellan hotărî să facă aici un popas mai lung, să repare
caravelele, să se mai odihnească oamenii, istoviţi de o călătorie
atît de lungă şi din care scăpaseră cu viaţă ca prin minune.
Nu trecură nici două zile şi de insula unde acostaseră vasele
europenilor se apropie o pirogă. Spaniolii puseră nuna pe arme,
dar cei din barcă se arătară paşnici. Nu purtau nici un fel de

arme asupra lor şi erau în număr mic, şapte sau opt, în fruntea
lor cu un şef împopoţonat cu pene colorate. Cum ajunse pe uscat,
şeful se îndreptă cu braţele ridicate şi rîzînd către Magellan, de
parcă i-ar fi fost un vechi şi bun prieten pe care nu-l mai văzuse de mult.
Magellan care ştia cum să se poarte cu astfel de oameni, fi
pofti numaidecât pe vasul lui şi le oferi tot felul de daruri, pe
gustul lor : clopoţei, oglinzi, tichii colorate de lină, basmale, cercei. La rîndul lor, localnicii făcură pe Magellan să priceapă că nu
erau departe locurile unde se aflau mirodeniile, atît de căutate
în Europa, uleiuri, piper, ceai, scorţişoare, cafea şi altele. Şi
spre a dovedi albilor că se pricepeau şi ei în politeţe, se grăbiră
să aducă pe bord, din insulele lor, peşti, vin de palmier, banane,
nuci de cocos, ananas.
în curînd sosiră şi alţi indigeni în insulă, care, de asemenea,
fură poftiţi pe vasul-amiral. Spre a le face dovada puterii şi priceperii albilor, Magellan puse pe un artilerist să tragă o salvă de
tun în văzduh. Tunul bubui, vasul se clătină de cîteva ori. Localnicii fură cuprinşi de o groază atît de mare, că o parte se ascunseră în magaziile vasului, iar alţii se aruncară în mare.
— Ce-ţi place mai mult, Pigafetta, la aceşti localnici ? întrebă Magellan pe scriitorul flotei.
— Două lucruri, domnule comandant : femeile şi fetele

care, spre deosebire de cele din Europa, lucrează şi luptă laolaltă
cu bărbaţii ; şi încă ceva... laptele de nucă de cocos.
— Laptele ?... se miră Magellan, care ştia că italianul preferase totdeauna vinul.
— Da, laptele, domnule comandant, pentru că... după două zile se face vin !
în toate insulele din împrejurimi merse repede vestea despre
puterea şi blajinătatea albilor de pe cele trei caravele.
Şeful insulei Limasna (azi numită Mindanao) în vestminte
colorate, cu cercei de alamă, se înfăţişă lui Magellan pe bordul
vasului-amiral şi, după ce-l îmbrăţişa frăţeşte, îi dărui trei farfurii de porţelan pline cu orez, doi peşti mari şi o ploscă de vin
de cocos. Magellan dărui şi el şefului malaez un costum, jumătate roşu, jumătate galben şi o tichie la fel. Malaezilor din alai le
dădu cîte o oglinjoară.
Comandantul caravelelor socoti de folos să arate şi acestora
puterea albilor, spre a nu le încolţi în minte vreun gînd duşmănos. Porunci unui artilerist să tragă o salvă de tun, care-i sperie
pe toţi, apoi aduse un spaniol în zale şi puse pe alţi trei să-l atace
cu sabia şi pumnalul. Dar atacul lor fu zadarnic.
— Avem mai mult de două sute de vestminte de oţel pe caravelele noastre ! spuse Magellan printr-un tălmaci * şefului
malaez.
— Atunci nimeni nu vă poate face nici un rău ! zise şeful
malaez. Sînteţi aşijderea zeilor !

— Da ! răspunse Magellan fără sfială.
Şeful malaez avea pe insulă o locuinţă arătoasă, pe patru
stîlpi groşi şi înalţi, în care se urca pe o scară de lemn. Un fel de
columbar pentru oameni. Incîntat de prietenia unor oameni atît
de puternici, şeful malaez invită pe Magellan pe insulă, In locuinţa-i ospitalieră, în aceeaşi seară.
Magellan nu se duse, dar, spre a nu jigni simţămintele prieteneşti ale malaezului,- trimise pe scriitorul Pigafetta, cu o puternică escortă. Spaniolii fură bine primiţi şi bine ospătaţi.
Note:
1 E vorba de sclavul Enrique, originar din Malacca, adus din Spania de Magellan.
V
ULTIMA LUPTA A LUI MAGELLAN
Astfel ajunse Magellan în insulele din răsăritul îndepărtat
pe calea pe care o deschisese Columb, depăşind Indiile apusene
(America). Norocul îl ajutase să nimerească — după acele grozave încercări pe care le-am povestit mai înainte — strîmtoarea care taie America de Sud, Ţara de Foc şi face legătura dintre
Oceanul Atlantic şi Oceanul Pacific. Dacă nu s-ar fi aflat nici O
strîmtoare, Magellan şi flota lui ar fi făcut ocolul Americii de
miazăzi şi numai după aceea ar fi intrat în Oceanul Pacific. Oricum, credinţa pentru care luptase, pentru care-şi pusese viaţa în
pericol, pentru care se războise cu unii din comandanţii carăvelelor lui, se adeverise : pămîntul era rotund şi mult mai mare

decît şi-l închipuiseră geografii timpului. De la Indiile apusene
la Arhipelagul Molucelor, din răsăritul îndepărtat, era o cale mai
lungă decît din Spania în America.
— Unde e regele Spaniei să vadă că am ajuns în insulele
învecinate cu China şi Japonia ! zise Pigafetta lui Magellan în
dimineaţa în care cele trei caravele porniră mai departe» spre
apus conduşi de şeful malaez.
Magellan surise... Bucuria succesului îi destinse trăsăturile
aspre ale figurii lui de marinar şi de luptător.
— Regele Spaniei, răspunse el scriitorului, nu s-ar mira prea mult, de vreme ce a avut încredere în propunerile şi planurile mele. Eu pun altă întrebare : Unde e regele Portugaliei
să vadă pe ce ape plutim ?...
Pigafetta rîse şi zise :
— Mult venin şi-ar face ! Şi furia lui n-ar mai cunoaşte margini!
Figura lui Magellan se întunecă din nou şi, după o clipă de
tăcere, zise :
— Nu e de glumit cu el. Ar fi în stare să tocmească asasini sau să cumpere trădători dintre oamenii mei, ca să mă
omoare, deşi vinovat nu sînt eu că servesc Spania, ci vinovat e
el, care nu m-a lăsat să ajut la mărirea patriei mele. Pigafetta,
să fii cu ochii în patru ! în curînd vom ajunge în insulele unde

portughezii, ocolind coastele Africii, au acostat înaintea noastră,
au făcut comerţ cu localnicii şi i-au aţîţat poate mai dinainte
împotriva noastră. Să nu cumva să se urce pe caravelele noas-
tre vreun portughez sau vreun localnic în slujba portughezilor.
In isteţimea şi ascuţimea ochiului tău stă de acum siguranţa vaselor şi a vieţii noastre.
Pigafetta rămase pe gînduri. Asemenea îndeletnicire nu era
în firea lui. Se împăca mai curînd cu liniştea încăperilor închise
şi a cărţilor tăcute. De aceea se şi făcuse scriitor. Cu jumătate
glas, grăi ca pentru sine :
— Mărturisesc că nici nu prea pricep de ce mai navigam
înainte spre apus... Unde putem ajunge ? Tot acasă ! Bineînţeles
ocolind, dincolo de insula Ceylon, coasta de miazăzi a Africii,
Capul Bunei Speranţe. N-ar fi mai cuminte să facem calea în-
toarsă ? Avem dovada, de aci înainte, că drumul din Spania
spre apus duce prin strîmtoarea Ţării de Foc drept în... răsărit !
Luăm cîţiva localnici cu noi, mai cu voia, mai fără voia lor, cî-l
teva păsări de astea cu ciocul încovoiat şi penele colorate, cîţiva
peşti zburători cu creasta ca fierăstrăul, niscai mirodenii de pe

aici ca piperul, scorţişoara, cafeaua, nuca de cocos. Mai luăm şi
pe şeful malaez şi-l ducem plocon la Curtea Spaniei, lui Caroll
Quintul.
— Nu, nu e de ajuns ! răspunse Magellan. Noi n-am plecat
cu vasele şi alimentele regelui Spaniei ca să facem numai cerce-l
ţări geografice, ci să facem legături de prietenie cu
şefii localnici, să unim insulele lor cu regatul Spaniei, ca nimic să nu se
mai poată clinti de aici, ca nici un alt navigator să nu mai poată
pune piciorul pe aceste meleaguri, fără încuviinţarea suveranu-l
lui nostru. Mi-e teamă, iubite Pigafetta, că partea cea mai grea
a călătoriei noastre şi poate cea mai periculoasă de abia începe.
Pînă acum localnicii ne-au primit de cele mai multe ori cu bună-l
voinţă. Dar dacă se vor opune şi nu vor voi să facă legământul îl
Va trebui să ne războim, nu-i aşa ? Nu ne putem întoarce acasă»
înainte de a fi supus toate aceste insule. Eu poate voi fi silit să
au mă mai întorc în Spania, să rămîn aici pentru a guverna ţi*
nuturile cele noi ale suveranului nostru şi să vă trimit acasă numai pe voi. Văd că ne apropiem de o insulă mare. Dar ce se află
in copacii aceia care au frunzişul atît de umflat ? Să ştii că

sînt colibele localnicilor, ridicate pe ramuri şi unde se caţără
noaptea, de se odihnesc asemenea curcilor şi găinilor. Cunosc
acest obicei din Malacca, unde am mai văzut sate întregi urcate
in copaci. Nu ştiu dacă malaezii aceştia ne vor primi cu braţele
deschise... Cred că e mai bine să le tragem întîi o mică sperietură. Dă fuga şi spune artileristului de la proră să sloboadă o
încărcătură de praf, cînd vom ajunge la un sfert de milă de ţărm.
Şi Magellan, coborînd în cabina lui de comandant, îşi puse
armura de fier.
înainte de a acosta, se apropie de vasul spaniol o pirogă în
care se aflau trei trimişi ai insulei Zebu (azi numită Subuth).
Unul din soli cunoştea limba portugheză. Magellan, care-i primi
pe puntea vasului-amiral, ştia ce înseamnă acest lucru şi nu le
mai oferi oglinjoare şi cercei de sticlă : insula Zebu fusese mai
de mult cercetată de portughezi, care ajunseseră aci ocolind Africa.
— Nu vă facem nici un rău, le zise Magellan, deşi cu un singur tun aş putea să vă distrug toate locuinţele din copaci.
Vreau numai să trec prin... insulă şi prin apele din jurul ei.
Trimisul malaez, care cunoştea limba portugheză, răspunse
făcînd un salut ceremonios, ca la curţile europene :

— Bucuroşi de oaspeţi» zise el. Insula Zebu e locuită de malaezi civilizaţi. Dar ca-n orice ţară civilizată, nimeni nu poate
trece peste hotarele insulei Zebu, fără a plăti o... vamă pentru
oameni şi mai cu seamă pentru mărfuri. Din produsul vămii întreţinem pe şeful nostru şi femeile lui.
— Aşa ar fi drept, răspunse Magellan, dacă noi am trece
pe aici după negoţ de rînd. Dar eu vin la voi în numele regelui spaniol Carol Quintul, slăvit fie numele lui!
— Slăvit fie numele lui! rostiră intimidaţi şi cei trei soli malaezi.
Magellan urmă cu glas solemn :
— Şi voi trebuie să ştiţi că suveranul nostru e monarhul cel mai puternic de pe lume, că trei sferturi din ţările lumii i
se supun, iar noi am venit aici spre a vă face bine, iar nu rău.
Şi trebuie oare să vă plătim vamă, ca să vă facem bine ?..*.
Drept răspuns, la un semn al lui Magellan, cele patru caravele descărcară în văzduhul senin cîte trei lovituri de tun în
acelaşi timp.
Solii malaezi plecară să ducă vestea suveranului lor.
A doua zi, de pe insula Zebu veni pe caravela amiralului o I
mică malaezăgoală, cu un şorţ dinainte din pînză de fire de I
bambus şi cu lungi cozi împletite, întovărăşită de tălmaciul malaez. I
Mica malaezăînclină capul în faţa şefului alb şi-i făcu semn I
să ia loc pe butoiaşul de praf de puşcă de alături, apoi, sprel

uimirea lui Magellan, aşezîndu-se dintr-o săritură pe genunchi,!
îi cuprinse gîtul cu braţele subţiri.
Descotorosindu-se repede de ea, Magellan, aspru din firea
lui, întrebă pe tălmaci ce înseamnă acest joc copilăresc şi cine
era fata ?
— Fata e una din soţiile şefului nostru, răspunse tălmaciul
malaez, cea mai drăgălaşă, mai isteaţă şi mai iubitoare. îţi trimite
vorbă că şeful scuteşte caravelele spaniole de orice vamă şi că
doreşte să devie fratele de sînge al comandantului care are pe
vasele lui tunuri atît de puternice.
Magellan cunoştea mai de mult acest obicei prin care localnicii se înfrăţesc sugîndu-şi unul altuia cîteva picături de sînge
din braţul zgîriat. Dar niciodată nu se gîndise să-şi treacă sîngele
în gura unui malaez şi el însuşi să soarbă sînge de păgîn. Dar se
supuse. Ceremonia avu loc pe puntea vasului-amiral, de faţă fiind
comandanţii celorlalte caravele, din partea lui Magellan, a dregătorilor malaezi şi a ginerelui şefului localnic. După aceea, Magellan scrise pe un pergament, întins pe ţeava tunului celui mare,
un tratat de alianţă pe vecie între insulele Zebu şi Spania. în
puterea acestei legături, spaniolii dobîndeau dreptul de a face comerţ în insulă, iar locuitorii şi dinastia locală se bucurau de-aci

înainte de ocrotirea puternicei coroane spaniole. Apoi, după semnarea legămîntului, Magellan dărui şefului insulei, în numele
majestăţii sale Carol Quintul, un vestmînt multicolor şi un clopoţel de argint cu ajutorul căruia să-şi cheme slujitorii.
în aceeaşi seară, avu loc pe insulă un ospăţ în cinstea albilor.
în sunetele unei muzici de alămuri, tinere şi frumoase malaeze
dansară, cu mlădieri şi sprinteneli osebite, dansurile locului.
— De ce-şi arată mereu dinţii albi de sus ? întrebă Pigafetta, care ţinea locul lui Magellan, pe tălmaciul malaez.
— Aşa e frumos! răspunse tălmaciul. Dansatoarele voastre
nu-şi arată dinţii ?
— Ba da, răspunse scriitorul, dar nu mereu. Numai cînd e
nevoie să zîmbească.
— A ! Dansatoarele malaeze trebuie să suridă mereu ! zise
tălmaciul. Şi pentru că ar obosi, le-am spintecat buza de sus, de
cînd erau micuţe şi învăţau dansul.
Cu acelaşi prilej, prinţul moştenitor al insulei trecu la creştinism, spre a fi de aceeaşi credinţă cu marele său ocrotitor
european.
In ziua hotărîtă — 14 aprilie — comandantul flotei, înconjurat de ofiţeri în uniforme albe şi de patruzeci de oameni în zale,
bine înarmaţi, cu steagul Spaniei desfăşurat, se înfăţişă în mijlocul

tîrgului, la altarul de piatră care fusese ridicat din vreme.
Tunurile de pe caravele traseră în aer o salvă de ceremonie,
scuturînd pe indigeni cu fiori de spaimă şi de admiraţie. Şeful
insulei, cu faţa vopsită, purtînd costumul colorat primit în dar
— tunică, tichie şi şalvari — în văzul tuturor, îmbrăţişa pe fratele
său, comandantul alb.
Indemnînd şi pe ceilalţi localnici să treacă la religia creştină,
Magellan făgădui şefului Zebu să-i dea în stăpînire întregul arhipelag împrejmuitor, ca unul ce se supusese de bună voie marelui
Carol Quintul, căruia nimeni pe acest pămînt nu i se putea împotrivi. Apoi ceru ca două vlăstare din neamul regesc să pornească
îndată în Spania, la curte, unde să deprindă limba, obiceiurile şi
ştiinţele de acolo.
Urmă apoi botezul prinţului moştenitor, care în vestminte
bogate îngenunche în faţa uriaşei cruci înfipte în mijlocul altarului. Slujba religioasă precum şi cîntările bisericeşti plăcură atît
de mult localnicilor şi familiei domnitoare, încît maimarele insulei
ceru să fie şi el botezat numaidecît dimpreună cu soţiile pe care
le avea. Cu toţii primiră nume noi, după datina creştinească.
Prinţul moştenitor al insulei Zebu primi numele de Don Carlos,

şeful malaez, numele de Don Juan, iar cele două regine mai de
seamă se numiră Dona Juana şi Dona Isabella.
Cînd se lăsă amurgul, Magellan porunci echipajelor să tragă
salve de tun, care să încheie cu măreţie frumoasa solemnitate.
Bubuiturile urmau unele după altele, bucurînd şi uimind pe noii
creştini. Iar cînd de pe bordul caravelelor începură să ţîşnească
spre cer focurile de artificii, la ţărmul apelor, localnicii priviră
fascinaţi, nevenindu-le să creadă ce vedeau cu ochii, încredinţaţi
că albii aveau înţelegere cu cerul» de vreme ce erau în stare să ză
mislească, după voie, stele căzătoare şi comete cu cozi de foc.
în zilele următoare, trecură la creştinism şi ceilalţi locuitor
ai insulei, precum şi numeroşi locuitori din insulele înveeinate
care trimiseră comandantului alb soli cu daruri.
Dar se afla în acel arhipelag o insulă răzleţită. Trebuia şi e
creştinată, pentru ca stăpînirea spaniolă să fie pe deplin în temeiată.
— Să-i lăsăm în pace ! zise Pigafetta. Ne pierdem vreme degeaba.
— De aceea am venit pînă aici, Pigafetta, răspunse Ma
gellan, ca să aducem pe toţi locuitorii sub stăpînirea regelui nostr
şi creştinarea e mijlocul cel mai uşor. Malaezii, dacă rămîn păgîn

ameninţă să dărîme tot ce ne-am străduit să înfăptuim şi ar în demna în curînd şi pe malaezii supuşi să-şi reia idolii şi să devi neascultători.
Fără a întîrzia, Magellan trimise în insula răzleţită un prec
şi un cîntăreţ, întovărăşiţi de un tălmaci malaez. Purtarea lui era înţeleaptă şi firea lui dîrză nu-i îngăduia s
lase în nesiguranţă ceea ce începuse.
Dar această întîmplare măruntă îl va costa N viaţa. Destiiu
voise ca el să nu-şi poată duce pînă la capăt călătoria în jurul lum
— întîia călătorie pe care un om o făcea în jurul globului — ci s
cadă jertfă în locurile pe care le descoperise venind dinspre apu
peste două oceane.
Localnicii din insula îndepărtată nu voiră să înalţe o cruce
un altar în mijlocuL tîrgului, se-mpotriviră cînd li se ceru să de
foc idolilor de lemn cărora se închinau şi le aduceau jertfe. Amt
ninţară cu moartea pe drept-credincioşiî trimişi de comandanţi
alb, care abia scăpară cu viaţa, fugind într-o noapte cu bare
Magellan, cuprins de furie, chemă pe Pigafetta şi îi dictă
scrisoare de ameninţări către şeful insulei păgîne. Alese o ceată c
mateloţi voinici, îndrăzneţi, şi îi trimise în cinci bărci, împreur
cu preotul şi cîntăreţul izgoniţi mai înainte.
— îi vei creştina, aşa cum le-ai scris ! porunci MagellE

preotului şi cîntăreţului.
Apoi întoreîndu-se spre mateloţi, strigă :
— Dacă ei nu vor, îi veţi sili cu armele.
Magellan ştia că fapta lui nu era creştinească, dar era nea
sară scopului pentru care călătorise pînă aici.
Mateloţii, ajungînd în insula cu localnicii răzvrătiţi, nu mai
avură curajul să se înfăţişeze şefului malaez şi să-i citească scrisoarea aspră a comandantului. Ci, cum debarcară, spre a înfricoşa
pe locuitori, începură să descarce armele în cei dintîi malaezi care
le ieşiră înainte, bărbaţi, femei şi copii, fără alegere. Ceilalţi o
rupseră la fugă, ascunzîndu-se prin păduri. Cînd mateloţii se
inapoiară şi povestiră isprava, Magellan înţelese pericolul care-l
pîndea. Malaezii izgoniţi se vor refugia în marea insulă apropiată,
Mactan, care asculta de şeful Silatulatu şi vor porni poate la atac
împotriva caravelelor spaniole. Silatulatu ştia că insula lui fusese
făgăduită de comandantul alb şefului din Zebu, trecut la creştinism şi aliat cu suveranul Spaniei şi trebuia deci să lupte pe viaţă
şi pe moarte.
Magellan ar fi putut trimite o trupă bine înarmată, condusă
de unul din comandanţii caravelelor, dar nu socoti nimerit să trimită pe alţii la o faptă atît de însemnată, de care ţinea toată vaza
albilor în ţinuturile malaeze.
Hotărî să plece el însuşi la luptă.

îşi alese patruzeci şi nouă de oameni hotărîţi, îi înarma cu
cele mai bune puşti şi, înzăuaţi, porniră în zorii zilei spre insula
Mactan.
Dar nu făcură nici o leghe cu cele opt bărci încărcate de oameni, arme, muniţii şi alimente, că le ieşi înainte un alai de piroge
înţesate de tineri luptători malaezi. Magellan, care se afla în barca
din faţă, vru să deschidă focul, mai înainte ca pirogile malaeze să
se apropie prea mult. Marea nu era adîncă. Luptătorii malaezi
s-ar fi putut arunca în apă şi ar fi putut răsturna uşor bărcile albilor. Intr-una din piroge, cineva înălţase o cruce de lemn pe care o
mişca în aer. Magellan înţelese că în piroge se aflau prieteni şi porunci mateloţilor să nu deschidă f ocul.
într-adevăr, îi ieşise înainte prinţul moştenitor al insulei
Zebu, trimis de tatăl său cu treizeci de piroge bine încărcate de
războinici.
— Am venit, spuse prinţul moştenitor, cînd se apropie cu
piroga de barca în care se afla Magellan, am venit din porunca
tatălui meu, să iau parte* la lupta împotriva paginilor din Mactan.
Dacă e nevoie, mărite comandant alb, tata spune să-i fac semn să
mai trimită şi alţi războinici. Locuitorii din Mactan se bat cu îndîrjire, se bat bine...
Magellan, jignit la început de propunerea şefului malaez, îşi

reţinu mînia şi răspunse cu un început de surîs :
— Mulţumesc prietenului meu, suveranul din Zebu, că sgîndit să-mi vie într-ajutor cu oamenii lui cei mai buni. Dar
păcat de viaţa Ier. De ce să se războiască fără nevoie ? Cu ar
mele mele, cu zalele de pe oamenii mei, intru în insule şi izgones
numaidedt pe toţi cei ce nu se vor supune. Lupta asta e pentr
noi mai mult un joc. Dacă n-aveţi ceva mai bun de făcut, venii
cu noi, dar staţi mai la o parte ca să nu ne încurcaţi. O să v
placă ! O să vă veseliţi!
Insula Mactan era înconjurată de un zid de stînci, sparte p
alocuri de furia apelor. Magellan dete poruncă oamenilor lui s
coboare în apă şi să se strecoare nevăzuţi în insulă prin spărturii
stâncilor. Dar Silatulatu, căpetenia localnicilor patrioţi, care s
aştepta la atacul spaniolilor, se pregătise. Paznicii lui dădur alarma.
Cum se iviră mateloţii spanioli plescăind în apă, grei în ai
muri, o grindină de săgeţi înveninate începură să plouă asupr
lor. Malaezii, ascunşi pilcuri, pilcuri după stînci şi după copac
trăgeau de zor, cu urletele fioroase ale cîntecelor lor războinici
Numărul era copleşitor.
Spaniolii fură cuprinşi de spaimă. Malaezii fuseseră învăţa

să ţintească mai mult asupra picioarelor, care nu erau ocrotite d
zale. Şi ţintiră bine. Intîiul şir de mateloţi se prăbuşi în apa mări
îngreunaţi de fierul armurilor, pe care nu-l mai putură ridica di
ape. Ceilalţi spanioli se ascunseră după stînci şi apoi încercară s
fugă înapoi, spre bărci.
Magellan care se afla în mijlocul oamenilor lui răcni :
— Nu fuge nimeni! Pe cine-l prind la bărci, îi retez capi cu mîna mea !...
Comandantul văzuse bine că o înfrîngere ca aceasta însemn
pierderea a tot ce cîştigase pînă atunci, prăbuşirea întregii pute:
a albilor. Şi dispreţuind moartea, care era mai bună decît fug
ruşinoasă dinaintea acestor „sălbatici", Magellan înainta însu.
spre ţărm, încurajînd astfel pe cei mai fricoşi. îndată se adunai
în jurul lui mateloţii hotărîţi ca şi el, să-şi dea mai bine viaţa dec
să fie bătuţi.
într-adevăr, după întîile împuşcături care le răriră şiruri!
malaezii, înfricoşaţi la ivirea din apă a acelor namile de fier c
ţevi lungi din care ţîşnea fulgerător o moarte cruntă, se retraser;
lăsînd deschis drumul spre sat.
Furişîndu-se pe după copaci, Magellan în fruntea oamenilor
ajunse în sat şi-i dete foc cu şomoioage muiate în păcură.

La izbucnirea flăcărilor, malaezii cuprinşi de o furie nouă,
bănuind soarta ce-i aştepta de aci înainte pe toţi, dacă nu vor
răpune pe năvălitori, se aruncară din nou asupra albilor. Marele
număr al malaezilor covîrşi ceata spaniolilor, care cu fiecare rănit
pierdeau un luptător de neînlocuit şi văzură că nu mai puteau
lupta la nesfîrşit. Magellan hotărî să cruţe în ziua aceea viaţa oamenilor lui, căci vedea bine că nu va putea înfrînge sutele de
malaezi patrioţi cu douăzeci-treizeci de oameni.
Porunci spaniolilor să se întoarcă în ordine spre ţărm, unde
adăstau bărcile adăpostite după stînci. Magellan, rănit la picior
de o săgeată otrăvită, nu mai putu lupta.
Cînd primiră ordinul de retragere, albii, care se vedeau înconjuraţi de localnicii înnebuniţi de furia că li se arsese sălaşurile,
o rupseră de fugă în dezordine. Cîţiva spanioli cu răni mai uşoare,
rămaseră în jurul comandantului să-l ocrotească şi să-l ajute să
ajungă pînă la ţărm.
Izbutiră să ajungă pînă la mare, urmăriţi de aproape de malaezi. Intrară în apă cît mai repede, spre a-şi păzi picioarele de
săgeţile înveninate care şuierau în jurul lor. Gîndul lui Magellan
era ca a doua zi să se întoarcă din nou, de data aceasta cu toate
caravelele şi să puie în bătaie toate tunurile de pe bord, ca

nimic să nu mai rămînă din spiţa locuitorilor acestei insule.
Malaezii însă nu se mulţumiră cu alungarea albilor, ci îi urmăriră, ba căutară să prindă pe comandantul alb. Magellan abia se tîra prin apa mării ; era şchiop de mai de
mult şi acum încă o dată rănit la picior. Mai înainte de a ajunge la
bărci, năvăliră asupra lui câţiva malaezi înarmaţi cu suliţe. Unul
îi dobori casca, descoperindu-i astfel toată ţeasta, iar altul îi străpunse braţul.
Magellan îşi adună ultimele puteri în faţa pericolului atît de
apropiat care-i ameninţa viaţa. Cu suliţa pe care o ţinea în mina
dreaptă, străpunse pe imul din malaezi cu atîta putere, că nu izbuti s-o mai tragă înapoi. Alţi malaezi se repeziră asupra comandantului. Magellan vru să-şi scoată sabia din teacă, dar braţul
rănit nu mai avu tăria. Simţi o nouă împunsătură în pulpa piciorului sting şi se prăbuşi în apă.
Tovarăşii de luptă ai lui Magellan — printre care se afla şi
scriitorul Pigafetta — abia avură timpul să fugă. MageUan, lipsit de orice apărare, fu străpuns de suliţele ma*
laezilor şi astfel îşi găsi moartea în apele oceanului pe care-l străbătuse, la 27 aprilie 1521.

VI
ÎNTOARCEREA ÎN SPANIA

Conducerea celor trei caravele care mai rămăseseră o Iui
căpitanul Juan Serrão. El porni mai departe, fără a pedepsi pe

băştinaşi pentru moartea lui Magellan. Malaezii, prinzînd curaj,
se folosiră de tot felul de vicleşuguri spre a pune mîna pe vasele
spaniolilor şi pe avuţiile pe care le bănuiau ascunse în magaziile lor.
Juan Serrão, prins de malaezi, fu părăsit de oamenii săi,
care-l lăsară într-o insulă cu duşmanii de moarte, fără a se mai
gîndi la soarta lui. Un vas luă foc. Cu mare greutate spaniolii putură transporta pe celelalte două vase armele, tunurile, proviziile.
Juao Carvalho, un spaniol îndrăzneţ, reuşi să preia conducerea celor două caravele. Oamenii i se supuseră. Vizită insulele
din celelalte arhipelaguri şi izbuti, asemenea lui Magellan, să
supuie coroanei Spaniei pe cei mai mulţi din şefii localnici. Dar se
feri de a-i mai ataca.
Cele două caravele atinseră marea insulă, pe care o numim
azi Borneo, apoi cele patru mari insule, Molucele, pe care Magellan nu avusese norocul să le vadă.
în primăvara anului următor, D'Espinossa, omul de încredere, care ucisese pe răzvrătitul Mendoza în apele Patagoniei, izgoneşte pe Carvalho, repară temeinic caravelele, dar echipajul
este, treptat, decimat. Trinidad nu mai poate continua călătoria,
cu toate reparaţiile făcute. Atunci del Cano adună oamenii pe
Victoria, încarcă mărfuri mult căutate în Europa, cuişoare, piper,

cafea, pe care, la întoarcere în Spania, le va vinde în patrie cu
preţuri foarte mari.
Această revenire a navei-amiral, care a străbătut oceanul doi
ani şi jumătate, care a ocolit realmente pământul pe drum de apă,
aparţine marilor fapte eroice ale navigaţiei. Del Cano a compensat
cu prisosinţă purtarea faţă de Magellan, realizînd în chip glorios
voinţa conducătorului ei mort prea de timpuriu.
Numele lui Magellan va trăi întotdeauna, pentru că întreaga omenire a dobîndit
pentru întîia oară o nouă măsură a puterilor sale. Magellan a
dovedit, pentru toate timpurile, că o idee, dacă e dusă mereu şi
hotărît înainte de o pasiune, poate învinge pînă la urmă toate piedicile naturale. El a îndrăznit cel dintîi să schimbe în faptă cea
mai temerară dintre idei: Ocolul lumii, cunoscîndu-se astfel măsura circumferinţei pământului, căutată zadarnic de omenire timp
de un mileniu.

CĂPITANUL ROBERT SCOTT
TRAGICA EXPEDIŢIE LA POLUL SUD

I
O PRIMIRE TRIUMFALA

I n acel an, 1905, Londra se împodobise ca de sărbătoare cu drapele şi flori. De la cel mai de seamă şi pînă la cel mai neînsemnat englez, toţi aclamau cuprinşi
de mîndrie pe marele şi cutezătorul Robert Scott care se întorsese
in cea dintîi expediţie făcută la Polul Sud.

Cu toate că temerarul explorator n-atinsese polul, deveni
popular nu numai în Anglia, unde pînă şi copiii ştiau de el, ci în
toată lumea.
întoarcerea lui fusese trîmbiţată pretutindeni, căci expediţia
căpitanului Scott era considerată, şi pe drept cuvînt, ca un eveniment ştiinţific; ea micşora ceva din nemărginita întindere a necunoscutului şi lărgea totodată sfera cunoştinţelor geografice.
— Dragul meu, îl întîmpină sir Clement Markham, iniţiatorul şi organizatorul expediţiei, îţi urez bun sosit I Sînt mulţumit de isprava dumitale şi am credinţa că toţi englezii nutresc
acelaşi simţămînt pentru dumneata. Te felicit!
Căpitanul Scott strînse cu căldură mina proteguitoare şi rosti
zîmbind cu modestie :
— Numai că eu nu sînt mulţumit pe deplin. Am ajuns abia
la 800 de kilometri de Polul Sud. E drept, sînt cel dintîi care am
ajuns atît de aproape, dar asta nu înseamnă că am atins chiar
polul!
— Atunci nădăjduiesc că mai curînd sau mai tîrziu vei izbuti să dobîndeşti o mulţumire deplină ! grăi sir Clement. Din
partea mea vei avea, ca şi pînă acum, tot sprijinul.
— O, de asta nu mă îndoiesc ! strigă Scott din toată inima şi
ochii lui albaştri scînteiară ciudat. De altceva mă tem eu...
— De ce anume ?
— Să n-ajungă altcineva înaintea mea. Vreau să fiu cel

dintîi! Acesta a fost visul meu din copilărie ! Şi trebuie să-l împlinesc ! Altminteri nu voi muri împăcat cu mine.
— Iţi doresc sincer* să-ţi realizezi visul, căpitane Scott. Voi face tot ce-i omeneşte cu putinţă ca să te ajut. Deocamdată, însă, trebuie să te gîndeşti şi la dumneata, la familia dumitale, căreia i-ai lipsit mult. O odihnă de cîteva luni de zile este acum bine meritată. Pînă atunci, eu mă voi îngriji de a doua expediţie a dumitale.
In clipa aceea, cînd cei doi oameni de seamă se gîndeau la noua expediţie, In toată Anglia se ciocneau paharele în cinstea căpitanului Scott. Prietenii îl duseră pe umeri pînă acasă, unde-l aştepta familia, fericită că-l avea iar în mijlocul ei : soţia lui şi un băieţaş vioi cu lacrimile în ochi de bucurie.
In timpul mesei, unul dintre prietenii săi cei mai buni, căpitanul Oates, care ar fi dorit să-l urmeze m cea dinţii expediţie spre Polul Sud, clar nu putuse din pricina unui accident care i se întîmplase cu puţine zile înainte de plecare, îi şopti lui Scott:
— Ştii că locotenentul Ernest Shackleton a plecat pe seama lui spre Polul Sud, luînd-o pe urmele tale ? Are ambiţia să ajungă el mai întîi. Numai de-ar izbuti...
Căpitanul Scott căzu o clipă pe gînduri, înciudat parcă, apoi spuse :

— îi doresc izbîndă ! Este un băiat de ispravă !
Totuşi această ştire îl mîhnise puţin. Dar căpitanul Scott era
un gentleman în adevăratul înţeles al cuvîntului. Nu avea ciudă
pe locotenentul Shackleton, pe care îl cunoscuse şi-l preţuia mult
Ţinea însă la visul său din copilărie, vis care însenina însăşi
viaţa lui.
într-adevăr, Scott, scoţian de origine, iubea expediţiile
ştiinţifice şi dovedise un spirit îndrăzneţ de pe vremea dnd era copil
şi stătea la Outlands, ferma tatălui său, John Edward Scott, care
nu s-a mai făcut marinar, curmînd tradiţia străveche a familiei,
în schimb avu ambiţia să facă din fiul său un marinar desăvîrşit.
La şase ani, Scott era un băieţaş înalt, slăbuţ, cu ochii albaştri şi părul bălai. Mai întotdeauna umbla ud leoarcă, fiindcă-i
plăcea să treacă înot un rîu din spatele grădinii. Unul din braţele
rîului trecea chiar prin grădină, iar celălalt, ceva mai lat, curgea
pe cîmp ; aceasta a fost cea dintîi apă peste care trecuse viitorul
marinar.
La capătul aleii din grădină se ridica un stejar falnic, cu
crengile răsfirate pînă peste drum; sărind din copac, puteai uşor
să ieşi în cîmp deschis. Scott se urca în stejarul acesta, cu surorile

şi fratele său mai mic, închipuindu-şi că se află într-o corabie.
Oceanul nesfîrşit era o baltă din mijlocul cîmpiei, pe care se vedea
o scîndură rămasă dintr-un vechi podeţ. Această scîndură ajunse
în curînd un „vas inamic", care aducea „mari pagube" negoţului
din regiunea Devon ; bineînţeles, toate acestea numai în închipuirea avîntată a micuţului. El se hotărî să arunce acel vas
inamic în aer.
— Dar cum ? îl întrebară surorile sale.
— Cu praf de puşcă» le spuse el.
— Atunci să mergem să cumpărăm praf de puşcă,
— Nu e nevoie. Aşteptaţi numai şi o să vedeţi.
Şi se puse pe lucru. A doua zi cînd veniră iar la marginea
„oceanului nesfîrşit", începu expediţia. Micul Scott porunci tuturor să se dea înapoi şi aprinse chibritul. Toţi se aşteptau la o
explozie asurzitoare, dar nu izbucni decît o flacără. „Vasul
inamic" plutea mai departe, nepăsător, pe apă. Pentru mulţi copii,
povestea s-ar fi sfîrşit aici, dar nu şi pentru micul Scott. Se retrase
ca să născocească alt explozibil, mai puternic şi nu se lăsă pînă nu
zvîrli „vasul inamic" în aer.
Crescu preţuit de ai săi şi trecu lesne prin toate gradele, pînă
la căpitan, când izbuti să ajungă comandantul vasului Discovery,
cu care făcu cea dinţii expediţie a sa în Antarctica.

Era minat într-acolo de dorul lui după descoperiri şi după
aventură- Pe de altă parte, Sudul îl atrăgea ca un miraj îndepărtat, plin de mister şi de frumuseţi abia bănuite.
Sir Clement Markham luă iniţiativa acestei expediţii, iar
grija organizării o trecu pe seama Societăţii de geografie din
Londra. Prietenii lui Scott şi alţi mulţi particulari subscriseră
sume însemnate pentru înfăptuirea ei. împreună cu locotenenţii
Armitage şi Ikelton, doi medici, doctorul Koetlitz şi doctorul
Wilson, Bernachi, Ferrar, Hodgson şi alţii, Scott plecă pe Discovery, ca să descopere Polul Sud, în august 1901. La 1 ianuarie 1902 ajunseră la Bariera de gheaţă Ross, care avea la un
capăt vulcanul Erebus, iar la celălalt — golful „Balenelor". Dar
gheţurile plutitoare, care ameninţau corabia, îi siliră să se întoarcă. La 10 februarie 1902, Discovery ajunse în portul de iernare, In golful McMurdo. Pe ţărmul lui construiră colibe. îndrăzneţii exploratori făcură apoi mai multe excursii spre vulcanii
Erebus şi Terror, pe care se suiră ; pe cel dintîi la 3 700 de metri,
iar pe celălalt la 3 350 de metri. Acolo îi apucă iarna cumplită a
Sudului, cu viscolirile ei groaznice, pogorîte parcă din iad. Dar
exploratorii nu-şi pierdură firea, nici voia bună. îşi treceau timpul
nesfîrşitei nopţi polare născocind fel de fel de petreceri. Jucară

chiar teatru. Scena era un bloc de gheaţă lucie, iar actorii — marinarii îmbrăcaţi caraghios în piei de focă şi blănuri de urşi. Spre primăvară, făcură cîteva călătorii lungi cu săniile, dar încă nu se hotărîră să meargă la pol. Abia la 2 noiembrie 1902, căpitanul Scott împreună cu doctorul Wilson şi cu locotenentul Armitage, plecară spre sud, cu gîndul să ajungă la pol. După nenumărate primejdii, îndrăzneţii exploratori ajunseră la 72° latitudine sudică, adică la 870 de km depărtare de corabia pe care o părăsiseră în golful de iernare. Spre sud-vest fură întîmpinaţi de un lanţ de munţi. Două din vîrfurile lor măreţe, unul înalt de 4 572 de metri, iar celălalt de 3 200 de metri, fură botezate Markham şi Longstoff, după numele celor doi oameni de seamă, care ajutaseră expediţia.

Nu mai puteau să înainteze, căci o parte dintre cîini muriseră pe drum, iar merindele nu le mai ajungeau decît atît cît le trebuia ca să se întoarcă la nava lor. Cazna aceasta ţinu douăzeci şi nouă de zile. întoarcerea se făcu în împrejurări foarte grele* căci zăpada se înmuiase, dinii muriseră toţi, iar cei trei oameni se văzură siliţi să-şi tragă singuri săniile. Cum nu era chip să le tragă pe toate

in acelaşi timp, trebuiau să se înapoieze la fiecare 6—7 km ca să
ia săniile rămase. După treizeci şi patru de zile ajunseră la navă
în ziua de 3 februarie 1903. în acelaşi timp, locotenenţii Armitage şi Ikelton făcuseră şi ei o călătorie spre vest, plină de pri~
mejdii.
Trecuse un an de cînd plecase Discovery fără să dea nici un
semn de viaţă. Sir Clement Markham pregăti o navă ajutor, pe
care o numi Morning şi o puse sub comanda locotenentului Colbeck. Morning plecă din Anglia la 9 iulie 1902. în mijlocul lui
ianuarie 1903 zări catargele corăbiei Discovery. Nava era înconjurată de gheaţă şi nu putea să iasă dintre blocuri. Dealtfel, Scott
ţinea să mai ierneze o dată în Antarctica. După ce Morning îşi
descarcă proviziile de cărbuni şi alimente, se întoarse în patrie.
Scott şi tovarăşii lui petrecură a doua iarnă în regiunea antarctică*
Acum cunoşteau bine Sudul şi se obişnuiseră cu greutăţile. Dar în
primăvară, temperatura coborî pînă la 55° sub zero. Cu toate
acestea, Scott nu se descurajă şi făcu împreună cu tovarăşii săi noi
expediţii. în ajunul Anului nou era la golful de iernare, după o
lipsă de 59 de zile. încercară să urnească nava Discovery dintre
blocurile de gheaţă, care o apăsau din toate părţile, fără a izbuti.

La 5 iulie 1904, Morning se ivi din nou, însoţit de Terra Nova, un
vas modern. Aveau poruncă să aducă întreaga expediţie în patrie,
chiar dacă va fi nevoie să părăsească vasul Discovery între gheţari.
Dar abia descărcară lucrurile de pe Discovery, că marea despresura vasul de gheţari, astfel că Discovery putu fi adus în patrie
odată cu celelalte nave. în ziua de 18 februarie 1905, cele trei vase
se îndreptară spre Anglia...
Şi acum poporul englez sărbătorea întoarcerea căpitanului
Scott. El fu poftit la Institutul de înalte studii geografice din
Londra. Mai toţi învăţaţii Angliei se adunaseră aici şi-l aşteptau.
Un trimis al guvernului luă cuvîntul :
— Sir Robert Scott, glăsui el, guvernul mi-a dat plăcuta însărcinare să vă dăruiesc o medalie de aur, ca semn de înaltă
distincţie pentru îndrăzneala plină de eroism cu care aţi dus la bun
sfîrşit expediţia ştiinţifică de la Polul Sud. Guvernul m-a însărcinat totodată să vă transmit toate mulţumirile şi felicitările pe
care vi le aduce în numele poporului englez. Din partea mea, vă
rog să primiţi, de asemenea, cele mai sincere felicitări! Şi spunînd
acestea, trimisul guvernului prinse în pieptul căpitanului Scott
medalia de aur. Eroul sărbătorit de tot poporul nu spuse decît atît:
— Vă mulţumesc !

Şi zîmbi cu chipul luminat de privirile-i limpezi şi albastre.
Urmară cîteva cuvîntări în care Scott era lăudat pentru fapta lui
îndrăzneaţă şi pentru foloasele aduse ştiinţei
In aceeaşi zi, mai primi o medalie, tot de aur, de la Academia
de Ştiinţe Universale. Scott o luă cu aceeaşi modestie.
Totuşi, în sinea lui, nu era deloc mulţumit. Visul lui nu fusese
l împlinit după cum dorise. Ajunsese, aşa cum am spus, abia la
800 km de Polul Sud, o depărtare destul de mică de pol faţă de
rezultatele obţinute de cei dinaintea lui şi anume : Cook, Bircoe,
Wilkes, Bellingshausen, Dumont d'Urville, Weddel etc. Căpitanul
Scott atinsese totuşi paralela 82. In 1841, exploratorul James
Clarke Ross întreprinsese şi el o călătorie spre ţinuturile antarctice, dar se oprise puţin dincolo de paralela 78°. Nici alţii nu fuseseră mai norocoşi.
Dar căpitanului Scott nu-i plăceau lucrurile făcute pe jumătate şi nici hotărîrile care nu erau duse pînă la capăt. De aceea, el
se gîndea acum la o nouă expediţie. Noaptea se trezea adeseori
chinuit de visul plecării — şi pînă dimineaţa nu mai era chip să
doarmă. Polul Sud ! Ce putere necunoscută şi de neînfrînt îl
împingea într-acolo ? Era atît de stăpînit de acest vis încît, într-o
zi, i se întîmplă ceva hazliu. Cîţiva prieteni îl poftiră la un ceai.

Scott trebuia să vie la ora 8 după-amiază. Pe la 7 el începu să se
îmbrace. Potrivit deprinderii căzu în visare şi uită de invitaţie.
Tocmai cînd era gata de plecare se dezbrăcă şi se vîrî în pat. Cînd
dădii să se învelească cu plapuma, îşi aduse deodată aminte că
era aşteptat. Sări din pat şi se îmbrăcă în grabă. Cînd fu gata,
ceasul era 10. Prietenii şi prietenele îl primiră nedumeriţi şi totodată supăraţi pe el, fiindcă venise atît de tîrziu.
— Vă rog să mă iertaţi c^am întîrziat, se scuză Scott, dar m-a
furat gîndul plecării la pol.
Prietenii rîseră din toată inima.
— îmi face o deosebită plăcere să stau lîngă o persoană atît
de interesantă, spuse Scott aşezîndu-se lîngă o doamnă.
Femeia, mirată de un asemenea compliment, îi răspunse
zîmbind:
— Eu interesantă ? Te înşeli, căpitane Scott, pentru că tre-=
buie să-ţi mărturisesc că în viaţa mea n-am călcat cu piciorul la
Polul Sud.
Toţi mesenii, în frunte cu Scott, rîseră de spirituala replică pe
care i-o dăduse doamna cu atîta repeziciune.

II
O HOTĂRÎRE NESTRĂMUTATA

După cîtva timp, în Anglia se auzi o veste neaşteptată :
— S-a întors Shackleton ! S-a întors Shackleton !

O uşoară ciudă strânse inima lui Scott. „Oare Shackleton o fi
ajuns la Polul Sud ?" se întreba Scott în sinea lui şi o clipă simţi
că visul său începe a se clătina. Dar ridică din umeri, zîmbi şi
plecă vesel să întîlnească pe Shackleton. îl găsi înconjurat de cîţiva
prieteni şi admiratori. întoarcerea lui nu stîrnise acelaşi entuziasm
ca întoarcerea lui Scott, fiindcă toată lumea ştia că el mersese pe
urmele acestuia, bucurîndu-se aşadar de rezultatele obţinute de
un altul. Totuşi cei doi exploratori îşi strânseră călduros mîinile.
— Am venit să te felicit, îi spuse Scott cu nelipsitu-i zîmbet.
Eşti mulţumit de expediţie ?
— Deloc, spuse Shackleton. N-am izbutit s-ajung decît pînă
la 175 km de pol. Am întîmpinat multe greutăţi şi n-aş fi izbutit
să ajung nici pînă acolo, dacă nu m-aş fi folosit de experienţele
expediţiei dumneavoastră.
— Povesteşte-mi cum ai călătorit, îi ceru Scott curios la culme, ca totdeauna cînd era vorba de o expediţie ştiinţifică.
Shackleton nu se lăsă prea mult rugat.
— înainte de a pleca spre sud, spuse el, mi-a venit o idee
straşnică şi anume : să mă folosesc în locul cîinilor laponi de ponei.
Sînt cai mici, dar foarte rezistenţi. Ei m-au ajutat să fac drumul

spre pol. Dar au căzut şi ei. Am suferit viscoliri crîncene, am întîmpinat mari primejdii şi, în sfîrşit, în ziua de 23 ianuarie am ajuns
la uriaşa stavilă de gheaţă. Ca loc de iernare am ales golful
McMurdo, unde a iernat şi Discovery. La 29 octombrie, însoţit de trei dintre cei mai îndrăzneţi marinari, am plecat, fără
ponei, cu săniile spre Polul Sud. N-am să vă înşir greutăţile uriaşe
prin care am trecut, căci dumneavoastră vi le puteţi închipui uşor.
E destul să vă spun că după rfteva luni de zile, în care timp am
înfruntat moartea, am ajuns la 175 de km de polul antarctic. întoarcerea am făcut-o în condiţiuni mai grele, deoarece eram sleiţi
de oboseală, merindele se împuţinaseră, iar gerul era groaznic
Sînt fericit însă c-am putut să dovedesc că la Polul Sud poţi să
ajungi mai uşor decît la Polul Noid. sfîrşi Shackleton. Nu mă
îndoiesc că vor veni după noi alţii care vor izbuti să atingă chiar
polul! Pînă atunci el va rămîne înconjurat de acelaşi mister ca
astăzi.
Scott se ridică fără să rostească un cuvînt. Zîmbea numai.
Strînse cu putere mîna îndrăzneţului explorator şi plecă. Părea
tulburat.
„Eu voi fi acela care va atinge Polul Sud !" îşi spuse el cu hotărîre nestrămutată.
III

PREGĂTIRILE DE PLECARE

— Sir Clement, am venit la dumneata ca să-ţi reamintesc
făgăduiala pe care mi-ai făcut-o acum cinci luni, îi spuse Scott
prietenului şi protectorului său. Vreau să fac o nouă expediţie spre
Polul Sud. Nădăjduiesc c-o să m-ajuţi cu aceeaşi bunăvoinţă, pentru care-ti
Dacă nu mi-o lua-o altcineva înainte !

— De cine te temi ? De Amundsen ? Dar Amundsen vrea să
plece spre nord, ca să-ajungă la polul arctic. Cel puţin aşa am aflat*
E drept că mă surprinde puţin drumul pe care şi l-a ales : va
naviga spre sudul Atlanticului, ocolind America de Sud, apoi se va
îndrepta spre nord prin strîmtoarea Behring, dintre Alaska şi Siberia. Este un drum mai lung şi mai primejdios decît cele obişnuite.

— Şi Amundsen iubeşte pesemne primejdia ca şi mine, aşa
că nu văd de ce aş fi bănuitor. Vrea desigur să-şi potolească din
plin setea de aventură. Dar să revenim la expediţia noastră. Crezi
că în trei luni voi putea pleca ?

— Dumneata găseşte-ţi oamenii. Eu mă voi ocupa de vase şi
merinde, spuse Sir Clement cu un surîs plin de înţeles.

Scott se despărţi de ocrotitorul său cu o afectuoasă strîngere
de mină. îi rămăsese deci sarcina cea mai grea : să-şi găsească oamenii. La Polul Sud nu putea să meargă chiar cu oricine. Tovarăşii

care aveau să-l însoţească trebuiau să aibă calităţi deosebite : îndrăzneală, spirit de sacrificiu, dor de aventură. Başca să fie rezistenţi la oboseală şi la frig. Unde să-i găsească ? Deodată îi răsări
în minte prietenul său căpitanul L. E. Oates, care ar fi vrut să-l
urmeze în cea dintîi expediţie, dar fusese împiedicat de o întîmplare nenorocită.
Oates îl ascultă prietenos, cu inima deschisă. Era un om între
două vîrste, chibzuit, hotărît, care se entuziasma greu. Căpitanul
Scott ţinea la el că la un frate.
— Merg, strigă Oates, cînd află pentru ce venise prietenul
său. Ştii bine că asta a fost o veche dorinţă a mea. Sper că îţi voi fi
de folos. Pe cine mai iei ?
— Nu ştiu încă. Deocamdată tu eşti cel dintîi. Pe ceilalţi fi
vom alege împreună, rosti Scott preocupat, dar încrezător. Poţi
să-mi propui pe cineva ?
— Mă gîndesc la locotenentul H. R. Bowers. E un băiat de
ispravă. Am venit odată cu el din America. în dreptul insulelor
Azore, se dezlănţuise o furtună groaznică. Vasul meu se datina
ca o coajă de nucă. în timpul uraganului am alunecat de pe puntea
de comandă şi mi-am pierdut cunoştinţa. Cînd m-am trezit, pluteam spre larg în cea mai deplină ordine : locotenentul Bowers mă
înlocuise şi se descurcase de minune. Pe Kngă asta ştiu că şi el are

patima expediţiilor.
— Atunci vorbeşte cu el! strigă Scott fericit că mai găsise un
om. Cît despre ceilalţi vom mai chibzui.'
Şi fără să mai stea pe gînduri plecă zorit. Oates se uita mult
timp după el pînă ce nu-l mai văzu.
Scott aproape alerga pe stradă, cînd fu întîmpinat de un tînăr
marinar, voinic ca un Hercule. cu faţa lată şi cu un nas puţin
turtit, dar blajin şi domol în mişcări, care îl salută cu respect şi
voi să rostească formula militărească de prezentare, dar Scott nu-i
dădu răgaz.
— Bine că te întîlnesc, Evans ! Nu eşti dumneata locotenentul E. R. Evans ?
— Ba da, răspunse uriaşul cu sfială. V-am căutat peste tot,
domnule căpitan.
— Aşa ? Ai să-mi spui ceva ? Spune-mi repede, căci mă grăbesc.
— Voiam să vă rog..., domnule căpitan.... să... vă rog să nu
vă supăraţi.... dar aş vrea.... să merg cu dumneavoastră la Polul
Sud ! sfirşi el deodată, mişcat şi mulţumit că izbutise să-şi spună
dorinţa.
Scott se apropie de el şi—l privi ţintă în ochi. Ochii aceia mari,
blajini şi adinei, mărturiseau o mulţumire sinceră. Erau ochii omului deschis la suflet şi hotărît să ducă la capăt ceea ce-şi punea
în gînd.

— Te iau ! răspunse Scott bucuros, fiindcă ştiu că eşti un
băiat de ispravă ! Da-mi mina !
Subofiţerul Evans întinse palma lui de goliat şi o lăsă în mîna
mică a căpitanului, răspunzînd la strângerea lui prietenească cu o
stringere respectuoasa şi energică.
— Parcă voiaţi să-mi mai spuneţi ceva, domnule căpitan ?
— Ah, da ! Te-aş ruga să te repezi pînă la mine acasă şi să-mi aduci agenda, pe care am uitat s-o iau ! Cere-o nevestii
mele ; este sub pernă, in odaia mea de dormit ! Mă găseşti la doctorul Wilson ! li cunoşti, nu ?
— Am înţeles ! făcu Evans. Salută milităreşte şi o luă iute la
picior spre casa căpitanului Scott.
— Bun băiat! gîndi Scott, în timp ce Evans coti după colţul
străzii. Apoi se cufundă iar în gîndurile lui. Bună idee să mă abat
pe la Wilson ! Poate vrea să meargă şi de data aceasta !
Doctorul E. A. Wilson tocmai ieşea din cabinetul său de consultaţii cînd Scott intră la el. îl privi surprins. Era un om în vîrstă,
dar încă puternic şi sprinten, cu părul puţin albit pe la tîmple, şi
doi ochi cenuşii, vioi şi pătrunzători, care te priveau deschis.
— Ce e cu tine, Scott ? Cum de ţi-a trecut prin minte să faci
o expediţie pînă la mine de unul singur ? îl întîmpină el glumeţ.

— Am venit de unul singur, fiindcă vreau să fac în curînd o
expediţie cu mai mulţi inşi spre Polul Sud ! îi răspunse Scott pe
acelaşi ton glumeţ. Cunoşti pe cineva care ar vrea să mă urmeze ?
— Da, cunosc.
— îndeplineşte condiţiile de... rezistenţă ?
— Cred că da. Omul e înalt, voinic, puţintel în vîrstă, îi placel
să rîdă, să facă treabă bună şi să fumeze. Singura lui meteahna
este că se îndeletniceşte cu medicina.
— Cine-i omul ăsta ?
— Chiar eu, în persoană !
Scott izbucni într-un hohot de rîs.
— Bravo ! Eram sigur c-o să vii şi de data asta cu mine. Dă-mi mîna !
— Aşteaptă puţin, spuse Wilson, şi—şi scoase batista, îşi şterse
mîna, apoi o strînse pe a exploratorului aşa de tare, încît se auzirăl
degetele trosnind. După aceea îi spuse :
— Fie ca să n-aveţi nevoie de mine ca medic ! Totuşi, n-am
să uit să iau cu mine şi laboratorul meu farmaceutic. Ştii, pentrul
orice eventualitate...
Cînd Scott se despărţi de Wilson, avea de ce să fie vesel
Mergea pe stradă fluierînd. Trecătorii, care îl cunoşteau, se uitau
zîmbind după el. Iar după ce-l pierdeau din vedere, vorbeau între
dînşii:
— Ai aflat ? Scott pleacă iar la Polul Sud ?

<— Mda, am auzit!
— Ce zici ? O să ajungă de astă dată la pol ?
— De asta nu mă îndoiesc, ci de altceva...
— De ce anume ?
— Că are să se întoarcă !
— Ei, asta-i !... Ce ţi-a venit să spui o asemenea vorbă ? Se.
va întoarce de bună seamă !
IV
PLECAREA
în ziua de 16 noiembrie 1910, Terra Nova era gata de plecare.
Scotfc îşi găsise oamenii, aşa că partea cea mai grea fusese îndeplinită. Celelalte lucruri au fost puse la punct cu repeziciunie pînă la
cel mai mic amănunt. Vasul încărcat aştepta să plece în larg. Locotenentul H. R. Bowers, tînărul simpatic şi glumeţ, mic la trup,
dar vînjos, rîdea întruna şi se mişca întocmai ca o sf îrlează, ocupîndu-se de tot ce trebuia pe vapor şi în primul rînd de aprovizionare.
Toată ziulica făcea note şi inventare şi-i îndemna pe toţi la treabă
cu cîte-o glumă.
— Băgaţi de seamă, le spunea el marinarilor, să nu uitaţi
ceva, căci la pol nu sînt magazine de unde am putea să ne procurăm ceea ce am uitat să luăm cu noi.
Marinarii rîdeau şi munceau de zor.
Cu un astfel de om nu puteai să greşeşti. Ochii săi vioi, care-i
jucau în cap, neastîmpăraţi, luau seama la toate lucrurile. Pe puntea navei, oamenii lucrau de asemenea cu înfrigurare. Făcuseră

grajduri pentru micii cai ponei, geluiau punţile, întindeau frînghiile şi aşezau nutreţul cailor şi hrana dinilor în lăzi rînduite apoi
cu grijă în magaziile navei. învăţaţii îşi montară laboratoarele,
mecanicii îşi puseră la punct maşinile, bucătarul şi ajutoarele sale
întocmiră bucătăria.
In timpul acesta, căpitanul Scott isprăvea ultimele pregătiri
de plecare. Hărţile, jurnalul, instrumentele şi echipamentul lui
fură cercetate pentru ultima oară în cabina vasului. Apoi se urcă
pe punte, supraveghind lucrul oamenilor alături de ceilalţi tovarăşi de drum. Era fericit că pleca. Cînd îl întîlnea pe Bowers, îl
bătea prieteneşte, pe umăr.
— Merge strună, ce zici ?
— N-are încotro, trebuie să meargă, că şi noi mergem ! răspundea Bowers. Dacă treaba n-ar merge, atunci noi ar trebui să
stăm ! Pentru că noi nu stăm şi treaba merge !
La auzul acestor cuvinte de o logică hazlie, Scott rîse din
toată inima. Sub obsesia marelui său vis, el rîdea întotdeauna cu o
veselie molipsitoare.
Ceilalţi tovarăşi: uriaşul Evans, chibzuitul Oates şi grijuliul
Wilson dădură, la rîndul lor, ajutor căpitanului Scott. Fiecare era
la locul său tot timpul cît ţinură pregătirile.
— Dragă doctore, spuse Bowers, cînd îl întîlni pe Wilson, nu

uita să iei şi un brici pentru degeraturi : o s-avem ce tăia din noi!
— Da, da, răspunse Wilson rîzînd, am să iau un brici special
pentru tine : ori de cîte ori ai să faci o glumă proastă, am să-ţi rad
mustaţa !
— Atunci nu-l mai lua, că-l iei degeaba, îi răspunse Bowers.
Sau, mai bine, păstrează-l pentru tine !
In sfîrşit, la trei după-amiază, Scott porunci să se ridice ancora. O mare mulţime de oameni se adunase pe cheiul portului,
ca să vadă plecarea. în afară de oficialităţi, veniseră prietenii, rudele şi familiile celor care plecau. Cînd nava începu să se îndepărteze, mulţimea izbucni în strigăte. Batistele fluturară ca nişte
aripi. Cîteva lovituri de tun bubuiră în semn de salut De pe navă
răspunseră salve de puşti. Ochii celor rămaşi pe ţărm înotau în lacrimi. Ochii celor de pe navă străluceau de nădejde. Peste toţi piu-
teau, nevăzute şi apăsătoare, două întrebări grele : Vor ajunge
oare la pal ? Se vor întoarce cu bine ?

V

SE DEZLĂNŢUIE FURTUNA

Terra Nova porni spre sud. Vremea era bună, oamenii voioşi.
Doar cîţiva membri ai expediţiei începură să sufere de rău de
mare. Un vînt uşor sufla dinspre nord, iar a doua zi, la 1 decembrie, prinse a se înteţi încă din timpul nopţii. Marea se arăta tot*
mai neliniştită.

— O s-avem furtună, spuse căpitanul Scott tovarăşilor săi.
Numai de nu ne-ar păgubi prea mult!
— Nu te teme, furtunile se sperie de exploratori, glumi Wil-
son, ca să alunge îngrijorarea de o clipă a lui Scott.
— Adevărat, adăugă Bowers, numai o raită să dea prin laboratorul lui Wilson şi se potoleşte! Acolo e o adevărată vră-l
jitorie !
Căpitanul Oates chibzuia ce era de făcut. Subofiţerul Evans
stătea gata să-i îndeplinească poruncile. Dar deocamdată n-aveau
altceva de făcut decît să aştepte furtuna.
— Du-te şi spujie-i lui Anton să aibă grijă de ponei, porunci
căpitanul Scott. Bieţii căluţi ! Nu prea sînt obişnuiţi cu marea.
Mă tem că vom debarca numai cu jumătate dintre ei.
— Cealaltă jumătate o să se ducă de prăsilă în fundul mă-
rii! făcu Bowers serios, ca întotdeauna cînd spunea o glumă. Sau
în cel mai rău caz o să-i facem salam cînd vom ajunge la PoIul Sud!
Căpitanul Oates se dusese să ia unele măsuri. Evans rămase
dtva timp în preajma lui Anton, care avea rău de mare. Ca să-i
mai treacă greaţa, fumase o ţigară, dar îi era şi mai rău. Acum se
freca cu palmele pe stomac şi-i spunea lui Evans :
— Ptiu ! Nu-i deloc plăcut!
Cît ai clipi din ochi, Evans îl şi înşfacă pe Anton cu o rnînă

după mijloc şi—l aruncă pe umăr ca pe un sac cu cărbuni. Cîteva
clipe după aceea, îl depuse în laboratorul doctorului Wilson.
— Vi l-am adus, ca să-l faceţi bine, spuse el doctorului, tare
tocmai pregătise ceva împotriva răului de mare. Apoi, cît era de
înalt şi de spătos se încovoie din şale, ieşi din laborator şi se duse
să îngrijească de ponei în locul lui Anton.
Vîntul începu să sufle tot mai furios. Terra Nova aluneca
repede printre valurile care săltau ca nişte spinări uriaşe şi înspumate. In zorii zilei de 2 decembrie, furtuna se dezlănţui cu o furie
oarbă. Vlrtejurile se ridicau cu mare repeziciune; marea se umfla f âcîndu-se una cu cerul.
— Strîngeţi pînzele ! porunci căpitanul Scott.
într-o clipită, pînzele fură strînse. Nava se legăna trosnind şi
înainta numai în direcţia vîntului. Oates şi doctorul Wilson ţineau
poneii, dimpreună cu mai mulţi marinari. Lăzile cu petrol şi furaj, aşezate pe puntea cea mai de sus, începură să se clatine. Sacii
cu cărbuni fură luaţi de valuri şi aruncaţi peste lăzile dezlegate.
In învălmăşeala de oameni şi de lucruri de pe punte, locotenentul
Bowers alerga peste tot răcnind cît îl ţinea gura :
— Daţi-i zor, ce naiba ! Vă speriaţi de un fleac de furtună ?
Oamenii se străduiră ore întregi ridicînd sacii de pe bo: d şi

legînd din nou lăzile. Valurile năvăleau însă peste ei şi mei eu îi
udau pînă la piele. Nimeni nu-şi pierdea însă cumpătul. Bowers
şi mai puţin decît ceilalţi.
— Iată-ne, în sfîrşit, muiaţi ca nişte paparude ! strigă el.
Care dintre voi nu s-a spălat acasă a scăpat acum de grijă !
Cind valul venea peste ei, trebuiau să se ţină de ceva, căci altfel se putea întîmpla să fie azvârliţi peste bord. Căpitanul Scott
dădea porunci energice şi se trudea la cot cu ei. Căpitanul Oates
legase singur şase lăzi. Evans, uriaş şi domol, făcea treabă cît
şapte. Wilson adusese pe Anton în fire — şi acum, împreună cu el,
avea grijă de ponei şi de dini. Locotenentul Bowers înjura şi pescuia sacii cu cărbuni.
— Blestemată furtună, bombănea el supărat, ţii neapărat să
rămînem fără cărbuni ? Dar la naiba ! Mai bine ne-ai lăsa în pace,
căci sîntem oameni serioşi !
Noaptea era tot mai întunecată, valurile şi vîntul tot mai furioase, iar nava se zbătea neputincioasă ca o nucă de colo pînă colo
— Opriţi maşinile ! strigă Scott.
Mecanicii opriră maşinile. Nava plutea mai în voie, dar talazurile furioase năvăleau mereu peste borduri, inundînd punţile
— Pompele! strigară deodată oamenii. S-au înfunda pompele !
— Cum aşa ? întrebă Scott. Poate s-au înfundat din pri cina uleiului.

— Apa năvăleşte în camera maşinilor !
— Trebuie să salvăm tubul aspirator ! strigă Scott. Evans
Chemaţi-l pe Evans !
Evans sosi şi se puse îndată pe lucru, înotînd în apa care*
ajungea pînă la gît. Ii fu însă cu neputinţă să salveze tubul as
pirator.
— Tot mai bune sînt lucrurile bătrîneşti, făcu Bowers. S;
scoatem apa cu căldările, căci astea n-au cum să se înfunde !
Şi marinarii începură să scoată restul apei cu găleţile.
— Bravo, băieţi ! le striga Bowers. Acela care va bea o gă
leată, va căpăta de la mine un premiu I închideţi ochii şi închi
puiţi-vă că e whisky ! Haide, curaj !
Marinarii începură să rîdă. Ba unul dintre ei chiar bău, da
fără să vrea, căci alunecase şi căzuse în apă. Căratul apei con'
tinua. însuşi Bowers cară vreo douăzeci de găleţi mari. Era u<
leoarcă de sus pînă jos, dar glumea mereu înveselindu-i pe toţi.
Corabia era atît de încărcată, încît dacă nu s-ar fi scos ap;
cu găleţile, s-ar fi scufundat.
— Ar fi o prostie să ne înecăm în mijlocul oceanului tocmai
acum, spunea Bowers. |
In timpul acesta, munţi de valuri se spărgeau de pupă, revăr j

sîndu-se apoi aidoma unui puhoi de apă verde, prin care corabij
abia răzbea. O bucată mare din balustradă fusese smulsă. De 1.
catargul dinainte şi pînă la catargul cel mare, puntea nu se ma;
vedea de spumă. Scott, care se afla acolo întîmplător, fu cuprinl
de apă pînă la piept. Evans, care era în apropiere, ţinînd un po
nei, întinse doar un braţ şi-l apucă pe căpitan, ridicîndu-l în sul
ca pe un copil.
— Iţi mulţumesc, Evans, îi spuse Scott, după ce se agăţă d
balustradă. Tare furioasă mai e apa !
— Eu cred c-o să ne lase curind în pace, glăsui Evans cu vo
cea lui adîncă, de bas. Trebuie să se domolească odată !...
Prin vuietul valurilor se auzeau marinarii care lucrau cîntînd. Nimeni nu-şi pierduse cumpătul. Un dine se înecase, un ponei murise şi alţi doi se îmbolnăviseră. Valurile i-ar fi luat cu
siguranţă, dacă n-ar fi fost prinşi în lanţuri. Un val furios smulse
un ponei cu atîta putere, încît lanţul se rupse şi căluţul fu azvîrlit peste bord ; din fericire, însă, valul următor îl readuse pe punte,
şi acum era sănătos.
Vîntul începu să se domolească. în curînd, marea se mai linişti puţin şi nava nu mai fu atît de muncită ca pînă atunci.
A doua zi, apa nu mai pătrundea în vas, iar cerul se înseninase. Evans coborî în camera maşinilor, îşi făcu loc printre cărbuni pînă la învelişul pompei şi-l scoase.

Curaţi tubul, şi, spre marea bucurie a celor de pe punte, se scurse iarăşi un şuvoi de apă
în afară.
Mateloţii erau fericiţi că trecuse furtuna.
încetul cu încetul umbrele îngrijorării se risipiră şi chipurile
se înseninară. Acum pluteau domol duşi de maşini şi de pînze. Căpitanul Scott se învîrtea sprinten printre marinari şi printre cei
patru tovarăşi ai săi. Zîmbea, rîdea, glumea. Calea spre sud era
deschisă !...

VI
SPRE POLUL SUD

La 5 decembrie, atinseră 56° latitudine sudică. Barometrul nu
se mişcase de două zile. Vîntul cînd se înteţea, cînd slăbea sufiînd
neîntrerupt dinspre vest. Toţi se simţeau bine, în afară de ponei,
care priveau apa cu ochi trişti şi de abia se mai ţineau pe picioare.
Scott se uită la ei şi zise :
— Dacă n-am mai avea furtună L.
— Fiindcă iar ne-ar da de lucru cu găleţile ! glumi Bowers.
Oates cel chibzuit spuse :
— Eu cred că n-o să mai avem. Cerul s-a înseninat Ia uitaţi-vă ! A ieşit curcubeul!
— Numai de-ar ţine aşa ! grăi şi Wilson, că furtuna asta ne^
norocită mi-a întors laboratorul pe dos.
— Nu te mai plînge atîta ! Iţi aşezi borcanele cu alifie la loc
şi gata. Că doar asta-i toată ştiinţa voastră medicală, sări Bowers 5

cu vorba. Dar ia uitaţi-vă la Evans ! Ursul ăsta parcă hibernează, I
aşa tace chitic ! Spune-ne ceva, Evans !
— Ce vreţi să vă spun ? răspunse acesta. Azi-noapte n-am \
putut să dorm deloc, căci m-au năpădit crustaceii care au pătruns, I
nepoftiţi, odată cu apa.
— Le-o fi fost şi lor poftă de o ceafă mai groasă ! i-o trînti
Bowers. Dar mă mir, cum de i-ai simţit cu o piele atît de groasă
ca a ta ?
— Dacă erai tu în locul lui Evans, mă prind că nici n-ai fi
ştiut că sînt crustacei! se amestecă Wilson.
Nava aluneca pe nesimţite spre sud. Printre glume se înjghebau şi convorbiri serioase.
— Eu aş zice să facem staţia de iarnă la Crozier, spuse Scott i
într-o după-amiază. Ce părere aveţi voi ?
— Cred că e bine, răspunse Oates. Acolo am avea multe j
avantaje şi, mai înainte de toate, vaporul poate să abordeze oricît
de timpuriu ar fi sezonul.
Wilson interveni şi el în discuţie :
— în al doilea rînd, vom putea trece marea stavilă de gheaţă I
fără să dăm peste crăpături de teren, aşa că drumul către pol ar \
fî în linie dreaptă. în plus, condiţiile atmosferice mai blînde spre
colonia pinguinilor ne-ar da posibilitatea să studiem perioada de
incubaţiune la pinguinul împărat.

Bowers avu o părere :
— Ce ziceţi dacă am cerceta muntele Terror din punct de vedere geologic... şi sportiv ! Eu mi-aş lua sarcina să culeg pietroaie,
pentru ca domnii savanţi să-şi bată capul cu ele...
— Dar sînt şi greutăţi, zise Scott. Vom fi împiedicaţi să debarcăm materialul pe care l-am luat cu noi şi mai ales poneii şi săniile cu motor. Apoi vom avea de străbătut o distanţă prea mare
pînă să ajungem la pămînt bun, acoperit cu zăpadă. S-ar putea să
dăm peste un urcuş <Je 300 sau 400 de picioare. Pe urmă va fi greu
să manevrăm corabia din pricina curentului şi a gheţii plutitoare
în timpul debarcării.,,,
Oates îl întrerupse :
— Ce-ar fi să debarcăm poneii la McMurdo Sound ? De acolo îi aducem pe uscat la Capul Crozier,
— Ideea nu e rea, conveni Scott.
— S-ajungem mai întîi acolo. Să nu vindem blana ursului
idin pădure ! strigă Bowers, şi toţi fură de aceeaşi părere cu el.
Soarele sclipea voios. Pe navă totul era uscat, iar hula se mai
potolise. Ziua următoare se sfătuiră din nou dacă să acosteze sau
nu la Capul Crozier. Toată lumea era veselă şi se auzeau necontenit cîntece şi rîsete. Căpitanul Scott părea şi el foarte bine dispus.
A doua zi văzură stoluri de păsări care dădeau tîrcoale corăbiei.
Delfinii înotau cu graţie prin apropiere. Albatroşii, gravi, se iviră
în curînd. Frigul începu să se facă simţit.

„Te cutremuri cînd vezi ce cantităţi de alimente dispar ca
prin farmec", scria Scott în jurnalul său. Starea de spirit de pe vapor era bună. Numai că în urma furtunii trecute, spre provă, de
pe puntea de sub postul de comandă, pe care stăteau poneii, se
scurgea un lichid scîrbos peste hamacurile din dormitorul care se
găsea dedesubt. Nimeni nu spuse un cuvînt: oamenii care stăteau
acolo făcură tot ce era cu putinţă ca să astupe crăpăturile, fără să
se plîngă lui Scott. Dar starea lor era în adevăr de neîndurat. Totul trebuie să fie desfăcut, ca apa să-şi găsească loc de scurgere.
Lumina zilei nu pătrundea acolo şi nu se putea aerisi decît printr-o mică răsuflătoare. Oamenii udaţi pînă la piele de mai multe
ori în timpul uraganului, nu aveau unde să-şi usuce hainele. Scott
află toate astea mult mai tîrziu şi se miră de voia bună şi de energia cu care, totuşi, oamenii lucrau pe navă. De cîteva zile călătoria continua fără nici o piedică. Deodată,
însă, într-o dimineaţă, Evans exclamă :
— Văd un gheţar !
Toţi se îngrămădiră împrejurul lui.
— Cît e de mare, măiculiţă. Pe legea mea că toată Anglia ar
putea să facă îngheţată cu el! exclamă Bowers.
— Dar ia uitaţi-vă acolo ! O balenă în carne şi oase ! strigă
Wiîson. Şi ce spinare are L.
— Mare mai e şi asta ! Ce-o fi mîncat de s-a umflat aşa, se

minună Bowers. Povestesc unii că au găsit odată, în măruntaiele
ei, o ladă întreagă de whisky, altă dată o şapcă de amiral şi nu mă
îndoiesc că, dac-am căuta în asta, am găsi chiar un amiral în
persoană !
Nava alunecă pe lîngă gheţar şi se îndreptă mereu spre sud,
ca şi cînd acolo ar fi fost un magnet puternic care-o atrăgea.
Vineri, 9 decembrie, ajunseră la 65° latitudine sudică. Insula
Scott, pe care o descoperise Shackleton şi o botezase astfel, era la
cîteva mile spre vest. Trecură pe lîngă cîţiva munţi plutitorii
foarte frumoşi, cei mai mulţi dintre ei tabulari, înalţi de 60—8
picioare. Soarele îi făcea să strălucească în toată măreţia. Dar c
cît înainta nava, gheţarii se îngrămădeau împrejurul ei, ca nişt
pui uriaşi pe lîngă o cloşcă pîntecoasă. înainte de amiază, ir
trară într-un pack, un soi de masă uniformă de gheaţă alcătuiţi
din blocuri alipite unele de altele, trecură pe lîngă nenumărat
gheţari ca prin faţa unor namile fantastice. Cerul îşi reflecta în <l
un minunat joc de umbre şi lumini. Soarele, cînd ascuns, cînd iviri
du-se printre nori, lumina orbitor sau părţi de banchize sau vreul

munte drept ca peretele, sau un petec albastru de mare. Astfel, h
mina şi umbra se alungau una pe alta fără încetare. Toţi erfci
cuprinşi de o stare ciudată de linişte. Poneii arătau mai odihniţi
dinii se învioraseră, oamenii păreau întineriţi.
— Zău dacă nu mă simt inspirat asemenea unui poet, zfcl
Bowers. Dac-ar fi să mai văd mult timp privelişti ca acestea, I
să-mi tipăresc la întoarcere poeziile pe hîrtie de Japonia !
— Numai că n-o să poţi scrie aici, îi răspunse Wilson, musl
o să-ţi îngheţe fără îndoială de frig !
Bowers nu se dădu bătut:
— Dac-o degera, cu atît mai bine ! Vreau să rămîn expkl
rator. Căpitanul nostru n-ar putea să ajungă la pol cu un prăpll
dit de poet...
La 10 decembrie atinseră 66° latitudine. Capul Crozier eil
la 688 de mile. Scott rămase treaz toată noaptea. Soarele apusesi
demult. înaintea ochilor săi se desfăşura o privelişte ca de vis. Ql
rul de un roşiatic puternic se reflecta în marea liniştită, prinţii
gheţarii care îşi schimbau şi ei culoarea de la arămiu aprins îl
văpăi, la roşu-gălbui ; gheţarii şi packul erau învăluiţi spre nori
de o lumină verde deschisă cu umbre lungi de un roşu închis, i£|

pe cer se reflecta o gamă minunată, începînd cu un galben auriu I
sfîrşind treptat cu cel mai delicat verde marin. Toţi priviră cucei
riţi de această feerie. Corabia se strecură printre canalurile del
chise în timpul nopţii. Dimineaţa se opriră în dreptul unei barj
chize. Se aprovizionară cu apă dintr-un hummock, un soi ci
ridicătură ca o movilă de unde scoaseră apă. Evans pescui nişll
crustacei, Wilson împuşcă cîteva păsări rare, Bowers mai rosti ci
teva glume, iar la ora 3 prinseră patru foce. în seara aceea se ospi j
tară cu ficaţi proaspeţi. Erau foarte gustoşi.

VII

PRINTRE GHEŢARI

In ziua de 11 decembrie, într-o duminică, corabia se opri într-un pack mai mare, alcătuit din banchize groase de două picioare. Căpitanul Scott adună echipajul în salon şi îi spuse :

— După-amiază vom ieşi cu schiurile pe banchiză.

Exploratorii scoaseră strigăte de bucurie. Ce plăcere să umble
după atîtea zile de nemişcare !

— în sfîrşit, zise Bowers, pot să mai zburd niţel! Am şi uitat
să-mi iau vînt de cînd n-am mai pus schiurile în picioare !

După aceea se îmbarcară din nou ca să continue primejdioasa
călătorie printre banchize şi gheţari. Pentru a-şi croi drum, erau

siliţi să arunce gheţarii în aer cu dinamită. Luptară cu piedici grele
ca să poată trece printre banchizele îngroşate de hummock-uri.
— Un melc se tîrăşte mai repede ca noi ! spunea Bowers.
Parc-am da mereu în gropi!
— Sînt de părere să ne oprim, zise chibzuitul Oates. înaintăm fără nici un folos.
— Să mai înaintăm puţin, fu de părere Scott.
Corabia se strecura din ce în ce mai greu.
— încă puţin, zise Scott, care nu-şi pierdea nădejdea aşa
de repede.
într-adevăr, dădură în curînd peste un drum mai uşor. Dar
la fiecare ceas trebuia să ia o hotărîre nouă, căci începură să fie
împinşi către est, din pricina curentului sau a vîntului care bătea
în partea aceea sau poate din amîndouă pricinile. Avură însă şi zile
bune, cînd ieşiră cu schiurile pe banchiză, goi pînă la brîu. Evans,
care era un schior neîntrecut, le dădea sfaturi practice. Se făcuse
cald şi, pentru că lumina soarelui îi orbea, purtau ochelari fumurii.
Făcură exerciţii cu săniile, trăgîndu-se unul pe altul, ca să se obişnuiască. Ba scoaseră şi dinii şi-i înhămară la sănii — dar nu mică
le fu mirarea cînd văzură că nu prea trăgeau cum trebuie, fiindcă
se îngrăşaseră prea mult. Cîţiva marinari încercară să prindă pinguini. Aceştia erau un soi de păsări ciudate,

care stăteau în picioare ca oamenii şi aveau obiceiuri „civilizate".
în ziua de 23 decembrie văzură un fel de canal lung, care se
întindea spre sud, tăiat de banchize ; o ciudăţenie a naturii. După
clteva sforţări, nava fu liberată din închisoarea ei de gheaţă şi se
îndreptă în largul apei.
In seara de 25 decembrie, Wilson îi chemă la balustradă ca
să privească ceva interesant ce se petrecea pe banchiză. Uitîndu-se
pe deasupra gheţii, văzură o pasăre ciudată, numită skua, stînd pe
un bloc de gheaţă, care stăpînea de sus banchiza unde se adunaseră cîţiva pinguini. După o consfătuire între ei, pinguinii se hotărîră să atace pasărea în grup ; la cîţiva paşi de duşman, pinguinul din frunte se opri şi-i întoarse spatele fără ruşine. Ceilalţi
pinguini îl împinseră înainte, dar el nu se lăsă. Unul după altul
dădeau înapoi, ca să nu atace nici unul cel dintîi pe inamic şi numai după multă gălăgie se înfierbîntară treptat şi porniră la asalt.
N-o puteau însă ajunge, căci ea era sus pe un bloc şi cînd păru
că-i bagă în seamă, zbură şi se aşează în partea cealaltă a banchizei. Pinguinii nu-şi pierdură cumpătul şi începură din nou îndrăzneţul lor asalt, pînă cînd pasărea îşi luă zborul pentru totdeauna
în altă parte. Pinguinii jubilau văzînd că au scăpat de nepoftita
musafiră.

Evans începu să cînte cu glasul lui profund o romanţă de dragoste. Cînta pentru aleanul inimii lor. Deodată băgară de seamă
ceva ciudat. Toţi pinguinii de pe banchiză se strînseră lîngă prova
corăbiei, nemişcaţi şi cuminţi ascultînd cîntecul ca nişte fiinţe
omeneşti cu aripi.
— Ei, drăcie ! mîrîi Bowers înciudat. Ia uitaţi-vă la ei ! îl
ascultă pe Evans cu mare desfătare. Ce-ar fi să-i dresăm ?
— Par ei şi aşa destul de dresaţi ! spuse Wilson, uimit de obiceiul acesta „civilizat" al pinguinilor.
Cel mai comic dintre toţi pinguinii era unul de rasa Odeile.
Fie pe uscat, fie pe gheaţă, fie că dormea, că se certa sau că se
juca, fie că era speriat, curios ori mîniat, părea întotdeauna
caraghios.
După douăzeci de zile de drum, corabia ieşi, în sfîrşit, dintre
gheţari şi se îndreptă spre sud, pe un drum de apă.
In ziua de 1 ianuarie 1911, exploratorii zăriră ţărmul. Toţi
scoaseră un suspin de uşurare :
— In sfîrşit !
Şi întîia zi a noului an le aduse nădejdea cea mai mare în
reuşita expediţiei lor.

VIII
ŢĂRMUL

O linişte adîncă, gravă, stăpînea împrejurimile cît băteau

ochii. Soarele luneca pe gheaţa cerului mai strălucitor ca oricînd.
Cîţiva membri ai echipajului făcură plajă la ora 11, stînd întinşi
pe punte şi citind. Ţărmul se distingea bine. Insula Colman se
profila cam la 75 mile înspre apus. Atinseră 75° latitudine sudică.
Veni apoi o noapte de vis urmată de o dimineaţă încântătoare ;
soarele străluci aproape neîntrerupt. Cîţiva oameni se apucară să
facă baie în apa de mare, pe punte. Apa era rece, dar asta nu supăra deloc pe Bowers. Pe el, după cum scrie Scott în jurnalul lui,
nu-l înspăimînta nici o vreme, nici o schimbare. înfrunta totul cu
o glumă, sau cu un hohot de rîs.
Coborîră o barcă şi Scott, Wilson, Priesely şi Evans se îndreptară cu ea spre mal. Dar nu izbutiră să acosteze din pricina
curentului. Trecură prin faţa unei colonii de pinguini, care se lăfăia pe o suprafaţă nemărginită. Alte grupuri stăteau pe coasta
acoperită de zăpadă, la o mare depărtare de colonia cea mare.
— De ce şi-or fi făcînd ei cuiburile prin aceste locuri atît de
nepotrivite ? se întrebă Scott. Dar gîndurile lui erau frămîntate
de grija unui punct prielnic pentru debarcare.
— Iată stîlpul poştal! strigă el arătînd tovarăşilor săi un stîlp
înfipt în gheaţă, din timpul întîiei sale expediţii.
Oamenii îl priviră curioşi.

— Nu s-a schimbat nimic ! zise Scott. Totul mi se pare ca şi
întâia oară. Şi-au trecut cinci ani de atunci !...
La 4 ianuarie nava ajunse la capul Byrd, la vestul căruia se
găsea o mare întindere şi pe ea o colonie numeroasă de pinguini şi
altele cîteva mai mici. Trecură apoi pe la Capul Royds, în urmă pe
la Capul Bârne şi, în sfîrşit, ocolind, trecură de insula inaccesibilă
şi acostară la Capul Armitage. Scott convocă aci întreg echipajul
şi propuse:
— Sînt de părere să înaintăm pînă la gheţarul Tongue şi să
iernăm acolo, sau să ne îndreptăm spre vest, ca să ne facem drum
pînă la un loc mai potrivit, la nord de Capul Skuary.
— Propunerea a doua e mai bună, încuviinţă căpitanul Oates.l
E mai bine să ne întoarcem şi să acostăm la Skuary, căci acolo
ţărmul este mai adăpostit.
— Bine, mergem şi acolo, se amestecă Bowers, numai un
lucru vreau să vă spun : că nu-mi place să mă plimb printre gheţării ăştia ca pe Broadway. Să ne statornicim undeva !
Pe o vreme minunată, care le dădea tuturor iluzia împlinirii
unui ideal, debarcară la capul Skuary.
— Nici în rai cred că nu sînt gheţari mai frumoşi ca ăştia!
strigă Bowers.

— Eu n-am fost niciodată în rai, ca să ştiu ce este pe-acolo,
răspunse Wilson, dar îmi închipui că nu se deosebeşte prea mult
de ţărmul acesta înflorit... cu gheaţă !
— Sînt adăposturi minunate aici, adăugă Oates, pe care-l
preocupa mai mult partea practică a lucrurilor.
Evans zise la rîndul său :
— Aici iepuroaica mea o să-şi înmulţească familia mai uşor.'
— Atunci, la treabă ! le strigă Scott. Avem atîtea de făcut I
Oamenii se apucară numaidecît de lucru. Debarcarea dură o
săptămînă întreagă şi nu fără greutăţi. Cîinii erau slăbiţi şi neliniştiţi, poneii de-abia se puteau ţine pe picioare. Oamenii trebuiau
să care totul în sănii de la corabie pînă la locul unde voiau să ridice
cabana pentru adăpost. în timpul acesta pinguinii le dădură destulă bătaie de cap. Din clipa în care debarcară, grupuri întregi de
păsări năvăliră pe banchiză sărind încoace şi-ncolo, arătînd o
curiozitate bolnăvicioasă şi o încredere prostească.
înaintau clătinînd din cap şi dînd caraghios din şolduri. „Hei !" părea că spun
ei cîinilor, „ce căutaţi aici, nepoftiţilor ?" şi se apropiau şi mai
mult de dini. Aceştia se repezeau la pinguini făt le îngăduiau
hăţurile, dar pinguinii nu se temeau deloc, ba protestau chiar,
scoţînd ţipete furioase. In cele din urmă, un pinguin fu înhăţat.

Se zbătu, ţipă, lăsă pe zăpadă o pată roşie şi fugi. Ceilalţi pinguini
ţipară şi măcăiră la oameni şi la cîini ca şi cum le-ar fi spus :
„Ce-i cu voi, ticăloşilor ? Lăsaţi-ne în pace l* (Căpitanul Scott a
însemnat toate acestea în jurnalul său.)
Poneii fură legaţi la rind pe zăpadă, ca să nu mănînce nisip.
Oates şi Anton dormeau pe ţărm, ca să aibă grijă de ei.
— Trebuie să începem cabana, hotărî Scott, cînd cea mai
mare parte din încărcătură fusese debarcată.
— Am să-i fac eu planul, zise Bowers şi după aceea o clădiţi
voi. în timpul acesta mă voi gîndi la depozitele pe care le vom
presăra în drum spre pol.
— Foarte bine, Bowers, aprobă Scott. în jurnalul său se găsesc aceste cuvinte : „Cabana şi pivniţa merg bine, vom începe
de-acum înainte şi pregătirile pentru depozitele din drumul spre
pol. Azi după-amîază, am avut o lungă consfătuire cu Bowers. E
totr-adevăr nepreţuit; foarte inteligent şi priceput".
In ziua de 5 ianuarie, Scott se trezise ceva mai tîrziu. Ceilalţi
erau de la orele 5 în picioare, pe la 6 se apucaseră de lucru. Erau
veseli, munceau cu tragere de inimă şi cîntau mereu. în ziua aceea
căpitanul fu martor la una dintre cele mai groaznice privelişti pe
care le văzuse vreodată. Vreo 6 sau 7 balene tinere şi bătrîne se

iviseră de-a lungul banchizei din faţa corăbiei; se rostogoleau
afundîndu-se şi ieşind la suprafaţă fără încetare. Păreau neliniştite şi, în neliniştea lor, se loveau de puntea de gheaţă pe care se
găseau Scott şi tovarăşii lui. Deodată dispărură, ca să se ivească
ceva mai tîrziu în spatele corăbiei, cu boturile lor respingătoare
scoase afară din apă. Doi cîini eschimoşi se găseau legaţi pe banchiză de odgonul de sîrmă de la pupa corăbiei.
— Ponting ! strigă Scott spre cabană. Vino repede cu aparatul de fotografiat!
Ponting luă aparatul şi se apropie de ele.
Dar în clipa aceea, balenele dispărură. Nu trecu mult şi banchiza pe care se aflau cîinii şi Ponting se înălţă deodată şi plesni
în bucăţi. Se auzi un clocot grozav, şi balenele se ridicară de sub
gheaţa pe care o rupseseră cu spinările lor. Balenă după balenă
ieşiră dintre sfărîmăturile banchizei, legănîndu-se fioroase. Din
fericire Ponting se ţinu bine pe picioare şi putu s-o ia la fugă şi
să scape. Printr-o minune, crăpăturile fuseseră făcute în cerc în
jurul dinilor, astfel că nici unul din ei nu căzu în apă. Scott şi
tovarăşii lui rămaseră uluiţi de ceea ce urmă : una după alta, balenele îşi scoaseră capul lor uriaş şi hidos, drept în sus, prin crăpăturile pe care le făcuseră, ajungînd la o înălţime înspăimîntătoare.
Exploratorii putură să le vadă astfel, de aproape, dungile roşcate

de pe cap, ochii mici şi scînteietori şi groaznicul lor şir de dinţi. Nu
mai era nici o îndoială că se uitau să vadă ce se întîmplase cu Ponting şi cu cîinii. Dar, dîndu-şi parcă seama că prada le scăpase,
grozavele dihănii se întoarseră şi plecară spre alte locuri de
vînătoare.
„într-adevăr, scrise căpitanul Scott în jurnalul său, ştiam
şi noi că aceste balene vin aproape de marginile banchizelor şi că,
fără îndoială, ar fi înghiţit într-o clipă pe oricine ar fi avut nenorocirea să cadă în apă ; dar faptul c-au putut desfăşura atita şiretenie, c-au izbutit să spargă o gheaţă atît de groasă (cel puţin de
două picioare şi jumătate) şi c-au putut lucra toate deodată, a fosi
ceva neaşteptat pentru noi. Fără îndoială că sînt înzestrate cu o inteligenţă stranie şi pe viitor le vom trata cu tot respectul."
Construirea cabanei înainta repede. La 16 ianuarie era gata
La 18 ianuarie, Bowers ridică o magazie spre sud, într-un loc bur
pentru păstrarea proviziilor.
Oamenii erau nerăbdători să pornească spre poL Cîinii furii
înhămaţi de mai multe ori la sănii, pentru mici excursii de antrenament. Poneii, de asemenea ; păreau că şi ei ard de nerăbdar?
să plece.
In sfîrşit, în seara zilei de 24 ianuarie 1911, Scott zise :
— Mîine, în zorii zilei, plecăm !
Cuvintele lui fură primite cu entuziasm. Din toate piepturiL

izbucniră strigăte puternice:
— Mergem la pol! Mergem la pol!
— Evans, şopti Bowers subofiţerului, nu uita să iei ibricu
de cafea şi cutia cu ţigări!
IX
IN DRUM SPRE NECUNOSCUT
A doua zi, 25.1.1911, întregul echipaj de pe Terra Nova enj
adunat la cabană, ca să salute pe cei care plecau. Scott şi tovarăşi]
lui nedespărţiţi, la care se mai alăturară Atkinson, Meares ş
Keohane, echipaţi cu săniile, poneii şi cîinii aşteptau clipa plecării]
Printre oamenii care înfruntau necunoscutul se iscase un freamăl
de voie bună, ştirbit de un sîmbure de tristeţe din pricina despăr]
ţirii care avea să-i ţină departe pe unii de alţii, cine ştie cît timpi
Scott, mişcat mai mult decît toţi, vorbi către cei ce rămîneau I
— Dragii mei, înainte de plecare, vreau să ne îmbrăţişăm şl
să vă aduc mulţumirile mele pentru purtarea voastră minunatei
Doresc din tot sufletul şi trag nădejde că atît eu, cît şi tovarăşi
mei, cu care plec, să ne revedem sănătoşi. In seama voastr
rămîn cabana cu proviziile şi Terra Nova. Nu mă îndoiesc că vel
avea grijă de ele ca şi pînă acum. Vă las cu bine !
Din toate piepturile răsunară strigăte şi urări :

:— Mergeţi cu bine ! Să vă întoarceţi victorioşi! Ura ! Ura
Fu o clipă emoţionantă. In ochii lui Scott şi ai celorlalţi exploratori, licăreau lacrimi, în timp ce toate chipurile erau luminate
de zîmbete de duioşie, dar şi de voioşie. Numai Bowers era cu
totul stăpîn pe el şi liniştit.
— Nu bociţi, ce naiba ! Doar nu se duc muieri la Polul Sud,
ci bărbaţi în toată firea ! Cu bine, iubiţilor şi pe curînd !
— Drum bun ! le strigă Ponting.
— O ! dragă Ponting, zise Bowers, acum că ne despărţim,
să-ţi fac o destăinuire : ţi-am luat aseară din buzunar bricheta
aceea în chip de sanie. Nu de alta, dar poate că săniile astea s-or
împotmoli şi aia o să ne rămîie de rezervă ! Noroc, iubitule !
— Aşa ? şi eu care credeam c-am pierdut-o de cînd cu balenele acelea afurisite !
— D-aia ţi-am luat-o şi eu, fiindcă ţi-a purtat noroc şi, fireşte, ca să-mi aprind ţigările !
— Ia-o sănătos şi întoarce-te în curînd, căci tot o să am nevoie de ea!
— In caz că n-oi mai putea veni — Doamne, fereşte ! — am
să ţi-o dau înapoi cînd ne-om întîlni în iad.
— Ei, gata ! grăi Scott. La drum !
Exploratorii care plecau îmbrăţişară pe cei care rămaseră.
Apoi se urcară în sănii şi dădură bice dinilor.
— Spre pol! Hiii ! Hiii !

Săniile porniră din loc şi începură să alunece ca nişte jucării
pe nemărginirea de gheaţă. Cei rămaşi la cabană petrecură cu privirile pe exploratori pînă ce se topiră din cîmpul vederii lor. Cînd
orizontul rămase alb ca la început, scoaseră cîte un oftat greu
din piept:
— S-ajungă cu bine la Polul Sud !
Odată porniţi la drum, greutăţile se iviră buluc şi din ce în
ce mai mari. La semnalul de plecare, cîinii dornici de mişcare o
luară razna cu un avînt care puse pe exploratori în grea cumpănă.
Fu un adevărat noroc că putură să ajungă cu bine la banchiză.
Wilson şi Scott conduceau un atelaj. Evans şi Meares un altul,
Bowers era singur, iar Oates dovedea minunate însuşiri de „birjar", cum îi spusese Bowers în glumă. Atkinson şi Keohane se
aflau în săniile acestora doi din urmă.
— Dragă Oates, cicălea Bowers pe îndemînatecul explorator, pe cuvîntul meu, faci impresia că te-ai născut cu hăţurile ta mînă. De tine cîinii ascultă dumnezeieşte, pe cînd de mine
fug ca de naiba. Ia uită-te la ei! într-adevăr, dinii lui Bowers
dădeau semne de mare neastîmpăr.
:— în schimb, poneii sînt ca nişte mieluşei! glăsui Wilson.'
— Singurul lor cusur e uşurinţa cu care cad în zăpada moale,
observă Scott. Altminteri ne trec prin multe locuri primejdioase,

fără să simţim.
Spre seară se opriră la 6 mile de gheţari şi la 2 mile de Hut
Point. Un vînt rece bătea dinspre est. Termometrul arăta —19°.
Făcură întîia etapă. Bowers scoase bricheta, îşi aprinse o ţigare,
apoi spuse :
— Dacă o să mergem tot aşa şi de-acum înainte, cu siguranţă!
c-o să ne pomenim dincolo de Polul Sud !
— Cîinii şi caii sînt destul de odihniţi, zise Scott. Nădăjduiesc
să facem a doua etapă în cele mai bune condiţii.
Porniră numaidecît.
Totul merse bine pînă cînd poneii şi cîinii zăriră o balenă
scoţînd capul dintr-o crăpătură de vreo 30 de picioare ; îndată se
repeziră spre ea ! De-abia fură opriţi pe marginea prăpastiei. Apoi
plecară mai departe. Transportară o parte din furaje la 3 mile mai
la sud, apoi se întoarseră la campamentul lăsat în urmă şi-l transportară în întregime, fixîndu-l la o milă mai spre sud de capul Armitage. După ce se stabiliră acolo, plecară în recunoaştere spre est.
Găsind într-acolo gheaţa mai subţire fură nevoiţi să facă un mare
înconjur, ca să ocolească primejdia. Spre seară ajunseră la cabana!
Discovery. O găsiră înzăpezită.
— Shackleton a trecut pe-aici şi a lăsat fereastra deschisă !
strigă Bowers indignat. Să-i fie ruşine !

— Socot că un adevărat semn de civilizaţie e ca oamenii care
trec prin locuri ca astea să lase cît mai mult confort pentru cei]
care-i urmează, spuse şi Wilson supărat.
Scott se întrista de asemenea. m j
— Sîntem nevoiţi să dormim afară, zise el. N-avem încotro!
A doua zi de dimineaţă, în revărsatul zorilor, urcară în sănii
şi porniră mai departe. Pe drum îi aşteptau noi greutăţi. Spre sud]
marea de gheaţă era acoperită de sastrugi, un fel de valuri neregu-j
late de zăpadă, care luau uneori forme fantastice. Gheaţa enl
dislocată de curînd ; marginea ei fiind sfărîmată, blocurile d<|
gheaţă de la mijloc se vedeau într-o tălăzuire uriaşă, de cupolei
Spaţiul care se adînoea în stînga, era presărat de nenumărate foce
Unul dintre poneii lui Keohane începu să şchiopăteze. Oates, can
pesimist din fire, văzu o adevărată nenorocire în asta.
— O să te lase în drum, prietene. Ce-i de făcut ?
— Nimic altceva decît să-l lege în spatele săniei, zise Scott
Pe Atkinson începu să-l doară un călcîi şi stătu toată ziua
în sanie.
— Ai călcat strîmb la plecare, îl cicăli Bowers. Ai grijă acum să calci drept!
După-amiază trecură cu poneii o regiune de gheţuri dislocate,

pînă ce ajunseră la marginea marii stavile de gheaţă, pe care o
suiră. Cam după o jumătate de milă, săniile se răsturnară, dar
poneii săriră la timp, înainte ca încărcătura să fi căzut şi asta
numai din pricina unei ridicaturi de teren.
Pe cînd mergeau spre stavilă, cam la un sfert de milă spre
nord, zăriră ceva negru.
— Ce să fie ? se întrebă Scott mirat.
— Trebuie că-i vreo sperietoare de ciori, îşi dădu părerea
mucalitul Bowers.
Cînd se apropiară, văzură vîrfurile a două corturi îngropate
mai mult de jumătate în zăpadă. Rămăseseră pesemne tot de la
Shackleton. Un pinguin împărat dormea între ele.
— Somn uşor ! îi şopti Bowers.
Exploratorii se urcară în sănii şi porniră mai departe. Wilson
îndemna mereu poneiul lui cu un glas foarte convingător :
— Hai, băiete, hai, doar mergi la pol ! E o cinste mare pentru tine!
Toată lumea făcea haz de el.
A doua etapă o făcură la 29 ianuarie, într-o duminică. După
ce băură ceaiul, se apucară să organizeze un nou depozit, la o
depărtare de 18 mile de cel dintîi. Aceste depozite urmau să fie
presărate pe tot drumul pînă la pol, ca exploratorii să găsească provizii la întoarcere.

Mai merseră o zi, în aceleaşi împrejurări şi făcură etapa a
treia. Aici organizară campamentul de siguranţă. După o milă şi
jumătate, poposiră din nou. Atkinson o ducea cam
prost cu piciorul. După prînz, Scott ţinu un consiliu de... „război", cum îl
porecli Bowers.
— Planul meu, zise Scott, este să mergem înainte cu merinde
pentru oameni şi animale pe cinci săptămîni şi, după 12 sau 13
etape, să ridicăm un depozit de aprovizionare pentru 15 zile, iar
pe urmă să ne întoarcem înapoi la depozitul de siguranţă.
— Sînt de aceeaşi părere, răspunse Oates. Dacă terenul e
bun, ceea ce nu mă îndoiesc, pentru ponei va fi uşor ; e tot ce
putem face mai bine în situaţia în care ne aflăm.
— De acora ! spuse şi Bowers, numai un singur lucru nu-mi
convine : să ne întoarcem din drum. Nu că aş fi superstiţios, dar, i
cînd mă întorc, am impresia că polul fuge de noi !
— Atunci tu rămîi să te plimbi cu schiurile, zise Scott înţelegător.
— Nu, făcu Bowers hotărît. Ce-am spus e una şi ce-am să fac !
e alta ; merg cu voi !
îndată după aceea, se duse împreună cu Keohane să exploreze cortul Nimord. Aici găsiră un primus, provizii şi resturi de la

o masă părăsită parcă adineauri. Cortul era plin de gheaţă. Campamentul Nimord fu repede refăcut. Aduseră în el toate proviziile
rămase în urmă. La 31 ianuarie fură din nou gata de plecare. Ca
să poată merge mai uşor pe zăpadă puseră la picioarele cîinilor
„rachete", nişte bucăţi subţiri de lemn în formă de potcoave prevăzute cu cîte o plasă.
La 2 februarie făcură etapa a patra. Doi dintre exploratori nu
mai putură să meargă. Atkinson, din pricina piciorului, şi Meares,
care trebuia să-l ducă înapoi. Se despărţiră cu tristeţe de tovarăşii lor.
— Cel puţin s-ajungeţi voi cu bine ! le spuse Atkinson cu
glasul tremurat. îmi pare atît de rău că nu vă pot urma ! în ochii
bietului om licăriră adevărate lacrimi de copil. Meares le făcu
aceleaşi urări şi mărturisi aceeaşi tristeţe.
Scott şi ceilalţi şase tovarăşi plecară. Noaptea se odihniră în I
corturi. Termometrul arăta —6°. Vîntul se potolise. Ascunşi în]
blănurile ademenitoare ale sacilor de dormit, exploratorii se lăsară
în voia somnului. Zgomotul primusului şi aburii ispititori răspîndiţi de ventilatorul din cort îi duseră pe aripile visului în paradis. |
Cortul lor, mic şi verde, părea o gămălie de ac în drumul cel alb I
şi fără de sfîrşit. Din cînd în cînd se auzea schelălăitul cîinilor şi]

nechezatul armăsarilor. Un nor plutitor aducea o zăpadă ca pulbe-l
rea. Vîntul începu să sufle şi să lase brazde în zăpadă. Deasupra I
norului fumuriu se boltea un cer posomorit. Pînza cortului tre-J
mura uşor. Cîteodată răzbea prin ea vuietul surd al viscolului.
Zăpada fină ca pulberea pătrundea în orice gol sau ungher, plutea
tremurînd deasupra capetelor lor, învăluindu-i şi înţepîndu-i cu
nişte ace nevăzute.
Soarele, cu o faţă mohorîtă, se ivi stingher împrăştiind o
lumină bolnavă fără umbre. Nori, grei de zăpadă, înşiraţi în coloane sau în ghirlande galbene ca paiul, veneau dinspre sud, prevestind furtună.
La 3 februarie membrii expediţiei făcură etapa a cincea;
După nouă mile de mers, se opriră ca să dea hrana cuvenită animalelor şi să mănînce şi ei căci erau înfometaţi. Terenul părea
mai bun de aici înainte. Dar nu mică le fu mirarea — şi spaima —
cînd văzură pe Bowers scufundîndu-se în zăpada moale. Cîţiva,
care veneau în urma lui, avură aceeaşi soartă şi tot astfel şi trei
dintre ponei. Scott ocoli locul acela. Evans şi Keohane alergară
să-i dea ajutor.
— Ei, fir-ar să fie ! blestemă Bowers. Asta-mi mai lipsea acum să mă înzăpezesc aici ca o muscă în lapte !
După această întimplare, ridicară corturile, ca să se răzbune

pe vreme, după cum spuse Wilson.
— Aş fi vrut să te văd pe tine cu nasul în zăpada aia, îl necăji Bowers. Cu toate doftoriile pe care le-ai luat, să fi început
să strănuţi ca în Anglia, cînd te apuca guturaiul pe timpul umed.
Nu trecu mult şi avură alte neplăceri, din pricina cîinilor, care
se cam sălbăticiseră. Pe cît de liniştiţi fuseseră pe vapor, pe atît de
furioşi lătrau acum cînd se apropia de ei vreunul dintre exploratori, începuseră să latre la Scott numai pentru că arătase lui Oates
locul unde să oprească, iar Osman, cel mai puternic şi mai frumos
dintre cîini, prieten odinioară cu Scott, se repezi şi-l muşcă de
piciorul sting. Scott n-avu cum să se apere şi, dacă nu era Evans,
herculele expediţiei, care să-i ţie în frîu, toţi dinii din ham ar
fi sărit asupra lui.
— Afurisiţii ! strigă Bowers, care nu putea să tacă nici în împrejurările cele mai grele, şi-au adus aminte pesemne că sînt
eschimoşi şi se simt aici ca la ei acasă, iar pe noi ne socotesc ca
pe nişte musafiri nepoftiţi!
La 4 februarie făcură etapa a şasea, după 10 mile de mers
prin tot felul de greutăţi. Dinspre sud-vest bătea un vînt puternic,
temperatura era sub zero. Plecînd mai departe, dădură peste nişte
crăpături în care cîtorva dintre ponei le scăpară picioarele. După

5 mile de mers, se opriră să cineze. După masă îi cuprinse pe toţi
un somn adine şi fără vise. Pojghiţa de gheaţă crăpă şi trezi, cu
pocnetul ei puternic, oamenii şi animalele.
La 5 februarie ajunseră la campamentul Corner. Un vînt
năprasnic se stirni şi-i sili să se adăpostească în cort Scott făcu
însemnări în jurnalul lui, Wilson se vîrî în sac, Oates aprinse primusul ca să facă ceai, Evans îi dădu ajutor cu îndemînarea lui de
elefant, iar Bowers îşi aprinse o ţigară şi începu să arunce rotocoale de fum. La două după-amiază vîntul bătea atît de groaznic
— nemaivăzut viscol cu zăpadă — încît dac-ar fi ieşit vreunul
dintre ei afară din cort, într-o clipă ar fi ajuns alb de sus pînă jJ
Ce minunat adăpost era cortul lor micuţ ! Luară o masă buri
fumară cîte-o pipă şi statură de vorbă la foc, uitînd de prăpădul I
afară. Bowers şi Wilson îi înveseliră pe toţi cu glumele lor.
— Ascultă Wilson, îl necăji Bowers, te sfidez să scoţi nai
sau în cel mai rău caz limba, pe aşa vreme. Am fi nevoiţi să ţi I
tăiem cu briciul.
— Eu am nevoie de nasul şi de limba mea, i-o întoail Wilson. Dacă ţie nu-ţi trebuie capul, de ce nu-l scoţi afară ?
— Pentru că atunci ar fi... vai de picioare ! răspunse Bowo

liniştit. Toţi se veseliră şi aşteptară, plini de nădejde şi voie buil
ca vremea să se schimbe.
Insă, în timpul nopţii, vîntul se înteţi mai rău. Nu era chip I
ieşi afară din cort. Cu toate acestea, Oates se duse mereu ca i
hrănească poneii şi cîinii. In întreaga lui fiinţă era o nepăsfl
care îi uimea pe ceilalţi tovarăşi. Pentru el viaţa nu avea pil
decît atunci cînd o întrebuinţa cu folos. Wilson şi Evans îl însoţel
uneori, ca să-i dea ajutor. Poneii se simţeau încă bine şi tot aşal
cîinii. Troienele din jurul campamentului crescuseră înspăimînll
tor, cîteva sănii fuseseră în întregime acoperite de zăpadă, aşa I
nici nu se mai vedeau. Apoi iarăşi acelaşi şi acelaşi lucru — mî|
care şi somn, somn şi mîncare ; se mirau şi ei înşişi cum puteau I
mănînce şi să doarmă atît. In sfîrşit, vîntul se potoli, temperaţii
se ridică puţin şi ei izbutiră să pornească mai departe.
. în ziua de 8 februarie făcură etapa a şaptea, atingînd 78° lai
tudine sudică. După 10 mile terminară marşul de noapte. Ponl
fuseseră zdruncinaţi de viscol. Scott spuse îngrijorat :
— Mi-e teamă că-i pierdem. încă un viscol ca ăsta şi vomf
siliţi să-i lăsăm în drum.
La 9 februarie făcură etapa a opta, a doua zi a noua, a tnte

zi a zecea, iar a patra zi, într-o duminică, etapa unsprezecl
Celelalte etape fură făcute pe o vreme crîncenă, cu viscole şi cu I
ger crescînd, pe măsură ce se apropiau de pol. La etapa a cincispit
zecea, temperatura scăzu la —21°. Lui Bowers, care umbla !
obicei cu o pălăriuţă de stofă pe cap, i se albiseră urechile, fără!
simtă. Noroc că după o milă făcură o haltă şi Scott observă :
— Dar ascultă, Bowers, ce se întîmplă cu urechile tal*
Bowers îşi pipăi urechile şi le găsi la locul lor, dar îngl ţaţe tun.
— Să le ia naiba, spuse el, sînt tare nedisciplinate, nu vor t
stea deloc sub pălărie.
In curînd, nasul lui Oates le dădu altă grijă.
— Uitaţi-vă la Oates, zise Bowers, are un nas stacojiu ca un
morcov ; nu-i prieşte deloc gerul.
Scott şi ceilalţi tovarăşi aveau obrajii muşcaţi de ger ; pe
Wilson îl cam supăra un deget de la picior. Dar nici unul nu-şi
pierdu cumpătul. Mergeau înainte, mereu înainte, spre pol !

X

PRIMEJDII DE MOARTE

La etapa a cincisprezecea construiră un nou depozit, lăsînd
acolo o tonă de material. Fu numit : depozitul de la Campamentul
de o tonă.

Apoi, la 18 februarie, începură o nouă serie de etape, pline
de neînchipuite primejdii. Cu cît se apropiau de pol, cu atît drumul
devenea mai greu. Astfel, pe cînd mergeau în goana ciinilor, auziră
deodată pe Wilson strigînd :
— Ţineţi săniile !
Scott văzu cum îi alunecase un picior într-o crăpătură. Sări
din sanie. Cinci minute după aceea, pe cînd săniile alergau una
după alta, ciinele din mijloc dispăru. Intr-o clipă toţi cîinii din ham
alunecară, doi cîte doi, luptîndu-se mai întîi să nu le scape picioarele. Osman, fruntaşul, îşi încorda din răsputeri muşchii lui de oţel
ca să nu alunece. Sania se opri şi exploratorii căzură alături.
Pricepură pericolul într-o clipă. Sania se găsea pe o punte de zăpadă care trecea peste o crăpătură mare. Cîinii de la mijloc, afară
de Osman, stăteau spînzuraţi în hamuri deasupra prăpastiei între
sanie şi cîinele fruntaş.
— Nu pot să înţeleg prin ce minune, nici noi, nici sania n-am
avut soarta ciinilor ! exclamă Scott.
îndată ce-şi dădură seama cum stăteau lucrurile, exploratorii
înţepeniră sania pe pod. Se uitară apoi în fundul prăpastiei. Cîinii
urlau cu disperare, zbătîndu-se în toate chipurile, înnebuniţi de
spaimă. Doi dintre ei se desprinseseră din ham şi abia putură fi

văzuţi la mare adîncime. Totuşi exploratorii reuşiră să scoată din
prăpastie unsprezece cîini din treisprezece. Ca să salveze şi pe
ceilalţi doi, Scott nu pregetă să-şi lege împrejurul taliei o frînghie
şi să se lase tocmai la fund. Pentru drumul pe care-l aveau
făcut, chnii erau foarte preţioşi !
După aceea, ca să-şi vină în fire, întinseră cortul. Lui Ev;
i se uscaseră In chip straniu picioarele. Cînd se scărpina, făcea
zgomot ca şi cum ar fi frecat un lemn.
— Mi se pare că vrei să-ţi subţiezi picioarele, ca să-ţi încă
jambierele ! zise Bowers, dar gluma nu stîrni rîs, ci îngrijon
şi spaimă.
— Prin ce-am trecut ! exclamă Scott, clătinînd din c:
— Mi se zbîrleşte părul, cînd mă gîndesc ! strigă şi Wils
După ce se odihniră, se întoarseră la Campamentul de sig
ranţă, ca să ia merinde, împărţindu-se în două echipe. O echipă
frunte cu Scott, se îndreptă mai întîi spre Hut Point şi găsi caba
golită, dar bună de locuit.
— Veniţi aici, strigă Wilson lui Scott fi tovarăşilor lui, ci
se apropiară şi citiră cîteva cuvinte scrise cu creionul pe perete.
spunea în ele că într-un colţ se găseşte un sac cu coresponden
Căutară, dar nu dădură peste nimic.
— Ce să fie ? se întrebă Scott.

— Eu cred că Atkinson şi Meares au trecut pe aici şi sîndreptat apoi spre Campamentul de siguranţă.
— Ce ciudat ! murmură Scott fulgerat de o presimţire.
— Uite urme de sănii ! strigă Evans. Cu siguranţă c-au t
cut pe-aici.
— Să mergem la Campamentul de siguranţă, ca să-i întîlni
Am presimţirea că s-a întîmplat ceva grav. Atkinson a luat cu
corespondenţa.
Şi fără să mai întîrzie o clipă, Scott sări în sanie şi, întovăra
de ceilalţi exploratori, se îndreptară spre campament
XI
O SURPRIZA DUREROASA
Tot drumul pe care-l făcu pînă la campament, Scott fu s
pînit de presimţirea aceea neînţeleasă că s-a întîmplat ceva gr;
Nu era un om superstiţios, dimpotrivă. Acum însă se temea
ceva, fără să ştie de ce anume.
— Pari neliniştit, îi spuse Wilson, privindu-l cercetător. Te
temi de ceva ?
— A, nu ! de nimic, se grăbi Scott să răspundă. Mi se par însă
cam ciudate cuvintele acelea scrise pe perete : nu le recunosc ca
fiind scrise de cineva dintre prietenii noştri. Apoi corespondenţa
aceea misterioasă, pe care a luat-o, desigur, Atkinson ! De la cine
să fie ?

Intre timp ajunseră în dreptul campamentului. Mai aveau
cîteva mile de făcut. Fură însă siliţi să ocolească drumul drept din
pricina crăpăturilor. în zare, se vedea marginea ţărmului.
— Căpitane Scott! Căpitane Scott! strigă deodată Evans.
Priveşte acolo ! Un catarg !
Dar Scott i-o luase înainte. Văzuse catargul — cînd nimeni
încă nu bănuia ceva — şi chipul i se posomorise.
— O corabie ? întrebă Wilson uimit. A cui să fie ? Căci Terra
Nova e dincolo de campament.
— E catargul corăbiei Fram ! rosti Scott cu vădită tristeţe în
glas. Nu s-a îndreptat spre nord, ci spre sud. Sir Clement a avut
dreptate cînd s-a temut de gîndurîle tainice ale acestui norvegian.
Atunci se întîmplă ceva deosebit. Toţi exploratorii rămaseră
pe loc, ca ţintuiţi în nesfîrşita întindere de gheaţă. Pe chipurile lor
trecu descurajarea ca o umbră întunecată. Dar în clipa următoare,
auziră glasul energic al lui Scott:
— înainte! striga el. Trebuie să lucrăm pentru cinstea ţării
noastre, ca şi cum habar n-am avea de întîmplarea aceasta!
Tăcuţi şi îngînduraţi, exploratorii îl urmară. Nimeni nu mai
scoase un cuvînt pînă la campament.
Amundsen le tăiase o aripă a marelui lor vis.

Cînd ajunseră la campament, îşi găsiră tovarăşii întristaţi.
— Aţi aflat ? îi întîmpinâ Atkinson. Amundsen ne-a luat-o
înainte ! Dar nu mai fu nevoie de răspuns ca să-şi dea seama că
Scott şi tovarăşii lui ştiau.
— Nu mă aşteptam ! mai zise Atkinson.'
— Nu trebuia să inducă lumea în eroare, adăugă Meares cu
ciudă, căutînd îngrijorat în ochii lui Scott. Dar marele explorator
era tot atît de senin ca şi pînă atunci. Mîhnirea fusese ascunsă
în adîncul sufletului, căci el, căpitanul lor, nu trebuia să se arate
descurajat.
— Nu e nimic, băieţi, vom merge la pol ca şi cînd n-am şti
nimicdespre Amundsen. Fiecare are dreptul să urmărească un ţel.
Vorbele lui Scott îi mai înviorară. Seninătatea şi liniştea lui
erau impunătoare. Redobîndiră din nou încrederea în ei înşişi!
Cealaltă echipă, care urmase alt drum, sosi între timp. Bowers
şi Oates, care o întovărăşeau, nu ştiau nimic despre sosirea lui
Amundsen. Bowers se apropie de ei cu o glumă pe buze gata să-şi
ia zborul şi să spintece posomorîrea pe care o simţea plutind în
aer, dar Evans îi făcu un semn cu degetul pe gură.
— Ssst, Bowers, nu mai e rost de glumit. Amundsen ne-a

luat-o înainte !
Bowers stătu locului, năucit ; de data asta gura îi rămase încleştată. Oates, de asemenea, nu spuse nimic. Bîigui numai:
— Cum ? Amundsen aici ?
Scott îl trase de mină şi-l urcă pe movilă, de unde se putea
vedea vîrf ui catargului.
— Priveşte !
Oates plecă privirea în piept.
— Ce-i de făcut ? întrebă Bowers.
— Ce să fie ? răspunse Scott. Vom pleca la pol ca şi cînd
Amundsen n-ar fi trecut pe aici. Şi trebuie s-ajungem înaintea
lui I Am încredere în voi! Nu-i cazul să ne descurajăm, ci, dimpotrivă, să ne îndîrjim mai rău. Fără piedici de înfrînt, nici o biruinţă
nu e mare ! Aveţi încredere în voi şi în mina! Vom ajunge cu
orice chip la pol.
— Poate c-o să ne-ntîlnim cu el la pol şi o să ne răfuim ! zise
Bowers. Tare aş vrea să se întîmple una ca asta.
Dar Scott n-avea decît o slabă nădejde că va ajunge la pol
înaintea lui Amundsen.
Căci după cum aflase din corespondenţă, exploratorul norvegian era mult mai bine pregătit ca el. Avea 116 cîini şi se afla cu
60 de mile înaintea lui. Iată ce scria Scott în jurnalul său, cu
simţămîntul cavaleresc al omului de ştiinţă, care biruia în el pe
omul pizmuitor : „Planul exploratorului norvegian pare minunat

şi are faţă de noi o mare superioritate, aceea de a începe marşul
spre pol, chiar la începutul primăverii, ceea ce ar fi cu neputinţă
cu ajutorul cailor". Acestea sînt cuvinte scrise în deşertul de
gheaţă, cu visul frînt în două, pe cînd se credea la cîţiva paşi de
biruinţă. Ele îl pun pe. Scott în lumina în care desigur că l-au văzut
toţi ceilalţi exploratori : ca pe un om de caracter.
Văzînd dezamăgirea care cuprinse pe tovarăşii săi, Scott îşi dădu toată silinţa să
le redea încrederea şi nădejdea de care aveau atîta nevoie.
— Chiar dacă nu vom fi noi cei dintîi care vom ajunge la
pol, le spunea el, vom avea totuşi mîngîierea că ne-am făcut datoria şi ne-am ţinut cuvîntul faţă de Anglia.
Vorbele lui însufleţite întăriră în ei încrederea pierdută.
— Vom ajunge înaintea lui la pol, cu orice preţ ! Trebuie să
ajungem ! strigară exploratorii şi cuvintele lor răsunară straniu în
împărăţia albă a tăcerii.

XII

CEI CINCI TOVARĂŞI DE DRUM

Plecară de la campament şi se statorniciră în cabana Discovery ca să ierneze. Aici rămaseră de la 6 martie 1911, pină la
2 noiembrie, cind Scott îşi alese tovarăşii cu care avea să facă drumul pînă la pol. Starea expediţiei lor nu era tocmai bună. Din
nouăsprezece ponei mai aveau zece ; restul muriseră din pricina

frigului. Afară de asta, tocmai pe cind se aflau în tabăra de iernare, se iscase o epidemie printre clinii eschimoşi, aşa încît Scott fu nevoit să plece fără ei. Pregătirile fuseseră puse la punct cu multă grijă în timpul iernii. Aveau să ia cu ei două sănii-motor, zece sănii trase de zece ponei şi încă şase trase de cîinii care scăpaseră neatinşi de epidemie. Chiar de la începutul iernării, Scott aştepta din Australia un transport de cai şi de ciini, care urmau să sosească la începutul primăverii. Dar pentru că voia să-i ia înainte lui Amundsen, nu mai avu răbdare să aştepte transportul, ci se hotărî să plece la 2 noiembrie.

Planul era acesta : O echipă de exploratori în frunte cu Evans avea să plece în ziua aceea la ora 8 pe săniile cu motor. Scott şi cu ceilalţi tovarăşi aveau să-i urmeze la ora 10 în sănii trase de ponei, iar Bowers cu Oates la 11,15'.

Cind cea dinţii echipă porni, exploratorii se înveseliră, căci plecau să-şi împlinească, poate cu preţul vieţii lor, un vis atît de scump, tulburat de catargul navei Fram.

Bowers şi Wilson erau bine dispuşi. Glumele lor începură să destrame din nou atmosfera întunecată de îngrijorare care apăsa peste tovarăşii lor. Scott deveni vesel. Glumele îl înviorau.

— O să fie o adevărată întrecere ! zise Bowers. Nu ca la curse, ci ca la pol ! Să vedem : care pe care ?

— Lipseşte publicul, observă Wilson.
— El e nevăzut, dar într-o zi va vedea tot!
— Sînt sigur c-o să te aplaude frenetic pentru glumele ne-'
sărate pe care le-ai făcut în lipsa lui !
— Iar pe tine o să tefluier&!
Wilson nu mai putu să-l înfrunte, se dădu bătut. Ei se pregătiră de plecare. La ora 10, Scott şi echipa liii se urcară în sănii
porniră. Vîntul sufla liniştit, soarele strălucea. Era o zi frumoasă
limpede şi uscată.
La ora 11,15', Bowers, Oates şi echipa lor plecară pe urmek
celorlalţi.
Nu trecu mult şi avură o nouă dezamăgire : săniile cu motor
care mergeau minunat pe zăpadă, se dovediră primejdioase
neputincioase pe cîmpul nesfîrşit de gheaţă, plin de crăpături,
movile înalte şi de sastrugi.
Aşa că exploratorii se văzură nevoiţi să le părăsească în de
şertul îngheţat la 80° latitudine, iar oamenii^din ele n-avură încM
tro şi seurcară în celelaltesăriii.
— Păcat! exclamă Scott. Şicînd te gîndeşti ce nădejdi îm
pusesem în aceste sănii cu motor.
Bowers aruncă o glumă la întîmplare, ca să-l însenineze
— O să Ie trimitem, cmd ne-om întoarce, la expoziţia internaţională de inutilităţi interesante !
Scott surise, iar tovarăşii lui porniră mai departe.

Dar nu mult după aceea, altă pacoste : se dezlănţui o f urtuml
neobişnuită, care-î sili să se adăpostească în cort. In noaptea acee
nu era chip să continue drumul.
A doua zi, pe o vreme urîtă, plină de ceaţă, străbătută du
vîntul care răscolea zăpada, porniră cu aceeaşi nădejde. Erau siguri
şi hotărîţî să ajungă la pol înaintea lui Amundsen, care
le tulburase liniştea şi le zdruncinase încrederea.
Prin viscol, prin ninsoare, pîndiţi de nenumărate prii
mejdii, exploratorii atinseră la 10 noiembrie poalele gheţarului
Beardmore.
Urmă după aceea un drum groaznic. Vîntul le bătea puteri
nic în faţă ; apoi viscolul se dezlănţui' tot mai crîncen. Evans
care conducea caravana, nu mai fu în stare să se descurce şi
opri. Scott, care venea pe urmele lui, îl ajunse şi-l găsi în cort
— Ce este, Evans ?
— M-am oprit. Este cu neputinţă să urcăm gheţarul pevreme ca asta.
— Foarte bihe-ai făcut. Să aşteptăm şi pe ceilalţi.
Nu trecu mult şi vremea se mai însenină, aşa că reuşiră
plece fără să-i mai aştepte. Merseră încă două zile. Nesfîrşitu
munte de gheaţă nu era uşor de urcat Cele dintîi încercări pe
care le făcură rămaseră zadarnice. Intre timp, echipa din urmă
cu Bowers şi Oates îi ajunse. întinseră iar corturile. La căldura

sobiţei luate cu ei, exploratorii se sfătuiră pe îndelete. Toţi erau
obosiţi şi posomoriţi.
— Poneii sînt la capătul puterilor, grăi Scott. Ei mă îngrijorează foarte mult. Pe lîngă asta, merindele lor s-au împuţinat.
— Vom fi nevoiţi sări lăsăm, adăugă Oates. Din pricina lor
o să istovim cîinii şi atunci e şi mai rău pentru noi.
— în noaptea asta, trebuie să răpunem pe Cristofor, spuse
Scott. Păcat de el. A fost un ponei bun, poate cel mai bun dintre toţi.
— Sînt de părere să mai facem un depozit aici, zise şi Wilson. în felul acesta, vom mai despovăra bietele animale.
— Da, întări Scott, bine zid.
Depozitul „Bariera de sud" fu construit în grabă. Apoi îşi
strînseră corturile şi plecară. Deşi vremea era foarte rea, nimeni
nu se gîndi să mai întîrzie.
Atmosfera încărcată prevestea ninsoare. Vîntul sufla cu putere şi nu trecu mult că se prefăcu într-un uragan turbat care se
stîrnise din sud. Exploratorii n-avură încotro : se opriră din nou
şi în grabă ridicară un adăpost pentru cai, dar după o oră acesta
se prăbuşi. Troiene uriaşe de zăpadă se înălţară. între ele săniile
şi animalele abia se mai vedeau. Era cel mai puternic vînt pe
care-l întîlniseră în acele locuri. Be la amiază începu să se mai

potolească. Uscatul se zări din nou iar soarele deveni iarăşi
strălucitor.
— Aşa e vremea la sud, cu toane ; cînd viforoasă, cînd însorită. Uneori se schimbă dintr-o clipă într-alta, ca o femeie năzuroasă, glumi Bowers.
Seara se opriră şi împuşcară caii. Erau istoviţi de tot iar merindele pentru ei se isprăviseră. Bieţii ponei avură parte de un
mormînt mare, de zăpadă, unde, după atîtea osteneli, îşi găsiră
odihna de veci.
Fără cai drumul se făcea mai anevoie, căci exploratorii erau
acum siliţi să^şi tragă singuri săniile, alături de cîini. Dar în curînd şi ei vor rămîne în drum.
— O să fim siliţi să ajungem singuri la pol, trăgîndu-ne săniile, zise Oates.
— Cum o vrea norocul! spuse Scott hotărît. Dar de ajuns
trebuie să ajungem ! Chiar dacă am merge pe brînci!
La 3 decembrie 1911, Scott atinse 87°30' latitudine sudică:
Merindele începură să se cam împuţineze. Scott le privi îngrijorat, le cîntări, apoi spuse :
— O parte dintre noi trebuie să se întoarcă. Cu merindele
acestea nu putem ajunge decît cinci la pol.
Oamenii, muţi de groază, cătară iscoditori unii la alţii. Asta
era mai rău decît orice ! Cîteva clipe lungi, tăcerea domni peste
ei apăsătoare. Pe cine avea să aleagă Scott ?
— N-avem timp de pierdut, zise el. Hotărîţi-vă !
Nici el nu se putu hotărî să aleagă !

Cel dinţii care se alătură fu Oates, apoi Bowers, Wilson şi mai
rămînea al ckaeilea. Evans se uita în ochii lui Scott cu o rugăminte
mută şi fierbinte în priviri.
— Evans ! Mergi cu noi ! hotărî Scott.
Acest lucru trebuia oricum făcut. Fiindcă orice se putea îndura la pol, frigul care te pătrundea pînă în măduva oaselor şi îţi
umfla mîinile şi picioarele, viscolul, zăpada, primejdiile ! Numai
un singur lucru nu se putea îndura : foamea ! Acolo trebuie să
mănînci vîrtos ca să-ţi păstrezi căldura corpului, altminteri te aşteaptă istovirea şi moartea.
Cei cinci tovarăşi de drum nu mai statură pe gînduri. Se înhămară la sănii şi porniră mai departe, fără să facă alt semn de
rămas bun tovarăşilor care se înapoiau, decît un salut plin de înţeles şi o încrucişare de priviri încărcate de tristeţe şi de nădejde.
— Cu speranţa, înainte !

XIII
PE PLATOUL POLAR

La 22 decembrie cei „cinci" ajunseră dincolo de gheţarul
Beardmore, pe platoul polar. Intraseră în a treia fază a expediţiei.
Ea începu cu statornicirea unui nou depozit. Plecară insa tot încărcaţi. Acum se aflau la 1 000 de km departe de tabăra pentru
iernare. înspăimîntătoare soartă pentru nişte oameni îndrăzneţi ca
ei, ameninţaţi la tot pasul să rămînă pe platoul acela care se întindea de la picioarele lor înainte cit puteau să vadă cu ochii : o

întindere nesfîrşită de zăpadă sub un cer veşnic mohorît şi atît
de jos că puteai să-l atingi ridicînd braţul. Zăpada arăta ca pudra
şi ca nisipul alb. Astfel că era foarte greu să înainteze pe o întindere ca aceea. Totuşi, făcură cîte 25 km de fiecare etapă, dar cu
cîtă trudă !
Cu toate acestea nu-i părăsi voioşia. Simţeau că se apropie
de pol. Glumele îi mai însufleţeau, nădejdile îi mai încălzeau.
Gîndurile negre fură alungate. Bowers se întrecea pe sine. Wilson
dădea îndemnuri părinteşti. Oates devenise optimist de tot. Evans
era fericit că şeful expediţiei nu pregetase să-l ia.
Dar în curînd greutăţile se iviră din nou. Platoul avea pe
toată întinderea sa mii şi mii de crăpături înguste, care îl brăzdau
în toate direcţiile. Toate aceste crăpături se ascundeau sub o pojghiţă de zăpadă sfărîmicioasă. Şi aşa, exploratorii începură să
cadă unul după altul, chiar cîte doi odată, gata să-şi frîngă picioarele.
La 23 decembrie, spre seară, ajunseră la 88° latitudine sudică.
Noaptea trecu liniştită şi, cu toate că temperatura coborîse la 20°
sub zero, la soare era aşa de cald, încît exploratorii statură mai
mult afară decît în cort.
însă a doua zi vremea se schimbă ; începu să ningă. O oră

după plecare, drumul deveni tare greu. Merseră aproape cinci ceasuri în tăcere, cu bărbăţie. După prînz porniră din nou pe cel mai
anevoios drum pe care-l făcuseră vreodată. Istoviţi, căzură în zăpadă şi un timp nu se mai urniră de acolo.
— Mai avem doar 222 de km pînă la pol! le spuse Scott, ca
să-i mai îmbărbăteze, cu toate că el însuşi avea nevoie de curaj.
Ca prin farmec, cei patru exploratori se ridicară, mai hotărîţi şi mai însufleţiţi ca înainte. Se apropiau de pol ! O bucurie
mare, aproape copilărească îi cuprinse şi le dădu aripi.
— Simt cum mi se dezgheaţă inima cînd îl aud pe Scott vorbind aşa ! zise Bowers vesel. Mai avem de mers doar un crîimpei
de drum ! Pentru noi, cane am străbătut peste 1 000 de km pînă
aici, drumul pe care-l mai avem de făcut o să fie doar o pldimbare...
la aer curat!
— Aer îngheţat, vrei să zici, strigă Wilson. îmi pişcă mereu
nasul şi-mi taie obrajii cu sute de brice.
— Dacă nu te-ai ras de un an de zile ! i-o întoarse Bowers.
Evans era nerăbdător să spună şi el ceva. Cu glasul lui profund, grăi;
— Numai să nu ne radă de pe suprafaţa pămîntului.
Scott îl privi surîzător.
Cei cinci exploratori se cufundară apoi din nou în tăcere şi
în... primejdii. Drumul era presărat numai cu ace de gheaţă. Niciodată nu fusese traseul săniilor mai greu ca acum. De-abia putură

să meargă 20 de km în ziua aceea. Erau din ce în ce mai obosiţi şi
mai îngrijoraţi. Scott le aduse însă o nouă bucurie :
— Astăzi am depăşit punctul la care a ajuns Shackleton în 1908 !
— Atunci să nu ne dăm bătuţi ! strigă Oates. Mai avem puţin !
De la o vreme fură siliţi să renunţe la schiuri ca să nu le rupă
pe crestele ascuţite ale valurilor de zăpadă, ale „sastrugilor".
Dar după un kilometru şi jumătate de mers, sastrugii dispărură treptat. Se opriră. Gheţarul nu-şi mai arăta acum acele
cocoaşe mici, presărate pretutindeni.
— N-ar fi bine să ne întoarcem şi să ne luăm schiurile ? întrebă Oates, care chibzuia asupra fiecărui lucru.
— Ideea n-ar fi rea, dar pierdem timp, zise Scott.
— în schimb cîştigăm schiurile, fu de părere Wilson.
— Mă duc eu cu Evans să le iau ! propuse Bowers inimos.
Pînă atunci aprindeţi cîte o pipă, ca să vă mai treacă de urît!
Cei doi se întoarseră abia după o oră şi jumătate cu schiurile
tovarăşilor lor. Numai Bowers nu şi le mai găsi pe ale sale. Avea
să meargă pe jos aproape o sută optzeci de km !
Porniră şi mai înverşunaţi la drum. Apropierea de pol le întărea puterile. Merinde aveau de ajuns ; stomacul, care-i preocupa cel mai mult, era îndestulat cu de toate, aşa că drumul li se
părea mai uşor.
. — Bună idee am avut să mergem numai cinci inşi, zise Scott.

îmi pare rău de ceilalţi tovarăşi, dar cu ei drumul ar fi fost destul
de greu, căci merindele ni s-ar fi împuţinat.
— La ce te gîndeşti, Bowers ? îl întrebă Wilson pe locotenent, după o clipă de tăcere.
— La ceva foarte adînc : la stomac. Mă gîndesc că de el depinde toată întreprinderea noastră. Dacă stomacul ne va fi bun,
vom ajunge la pol ; dacă se va strica, vom rămîne în drum. Astea
ar fi două ipostaze. Cînd stai să te gîndeşti,%*te-apucă groaza. De
ce-o fi lăsat natura pe om să fie robul măriei sale Stomacul ? S-a
întrebat cineva cîtă însemnătate are stomacul într-o expediţie la
pol, pe Mont-Blanc sau chiar In lună ? Napoleon a cîştigat multe
bătălii fiindcă avea stomac bun. Şi a pierdut apoi stăpînirea Europei, fiindcă s-a îmbolnăvit de stomac ! Da, da ! Asta este un
adevăr !
— Ai dreptate, Bowers, stomacul e o problemă... universală.
Şi eu m-am gîndit uneori la el, încuviinţă Wilson.
— N-ai putea să născoceşti niscaiva pilule în locul hranei ?
Ne-ai scăpa de povara săniilor, de sacii cu merinde, de depozite şi
de grija lor ! Am lua cu noi doar un singur sac cu pilule — şi gata.
Intr-un buzunar ar încăpea alimente pentru o lună de zile ! In
patru buzunare, pentru un an ! Şi totul ar fi atît de simplu şi de uşor !

— Atunci şi stomacul ar trebui să fie cît un degetar, zise
Wilson încîntat de filozofia lui Bowers.
Şi, cu glumele pe buze, cu rîsul în priviri şi cu nădejdea în
inimi, exploratorii înaintau din greu spre ţinta lor.
în ziua de 8 ianuarie, se iscă un viscol năprasnic, cel dintîi
întîmpinat pe platou. Exploratorii avură de înfrint toate piedicile
pe care le ridica viscolul în calea lor. Zăpada îi orbea şi le biciuia
obrajii. Comparaţia lui Wilson cu bricele era prea slabă. Fiecare
dintre ei îşi dădea toată silinţa să grăbească expediţia spre sud.
Wilson, ca medic, era întotdeauna gata să-i îngrijească cu cel mai
mare devotament ; ca bucătar îndemînatic, atent şi priceput, se
gîndea cum să le facă viaţa mai plăcută, iar cînd trăgea sania, nu
şovăia deloc.
Oates se dovedea cel mai practic dintre toţi şi, în acelaşi timp,
gata să se jertfească pentru expediţie.
Bowers îi înveselea mereu cu glumele lui şi totodată se arăta
priceput cînd era vorba de treabă. Fără el, poate că exploratorii
n-ar fi izbutit să-şi descreţească frunţile şi să aibă un ajutor atît de
însemnat.
Evans, cu muşchii săi de oţel, scosese de multe ori echipa din

cele mai mari încurcături. Era o încîntare pentru exploratori să-l
vadă alături de ei cu zîmbetul lui nelipsit pe buze. Scott dovedea o energie cum rareori se întîlneşte la oameni.
Deşi îngrijorat la culme (căci Amundsen îl necăjise tare mult cu
prezenţa lui la sud), arăta întotdeauna un chip zâmbitor. Era şi firesc : el, comandantul expediţiei, nu putea şi nu trebuia să-şi
piardă cumpătul niciodată.
în ziua aceea, pe care o petrecură în cort, mai înfiinţară un
depozit botezat Depozitul la 3 grade Apoi, plecară mai departe.
Mai aveau 85 de mile pînă la pol, dar, fără îndoiala, că acesta!
avea să fie drumul cel mai greu, din pricina oboselilor mari şi a I
viscolului năprasnic care nu-i slăbea deloc. Aveau hrană pentru I
18 zile. Ca să ajungă la pol şi apoi să se întoarcă trebuiau să facă
cel puţin 15 km pe zi. Zăpada era însă din ce în ce mai fină, ol
pulbere pe care sania nu mai aluneca, aşa că trebuia s-o tîrască i
din răsputeri. In felul acesta înaintau destul de încet, căci sania se
oprea la fiecare pas. La 11 ianuarie mai aveau de făcut 75 de mile,
adică 137 km.
— Vom face oare acest drum în 7 zile ? se întreba Scott. '<
— Fără îndoială, zise Bowers. Şase zile vom trage din greu,

iar a şaptea ne vom odihni la pol! Sînt încredinţat de asta!
Porniră cu nădejde mai departe.
La 13 ianuarie le mai rămăseseră de făcut 51 de mile. Trecuseră de punctul cel mai înalt al platoului şi începuseră acum să
coboare pe povîrnişul uşor dinspre sud.
Coborîşul era însă mai greu decît urcuşul. Zăpada îngrămădită în troiene uriaşe făcea să se înfunde sania. Ca s-o scoată trebuiau să tragă cîte doi sau trei oameni deodată.
La 15 ianuarie atinseră 89° latitudine sudică. Mai aveau un
singur grad de făcut, adică 111 km. Mai lăsară un nou depozit, în
care adăpostiră provizii pentru patru zile. După-amiază, un soare
mîndru se răsfăţa pe cerul plumburiu. Vremea se înseninâ tot mai]
mult, zăpada se împuţina. Făcură 50 km cu o iuţeală neaşteptată,,
care le readuse nădejdea. Erau voioşi ca nişte şcolari care se dauj
cu tîrliile în vacanţă.
— Mai avem 50 de km ! strigă Scott, şi ajungem la pol V
Mîine, pe vremea asta, vom lua masa acolo ! înainte, băieţi ! Să
nu ne lăsăm !
— Nici morţi ! strigă Wilson.
— Dar nici flămînzi! glumi Bowers.
Evans întrebă :
— Vom dormi o noapte la pol ?
— Fără îndoială ! îi răspunse Oates, mai vesel ca oricînA'

Mirajul polului îi atrăgea tot mai de aproape, vrăjindu-le sur
f letul şi biciuindu-le puterile sleite.
Cît mai aveau pînă la împlinirea visului lor ?
Doar cîţiva kilometri pe care i-ar fi străbătut chiar dacă trebuiau să se tîrască pe brînci, aşa cum spunea Scott. Pentru un viaj
atît de măreţ, nici o piedică nu era îndeajuns de mare.

XIV
LA POLUL SUD

De ceea ce se temuseră mai mult nu scăpară. La 16 ianuarie,
ochiul ager al lui Bowers descoperi — credea el — un punct de
recunoaştere.
— Nu mă înşel, oare ? se întreba. N-o fi cumva un sastrug,
sau ?... şi cuvîntul îi îngheţă pe buze.
După o jumătate de oră desluşi parcă ceva negru. Nu ştia ce
să creadă...
— Acele ridicaturi de zăpadă nu sînt naturale, şopti Scott,
cu o presimţire dureroasă.
— Ce-o fi asta ? Nu-i un steag negru ? strigă deodată Evans.
Exploratorii rămaseră uimiţi, încremeniţi, ca nişte semne de
exclamaţie deznădăjduite şi mute înfipte în gheaţă.
— Amundsen ne-a luat-o înainte! gemu Scott în tăcerea grea care se lăsase. Dar era de prevăzut, adăugă el repede, ca să
nu-şi descurajeze tovarăşii. Oricum ar fi, noi ne-am făcut datoria
către noi înşine şi ne-am ţinut cuvîntul faţă de patrie. Să mergem !

Porniră iarăşi. Nici unul din ei nu mai suflă o vorbă. Păreau
năuciţi de faptul că o victorie ca a lor, dobîndită cu atîtea jertfe,
fusese întunecată, aproape ştearsă de altul care pusese piciorul mai
devreme.
In drum întîlniră urmele unui campament, dîre de sănii şi de
schiuri în toate direcţiile, precum şi formele labelor de dini. Fiecare semn care dovedea trecerea lui Amundsen pe acolo îi descuraja mai adînc. Numai Bowers încerca să-şi păstreze voia buna:
— Să-l ia naiba de norvegian ! Ne-a tras pe sfoară ! Dar dacă l-aş întîlni, l-aş îmbrăţişa căci merită !
— Ai dreptate, întări Scott. Amundsen e vrednic de admiraţia noastră. Trebuie să fie un om şi jumătate !
— Şi el are să spună fără îndoială acelaşi lucru despre tine !
îi zise Wilson cu convingere.
— De asta nu mă îndoiesc ! adăugă repede Oates. Totul s-a
întîmplat astfel, pentru că el a avut un drum mai uşor şi câini mai
mulţi. Şi nu mă îndoiesc nici de faptul că cei ce vor scrie mai tîrziu despre expediţia noastră, vor avea în vedere lucrul acesta.
— Nu pentru ei o facem, Oates, îi zise Scott, ci pentru noi
înşine şi pentru Anglia. Şi am făcut tot ceea ce omeneşte a fost
cu putinţă !
Porniră apoi iarăşi, după un scurt popas.
La 18 ianuarie făcură suma tuturor observaţiilor ! Erau la

3,5 mile de pol, o milă mai departe de el şi trei spre dreapta. In
această direcţie, agerul Bowers zări ceva în formă de movilă.
— Trebuie să fie cortul lui Amundsen, zise Scott şi dădu
semnalul de plecare.
După două mile de mers, ajunseră la cort. Aici găsiră un document care arăta trecerea a cinci norvegieni (ce coincidenţă !):
Roald Amundsen
Olar Olarson Bjaaland
Hilmer Hanssen
Svene H. Hassel
Oscar Wisting
însemnarea purta data de 14 decembrie 1911. Alături de
acest document mai găsiră o scrisoare în care Amundsen ruga pe
Scott s-o trimită regelui Haakon al Norvegiei.
Scott lăsă şi el o notă în care arăta că vizitase cortul împreună
eu tovarăşii lui. Bowers îl fotografie şi Wilson îl schiţă.
Apoi plecară mai spre sud, ca să împlînte steagul în pol. In drum găsiră o
patină de sanie, înfiptă de Amundsen, care arăta, printr-o notă
legată de ea, că la două mile de cort se afla polul, aşa după cum îl
calculase el.
— S-a înşelat! strigă Scott cu o uşoară exclamaţie. Polul se
află cu 900 de metri mai departe. Calculele şi instrumentele mele
nu m-au înşelat niciodată !

— Atunci noi sîntem cei dintîi care împlîntăm steagul în adevăratul pol! strigă Bowers.
Scott zîmbi. Un zîmbet totodată trist şi vesel.
— Oricum, spuse el, idealul nostru a fost atins. Acum putem
să spunem adio celui mai frumos vis !
încă nu-şi dădeau seama : erau învingători sau învinşi ? Căci pe lumea asta totul însemna să fii primul. Dacă erai al doilea
nu mai însemna nimic.
— Să ne mulţumim că ne-am făcut datoria, zise Scott. Ştiam,
dealtfel, că aici, în afară de uraganele cu năprasnicul lor ger,
există o primejdie mai mare ; prezenţa norvegienilor.
Exploratorii tăceau îndărătnic luînd seama la acea „aşezare"
nu numai himerică, dar chiar absurdă, care se chema Polul Sud.
Bowers zise :
-— Ce-i de văzut aici în afară de pustiul îngrozitor şi de monotonia tot îngrozitoare oe se ţin scai de noi de cînd am plecat ?
Polul e im calcul, se află aici în buzunarul tău, Scott, unde-i aparatul... în această împărăţie a morţii, noi am adus viaţa...
XV
ÎNTOARCEREA DE LA POL
IiMioaptea aceea dormiră la pol, iar în zorii zilei următoare
se pregătiră de drum. Aveau de făcut înapoi 1 500 de km şi nu pe
drum neted, ci pe platoul acela plin de sastrugi şi de crăpături,

tîrînd sania după dînşii. Cu tot curajul pe care li-l dădea Scott, exploratorii păreau adînc dezamăgiţi, ca şi Scott, dealtfel. Avîntui
le era înfrînt, n-avuseseră parte de bucuria întîietăţii, primejdiile
care-i pîndeau la întoarcere îi obsedau. Cinci exploratori, cinci oameni îndrăzneţi, cu visul lor scump zdrobit, se pregăteau să înfrunte iarăşi moartea care-i cruţase în drumul lor spre pol.
Chiar la plecare, dădură mai întîi.peste o movilă de recunoaştere norvegiană şi mai apoi de înseşi urmele lor. Se ţinură după
ele pînă ce ajunseră la sinistrul steag negru, care le vestise biruinţa norvegienilor. Poposiră apoi, pentru scurt timp, cam la o milă
şi jumătate de acel semn, pe urmele lăsate de ei la ducere. Erau
trişti. Vorbeau foarte puţin şi numai cînd aveau nevoie de ceva.
Bowers făcea glume din ce în ce mai rar şi fără convingere, numai din dorinţa de a dezmorţi puţin atmosfera grea care apăsa
asupra lor. Deşi îşi păstrase chipul surîzător, Scott era foarte mîhnit în sine. Wilson îi respecta starea sufletească şi se străduia să-i
fie cît mai mult pe plac. Oates, cel mai pesimist dintre toţi, părea
acum cel mai senin. Pentru el expediţia avusese un rezultat strălucit. Evans arăta posomorit ca un copil uriaş.
Pe locul unde poposiseră la ducere, platoul se schimbase întrucîtva, tălăzuirile crescuseră mai mari. Timp de trei ore nu întîmpinară greutăţi, dar după aceea merseră o oră şi jumătate trăgînd sania din răsputeri. Vremea era foarte ciudată. Nori întunecaţi veneau de la sud şi treceau pe deasupra capului lor

scuturîndu-şi neaua care le ştergea cu desăvîrşire drumul. Cu toate că sania era uşoară şi vîntul sufla în pînză, traseră din greu în ultimul
ceas. Urmele erau răscolite pe alocuri de viscol şi, pe deasupra, se
iviseră sastrugi dinţaţi. Vîntul se juca cu zăpada, ca şi cînd ar fi
fost nisip.
— Cum se face că urmele lăsate de noi, numai de trei zile,
sînt şterse, iar ale norvegienilor, vechi de o lună, au rămas ? se
întrebă Scott puţin nedumerit.
— Glume de-ale naturii, dragă Scott, zise Bowers. Adevăratele urme pe care le vom lăsa noi nu vor fi acestea !
— Asta-i treaba istoriei, dragă Bowers, zise şi Wilson, ca
să-şi mai învioreze tovarăşii. Ea are grijă de toate urmele !
— E mai cald şi mai plăcut de mers cu vîntul în spate, rosti
Oates; ca să schimbe vorba, căci tovarăşii lui de-abia zîmbiseră la
spusele lui Wilson.
La 20 ianuarie ajunseră la Depozitul de sud, de unde luară
alimente pentru patru zile. Mai aveau cu ei încă pentru şapte zile,
aşa că puteau să meargă unsprezece zile fără nici o teamă. De acolo
pînă la depozitul Un grad şi jumătate aveau de făcut 55 de mile.
Plecară după-amiază, pe un viscol care se stîrni pe neaşteptate.

Cum aveau pînză la sanie, mergeau cu mare iuţeală. însă ceva mai
tîrziu dădură peste un teren vitreg. Spulberată de vînt, zăpada se
adunase în grămezi, şi acum se. lipea de schiuri, împotrivindu-se
astfel oricărei înaintări. Oates suferea cel mai mult de frig şi de
oboseală. Bowers, care nu-şi găsi&e schiurile, era nevoit să meargă
tot pe jos. Scott se temea ca nu cumva aceste marşuri lungi să-l
obosească peste măsură, mai ales că Bowers, care era cam mărunţel, avea picioarele scurte. Vîntul sufla tot mai îngheţat. După un
marş mai mult decît istovitor, întinseră cortul.
— Va trebui să mergem,. în orice chip, cu aceeaşi iuţeală, zise
Scott. Altminteri vom avea neplăceri.
— Sînt încredinţat că vom putea face sforţarea asta şi că vom
ajunge la timp la depozitul de siguranţă, zise Oates.
Wilson se amestecă, la rîndul său :
— Şi eu tot aşa cred. Am făcut pînă acum 18 mile într-un
timp foarte scurt.
— Altminteri ne vom preface în conserve, glumi Bowers.
Gluma îi înveseli, deşi avea în ea un sîmbure de mare adevăr. Dacă
nu vor putea ajunge la timp; însemna să rămînă în mijlocul deşertului fără merinde, deci în starea cea mai disperată. Toţi aveau
însă încredere în Scott şi In steaua lor.
A doua zi, viscolul se porni şi mai cu tărie, silindu-i să stea

în cort.
Scott îi lămuri :
— Dacă plecăm pe viforniţa asta, ne rătăcim. Rămînem pe loc !
In văzduh alergau vîrtejuri de zăpadă, iar soarele se ascunsese
în nori. La amiază se făcu deodată lumină. Vîntul încetă să mai
bată. Exploratorii se pregătiră de plecare. Terenul însă era foarte
anevoios, căci noi sastrugi se ridicaseră, din ce în ce mai înalţi. Se
aflau la 45 de mile de depozitul cel mai apropiat.
Oates atrase atenţia tovarăşilor săi :
— Ghetele de schi au început să dea semne că n-or să mai
dureze mult.
— Dacă s-or rupe, va trebui să facem pe cizmarii, glumi Bowers puţin mai bine dispus.
Cu tot viscolul din ziua aceea, mai străbătură 8 mile. Apoi se
opriră, fiindcă Oates făcu O observaţie neliniştitoare.
— Uitaţi-vă la nasul lui Evans, zise el. E albit de ger ! Şi tu
nu spui nimic, băiatule !
Scott se îngrijoră. Orice nimic devenea aici o primejdie ameninţătoare. Tot ce era viu avea un preţ nemaipomenit, căci pierderea nu se mai putea înlocui în nici un fel. De aceea hotărî să facă
un popas.
întinseră cortul. După un ceai fierbinte şi aromat, se simţiră
mai bine. Dar nu încăpea îndoială că Evans era foarte slăbit, degetele îi erau băşicate, iar nasul umflat îl durea. Wilson îl îngriji ca

pe un copil, totuşi starea lui se înrăutăţi. Ceilalţi, afară de Oates,
se simţeau destul de bine.
— Eu, zicea Oates, am picioarele reci. Mi-e teamă să nu-mi
degere cumva.
Bowers nu mai îndrăzni să glumească, fiindcă starea lui Oates
era destul de gravă.
Scott se arătă foarte îngrijorat de Evans şi Oates, cu atît mai
mult, cu cît nu se aşteptase ca tocmai ei să degere întîi.
Din fericire, la 25 ianuarie ajunseră la un nou depozit, dar pe
ce viscol ! Ei înşişi se mirau că mai erau in viaţă. Lui Oates îi
îngheţase un picior, nasul lui Evans o ducea tot mai rău, iar Wilson suferea îngrozitor de ochi. Numai Scott şi Bowers rămăseseră
zdraveni.
Grija cea mare era însă depozitul principal, pînă la care mai
aveau de făcut un drum destul de lung. Urmele, aici se pierdeau,
aici se iveau, abătîndu-i de multe ori de la drumul cel mai scurt.
La 28 ianuarie, într-o duminică, Scott îi înştiinţa :
— Sîntem la 43 de mile de depozit !
— Şi n-avem hrană decît pentru şase zile, spuse Bowers, în
grija căruia era aprovizionarea. Dar, chiar de-ar fi să mîncăm
gheaţă, tot vom ajunge.
— Atenţie ! strigă Wilson. O pereche de papuci.
— Sînt ai mei, grăi Evans. I-am pierdut la ducere.
La cincisprezece paşi, Wilson iar se opri.

— O pipă ! strigă eL
— Ea mea ! zise Oates. Dă-o-ncoa !
La alţi cincizeci de paşi, Wilson se opri din nou.
— O pereche de mănuşi ! Măi, măi, măi! Dar e un adevărat
bazar aici!
— Mănuşile sînt ale mele ! zise Bowers. Ia vezi, Wilson, nu I
găseşti cumva şi un cojoc ? ! Că vîntul ăsta mă seacă din spate !
Exploratorii îşi găsiră din nou voia bună. Nu văzură nici un
cojoc, în schimb dădură peste vechile lor urme şi asta era mai bun
decît toate cojoacele.
La 29 ianuarie mai făcură 19 mile şi jumătate.
— în fine, mai avem 24 de mile pînă la depozit! Exclamă Scott.
— Va să zică, mîine pe la prinz, ne putem considera ajunşi.
— Da, dacă vremea va fi liniştită ca acum şi dacă vom mai
zări urmele.
Wilson zise :
— De-am ajunge mai repede ! Merindele au început să se
împuţineze ! Iar stomacul meu, în loc să se strîngă de frig, s-a lărgit de foame !
Cu cît înaintau, cei cinci exploratori se simţeau tot mai înfo-,
metaţi. Merindele se împuţinaseră văzînd cu ochii. Insă nădejdea
că vor ajunge la timp îi mai întrema puţin.
Dar iată că se iviră alte necazuri. Wilson calcă strîmb şi-şi suci

un tendon. Piciorul i se umflă îngrozitor, însă el nu-şi pierdu
cumpătul.
— Chiar dac-o fi să merg într-un picior şi tot mă ţin după
voi! strigă el înciudat.
Lui Evans i se descărnară unghiile din cauza gerului. Era în-î
tr-o stare jalnică. Dar tăcea, nu se plîngea.
La 31 ianuarie, Bowers, care mergea înainte, se întoarse către tovarăşii săi şi strigă :
— Depozitul! Văd steagul! Hai Wilson, şontlc, şontîc, c-am
ajuns !
Exploratorilor li se mai înseninară feţele. Mîncară vîrtos şi*
porniră mai departe. Wilson şchiopăta parcă mai puţin.
— Bowers ! strigă ei, uită-te acolo! Nu sînt astea schiurik tale?
— Ba ale mele. Ce bine îmi pare că le-am găsit!
De-acum încolo încep însă nenorocirile una după alta. Pe cînd
coborau muntele Darwin, Evans căzu într-o crăpătură şi se lovi
atît de rău, încît crezură c-o să-l piardă. Se ţinu însă tare şi numai,
chipul i se întunecă. Dar privirile nu mai erau ale lui : se uita ca
năucit la tovarăşii săi şi nu mai scotea un cuvînt. Numai Bowers
părea mereu bine dispus, energic şi întreprinzător. Totuşi nici el»
nici ceilalţi exploratori nu prinseră de veste semnele ciudate pe
care learăta Evans.

La 7 februarie, ajunseră la capătul platoului polar. Erau bucuroşi. Dar cînd cercetară proviziile, o spaimă uşoară îi cuprinse.
— Pesmeţii sînt aproape de sfîrşite ! strigă Scott. Cum aşa ?
Bowers, care avea în grija lui merindele, se tulbură nespus şi-i
pieri pentru cîteva clipe pofta de glumă.
— Naiba ştie! zise el. Desigur că tot noi i-am mîncat, că doar nu s-au mistuit ei singuri!
— Lipseşte raţia pentru 0 zi! spuse şi Oates îngrijorat.
Dar nu era timp de pierdut. Plecară. După-amiază zăriră la
depărtare un nou depozit.
— în sfîrşit! Domnul fie lăudat! exclamară ei.
— Şi Bowers, fiindcă v-a silit să mergeţi mai repede ! glumi
mucalitul explorator.

XVI
ÎNTOARCEREA DE PE PLATOUL POLAR

După ce înfulecară pe săturate şi puseră proviziile în sanie,
Bowers plecă singur, ca să adune roci din muntele Darwin. în curfnd se întoarse cu cîţiva bolovani, pe care-i aşează pe sanie.
— Na ! Acum faceţi bine şi studiaţi pietroaiele astea, căci eu
m-am săturat. Spinarea mea ştie destule despre ele !
Exploratorii se opriră apoi într-o vale şi studiară morenele.
Wilson, cu ochii lui ageri, descoperi urme de plante, forme foarte
regulate de frunze, apoi întipărirea adîncă a unei tulpine de plantă
a cărei structură celulară era foarte bine păstrată. Spre seară, tot

Wilson găsi un calcar cu Archeocynthus.
— De unde-o fi venit roca asta ? se întrebă el. Desigur că e
foarte rară, căci morena nu cuprinde decît rare specimene.
— Eu am găsit cuarţ alb şi curat ca laptele, zise Scott. Nu-mi
pare rău c-am rămas să facem cercetări atît de interesante !
După aceea, spre bucuria lor, vremea se îndreptă, soarele
străluci vioi, temperatura începu să-i mîngîie cu braţe călduţe..
Binele nu ţinu prea mult. La 10 februarie se stîrni iarăşi un
vînt cumplit, de astă-dată dinspre nord, care le arunca zăpada în
faţă. Se văzură nevoiţi să-şi curme drumul şi să întindă cortul.
Soarele se ascunse sub nori. începu să ningă cu nemiluita. Troiene uriaşe cît o casă se formau unele după altele.
— Nu mai avem hrană decît pentru două zile ! vesti Bowers.
Vîntul începu să bată dinspre sud-vest. Lumina zilei scăzuse
simţitor, o ceaţă deasă se lăsase ca un abur rece şi toate lucrurile
dimprejur căpatară contururi fantastice. Cu cît înaintau, cu atît
se întuneca mai rău, şi, deodată, se treziră într-un ţinut de gheţuri sparte.
— S-o luăm spre răsărit, fu de părere Scott.
Ceilalţi ii urmară. Dar în curînd pătrunseră într-un adevărat

labirint. După încercări supraomeneşti, cu spaima de moarte în
suflet, trecură, în sfîrşit, prin el şi găsiră drumul cel bun. Grija lor
era acum să ajungă la depozit»
— Uite depozitul! strigă Evans.
Exploratorii tresăriră de bucurie.
Dar nu era decît o umbră care înşelase pe Evans.
Plecară mai departe dezamăgiţi şi îngrijoraţi. Spre norocul
lor, abia în ziua de 13 februarie, ajunseră — mai mult întîmplător — la depozit. Era şi timpuL Puterile erau gata să-i părăsească ?
După ce se ospătară, se priviră ca şl cînd nu se mai văzuseră de
ani de zile. Toţi erau într-o stare jalnică. Pe Wilson îl durea mereu
piciorul şi se temea să se servească de schiuri. Evans era mai prăpădit decît toţi. Pe lîngă semnele lui de năucire, îi descoperiră o
umflătură mare la piciorul stîng.
Scott, prevăzător, nu spori raţiile. Cine ştie ce-i mai aştepta ►
Depozitul următor se afla la 30 de mile depărtare, iar ei nu mai
aveau hrană decît pentru trei zile.
La 16 februarie, Evans avu cîteva izbucniri ciudate. Părea ca
un om ieşit din minţi Odată izbucni într-un plîns cu hohote. Plîngea şi striga vorbind cu sine însuşi;
— Ce-am căutat eu aici ? De ce m-ai lăsat să vin ?
— Doamne, doctore, ce facem cu el ? se tînguia Scott, vorbind cu doctorul Wilson.
— Cred că îşi revine, spunea acesta, dar el singur nu credea
într-o asemenea minune.

Hrana se împuţinase : exploratorii mai aveau raţii doar pentru o singura zi ! Pînă la depozit erau vreo 10—12 mile, dar vremea se înăsprise rău de tot. După-amiază fură prinşi de un vMej
de zăpadă. înaintau foarte greu. Parcă aveau plumb în picioare.
Â doua zi, trăiră clipe grozave. Evans păru parcă mai vioi ca
în ultimele zile.
— Mă simt foarte bine, spuse, dar el mereu spunea aşa.
După o jumătate de oră, se opri în loc.
Zăpada căzută de curînd îngreuna schiurile şi patinele săniilor. Cerul era întunecat, iar ţărmul în ceaţă.
— Haide, Evans, haide ! strigă Scott exploratorului care rămăsese în urmă.
Se opriră ca să-l aştepte. Evans îi ajunse foarte încet. Scott îl
cercetă tot mai îngrijorat:
— Ce ai, Evans ! Te doare ceva ?
— Nimic, mă simt foarte bine, răspunse el mecanic, ca şi
cînd ar fi rostit cuvinte învăţate pe dinafară.
Peste altă jumătate de oră se opri iarăşi din mers.
— Ce-o fi avînd ? se întrebară tovarăşii săi.
Wilson clătină din cap cu tristeţe. Scott şi ceilalţi se îngrijorară.
în faţa muntelui Rock văzură că Evans rămăsese iar în urmă.
Se gîndiră să rînduiască masa şi să-l aştepte. La început nu se speriară, pregătiră în tihnă mîncarea, făcură ceaiurile, mîncară. Evans
nu sosea. Lui Scott i se strînse inima.
— Ce să fie asta ?
— Să mergem după el! zise Wilson. Poate i s-a întîmplat ceva.

Porniră îndată. Scott fu cel dintîi care-l zări : rămase încremenit. Evans stătea în genunchi, cu hainele în neorînduială, cu
mîinile goale şi cu privirea rătăcită.
— Ce-i cu tine ? îl întrebă Scott.
— Nu ştiu, răspunse el încet; cred că am leşinat.
Scott îl ridică în picioare. Dar după cîţiva paşi căzu din nou.
Nefericitul era într-o stare de toropeală deplină. Wilson, Bowers şi
Scott plecară după sanie, iar Oates rămase lîngă eL Cînd ceilalţi
trei se întoarseră, Evans îşi pierduse cunoştinţa.
— Repede la cort! Repede ! strigară Scott, Oates şi Bowers.
Numai Wilson tăcu; el îşi dădu seama de starea gravă a lui Evans.
Cînd îl aduseră în cort, Evans trăgea să moară. Ceilalţi se
strinseră împrejurul lui şi încercară să-i uşureze suferinţele. Chipurile lor erau împietrite de durere. O clipă, Evans îşi veni în fire
şi spuse numai atît:
— Adio, dragii mei !... Vă doresc izbîndă !
Apoi, muri liniştit. Era ora 12 şi jumătate...
Cei patru tovarăşi rămaşi căzură în genunchi Ungă trupul Iul
neînsufleţit. Şi rămaseră aşa mult timp, cu lacrimile în ochi şi cu
grozăvia morţii în faţa privirilor împăienjenite.
Murmurară o rugăciune şi-l sărutară apoi pe frunte, pentru ultima oară,
— Păcat! şopti Scott, sfîşiat de durere. Ne-a fost un tovarăş atît de bun !
îl luară apoi pe braţe şi-l scoaseră afară din cort. Trupul lui

uriaş şi neînsufleţit îşi găsi culcuşul de veci sub movila de zăpadă
pe care i-o ridicară deasupra. In vîrful ei înfipseră o cruce făcută
din schiurile lui, încrucişate. Scott scrise următoarea inscripţie,
pe care o semnară toţi:
„Aici zace marinarul Edgar Evans, decedat la 17 februarie
1912*. la întoarcerea expediţiei engleze de la pol. A murit ca un
brav camarad, făcîndu-şi datoria pînă în ultima clipă a vieţii sale.
Tovarăşii de suferinţă şi bucurie i-au ridicat cu dragoste şi recunoştinţă această cruce, ca să fie o vecinică mărturie a faptei sale
eroice. Nu-l vom uita în veci".
Apoi, trişti şi tăcuţi, strînseră cortul şi porniră mai departe.

XVII

ULTIMUL DRUM

In aceeaşi zi ajunseră la depozit.- Dormiră cinci ore în şir,
doborîţi de osteneală şi de amărăciune. Apoi, reînnoindu-şi puterile, se îndreptară spre marea stavilă de gheaţă ca s-o treacă.
Greşiră drumul. îl regăsiră. Ajunseră la un nou depozit.
Vineri, 2 martie, Scott scria : „Nenorocirile nu vin niciodată
singure". Pe cînd mergeau, Bowers constatase că aveau prea puţin
combustibil, ca să le ajungă pînă la depozitul principal.
— Trebuie să facem mare economie, zise Scott. Altminteri
rămînem în drum.

Băgară de seamă apoi că lui Oates îi degeraseră cu totul degetele de la picioare.
— Nu le mai simt, spuse el. Sper să nu mă lase în drum şi
mai ales să nu ajung o povară pentru voi:
Afară de acestea, în timpul nopţii temperatura scăzu la
— 40°. In dimineaţa aceea le trebui o oră şi jumătate ca să se încalţe. Insă de-abia porniră, că pierdură direcţia, luînd-o mai spre
nord-vest. După 5 mile şi jumătate, vîntul le bătea în faţă. Toate
erau împotriva lor. După patru ore şi un sfert de drum făcuseră
doar 4 mile şi jumătate. Erau la 42 de mile de depozitul următor
şi mai aveau hrană pentru o săptămână, iar petrol numai pentru
3 sau 4 zile. Făceau cele mai mari economii, fără să reducă raţiile,
căci aveau de făcut sforţări istovitoare. Cu toate că situaţia devenise gravă, nimeni nu părea descurajat sau cel puţin fiecare se silea să arate cît mai bine dispus. Totuşi, cînd vedeau sania poticnindu-se în sastrugi, simţeau săgeţi prin inimă.
— Nu ştiu ce-^aş face dacă Wilson şi Bowers n-ar fi atît de
energici, îşi spuse Scott.
Oates se simţea din ce în ce mai rău. începu să şchiopăteze.
Wilson îi dădea lui Oates toate îngrijirile cu putinţă. Vîntul sufla
cu putere. Frigul creştea.
Cădeau în brînci sub greutatea sarcinei lor, aproape îngheţaţii. nenorociţi şi totuşi cu zîmbetul pe buze. Fură siliţi iar să întindă cortul, căci se simţeau la capătul puterilor. Scott era mai

mult decît îngrijorat.
— Nu-i chip să mergem pe aşa vreme ; să mai aşteptăm puţin, poate s-o schimba.
— Sîntem atît de aproape de depozit şi totuşi nu putem pleca ! Asta-i mai rău decît toate !
— E ca şi cînd cineva ne-ar lega de mîini şi de picioare şi
ne-ar plimba apoi un sandwich pe sub nas, mai încercă să glumească Bowers.
— Vremea o să se schimbe, fără îndoială !
— Ce-or fi făcînd tovarăşii noştri ?
Şi în felul acesta cei patru exploratori vorbiră mereu. Teama
le încleştase gurile, dar ei se sileau încă să pară voioşi. Simţeau
cum le scade vlaga şi cum se scurge viaţa din ei şi totuşi se îmbărbătau neîncetat, ca să micşoreze dt mai mult nemărginirea morţii.
Vor scăpa oare din ghearele ei ? Această întrebare îi chinuia cumplit. Amintirea lui Evans le sporea chinul. Ajunseseră nişte biete
făpturi de pripas, însufleţite numai de dorinţa de a trăi ca să vestească lumii o mare şi trudnică biruinţă, care nici ea nu era totală,
ci de ordinul ol doilea.
Oates arăta cel mai abătut dintre toţi şi cel mai bolnav. Picioarele îi îngheţaseră pînă sus, la genunchi, aşa că abia mai putea
să se tîrască. Ceilalţi trebuiau să-l ajute. Faptul că devenise pentru ei o povară îl chinuia mai grozav decît toate durerile la un loc.
La 8 martie, ajunseră cu mare greutate la 8 mile depărtare de
depozit. Era o distanţă foarte mică faţă de cea străbătută pînă
acum, dar cîteşipatru se simţeau la capătul puterilor.

— Mă tem că de-acum soarta noastră e pecetluită ! zise Scoţi.
La 10 martie nimic nu se schimbase în bine. Picioarele lui Oates erau din ce în ce mai rău. Orice nădejde îl părăsise. îşi dădea
seama că ajunsese o pacoste pentru ceilalţi.
— Dragii mei, zise el deodată. Eu nu mai merg. Lăsaţi-mă
aici şi voi plecaţi mai departe. Salvaţi-vă ! Şi dacă s-o putea, întoarceţi-vă şi luaţi-mă şi pe mine : viu sau mort!
— Nici nu vreau să aud de aşa ceva, se supără Scott. Te vom
trage în sanie. Dacă rămîi aici, nu te mai găsim în viaţă.
Oates se posomori. Dacă se lăsa tras de ei, însemna să le
îngreuneze şi mai mult drumul şi să le primejduiască viaţa. Dacă
rămînea, numai moartea ar fi putut să-l scape de chinuri. Ceilalţi
exploratori întinseră cortul, căci se dezlănţui o furtună cumplita*
Viscolul ridica vîrtejuri pînă la cer. Pe pămînt se aşternuse pretutindeni un înspăimîntător iad alb. Mugetele vîntului îi îngrozeau,
zăpada le acoperea sub troiene cortul, moartea se apropia. Cei
pattru exploratori o vedeau cum rînjeşte în jurul cortului zgîl^it
de viscol. Proviziile erau pe sfîrşite. Oates se zbătea între viaţăi şi
moarte. El îşi dădea totuşi seama că stînd acolo, între ei, primejduia viaţa a trei oameni de ispravă, împuţinîndu-le hrana care

putea să-i ţină în viaţă. în el începuse o luptă crîncenă, mai tragică
chiar decît cea de afară. Tăcea. Ceilalţi vorbeau în şoaptă.
Scott părea că a ajuns la capătul sforţărilor. Pe faţă i se putea
citi toată grija cu care-l încărca răspunderea pentru viaţa tovarăşilor săi. împrejurarea era disperată. Ce le mai rămînea de făcut ?
Să pornească împotriva uraganului de afară ? Asta ar însemna !
o moarte sigură. Să rămînă în cort ca să aştepte schimbarea
vremii ? Foamea ar fi chemat moartea cu o încetineală şi mai chinuitoare. Situaţia în care se găseau era fără dezlegare şi totuşi trebuia să ia o hotărâre. Tovarăşii săi îl priveau cu inima strînsă.
Deodată-l văzură sculîndu-se şi îndreptîndu-se spre Wilson. Cu
un glas hotărît îi porunci:
— Wilson, dă-i cfeva să-i alunge durerile. Trebuie să curmăm
starea asta nenorocită în care sîntem.
Doctorul Wilson încremeni, nu pentru el, ci mai degrabă pentru tovarăşii săi.
— Nici nu mă gîndesc, izbucni el energic, ţi-ai ieşit din minţi?
— Wilson ! Eu poruncesc aici! Dacă nu mă asculţi, atunci o
să-ţi răpesc geanta.
— Scott, vino-ţi în fire! îi strigă Wilson. Poate că lucrurile
au să se îndrepte ! Mai aşteaptă puţin !
Tăcu şi îndată se aşternu peste ei o tăcere de plumb.
Oates auzise totul. Scoase un geamăt surd. Se sculă. Era

palid şi surîdea. Ochii înfundaţi în orbite scînteiau straniu.
— Ce e, Oates, oe s-a întîmplat ?
— Nimic, zise el surîzînd. Vreau numai să vă spun că dacă
vreunul dintre voi ajunge acasă, să se ducă la mama şi să-i spună
c-am murit gîndindu-mă la ea. Deie cerul să ajungeţi cu bine
acasă ! Acum mă reped pînă afară şi cred c-o să stau ceva mai mult.
Ceilalţi trei exploratori îl priviră încremeniţi. Şi fără ca vreunul dintre ei să-l poată opri, Oates ieşi din cort şi dispăru în
vîrtejul de zăpadă.
Din clipa aceea nu-l mai văzură.
Scott clătină cu nesf îrşită tristeţe din cap :
— A fost un gentilom desăvîrşit. Noi vom putea oare să primim moartea cu aceeaşi seninătate ?
Cei trei exploratori rămaşi strînseră cortul şi avură încă
puterea să meargă mai departe. Pe cînd îşi străduiau paşii, frigul
copleşitor îi oprea mereu din drum. De-abia se mai tîrau.
— Nenorocirea ne dă tîrcoale, dar poate să avem puţin noroc,
zise Scott sleit de puteri. Se simţea zdrobit. Abia mai mergea.
Porniră totuşi mai departe cu sforţări supraomeneşti.
Luni, 19 martie, poposiră cu greutate la 15 mile de depozit*
Erau aproape îngheţaţi pînă ce mîncară carnea rece cu pesmeţi şi
cîte o jumătate de ceaşcă de cacao fiartă la spirt. Cum nici nu se

aşteptau, se încălziră puţin şi adormiră adînc. A doua zi de
dimineaţă se sculară însă aproape îngheţaţi. Porniră iar. Vremea
era groaznică. Vîntul sufla de la nord la nord-vest, iar
temperatura era —40°. Scott nu mai putu să meargă. Era într-o stare
jalnică. Puterile i se sleiseră. Făcu totuşi o sforţare supraomenească.
După trei zile de mers, mai aveau 11 mile pînă la depozit.
Cum nici unul dintre ei nu mai putea să facă măcar un singur pas,
întinseră cortul şi începură să se sfătuiască. Să plece mai departe ?
Sau să rămînă pînă s-o linişti vremea ?
Scott se simţea cu totul pierdut. Picioarele îi degeraseră. N-ar
fi putut nici să se mişte fără sforţări care l-ar fi doborît de tot.
Deodată, pe cînd ceilalţi tăceau şi chibzuiau, el porunci cu un glas
în care vibra o hotărîre neclintită :
— Plecaţi vtri doi la depozit! Eu rămîn aici, căci nu mai pot.
— Cum ! Să te lăsăm singur în iadul ăsta ? Niciodată! strigară ceilalţi doi aproape furioşi. Ori plecăm toţi, ori rămînem toţi!
— Plecaţi voi şi salvaţi-vă ! le strigă Scott din răsputeri. Dacă rămîneţi aici, ştiţi ce vă aşteaptă ! Dacă plecaţi, aveţi şanse
să ajungeţi la depozit. Plecaţi, vă spun ! Numaidecât ! Vă poruncesc asta în calitatea mea de comandant al expediţiei!
Cei doi exploratori se sculară. Porunca lui sunase energic.

Trebuiau să-l asculte. Dar cînd priviră pe Scott, ochii li se umplură
de lacrimi. Cum puteau să-l părăsească pe o vreme atît de haină ?
Afară viscolul măcina întreg văzduhul. Privirile lui Scott se împăienjeniră. Oare cei doi tovarăşi plecau la moarte ? Se vor mai
întoarce ? îşi strămută privirile de la ei, ca să nu vadă că
erau umede.
— Nu ! spuse deodată Wilson. Nu mai plecăm ! Murim alături de tine, căpitane Scott ! Am venit împreună, vom muri
împreună !
— Nu ne sili să ascultăm un ordin pe care-l dai din mărinimie, zise şi Bowers. Vom rămîne aici, să murim laolaltă !
Şi rămaseră neclintiţi pe loc.
Acum stăteau eîteşitrei în cort şi aşteptau cu seninătate
moartea. Scott se apucă să scrie de zor cîteva scrisori către prietenii
şi rudele dragi din patrie. Frigul începu să-i amorţească. Termometrul se menţinu la —40°, Nimeni nu mai scotea o vorbă. Fiecare se gîndea cu deznădejde la cei de acasă.
— Soţia mea mă aşteaptă, şopti Wilson. Ea crede c-o să mă
întorc ! Cînd va afla!... şi Wilson sfîrşi cu o clătinare tristă din cap.
— Şi pe mine mă aşteaptă fetiţa, mama, soţia. Toate trei se
gîndesc la mine şi sînt sigure c-o să mă întorc. Durerea lor va fi
mare, dar se vor simţi întotdeauna mîndre de mine, zise şi Bowers.

în schimb, Scott scria de zor, scrisori peste scrisori. în ochii
lor se citea de acum resemnarea. Nu erau decît la 21 de km de
depozitul principal! în curînd începură să resimtă lipsa de hrană.
Picioarele le îngheţară. Degetele le degerară la toţi. Scott de-abia
mai putea să scrie. Iar afară, viscolul nu mai contenea. Era un
adevărat iad, nemărginit şi alb. Nu mai aveau combustibil decît
pentru două ceşti cu cafea şi hrană pentru o zi sau două. în seara
aceea, Wilson şopti :
— Moartea se apropie ! şi surise dîrz, parcă sfidînd-o.
— Nu ne mai rămîne decît să ne vîrîm în saci şi să adormim,
zise Bowers. Scott va putea să taie lemne pe noi, mîine, dacă ne va
supravieţui.
Wilson surise, Bowers reuşise să glumească chiar în cele mai
tragice clipe din viaţa lui. Intrecîndu-se pe sine privea moartea
cu nepăsare.
— Da, continuă el, va putea să aşeze primusul pe noi şi să-şi
fiarbă ultimul ceai! Nu-i aşa, Scott ?
Cei trei bărbaţi se ridicară şi se priviră. Era cea din urmă
privire însufleţită cu care se învăluiau încă în viaţă. Se
îmbrăţişară cu deznădejde, cu patimă, eroic.
-— Adio, Scott J
— Adio, Wilson !
Adio, Bowers !

Lacrimi furişate fără vrere, le îngheţară pe pleoape. Pe buze
le flutura un surîs de sfidare a morţii. încă o îmbrăţişare şi se
despărţiră. Wilson şi Bowers se vîrîră în sacii lor, ca în două morminte, proaspăt deschise. Scott continuă să scrie.
'Zorii zilei se iviră. într-un tîrziu, se ridică şi se apropie de
cei doi tovarăşi ai lui* Ii pipăi. Erau reci ; muriseră. Pe chipul lui
Scott, rămas singur, trecu umbra întunecată a unei dureri adinei
şi stăpînite. Se întoarse, împleticindu-se şi scrise ultima scrisoare :
Mesajul adresat poporului englez. Mesajul acesta a zguduit pe toţi
cei care l-au citit. Gîndurile sale risipite se adunaseră într-o ultimă
sforţare, ca să rămînă veşnice pe acel petec de hîrtie, care. avea să
aducă omenirii vestea celei mai cumplite tragedii. Sfîrşit de
puteri, Scott scăpă creionul dintre degetele îngheţate. Ultimele
cuvinte din jurnalul lui sînt acestea :
„E groaznic, nu mai pot să scriu. Pentru Dumnezeu, aveţi
grijă de ai noştri ! R. Scott".
Şi moartea apăsă pe pleoapele lui sărutul ei de gheaţă..;
Era în ziua de 22 martie 1911.

XVIII
IN CĂUTAREA CELOR MORŢI

Tovarăşii lui Scott rămaşi la tabăra de iernare aşteptau reîntoarcerea. Termenul fixat trecuse de o săptămână

şi cei cinci exploratori plecaţi la pol nu se arătau. Mai trecură cîteva zile grele.
Meares începu să se îngrijoreze. îi spuse doctorului Atkinson:
— Ce-o fi cu ei de întîrzie ? Să-ţi spun drept, mi-e frică...
— Şi mie, răspunse doctorul.
— Şi mie, zise Crean, care îi auzise vorbind.
După cîteva luni, la 29 octombrie, îngrijorarea îi hotărî să pornească în întîmpinarea lui Scott şi a tovarăşilor săi. Lăsară
numai doi oameni la tabără, ceilalţi îrt frunte cu Atkinson porniră
bine echipaţi, cu o sanie trasă de cîini. Cîţiva dintre ei mergeau,
cu schiurile.
Deşi vremea era vitregă, parcurseră vreo 12 mile spre sud,
doar-doar vor zări apărînd siluetele celor atît de aşteptaţi. Dar nu
se arăta nimic în zare.
— Ce-i de făcut ? îi aşteptăm aici, sau ?...
— Mergem mai departe... hotărî Atkinson, pentru asta am venit.
— Pe viscolul ăsta ? se miră Crean.
— Dar ei nu se întorc tot pe viscol ? îl înfruntă doctorul mînios.
Plecară din nou, înfruntînd viscolul care nu se potolea deloc
şi mai ales îndurînd grija din ce în ce mai mare.
— Trebuie să-i găsim orice s-ar întîmpla, striga Atkinson
întărîtat. Ar fi o laşitate din partea noastră să-i lăsăm în iadul
ăsta alb, ştiind ce-i aşteaptă.

Crean nu voia să creadă, nu-i intra în cap că tovarăşilor săi
li s-ar fi putut întîmpla o nenorocire.
în ziua următoare viscolul se domoli, aşa că merseră oeva
mai repede şi cu însufleţire. Dar toţi păreau acum încredinţaţi
că lui Scott i se întîmplase o nenorocire.
— Poate s-or fi înzăpezit şi au fost siliţi să rămînă în cort,
poate s-a îmbolnăvit vreunul din ei... Oricum, trebuie să-i găsim
şi să le venim în ajutor.
Făceau toate presupunerile, încercînd să se amăgească ei]
înşişi, afară de aceea că poate erau morţi.
Cînd, în sfîrşit, Crean, care se afla în fruntea lor, strigă din răsputeri :
— Iată, acolo, cortul!..:
în zare se vedea ceva ca o namilă. Cei din echipa de salvare
întăriră amestecîndu-şi glasurile.
— Da, da, e cortul... Ei sînt... I-am găsit!
Era 12 noiembrie 1912.
în ianuarie 1913, Terra Nova se întoarse în patrie cu cei care]
supravieţuiseră expediţiei. Lipseau cei mai bravi.
Şi în acel an, întreaga lume află zguduită vestea morţii celor
cinci exploratori. De asemenea, mesajul lui Scott către poporul
englez stîrni o emoţie puternică. Iată-l j
Mesaj către poporul englez
Pricinile dezastrului nostru nu se datoresc unei greşite pregătiri a expediţiei ci soartei nemiloase care ne-a urmărit tot

timpul cu înverşunare.
1. Pierderea poneilor din martie 1911 m-a silit să plec mai
tirziu decît aveam de gînd, fâcîndu-mă să micşorez cantitatea de
alimente ce trebuia s-o luăm cu noi.
2. Vremea neprielnică Za dus şi mai cu seamă viscolul, care
ne-a ajuns la 83° lat., ne-a ţintuit,
3. Zăpada moale ce s-a adunat la poalele gheţarului Beardmorey de asemenea, ne-a încetinit mersul.
Am luptat cu dîrzenie împotriva acestor piedici neprevăzute
şi am biruit, însă cu un preţ prea scump : ne-am atins de proviziile
de rezervă.
Aprovizionările şi organizarea in fir a depozitelor statornicite
pe platou cit şi pe tot drumul pînă la pol pe o distanţă de 700 de
mile Urau dat greş în nici o privinţă.
Grupul nostru s-ar fi întors pînă la gheţarul Beardmore cu
bine şi cu un surplus de hrană, dacă nu intervenea slăbiciunea
uimitoare a lui Evans, pe care îl credeam cel mai rezistent
dintre noi.
Gheţarul Beardmore nu este greu de trecut pe vreme frumoasă, dar, la întoarcere, n-am avut nici o zi bună, iar boala tovarăşului nostru a înrăutăţit mult situaţia.
După cum spuneam mai sus am dat peste un ţinut extrem
de accidentat şi Edgar Evans căzu şi se alese cu o comoţie cerebrală. Moartea i-a fost, aşadar, firească.
Pierderea aceasta însă

ne-a lăsat fără ajutorul său tocmai atunci cind o iarnă timpurie
se năpustea asupra noastră.
Dar toate astea nu erau nimic pe Ungă ceea ce ne aştepta la
Barieră. Afirm din nou că toate măsurile noastre în vederea
întoarcerii au fost foarte bine cercetate, dar cine ar fi putut să
prevadă în acea epocă a anului temperaturile atît de coborîte şi
mai ales zăpada peste care am dat noi. Pe platoul polar, între 85°
şi 86° lat, am avut —20° şi —30°. Pe Barieră, la 83° lat.
sila o altitudine de 10 000 picioare, am avut —30° ziua şi —47° în timpul
nopţii, aproape fără întrerupere, iar în timpul mersului vîntul ne
izbea mereu în faţă. Toate acestea au venit pot spune pe neaştep-
tate şi pieirea noastră se datoreşte numai cumplitei vremi, feno-
men căruia nu-i pot găsi pricina.
Şi cu toate astea, cine ştie, cu tot frigul şi vîntul, poate am
fi izbutit să înaintăm, dacă nu se îmbolnăvea al doilea tovarăş,
căpitanul Oates şi dacă n-am fi găsit la depozite o mare parte din
petrol scursă — fapt de neînţeles — şi, în sfîrşit, dacă nu s-ar fi
abătut pe capul nostru uraganul care ne-a ţinut la 11 mile de
depozitul unde nădăjduiam să găsim ultimele rezerve. A fost oare

cineva mai lovit de soartă ca noi ? Sîntem la 11 mile de campamentul One Ton, cu combustibil pentru o singură masă şi hrană
pentru două zile. De patru zile nu e chip să părăsim cortul,
furtuna urlă îngrozitor în jurul nostru. Sîntem sleiţi de puteri, iar
eu scriu acum cu mare greutate. Nu-mi pare râu deloc că am
făcut această expediţie ; am putut dovedi că noi englezii avem o
mare putere de rezistenţă, sîntem buni camarazi şi ştim să privim
moartea oricînd cu curaj.
Ne-am luat răspunderea acestei expediţii şi ne-am dat bine
seama de ceea ce facem ; împrejurările au fost însă împotriva
noastră ; n-avem de ce să ne plîngem, de aceea ne plecăm capul în
faţa soartei. Dar dacă ne-am dat de bunăvoie viaţa spre a cinsti
ţara noastră, fac apel la compatrioţii mei să aibă grijă de acei
pentru care noi eram singurul lor sprijin.
Dacă am fi trăit, aveam atîtea de istorisit despre suferinţele,
energia şi curajul tovarăşilor mei încît aş fi înduioşat inima oricărui om. Acum n-o mai pot face decît aceste rînduri stîngace
fi trupurile noastre reci. Am însă credinţa că o ţară mare şi
bogată ca a noastră va avea grijă de soarta celor care ne erau aUt
de dragi.
R. SCOTT

S-au mai găsit în cort cîteva scrisori emoţionante de adio
adresate soţiei, mamei sale, doamnei Wilson, Bowers şi cîtorva
prieteni şi protectori ai marelui explorator.
E de neînchipuit cum un om aflat el însuşi în ghearele morţii j
găsea putere să insufle curaj şi resemnare nefericitelor mame şi
soţii ale tovarăşilor săi de moarte.
Iată un fragment din scrisoarea adresată mamei doctorului Wilson :
„Dacă această scrisoare ajunge în mîinile dumneavoastră, '
înseamnă că Bill şi cu mine am murit de mult împreuna. Acum
cînd se apropie ultimele noastre clipe, ţin să vă spun cit a fost el
de minunat pînă la sfîrşit: totdeauna energic, totdeauna gata să
se sacrifice pentru ceilalţi şi nici o vorbă de dojana pentru mine
care l-am adus în această grozavă aventură. Din fericire nu suferă
deloc, sau poate prea puţin.
Nu pot să vă aduc o mai mare mîngîiere decit spunîndu-vă
c-a murit aşa cum a trăit, ca un om brav ţi drept, el — cel mai
bun camarad fi cel mai devotat prieten !...
Mă unesc din tot sufletul la durerea dumneavoastră."
Jurnalul şi scrisorile lui Scott au apărut în nenumărate limbi
străine. Fapta cuceririi Polului Sud zgudui omenirea prin curajul

şi îndrăzneala celor cinci exploratori, iar nenorocirea lor finală îi
conferi un patos nemaipomenit, pe care cuvintele nu vor putea
niciodată să-l descrie.

JEAN BART
LEGENDARUL EROU AL MĂRILOR

Jean Bart a fost unul dintn
cei mai vestiţi marinari ai Franţei. Numele său a înfruntat seco
lele şi a rămas pînă astăzi o pildă vie de eroism şi dragoste de ţară
într-adevăr, Jean Bart poate fi pus deasupra tuturor marinarilor care ilustrează galeria eroilor francezi. Un Tourville, ur
Duquesne, un D'Estrees au fost desigur mari, dar aceştia aveau
cunoştinţe dobîndite prin şcoală, pe cîtă vreme eroul nostru a
învăţat meserie de marinar din instinct. Nimeni nu l-a putut întrece în îndrăzneală, în iniţiativă în toate luptele pe care le-a dus
pe mare.

Viaţa lui este un adevărat basm, într-atît par de necrezut
faptele sale îndrăzneţe. El face parte din mîndra pleiadă a corsarilor (care nu sînt tot una cu piraţii), care au dus crîncene lupte
pe mare împotriva flotelor engleze, olandeze şi portugheze, atotputernice pe vremea aceea.

I
UN NEAM DE MARINARI

Trăia, acum trei sute de ani, în veacul al XVI-lea, pe vremea
lui Ludovic al XlV-lea, supranumit şi Regele Soare, un anume

Cornii Bart, de fel din Dunkerque, port la Marea Mînecii. Era un
vechi marinar, ca mai toţi locuitorii de pe acele meleaguri, agonisindu-şi traiul din pescuit în largul mării şi al oceanului : meserie
grea şi periculoasă. Dar îndeletnicirile, pe acele vremuri mai cu
seamă, nu şi le alegea nimeni de voie, ci silit de nevoie. Pămintul era văros, nisipos şi mai mult sterp. Cine nu deprindea meşteşugul pescuitului, pe vreme bună sau pe vreme de furtună, cine
nu era în stare să lupte împotriva rechinilor şi a piraţilor rămînea
un cerşetor şi un muritor de foame.
Din bunic în tată şi în fiu, de cînd îşi cunoştea seminţia, familia Bart dusese o luptă aprigă pentru a-şi agonisi viaţa şi mulţi
din neamul lor, după ce bătuseră mările învecinate, îşi găsiseră
mormîntul în adîncul lor. Cine pleca atunci pe mare, nu era
sigur ca se mai întoarce acasă.
Pe lîngă aceste greutăţi ale traiului, se adăugau războaiele pe
mare, care nu mai conteneau. Pe acea vreme neamurile erau
altfel împărţite decît acum. Anglia era o ţară mică, Olanda — o
ţară mare, iar puterea cea mai temută a lumii de atunci se dovedea Spania, care stăpînea o bună parte din Europa şi cele două
Americi.
Pe vremea aceea nu se cunoşteau încă nici maşinile cu aburi,
necum motoarele cu benzină. Vasele umblau cu pînze şi erau

minate de vînt şi de lopătari, iar puterea lor se socotea după numărul catargelor de care atîrnau pînzele. Se aflau pe punte tunuri
de bronz, iar ghiulelele, zvârlite de zbucnirea prafului de puşcă, se
fabricau pe punte şi nu băteau prea departe, deşi pocneau cu
putere. Flintele erau puţin numeroase, iar adevăratele lupte se
dădeau tot ca pe uscat, mai mult cu suliţa, cu sabia şi cu barda,
marinarii năvălind pe punte după ce vasul duşmanului era înţepenit cu cîngile.
Astfel de lupte dusese şi neamul lui Bart. Ţări ca Anglia,
Franţa şi Olanda, neavînd o flotă mare şi puternică, trimiteau în
larg cîte un vas-corsar, care lupta pe răspunderea comandantului
şi aţinea calea vapoarelor ce veneau sau se îndreptau spre alte continente încărcate cu mărfuri şi aur. Prada se împărţea apoi între
comandantul corsar şi suveranul ţării respective.
Aşa a început puterea Angliei, pînă ce a izbutit să dea foc
flotei spaniole.
Cornii Bart din Dunkerque nu fusese comandant de vas, dar,
ca marinar, luase parte la mai multe lupte pe apă împotriva vecinilor ţării sale : Anglia şi Olanda. Agonisind oarecare avere,
bătrînul marinar vroia să-şi petreacă cei din urmă ani ai vieţii în
linişte alături de blajina şi harnica lui soţie.
Dar soarta le dăruise un copil, pe micul Jean, care, la doisprezece ani, arăta semne de vajnic marinar. Era

mîndru şi încăpăţînat. Un asemenea urmaş nu putea fi spre liniştea părinţilor.
Intîiul semn al firii băiatului se arătă nu mult după ce împlinise
şapte ani.
Vecinul casei avea o bucată de livadă cu pomi fructiferi,
puternic înrădăcinaţi în pămîntul uscăcios al ţărmului. în anul în
care oamenii nu îngrăşau pămîntul, copacii dădeau roade mici,
seci, sau rămîneau sterpi. Un măr, o pară, o prună, aveau astfel
un preţ destul de ridicat, iar hoţii de fructe, dacă nu plăteau cu
viaţa nelegiuirea lor, erau prinşi, legaţi cobză şi siliţi să dea la
primărie o despăgubire mare, după ce se alegeau mai întîi cu o
bătaie cruntă. Dar cărui copil nu-i lasă gura apă după fructele
din livada vecinului ? Aşa că şi micul Jean căzu în ispită. într-d
bună zi fu pindit şi găsit în virful unui prun, cu sînul plin de
fructe coapte, mîncînd pe întrecute.
Vecinul înarmat cu o furcă alergă la pomul In care se cocoţase tîlharul. Dar nu izbuti să-l coboare din copac. Atunci alergă
într-un suflet la părinţii copilului, cărora li se plînse.
— Ce vrei să facem, vecine ? căuta să-l împace Cornii Bart,
scărpinîndu-se în barba-i rară de vechi matelot. E copil! Dacă nu
te repezeai cu furca la el, poate că se dădea de bunăvoie jos

din pom !
— Da de unde ! făcu vecinul. Nici n-a vrut să audă. Spunea
că mai bine rămîne toată noaptea în copac decît să-l bat şi să-i
iau prunele din sin.
— Bine, prunele o să ţi le plătesc ! bombăni tatăl amărît. Să
fi încercat să te urci după el, poate că se da jos.
— Vai de mine ! Se întîmpla o nenorocire, răspunse vecinul.
Jean mi-a strigat că, dacă mă apropii de prun şi încerc să mă urc,
se aruncă de acolo, din vîrf, drept în lacul de la poalele livezii !
„Mai bine mort, decît să mă duci la primărie ca să ajung de rîsul
lumii!" spunea procletul.
Bătrînul Cornii Bart îşi privi amarnicul vecin mai mult cu
coada ochiului şi răspunse, privind în altă parte.
— Nu e vina lui ! Aşa e spiţa asta a noastră. Afurisit neam,
vecine ! Mai bine vrem să crăpăm noi ăştia, din familia Bart, decît
să ajungem de rîsul altora.
Copilul Jean, cu obrajii înflăcăraţi, cu mîinile şi picioarele
zdrelite, dar cu sînul plin de prune, se întoarse acasă, după miezul
nopţii, cînd se încredinţa că nu-l mai pîndea nimeni şi livada era
pustie.
După cîţiva ani, bătrînul Cornii Bart avu şi al doilea semn că
Jean nu semăna deloc cu ceilalţi copii.

Era în toiul verii. Bătrînul şedea în prispa casei, fumîndu-şi
pipa, schimbînd arar cîte o vorbă cu bătrîna blajină care torcea la
fus. Deodată auzi nişte zgomote care se apropiau. Vreo 20—30 de
oameni din Dunkerque se îngrămădiră la poartă, gălăgioşi. La
început nu înţelegea nimic din strigătele şi protestele lor. Femeile,
cu deosebire, păreau atît de furioase, că nevasta lui Cornii Bart se
sperie şi fugi în casă, privind de acolo, pe fereastră, la cele ce aveau
să se întîmple.
Bătrînul Bart le făcu semn cu pipa să se liniştească şi să
grăiască unul cîte unul. Aşa află despre o nouă ispravă a fiului său.
Băiatul, care împlinise doisprezece ani, nemulţumit cu jocurile copilăreşti, iscodise un joc de oameni mari, un joc periculos,
dar care avu puterea să adune în juru-i pe toţi copiii din Dunkerque. Desprinsese bărcile pescarilor din odgoanele care le ţineau
prinse de ţărm şi pornise cu ele în larg. Aci copiii se împărţiră în
două tabere, fiecare cu flamura ei, se împodobiră cu chivere de
hîrtie şi cu săbii de lemn şi porniră la luptă, o tabără împotriva
celeilalte. Jean Bart, cum era de aşteptat, comanda una din tabere
şi lupta copiilor era în toi, cînd locuitorii din Dunkerque, înspăimîntaţi de răcnetele şi ţipetele de pe mare, dădură fuga la ţărm,

crezîndu-se ameninţaţi de vreo năvală a englezilor sau a olandezilor. Spre uimirea lor, văzură că era vorba de o luptă pe care o
duceau, între ei, copiii din Dunkerque, în fruntea cărora se afla
tot neastîmpăratul de Jean Bart, odrasla lui Cornii Bart. Din fericire, marea era în reflux şi luptătorii care cădeau în i
mare se alegeau numai cu o baie sărată pînă la grumaji. Dar valurile ameninţau să crească şi luptătorii, în focul jocului lor, îşi
puteau pierde viaţa cu toţii.
In zadar strigară bărbaţii şi femeile de pe ţărm la „comandantul escadrei" să înceteze lupta şi să se întoarcă acasă ; degeaba
îl ameninţară că-l vor prinde şi-l vor duce la primărie, unde va fi
crunt bătut. Comandantul Jean împreună cu tovarăşii săi îşi
vedeau mai departe de joaca lor primejdioasă, deoarece bătălia nu
se isprăvise încă, prin aruncarea duşmanului în mare şi capturarea vapoarelor (a bărcilor de pescuit). Atunci locuitorii din Dunkerque, disperaţi de încăpăţînarea băiatului, alergară într-un
suflet spre locuinţa părinţilor săi, ca să se plîngă de purtarea lui.
Bătrînul Cornii Bart îşi puse repede bereta de vechi marinar,
îşi mai umplu o dată pipa cu tutun şi, urmat de părinţii speriaţi, se.
îndreptă spre ţărm. Bătălia era şi acum în toi ; cu cîteva cângi de
fier, tovarăşii lui Jean prinseseră bărcile „duşmanului1*, în vreme

ce alţii încercau să sară-n ele, unde trebuia să se încingă o luptă
corp la corp.
— Jean ! răcni bătrînul marinar, cu glasul lui de altădată.
care răzbise de atîtea ori prin zgomotul valurilor răscolite de furtuni. Jean ! Jean !
Nevîrstnicul luptător auzi glasul tatălui şi întoarse capul spre
ţărm. Cînd dădu de chipul lui încruntat şi mai zări şi mulţimea
adunată în juru-i, pricepu tot ce se întîmplase. Făcu un semn de
încetare a luptei şi, una cîte una, bărcile pescăreşti care erau cit
p-aci să fie răsturnate cu fundul în sus peste „luptătorii" învinşi,
se înapoiară cuminţi la ţărm.
Cu mare greutate, Jean Bart, capul tuturor răutăţilor, scăpă
de furia locuitorilor din Dunkerque.
In aceeaşi seară, în vreme ce Jean, In odăiţa lui, gîfîia furios,
punînd la cale în gînd o nouă bătălie pe mare, mult mai departe
de ţărm, ca părinţii să nu mai prindă de veste, bătrînul Cornii
Bart stătea de vorbă cu vechiul lui prieten, pastorul tîrgului.
— Ce să mă fac cu el, părinte ?... se tînguia tatăl, în vreme
ce mama, amărită, fără să lase fuiorul din mîini, clătina din cap.
Ticălosului ăstuia, deşi n-are nici doisprezece ani, nu-i mai ajunge

uscatul pentru jocurile lui căpiate. Acum s-a apucat să se războiască pe mare, cu alţi derbedei de-ai săi. Nu ştiu, zău, cum o s-a
scot la căpătîi cu el şi de aceea te-am chemat să-mi dai un sfat.
Să-l leg în pivniţă cu frînghii şi să-i dau o lună numai apă şi pîine ?
Să-l trimit să taie lemne la pădure ? Spune-mi, ce să fac ?
Părintele sorbi din vinul de mere de pe măsuţa dinaintea lui,
se şterse cu o basma latră peste buzele subţiri şi grăi pe-ndelete :
— Mie mi se pare, prietene Cornii, că fiul tău nu merită nici
una din pedepsele de care pomeneşti. E un băiat sănătos, isteţ şi
plin de vlagă. Eu cred că va ajunge un om de seamă. Dar pentru
aşa treabă nu trebuie să-l trimiţi să taie lemne în pădure, ci mai
degrabă la o şcoală de sfinţi părinţi, unde să înveţe ştiinţele lumii
şi învăţătura Domnului. Numai după aceea putem să judecăm cîte
însuşiri sînt în mintea şi sufletul lui Jean.
— Dar şcoala e costisitoare, părinte !... Din ce am agonisit
abia ne ţinem bătrîneţile, eu şi cu muierea mea. Gîndeam că Jean
să ne mai fie de ajutor, iar nu spre pagubă.
— Numai cine spală bine nisipul dă de grăunţele de aur, altminteri rămîne tot nisip, răspunse pastorul şi mai sorbi o dată din
băutura dulce-acrişoară. E păcat de aur !... Am să-i dau băiatului

o scrisoare către un părinte iezuit, de la şcoala de care ţi-am pomenit, ca să fie primit acolo cu o plată mai mică. Şi după un an o sa
vezi ce a făcut şcoala din el ; n-o să-l mai recunoşti... Ascultă-mă
ce-ţi spun !...
Cîteva lacrimi curseră de pe obrajii bătrinei mame în fuiorul
de lînă, căci mamele plîng şi cînd sînt fericite, şi cînd sînt îndurerate, în vreme ce bătrînul Cornii Bart, cu chipul încruntat, socotea
în minte cîţi bani de aur va trebui să cheltuiască pentru învăţătura
lui Jean şi dacă nu cumva arunca aceşti gologani în vînt.

II

JEAN BART LA ŞCOALĂ

într-acea vreme, copiii învăţau în şcoli întemeiate de iezuiţi,
unde, în afară de carte, erau supuşi la o viaţă aspră, pentru înmuierea cerbicei. Cum hrana prea îmbelşugată — se zicea — îndemna la lene, copiii nu primeau decît atît cît să-şi ţie sufletul.
Cîştiga, în felul acesta, şi administraţia — cheltuielile fiind
mai mici.
La şcoala unde fusese găzduit năstruşnicul fiu al lui Cornii
Bart din Dunkerque, directorul găsise încă un mijloc de a face economii din hrana copiilor : le dădea la toate mesele numai fasole.
Dar oricum ar fi fost pregătită fasolea — ea tot fasole rămînea.
Şi cînd uneori nu era bine fiartă, copiii, în loc de fasole, credeau

că li se pusese dinainte şi trebuiau să mestece pietricele fierte.
Jean Bart ştiu să-şi cîştige, ca şi la Dunkerque, prietenia camarazilor de şcoală, bucuroşi să intre în jocurile iscodite de el.
Cînd îşi dădu seama de adevărata pricină a mesei lor sărace, mîndria lui înnăscută se răzvrăti. în ora de recreaţie, în curtea şcolii,
adună copiii în jurul lui şi-i întrebă, în vreme ce călugărul pedagog, care-i supraveghea, credea că începeau, ca de obicei, un
joc nou :
— Mă băieţi, ce-am mîncat noi alaltăieri ?
— Fasole ! răspunseră toţi în cor.
— Dar ieri ?
— Tot fasole !
— Dar azi ce avem la masă ?
— Fasole !
— Apoi ajunge cu atîta fasole !...
Dar nici unul din copii nu găsi mijlocul de a face pe intendentul şcolii să aducă altfel de bucate.
Un şcolar întîrziat în ultimul an, un vlăjgan viclean şi leneş, zise :
— Cănd vă săturaţi de fasole, faceţi şi voi ca mine : spuneţi
că sînteţi bolnavi, că vă doare capul sau în gît...
— La ce bun ? întrebară cîţiva, curioşi...
— Proştilor, la infirmerie ne dă mîncare mai bună. Acolo am
mîncat supă de găină !...
— Supă de găină ? se miră unul. E de neînchipuit. Pentru
aşa ceva aş fi în stare să mă arunc de pe acoperişul şcolii.
Jean Bart îl privi cu uimire şi răspunse :

— Ca viclenie, ideea asta nu e deloc rea ! Numai că n-o putem folosi decît pe rînd. Dacă trecem toţi la infirmerie, economul
e în stare să ne dea şi acolo tot fasole, sau să nu ne mai dea nimic,
din cauză că sîntem bolnavi şi bolnavii nu trebuie să mănînce.
— Atunci ce-i de făcut ?
— Uite ce facem : azi, la prînz, vom vărsa cu toţii pe jos farfuria cu ciorbă de fasole !
— Dar cui i-e foame ? întrebă unul mai pirpiriu.
— Să crape ! se răsti la el Jean Bart. Toţi trebuie să se supună.
Toţi pentru unul şi unul pentru toţi ! Aşa se cîştigă o bătălie !...
într-adevăr, toţi copiii în ziua aceea lepădară mîncarea la un
semn al şefului răzvrătiţilor.
Economul, în sutana lui neagră de călugăr, trecu prin sufrageria cu podeaua scăldată de supă de fasole şi zise :
— Mi se pare că azi nu vă e foame. Aţi mîncat prea mult
aseară. Nu face nimic. O să vă fie foame mîine. Să se adune fasolea de jos !... porunci el bucătarilor.
încercarea lui Jean Bart dăduse greş. Dar nu se lăsă bătut.
îndîrjirea făcea parte din firea lui. Adună camarazii:
— Acum ce-i de făcut ? întrebă el, ca să afle mai întâi părerea celorlalţi.
— Să ne-ntoarcem în sufragerie, să adunăm fasolea de pe jos
şi s-o mîncăm ! propuse elevul pirpiriu şi flămînd.
Jean Bart îl privi cu dispreţ :
— Tu ai să fii slugă ! îi zise. Apoi se întoarse către ceilalţi :

voi n-aveţi poftă să mincaţi de pe jos, nu-i aşa ?
— Nici vorbă ! răspunseră toţi într-un glas.
— Atunci veţi asculta de mine ?
— Ascultăm!
— Ca să putem scăpa de fasole, nu ne mai rămîn decît două
mijloace : sau plecăm din şcoală, sau dăm foc magaziei de fasole.
— Ii dăm foc !... răspunseră camarazii întărâtaţi de gîndul lui
Jean Bart.
In aceeaşi seară, în dormitorul elevilor, Jean Bart făcu semn
camarazilor să nu mai deschidă vorba pînă după trecerea inspecţiei pe care o făcea, de două ori pe noapte, părintele-portar. Fiind
o noapte ploioasă, părintele trecu tîrziu printre cele două rînduri
de paturi ale copiilor ; cheile lui sunară la brîu, iar papucii de lemn
pocniră pe podea de la un capăt la celălalt al dormitorului. La uşa
din fund se opri, mai aruncă o privire asupra paturilor aliniate, în
care elevii păreau a dormi liniştiţi, şi ieşi.
Jean Bart se ridică într-un cot şi, ca să se încredinţeze bine*
privi spre uşa din fund. Părintele-portar dispăruse într-adevăr.
Apoi chemă mai mult cu răsuflarea, dar destul de puternic ca să
fie auzit :
— Robin ! Jules ! Mathieu !
Trei tineri ridicară încet capetele de sub acoperământ, se strecurară afară din pat şi veniră, în vîrful picioarelor, spre patul lui

Jean Bart.
— Trebuie să fim cu băgare de seamă... şopti el. Dacă sîntem
surprinşi, nu vom mai putea îndeplini planul, ne vom alege numai
cu pedepse grele, noi, capii răscoalei, iar camarazii noştri vor fi
siliţi, bieţii, să se hrănească mai departe tot cu fasole. Unul dintre
noi trebuie neapărat să vegheze la uşa din fund şi să ne facă semn
cînd s-o întoarce părintele-portar sau abatele-director.
— Mă duc eu ! zise Robin.
Şi fără a mai aştepta alt răspuns, se repezi spre uşa din fund,
cu urechea la pîndă.
Jules, un tînăr înalt, cu buze tremurătoare şi glas subţire, zise
cam şovăielnic :
— Jean Bart, şi eu sînt de părere că trebuie să pedepsim pe
intendentul şcolii şi să-l silim să ne dea o hrană mai bună. Mi se
pare însă că e periculos să ne jucăm cu focul... S-ar putea să se
aprindă toată şcoala, chiliile părinţilor... Trebuie să găsim alt mijloc care...
în patul învecinat izbucni o tuse puternică, întretăiată de
sughiţuri.
Cei trei camarazi întoarseră capul într-acolo, ca o prevestire,
— E prichindelul acela de Alfred !... Totdeauna tuşeşte, cînd
aleargă prea mult peste zi !... îi lămuri Mathieu.

— Nu sînt de părerea ta ! zise Jean Bart* cu asprime, către
Jules. Oricît ar fi focul de periculos, nu văd alt mijloc ca să scăpăm
de magazia cu sacii de fasole, mai ales că e izolată. Sacii trebuie
să ardă pînă la unul, dacă vrem ca de mîine înainte să ni se dea
altă hrană !
Micul Alfred tuşi din nou, apoi se întoarse pe partea cealaltă.
— Nu cumva Alfred ăsta ne spionează ? întrebă Jean Bart.
— Nu cred ! făcu Mathieu. Alfred nu e atît de viclean...
— Prin urmare sîntem înţeleşi! vorbi Jean Bart cu hotărîre.
Eu şi Mathieu aducem două bidoane cu petrol din dosul bucătăriei
şi le ascundem aici, sub patul meu. Iar după-amiază, cînd elevii
vor fi în biserică, la spovedanie, tu, Jules, şi cu Robin vă furişaţi,
luaţi petrolul şi stropiţi pereţii de lemn ai magaziei. Seara, înainte
de a merge la masă, fiecare din noi aruncă pe nevăzute un chibrit
aprins pe cîte unul din pereţii de lemn ai magaziei. Dacă vreunul
din voi nu se supune, s-o spuie de pe acum.
Hotărîrea lui Jean Bart dădu curaj şi celorlalţi camarazi. Nu
se mai puteau împotrivi. El vru să le mai dea cîteva lămuriri, dar
Robin, de la uşa din fundul dormitorului, le făcu semn că se apropiau din nou paşi străini. Cît ai clipi din ochi, Jules, Mathieu, Robin şi Jean Bart se strecurară în

aştemuturile lor şi, cînd abateledirector trecu prin dormitor, nici nu bănui că patru perechi de ochi îl urmăreau din umbră.
„De ce ţi-e frică, nu scapi", spune un vechi proverb. Bănuiala lui Jean Bart se adeveri. Micul Alfred trăsese cu urechea şi, gindindu-se că va fi răsplătit, spuse a doua zi abatelui-director tot ce auzise în ajun. Neputind crede în asemenea îndrăzneală, directorul lăsă pe cei doi elevi să sustragă bidoanele cu petrol şi să Ie ascundă in dormitor. Dar ieşi întru întîmpinarea celorlalţi doi, cînd se îndreptau cu bidoanele pline să le verse pe pereţii magaziei de alimente.
Cei patru răzvrătiţi, în frunte cu Jean Bart, fură duşi în cancelarie, unde mărturisiră totul.
Jean Bart, oapul răzvrătiţilor, nu mai putea rămîne în şcoală, deşi economul primise poruncă să pregătească de aci înainte pentru copii şi alte feluri de mîncare.
Aşa se întîmplă că, la numai cîteva luni după plecarea de acasă, Jean Bart fu adus înapoi la Dunkerque de unul din călugării iezuiţi.
Cornii Bart bănui, de cum îi văzu, că fiul său iar făcuse vreo poznă.
Dar călugărul, minte isteaţă, se pricepu să înmoaie furia părintelui şi, luindu-l cu binişorul, pe departe, îi spuse :
— Jean e un băiat bun, cu multe calităţi. Are o inimă dreaptă,

bună, dar şi cîteva însuşiri prea mari, spre a mai putea urma cursurile şcolii noastre : e prea mîndru şi prea curajos. Trebuie să-i găsiţi o îndeletnicire potrivită cu firea lui dîrză. Şi atunci va ajunge
im om de seamă !...
Călugărul nu se înşelase.
— Cred că nu e rost să scot ceva din pramatia asta de băiat,
zise tatăl amărît. O să ajungă rău, vai de capul lui ! După ce socoti
"în fel şi chip ce soartă să-i croiască, îl dădu pe nuna unui prieten,
Robert, vechi marinar, să-l facă şi pe el marinar; îndeletnicire
grea, periculoasă, amarnică, dar singura potrivită cu firea plină de
«curaj şi de mîndrie a băiatului.

III
MARINARUL JEAN BART

Vreme de un an, Jean învăţă meseria cu toată bucuria şi patima sîngelui său fierbinte. Nu împlinise încă şaisprezece ani, cînd
izbucni încă unul din numeroasele războaie pe mare între Anglia şi
Franţa. Jean Bart nu vru să mai rămîie pe vasul pescăresc şi izbuti
să fie primit ca ajutor — deşi era atît de tînăr — al comandantului
unui vas, îndrăzneţul. Menirea vasului era de a patrula în apele
Mării Nordului ca să supravegheze mersul vapoarelor engleze şi
trecerea lor prin Pasul Calais.
Cu acest prilej, Jean Bart se arătă de o îndrăzneală care rămase de pomină şi care făcu să devină unul din cei mai de seamă

marinari ai Franţei.
într-o după-amiază, vasul îndrăzneţul, pe care Jean Bart se
afla ca secund, se adăpostise în preajma capului Gris-Nez, pîndind
vasele engleze care cutezaseră a trece prin strîmtoare. Bătea un
vînt puternic. Pe cer se adunau nori negri, tiviţi cu dungi gălbui.
Valurile, răscolite de vîntul de apus, se ridicau tot mai înalte, prăvălindu-se în cascade de spume furioase.
— Domnule căpitan, zise Jean Bart, o să avem furtună mare.
— Nu prea cred ! S-ar putea să înceteze vîntul şi atunci se
liniştesc şi valurile.
— Norii cu dungi galbene înseamnă totdeauna furtună, domnule căpitan. O ştiu de la Dunkerque, unde pescuiam în larg cu
meşterul Robert.
— Dacă e aşa, atunci să ne tragem înspre portul Wissant,
care nu e prea departe, răspunse căpitanul. Acolo vom fi mai la
adăpost.
Comandantul dădu porunci oamenilor de pe punte. Cînd vasul
se puse în mişcare, furtuna se şi dezlănţui şi, în bătaia vîntului, săltînd pe valurile înalte, părea acum o biată coajă de nucă, gata să se
răstoarne. Căpitanul înţelese că vasul său nu avea putere să înfrunte prăpădul năprasnic şi, ca să nu fie zdrobit de stîncile de la
ţărm sau înecat, îl îndreptă în direcţia vîntului, care-i umflă astfel

pînzele din spate, gonindu-l cu iuţeala gîndului, cînd pe piscuri,
cînd prin prăpăstiile valurilor.
îndrăzneţul goni vreme îndelungată spre răsărit, ieşi din Pasul Calaisşi se pomeni în Marea Nordului.
Noaptea începu să cadă,
iar furtuna nu slăbea deloc. Din vîrful unuia din catarge se auzi
deodată glasul marinarului de gardă :
— Se văd pînze !
Căpitanul întrebă :
— încotro ?
— Pe partea dreaptă !
— Şi în ce direcţie pluteşte vasul ?
— Nu se vede. Parcă ar sta pe loc ! răspunse matelotul din
vîrful catargului.
— E mare ? mai întrebă căpitanul.
— Nu.
într-adevăr, de pe punte, căpitanul şi oamenii de serviciu zăriră în curînd privind prin lunete lungi un vas, cu două catarge,
aproape nemişcat, nu departe de ţărmul care părea o dungă neagră în noapte.
— E un vas englez de comerţ, zise căpitanul; s-a apropiat de
ţărm, din pricină că nu mai putea naviga. Pînzele au căzut într-o
parte. N-avem de ce să ne temem. Cum s-o mai potoli furtuna,
ne-ntoarcem iar la capul Gris-Nez.
Dar oamenii de serviciu se uitau cu părere de rău la vaporul
englez pe care atît de uşor ar fi putut pune mina.
Jean Bart, îndeosebi, neliniştit, se apropie de căpitan.

— Domnule căpitan, zise, ar fi păcat să pierdem o pradă atît
de însemnată.
Căpitanul avea însă un suflet de slujbaş, nu un suflet de marinar. După o clipă de gîndire, răspunse :
— Ştii bine, camarade Bart, că Îndrăzneţul nu e un vas-corsar, ci numai un vas de patrulare. Sarcina noastră e de a supraveghea Canalul Mînecii şi de a informa vasele de luptă franceze
despre mişcările flotei engleze. Atît şi nimic mai mult. Dacă nu
ne-ar fi silit furtuna de adineauri, nici nu ne-am fi clintit de la
locul nostru. Trebuie să ne întoarcem numaidecît.
Jean Bart nu era însă omul care să fie mulţumit cu un asemenea răspuns.
— Domnule comandant, stărui el, nimeni nu ne va ţine de
rău dacă împrejurarea ne ajută să lovim pe englezi, capturînd unul
din vasele lor de comerţ.
— Asta aşa e, răspunse căpitanul, dar cine îmi garantează că,
încercînd să pun mîna pe vasul englezilor, nu voi pierde o parte
din oamenii de serviciu şi poate chiar vasul ?
Jean Bart se scarpină după ceafă :
— Domnule comandant, să ne folosim de întunericul nopţii şi
să cercetăm mai de aproape vasul englezilor. Nu de alta, Sar e
bine să ştim şi noi cam ce caută pe ţărmul Franţei şi cît e de puternic.
— Asta da ! Asta e şi menirea noastră, se învoi căpitanul
amintindu-şi că vasul său se numeşte Îndrăzneţul.

— Atunci, domnule comandant, zise Jean Bart, tremurînd
de fericire, daţi-mi voie să plec cu o barcă şi ciţiva oameni să cercetez vasul englez şi apoi veţi hotărî dumneavoastră ce avem de
făcut.
— Bine, du-te, Jean Bart! Văd eu bine că ţii morţiş să-ţi pui
pielea la saramură. Dar fii cu băgare de seamă, să nu prindă de
veste englezii şi să vă răstoarne în apă înainte de a fi izbutit să vă
apropiaţi de vasul lor.
Jean Bart, care avea un gînd mult mai cutezător decît bănuia
comandantul, îşi alese doisprezece mateloţi voinici, care habar
n-aveau ce e frica şi coborî cu ei într-o barcă, unde adună topoare,
săbii şi cängi cu minere lungi. Apoi, în tăcere, se îndreptă spre
vaporul englez care se legăna pe valuri.
Englezii păreau a dormi toţi pe vasul lor, departe de orice t©4
meri şi de griji. Un catarg fusese sfărîmat de furtună. Jean Bart
ştia că un asemenea vas de două catarge n-avea niciodată prea
mulţi oameni.
în loc de a se întoarce ca să raporteze căpitanului cele văzute,
se hotărî să pună mîna pe vas, cu orice risc. Pentru asta avea nevoie de ajutorul mateloţilor, de tot curajul lor,
— Băieţi, le şopti el, vreţi să năvălim pe puntea vasului şi să

dăm un iureş în englezi ? Nu e o treabă prea grea, dar trebuie cu- I
raj şi hotărîre. Cine nu vrea, să rămîie în barcă.
— Mergem cu toţii, răspunseră mateloţii însufleţiţi de curajul lui Jean Bart. p I
— Atunci, înainte ! Sssst ! Fără nici un zgomot ! N-am făcut nici o scofală dacă prinde duşmanul de veste ! Să-i luăm ca \
din oală !
Barca se apropie pe nesimţite. Oamenii, în frunte cu Jean
Bart, înarmaţi cu săbii şi securi, se căţărară pe vasul de lemn pînă
sus, pe punte.
Şuieratul vîntului şi mugetul valurilor acopereau, ca la co- ;
mandă, zgomotele pricinuite, fără vrere, de agăţarea cîngilor.
Cei dţiva englezi, care stăteau de veghe pe punte, fură dobo- i
rîţi numaidecît. Un ofiţer englez, de sub punte, dădu alarma, dar
Jean Bart, ajutat de piloţii săi, închise toate uşile şi ferestruicile.
Neavînd timpul să se înarmeze şi speriaţi mai cu seamă de atacul
prin surprindere al francezilor, englezii, care mai rămaseră în
viaţă, se dădură prizonieri.
Ei crezuseră că-i atacase echipajul numeros al unui vas de război. Cînd, mai tîrziu, comandantul englez şi secundul său îşi dădură seama că fuseseră capturaţi numai de o mînă de piloţi, în
frunte cu un băietandru de 16 ani, turbau de ciudă şi făceau
spume la gură. Totuşi spuneau cu mînie :

— Puştiul ăsta e de o îndrăzneală fără margini. Nu i-ar sta
rău să trăiască pe fundul mării.
Jean Bart dădu poruncă oamenilor săi să preia conducerea
vasului englez şi astfel se apropiară de vasul francez de patrulare
Îndrăzneţul.
Mateloţilor nu le venea să creadă în ruptul capului că Jean
Bart înhăţase vasul duşman şi-l aducea acum peşcheş. Dar cînd îl
zăriră, pe puntea de comandă, fluturînd tricolorul francez, izbucniră în urale ca apucaţi de o nebunie năprasnică.
— Ura ! Ura ! Trăiască Jean ! Ura !
însuşi căpitanul alergă şi, îmbrăţişîndu-l, beat de bucurie, îl
sărută pe amîndoi obrajii :
— Bravo, tinere, sînt mîndru de dumneata şi tot atît de mîndră va fi şi ţara pe care o slujeşti cu atîta suflet !...
După sfîrşitul războiului, Jean Bart părăsi vasul de patrulare.
Dovedise că avea o inimă de adevărat marinar. Trebuia să-şi
urmeze calea.

IV

IN SLUJBA OLANDEI

Pe acea vreme Olanda era una din ţările cele mai bogate din
lume, iar flota ei ajunsese pe cît de vestită, pe atît de temută.
Jean Bart îşi făcu socoteala că numai într-o flotă ca a olandezilor ar putea să dobîndească un rang şi o faimă vrednice de însuşirile sale.

Nu stătu mult pe gînduri şi, într-o bună zi, plecă la Rotterdam,
marele port olandez şi acolo se înfăţişă amiralului Ruyter, comandantul suprem al flotei, rugînd să-l primească a sluji Olandei, ca
simplu matelot.
— Cum te cheamă ? întrebă amiralul Ruyter.
— Jean Bart, de fel din Dunkerque.
— Nu cumva eşti băiatul lui Cornii Bart, corsarul care ne-a
făcut atîta sînge rău, întîi nouă, olandezilor, şi apoi englezilor ?
— Da, domnule amiral.
— Nu cumva tu ai fost, acum, de curînd, ajutor pe vasul de
patrulare îndrăzneţul ?
— Da, domnule amiral.
— Tu ai capturat doar cu o mînă de oameni un vas englez, în
puterea nopţii ?
— Eu. '
— Cîţi ani ai, f lăcăule î
— Şaisprezece, domnule amiral.
— Bravo, băiete ! îmi placi, pe legea mea ! Eşti un adevărat
marinar, fiindcă ţii mai mult la ispravă decît la viaţă. Te iau pe
bordul vasului meu.
Amiralul Ruyter era în măsură să-şi dea seama că, în marină,
sufletul marinarului făcea adesea mai mult, pentru cişţigarea unei
bătălii, decît numărul catargelor şi tunurilor de pe bord.
Trecură şase ani de cînd Jean Bart se afla în slujba marinei

olandeze. în acest timp luase parte la mai multe lupte pe mare împotriva flotei engleze, totdeauna biruitor prin îndrăzneala şi dispreţul de moarte pe care-l arătase. Nici un matelot din preajma lui
nu putea să rămînă laş, văzînd curajul şi bărbăţia tînărului comandant.
La 31 iulie 1666, englezii, furioşi pe olandezi care le aţineau
calea pe toate drumurile mărilor, trimiseră pe marele amiral Mone,
în fruntea întregii lor flote, să atace pe Ruyter. In timpul îngrozitoarei lupte dintre cele două flote uriaşe, amiralul Mone împinse
împotriva vasului pe care se afla amiralul olandez, un mic vas in-,
cendiar, încărcat cu explozibil şi care trebuia să ia foc la cea dintîi
atingere cu vasul atacat. Deşi vasul ucigător avea înfăţişarea unei
simple fregate, Ruyter înţelese pericolul, după felul cum se îndrepta condus numai de cîţiva oameni de sacrificiu, ţintă către vasul amiral. Cu sînge rece, ca de obicei, amiralul olandez lăsă In
mare patru şalupe cu cîte doisprezece marinari, care să încerce să
abată vasul duşman din drum, în aşa fel ca să nu expl6deze
în apropiere. Era o încercare mai mult decît periculoasă, pentru
îndeplinirea căreia se cerea nu numai curaj, dispreţ de moarte, devotament, dar şi multă chibzuinţă, o singură mişcare greşită fiind
în stare să-i arunce pe toţi în aer.
Cele patru şalupe se depărtaseră binişor de vasul amiral, cînd
Jean Bart zise amiralului:

— Domnule amiral, cu ce v-am greşit de nu mi-aţi încredinţat mie conducerea celor patru şalupe ? V-am dezamăgit vreodată ?
Credeţi că ceilalţi oameni sînt mai pricepuţi ca mine ?
— Jean Bart, tu eşti unul din cei mai buni ofiţeri ai mei şi
tocmai de aceea nu te-am trimis împotriva unui vas duşman atît
de periculos. Nu vreau să te pierd ! înţelegi ?
— Domnule amiral, dacă rămîn pe puntea vasului acestuia
credeţi că sînt mai la adăpost ? Daţi-mi cel puţin bucuria de a-mi
jertfi viaţa luptînd pentru gloria Olandei şi a amiralului ei !
Amiralul ştia că Jean Bart avea dreptate : un adevărat marinar nu aşteaptă să moară lungit în pat, el trebuie să moară
luptînd.
— Du-te şi ia comanda celor patru şalupe ! porunci amiralul
Ruyter. Şi nu uita că soarta vasului amiral şi însăşi soarta Olandei
atîrnă în această clipă de un fir de păr. Dar dacă nu lucrezi cu
mare băgare de seamă şi cu sînge rece, toată vitejia ta va fi în
zadar !
în timpul acesta vasul incendiar se apropia tot mai mult de
vasul amiral. Cîţiva marinari englezi coborîră în bărci, socotind
că numai c-o singură opintire, vor putea pricinui fatala ciocnire.

Amiralul Ruyter care urmărea cu atenţie toate mişcările inamicului, printr-o manevră dibace şi neaşteptată, trase înapoi vasul său, lăsînd cale deschisă vasului duşman care era împins înainte. în acelaşi timp cele patru şalupe olandeze, sub comanda lui Jean Bart, înconjurară, la distanţă, vasul incendiar.

— Foc ! răsună comanda curajosului Jean.

O ghiulea porni din gura unui mic tun de bord şi în clipa aceea o formidabilă explozie cutremură văzduhul pînă departe înfiorînd apele.

Vasul incendiar fusese zvîrlit în aer.

— Pentru curajul şi devotamentul de care ai dat dovadă, te numesc căpitan de vas, îi spuse amiralul cînd Jean Bart se întoarse biruitor.

Dar soarta nu îngădui viteazului flăcău să urmeze pînă la capăt cariera glorioasă pe care o începuse în marina olandeză.

Ludovic al XlV-lea începu războiul cu Olanda. Jean Bart fu pus în grea cumpănă : sau să rămîie în marina olandeză, unde într-o bună zi ar fi putut să ajungă comandantul ei suprem, sau să lupte împotriva patriei ?

Nu stătu mult pe gînduri, căci nu avea de ales. Jean Bart îşi arătă şi de astă-dată măreţia lui sufletească : se jertfi pe sine. Cu toate stăruinţele înaltului comandant olandez, care dorea să-l

păstreze în marina lui, tînărul ofiţer îşi dădu demisia spunînd:
— Prefer să rămîn simplu marinar în Franţa, decît să ajung
amiral în Olanda.
Totuşi Jean Bart ştia ce-l aştepta, dacă ar fi mai rămas în
Olanda. Toţi francezii din marina şi armata olandeză care nu voiau
să rămîie la posturile lor, trebuiau să fie arestaţi. Jean Bart dădu
peste un camarad, anume Bertier, ca şi el de pe coasta de miazănoapte a Franţei.
— Bertier, îi zise, mă-ntorc în Franţa. Vii cu mine ?
— Desigur. Doar n-o să-mi pun pielea la saramură pentru
olandezi.
— Foarte bine ! Hai să plecăm împreună !
...Şi cînd veni miezul nopţii, cei doi camarazi se furişară de
pe vasul olandez unde slujeau şi, aruncîndu-se în apă fără zgomot,
înotară pînă la mal.
— Acum trebuie s-o luăm repede la picior, zise Bertier, pînă
nu prind de veste olandezii.
— Da, am putea trage o fugă, răspunse Jean Bart, căci avem
nevoie să ni se usuce hainele de pe noi ; sînt ude leoarcă.
Şi porniră, într^un suflet, îndreptîndu-se spre patrie. După
cîteva ceasuri die umblet, ajungeau într-un cătun. Acolo, aruncînd
uniformele de marinar, se îmbrăcară în haine civile.

Abia după o săptămînă erau la Dunkerque. Aci, luîndu-şi
rămas bun unul de la altul, se despărţiră.

V
PRINS DE ENGLEZI

Cînd începu din nou lupta împotriva englezilor şi olandezilor,
uniţi de astă-dată împotriva Franţei, Jean Bart avea 22 de ani.
Acum era cunoscut, i se dusese vestea pretutindeni despre
isprăvile şi curajul său. De aceea, cum ajunse la Dunkerque, i se
dădu comanda unui vas-corsar.
Un asemenea vas nu e tot una cu un vas-pirat. Pe cînd vasul
pirat umbla după jafuri şi tîlhării, ca să îmbogăţească pe căpitan,
vasul-corsar urmărea doar nimicirea vaselor duşmane patriei.
Comandantul unui vas-corsar lucra pe răspundere proprie, cu
riscul vieţii sale. Singura răsplată era gloria şi recunoaşterea
meritelor.
Pe tot cuprinsul ţărilor Nordului, se simţi numaidecât, ca o
înfiorare, că Jean Bart luptă acum de partea Franţei. Deşi comanda
un vas mic înarmat numai cu două tunuri şi era ajutat de un
echipaj alcătuit doar din treizeci şi şase de oameni, puse mina.
printr-o lovitură îndrăzneaţă, pe un vas olandez cu optsprezece
tunuri şi cu un echipaj de şaizeci şi cinci de mateloţi.

Asemenea ispravă n-o putea făptui decât un năzdrăvan ca
Jean Bart, care căuta primejdia cu luminarea şi-şi bătea joc de
moarte, înfruntînd-o pretutindeni,
Renumele său crescu aşa de mult, încît armatorii din Dunkerque îl puseră în fruntea unei escadre de cinci vase-corsare.
Cînd Jean Bart luă comanda acestei escadre, se adresă echipajului spunînd:
— Ei, aşa mai pot răsufla şi eu în voie... Acum, băieţi, la treabă! Să arătăm tuturor că ne pricepem în meseria noastră...
...Şi, într-adevăr, se pricepură de minune, vîrînd spaima în
englezi. In mai puţin de o lună. capturară 15 vase inamice şi scufundară tot pe atitea.
Isprăvile lui Jean Bart fură cunoscute în curînd şi la curtea
Regelui-Soare, care îl numi căpitan de vas şi-i trimise în dar o
medalie şi un lanţ de aur.
Bucurîndu-se de încrederea deplină a suveranului Franţei,
Jean Bart îşi răspîndi faima de luptător neînfricat pe toate mările,
luptînd împotriva turcilor la Alger, a spaniolilor, a englezilor şi
a olandezilor.
Dar un curaj aproape nebunesc ca al lui Jean Bart nu e totdeauna încununat de biruinţă. Totuşi sufletul eroului se vădi tot
atît de limpede, de dîrz, de neatîrnat. de încrezător în menirea lui
şi în ceasurile grele de încercare.

Intr-o luptă împotriva englezilor, flotila pe care o comanda
împreună cu alt erou al mărilor, cu Forbin, fu înfrîntă de o escadră
mult mai numeroasă. După o bătălie îndîrjită de cîteva zile şi
cîteva nopţi pe o mare înfuriată, Forbin şi Jean Bart fură răniţi şi
astfel căzură prizonieri.
Cînd îşi dădură seama ce se întîmplase, erau închişi în fortăreaţa de la Plymouth împreună cu alţi prizonieri francezi.
Oameni ca Jean Bart şi ca Forbin nu se puteau împăca deloc
cu gîndul de a rămîne multă vreme în puterea englezilor. într-o
noapte, Forbin auzi, alături de paiele pe care zăcea, pe Jean Bart,
care ofta.
— Nu dormi ? îl întrebă Forbin.
— Nu, răspunse Jean Bart, nu pot să închid ochii o clipă. Mă
gîndesc mereu la tovarăşii de la Dunkerque, care habar n-au de
soarta noastră. Ei vor porni la alte lupte, în vreme ce noi bolim
aici, ca muierile.
— Nici eu nu pot dormi, prietene. Mă roade ca un vierme
bucuria ticăloşilor ăstora de englezi, care ne ţin închişi aici, ca pe
nişte catîri.
— Fii pe pace, n-o să se bucure prea multă vreme.
— De ce ?
— Pentru că trebuie să ne luăm tălpăşiţa. Şi asta cit mai

repede, pînă nu facem purici.
— La aşa ceva mă gîndeam şi eu ; să ne întoarcem în ţară !
murmură Forbin, ca-ntr-un vis.
— Cu orice preţ ! adăugă Jean Bart.
— Chiar cu preţul vieţii ! încheie Forbin gîndul amîndorura.
Fiind cu ochii în patru, cei doi prizonieri cercetară toate ui**gherele închisorii, nădăjduind să găsească vreun mijloc de scăpare.
Dar zidurile erau groase şi ei n-aveau unelte să le spargă in timpul
nopţii. De două ori pe zi, prizonierii erau scoşi în curtea închisorii,
la aer, ca să nu dea peste ei vreo molimă de care s-ar fi putut
molipsi paznicii englezi, cît şi ceilalţi locuitori ai oraşului. Curtea
era împrejmuită pe trei laturi cu uluci înalte, iar una din laturi
dădea spre mare.
— Uite, Forbin, pe aici e scăparea, şopti Jean Bart, cătînd
lung pe întinsul apelor.
Camaradul nu-i răspunse, dar se înţeleseră destul de bine pe
deasupra vorbelor şi păreau că se feresc unul de altul ca să nu dea
de bănuit paznicilor sau unora dintre spionii care se aflau printre
cei întemniţaţi.
într-o seară, pe cînd curtea închisorii gemea de prizonieri,
Jean Bart făcu semn lui Forbin să se apropie. Privind în altă parte,
îi şopti:

— Vezi zidul ăsta ? Dacă-l sărim, sîntem scăpaţi.
— Fireşte, dacă-l sărim ! răspunse -Forbin; Numai că zidul e
înalt de cel puţin şase picioare şi fac priiifioare că marginea de sus
e presărată cu cioburi de sticlă. Nici dac-am fi pisici n-am putea
sări dincolo. Să ne luăm gîndul de la zidul ăsta, frăţioare...
Jean Bart nu se lăsă învins :
— Alt drum n-avem, Forbin ! Şi dacă n-avem altul, va trebui
să-l folosim pe ăsta.
— Ne trebuie o scară ! Fără scară nu facem nimic.
Jean Bart scormoni pămîntul cu vîrful încălţămintei şi după
o clipă de gîndire şopti :
— Vom avea şi scară, scumpul meu Forbin.
Jean Bart, aflat în puterea vîrstei, era un bărbat frumos, cu
ochii înflăcăraţi şi avea un glas cînd poruncitor, cînd molatic
şi cald.
Bătrînul paznic avea o nevastă, o mică englezoaică isteaţă şi
iute ca o veveriţă pe care părinţii o măritaseră înainte de vreme
pentru a uşura o casă plină de copii. Soţia nevîrstnică n-avea altă
treabă decît să spele rufele casei şi să aducă bărbatului ei cina, în
serile cînd paznicul era de gardă în cămăruţa dinlăuntru! închisorii.
Folosind o clipă prielnică, înainte de a intra cu ceilalţi prizonieri în închisoare, Jean Bart şopti tinerei soţii, care lăsase ochii

în jos, în pragul cămăruţei:
— Sînt sigur, frumoasă doamnă, că aveţi o inimă miloasă !
Daţi-mi o mînă de ajutor, să nu mor aici, în mizerie, N-am fost
tîlhar la drumul mare, am fost marinar, căpitan de escadră. De o
lună n-am mai luat o băutură caldă. Aduceţi-mi mîine seară o
ceaşcă de vin fiert. Voi plăti preţul îndoit... Mă numesc Jean Bart.
— Jean Bart ? şopti fără voie, cu admiraţie, femeia, care de
inult auzise vorbindu-se de isprăvile eroului mărilor. Şi, fără a da
vreun răspuns, cuprinsă de teamă, fugi în fundul cămăruţei.
— Mîine seară bem vin fiert, Forbin !... zise Jean tovarăşului
său în întunericul închisorii, în puterea nopţii.
— Eşti nebun ? Sau visezi ?... răspunse Forbin.
într-adevăr, în noaptea următoare cei doi prieteni băură între
zidurile reci, pe întuneric, o sticlă de vin negru, fiert cu zahăr
şi cuişoare.
A doua zi paznicul trimise la el acasă, la spart lemne, trei prizonieri; printre care se afla şi Jean Bart. Femeia, cînd îl văzu, nu-i
veni să creadă ochilor. El munci din greu, tăind lemne într-un
şopron şi urcîndu-le în podul casei pe o scară lungă, de douăzeci
şi cinci de trepte.
— Iţi mulţumesc pentru vinul de noaptea trecută ! îi spuse

Jean Bart înainte de plecare. Ştii bine că bani nu vei primi de la
mine. Primeşte, însă, drept mulţumire, acest ceasornic de argint
care, la fiecare miez de noapte şi miez de zi, cîntă o melodie şi
strigă cu-cu !
Nevestica paznicului primi darul înroşindu-se şi mărturisi cît
îi părea de rău că marele luptător Jean Bart e sortit pieirii în
închisoare.
— Aş vrea să te ajut, dar nu ştiu cum ! zise ea privindu-l
drept în ochi. Mi-e frică să nu fac bărbatului meu vreun rău, şi
nici să aduc ţării mele vreo nenorocire.
— Jur că nu mai scufund nici o navă engleză, dacă îmi re-'
capăt libertatea prin mina dumitale ! zise repede Jean Bart.
— Cum să fac ?... şopti încurcată tînăra englezoaică.
— Să nu faci nimic. Să mă laşi numai să iau cu mine scara
asta lungă.
— Numai atît ?... se miră ea.
— Atît.
Cei trei prizonieri introduseră în curtea închisorii, în seara
aceea, o scară lungă de cinci picioare pe care credeau că o ceruse
paznicul.
La cîteva zile după asta, Jean Bart zări în curtea închisorii cîteva grămezi de nisip şi cărămizi aduse pentru nişte
reparaţii.

— Da, clătină el din cap, minunat lucru !
Spre seară, cînd prizonierii intrară iar în clădirea întunecoasă unde trebuiau să-şi petreacă noaptea, făcu semn lui Forbin,
arătîndu-i cu ochii mormanul de nisip şi de cărămizi.
— E rost s-o ştergem acasă !
Forbin înţelese : în noaptea aceea trebuiau să evadeze !
într-adevăr, în vreme ce paznicii se străduiau să vîre pe prizonieri în închisoare, cei doi camarazi, folosindu-se de înghesuială
şi de umbrele amurgului, se strecurară binişor printre movilele de
nisip şi de cărămidă şi se întinseră pe burtă ca să nu fie văzuţi
dinspre închisoare.
Cînd rămaseră singuri, Jean Bart cu glasul înfrigurat de
nerăbdare, şopti prietenului său :
— Şi acum repede, Forbin ! Apelul se face în închisoare după
împărţirea pîinii. Dacă pînă atunci izbutim să fugim, nu vor mai
putea pune mîna pe noi !
— Repede !... şopti Forbin, tîrîndu-se pe brînci pînă la picioarele zidului.
în curte nu mai era nimeni. Paznicii împărţeau prizonierilor
sfertul de pîine pentru masa de seară. De cealaltă parte a zidului,
valurile mării se auzeau spărgîndu-se de maluri.
Se întunecase bine. De dincolo de mormanul de nisip şi de
cărămizi, Jean Bart trase scara de lemn şi o propti de peretele

înalt. In grabă, cei doi prizonieri se urcară pînă-n vîrful ulucii şi
de aci îşi dădură drumul, aproape în acelaşi timp pe malul nisipos
al mării.
Apoi se aruncară în apă.
— Forbin, prietene, zise Jean Bart, pînă acum a mers strună.
Trebuie să ne depărtăm cît mai mult de zidurile închisorii.
Cei doi prizonieri evadaţi ar fi scăpat uşor, dacă ar fi avut
prevederea să tragă scara după ei. Dar, în grabă şi în spaima
fugii, uitară de ea. Marinarii englezi care făceau de pază în turnul
închisorii nu auziră zgomotul căderii celor doi fugari, din pricina
tumultului apelor. Dar paznicul care tocmai ieşea din închisoare,
după împărţirea pîinii, zări scara proptită de perete, înţelese totul
şi dădu alarma.
îndată englezii aduseră pe mare o barcă lungă, în care încăpeau patru mateloţi puternici care desfăşurară pînza atîrnată de
un scurt catarg. Fugarii erau departe, luptând cu valurile mării,
cînd zăriră felinarul aprins în vîrful catargului, care se îndrepta
spre ei.
— Mi se pare că ne-au văzut ! gîfîi Forbin, care înota în apropierea lui Jean Bart.
T — Nici nu e de mirare. A răsărit luna şi noi înotăm unul
alături de celălalt.

— Să mă depărtez ? întrebă Forbin.
— Acum e prea tîrziu, răspunse Jean Bart. Poţi să mai înoţi
o jumătate de oră ?...
— Şi două ! răspunse Forbin îndîrjit.
— Bun ! Coteşte acum spre dreapta, mai spre ţărm. Dacă nu
vom putea altfel, îi lăsăm cu barca pe apă şi noi o luăm la fugă pe
uscat. Calcă apa în loc. Păstrează-ţi puterile. Poate ne vom bate
cu ei în apă.
Cei doi înotători cotiră spre ţărm. Barca îi urmă. Călcară apa
în loc. Felinarul de pe catarg se apropia şi mai mult de ei.
— Numai de n-ar trage cu pistoalele în noi ! făcu Forbin,
scoţînd capul din apă.
— îmi pare rău de ei !... zise Jean Bart. Am făgăduit micii
englezoaice, soţiei paznicului, că nu mai scufund nici un vas englez.
Mi-e teamă că nu mă voi putea ţine de cuvînt... Dar nu din
vina mea.
Un pocnet surd, apoi o ţîşnitură puternică de apă. Englezii
trăgeau cu pistolul în fugari.
înotătorii se depărtară unul de altul şi intrară sub apă.
Pocnetele se înmulţiră. Forbin pierdu urma prietenului său. Spre
uimirea lui, Jean Bart simţi sub picioare nu departe de ţărm un
banc de nisip. O idee salvatoare îi străbătu mintea : dacă izbutea

să atragă pe urmăritori spre sine, se putea sprijini pe bancul de
nisip, spre a le răsturna pe neaşteptate barca. Şi atunci era scăpat.
Cu riscul de a fi lovit de gloanţe, Jean Bart ieşi la suprafaţă,
unde se ţinu multă vreme cu gesturi largi de înot, ca să fie bine
văzut. Englezii nu mai traseră focuri asupra lui, crezînd că-l vor
putea prinde viu. Dar cînd valurile bărcii ajunseră pînă la el, Jean
Bart se scufundă. Urmăritorii vîsliră puternic spre el. Jean Bart I
.mai ieşi o dată la suprafaţă, îşi umplu plămînii de aer şi scufun-l
dîndu-se, se propti cu amîndouă picioarele pe bancul de nisip.
Cînd simţi barca deasupra lui, îşi încorda toate puterile şi cu o I
puternică lovitură de umăr într-o parte, o răsturnă şi apoi ge I
îndreptă repede spre mal. Englezii se pomeniră în apă, cu barca I
peste ei.
Cînd ajunse la ţărm, Jean Bart îşi aminti de Forbin şi privi I
în jur. înapoia bărcii răsturnate, înota cu putere spre mal, Forbin,
abia trăgîndu-şi sufletul.
— Mi se pare că s-au înecat ! făcu el cînd ajunse lîngă Jean Bart.
— Chiar dacă au scăpat cu viaţă, nu mai sînt în stare săi
ne prindă ! zise.

Şi porniră în goană mare. După o jumătate de oră, ajunseră
la marginea unei păduri de brazi. Aci dădură peste cîţiva oameni |
ascunşi după copaci.
— Nu cumva sînt paznici englezi ? făcu Forbin.
— Nu cred ! şopti Jean Bart. Rămîi locului. Mă duc să văd
ce-i cu ei.
Se apropie în vîrful picioarelor, silindu-se să nu facă nici un'
zgomot. Erau vreo cinci francezi, fugiţi mai de mult din închisorile englezeşti şi care, flămînzi şi rebegiţi de frig; aşteptau prilejul de a pune mîna pe o ambarcaţiune ca să treacă de partea
cealaltă a Canalului.
— Sînt de-ai noştri, Forbin ! Sînt francezi!... şopti Jean Bart.
Cei doi comandanţi fură întîmpinaţi cu chiote de bucurie de
către fugari.
— Voi ne aduceţi scăparea, strigară ei cuprinşi de nădejde.
— Camarazi ! le zise Jean Bart. De aici înainte sîntem iar
liberi. Nu trebuie să uitaţi însă că sînt din nou comandantul
vostru. Trebuie să mă ascultaţi orbeşte, dacă voiţi să ajungem,
teferi la noi acasă, stăpîni pe vieţile noastre. Dar ce pîndeaţi
aici ?...
Prizonierii, scăpaţi ca prin minune, îi spuseră că ochiseră la
ţărmul mării, de partea cealaltă a păduricii, o barcă în care se

găseau cîţiva pescari şi mateloţi englezi.
— Atunci ce staţi cu mîinile în sîn ? Să mergem, să punem
mîna pe barcă ! zise repede Jean Bart. Avem nevoie de ea, deci
trebuie să fie a noastră.
Se împărţiră în două grupe, una sub comanda lui Jean Bart,
cealaltă sub comanda lui Forbin. Jean Bart puse la cale atacul
împotriva pescarilor, astfel ca, în caz de înfrîngere, să nu cadă toţi
prizonieri. Pornea la atac Jean Bart cu trei oameni, iar după cîteva
minute le sărea în ajutor, dacă ar mai fi fost nevoie, Forbin cu
ceilalţi doi oameni, astfel ca englezii să creadă că sînt înconjuraţi
de un mare număr de francezi, care porniseră împotriva lor în
grupuri.
Treaba merse mult mai uşor decît îşi închipuiseră. în barcă
dormeau adînc vreo zece englezi, care habar n-aveau de primejdia
ce-i aşteaptă. Luaţi pe neaşteptate şi buimăciţi de somn, nici nu
mai încercară să se apere, ci se predară numaidecît, bucuroşi că
scăpau cu viaţă. Fură legaţi cobză şi întinşi pe iarbă la marginea
pădurii.
Apoi cei şapte francezi victorioşi se urcară în barcă şi, lopătînd cu putere, se topiră în noapte, pe întinsul frămîntat al mării,
în drum spre ţara lor.

Se lumina de ziuă cînd ajunseră la Saint-Malo.

VI

CURAJUL ÎNFRlNGE VICLENIA

Dar Jean Bart nu era omul care să ierte umilirile suferite în închisoarea de la Plymouth. în fruntea unei escadre puternice el lovi cu sete coastele Angliei arătînd duşmanilor că Jean Bart nu pierise. Cu un mare număr de vase englezeşti capturate, se îndreptă spre Bergen, port norvegian. Aci dădu peste un căpitan de vas englez, care nu se putu opri să nu-jL arate admiraţia pentru curajul şi faptele de marinar ale lui Jean Bart.

— Aci sîntem într-un port neutru, îi zise căpitanul englez, astfel că te rog să primeşti toate felicitările mele. Şi m-aş simţi cu deosebire onorat dacă, uitînd pentru o clipă duşmănia trecătoare dintre ţările noastre, ai veni mîine să iei masa de prînz pe bordul vasului meu.

Jean Bart rămase o clipă pe gînduri, apoi răspunse :

— Aş fi preferat să ne întîlnim în largul mării şi să ne oferim unul altuia obuzele tunurilor noastre. Dar cum n-aş vrea să pari mai politicos decît un marinar al Franţei, primesc invitaţia dumitale.

A doua zi, în uniformă de ceremonie, înarmat numai cu un I pistol, Jean Bart se ivi pe puntea vasului englez, unde un şir de I

santinele îl salutară cu respect. Apoi, ca la o comandă nevăzută I
închiseră drumul spre scara de coborîre spre ţărm şi întinseră I
armele asupra comandantului francez.
— Jean Bart, eşti prizonierul meu ! strigă căpitanul englez, I
apropiindu-se. Intîia oară ai scăpat. Acum cred că nu vei mai I
scăpa. In închisoarea din turnul Londrei au mai rămas în ziduri o I
pereche de lanţuri pentru mîinile şi picioarele tale şi un butuc I
numai bun pentru capul ăsta prea îndrăzneţ.
Jean Bart, uluit o clipă, privi în jur.
— Prizonierul tău ? Asta niciodată, căpitane !
Alături de el se afla un butoi cu praf de puşcă din care se
încărcau tunurile de bronz ale vasului. Cu o mişcare scurtă,
hotărîtă, Jean Bart scoase pistolul şi cu ţeava pe capacul butoiului, zise :
— Dacă o singură mînă se-ntinde spre mine, arunc tot vasul
în aer ! Toţi se uitară spre el. Gestul precis, figura hotărîtă dovediră englezilor că Jean Bart nu glumea. El era gata să-şi dea viaţa !
decît să cadă prizonier. Vicleniei englezeşti îi răspundea, cum se *j
cuvenea, curajul eroului.
în copilărie, Jean Bart nu se purtase altfel. Acelaşi suflet j
fusese gata să se sacrifice, decît să sufere o umilire. Nu voise oare
copilul de odinioară să se arunce în lac din vîrful unui prun, decît

să fie prins de proprietarul livezii şi dus la primărie ?
Marinarii francezi de la ţărm, auzind glasul comandantului
lor şi văzînd mişcarea santinelelor engleze, năvăliră înarmaţi,]
ocupară vasul englez şi eliberară pe comandantul lor.
Nu mult după această ispravă, Ludovic al XlV-lea chemă pe
Jean Bart la curtea strălucitoare de la Versailles. Eroul nostru care i
dusese o viaţă aspră de marinar, nu avea maniere poleite de salon j
şi de aceea simplitatea lui stîrni dintru început hazul curtenilor
găunoşi la minte şi făţarnici.
Regele îi spuse în auzul tuturor :
— Căpitane Jean Bart, ne-aţi adus şi nouă, şi Franţei, servicii nepreţuite datorită cărora faima voastră s-a răspîndit peste
ţări şi mări. Vă felicit pentru măreţele fapte de arme şi vă numesc
de astăzi comandant de escadră.
— Bine faci, sire, răspunse Jean Bart spontan, cum îi era felul.
Curtenii şi doamnele din sala tronului izbucniră în hohote
de rîs.
N-aveau de ce rîde. Eroul grăind astfel nu arătase îngîmfare
de om ajuns. El însuşi se miră văzînd cum hohoteau fără potolire.
— Ce v-a apucat, fîrtaţilor, de rîdeţi aşa ?
Zărind o doamnă care se topea de rîs, se apropie de ea şi-i şopti :
— Dumneata, ochioaso, tare-mi placi cum rîzi... Pre legea

mea că te-aş lua de nevastă cu cununie... Ce zici ?
La auzul acestei propuneri, curtenii mai să crape de rîs. Regele-Soare le făcu semn să se potolească după care spuse :
— Regret, Jean Bart, dar ducesa de Montespan e... favorita mea.
— Mare noroc ai, sire ! Să mai zică ăştia că noi doi n-avem
gusturi alese ? !

VII
ÎN FUNDUL MĂRII

Eroul mărilor împlini şi alte fapte tot atît de strălucite pentru
care Ludovic al XlV-lea îl înnobila făcîndu-l cavaler al ordinului
Sf. Ludovic. în 1702 izbucni unul din cele mai mari războaie care
aveau să schimbe înfăţişarea puterilor maritime. Jean Bart, care
trecuse de 50 de ani, se îmbolnăvi greu şi nu mai apucă să lupte.
Zăcea în pat şi se văicărea :
— Ce soartă crudă şi nemiloasă \ De ce oare am fost osîndit
să mor în pat ca muierile ? De ce nu m-a atins nici sabia, nici
glonţul, nici ghiuleaua ? Luaţi-mă, nu vreau să mor în pat !
— Linişteşte-te, Jean, îl îmbia soţia lui, nu trebuie sâ te agiţi
dacă vrei sâ te faci bine.
— Nu mă amăgi, ştiu că am să crap. Dar nu-mi pasă. Ascultă,
femeie, fii cu luare aminte la ceea ce-ţi spun : după ce-oi închide

ochii, să nu mă îngropaţi că-i prăpăd : ies din groapă şi vă sugrum
pe toţi. Să mă duceţi în largul mării şi să-mi aruncaţi stîrvul în
apă. Acolo, în fundul mării e locul meu. Acolo mă voi simţi bine
şi o să am mult de lucru. Trebuie să găsesc măcar cîteva corăbii
din acelea pe care le-am scufundat. Vreau să le iau, căci sînt ale
mele. Başca am o grămadă de prieteni care mă aşteaptă acolo...
...Aşa s-a sfîrşit Jean Bart, eroul mărilor. Corpul său neînsufleţit a fost încredinţat valurilor, precum îi fusese ultima dorinţă.
Numele său pluteşte însă şi azi peste mările pămîntului, ca o
biruinţă a curajului şi a vitejiei.

ALFRED NOBEL
UN MESAGER AL PĂCII

A fost odată... un tînăr suedez,
cu voinţă dîrză şi cu o inteligenţă sclipitoare. Tot căutînd în
minte un mijloc mai practic de a înlătura tăria stîncilor din calea
constructorilor de drumuri, a născocit teribila dinamită.
Se numea Alfred Nobel. Gîndul lui, inventînd dinamita, era
doar să ajute la tăierea drumurilor prin munţii de piatră. Dar
oamenii, în nevoia lor de a ucide în războaie, au umplut cu ea
torpilele şi bombele.
Cînd Alfred Nobel şi-a dat seama ce armă drăcească a pus în

mîna oamenilor, o sabie rece de deznădejde i-a străpuns liniştea
sufletească. Şi atunci, cu banii cîştigaţi din drăceasca născocire, a
înfiinţat Premiul Nobel, care este, de bună seamă, un premiu al
păcii.
Viaţa lui, plină de trudă, pînă cînd a reuşit să-şi vadă invenţia biruind, a fost după aceea înecată de o cumplită amărăciune. Inventatorul Nobel a fost depăşit de propria sa invenţie şi
aceasta este marea tragedie a vieţii lui.
îngerul păcii a devenit, fără să vrea, îngerul Negru al războiului, aşa cum era poreclit, pe cînd trăia, de către duşmanii săi.

I
AUDIENŢA LA ÎMPĂRAT

Un tînăr înalt, subţire, cu ochii albaştri, scăpărători, dar care
se acopereau uneori de o adîncă melancolie, asemenea unui cer de
primăvară năpădit de nori, dădea ocol palatului regal din mijlocul
Parisului. De trei zile încerca sa intre la ofiţerul de serviciu, spre
a cere o audienţă împăratului, şi de fiecare dată i se răspundea că
lista audienţelor în acea zi era încheiată.
Se înscrisese cu numele, atît de puţin cunoscut pe vremea
aceea, „Alfred Nobel, inginer şi inventator". Voia să prezinte
majestăţii sale imperiale Napoleon al III-lea un proiect de uzină
pentru fabricarea explozibilelor, şi, totuşi, nu izbutea să fie măcar

trecut pe lista de audienţe.
Tînărul avea încredere în proiectele sale de care atîrna nu
numai viitorul lui, dar şi mîntuirea întregii familii : tată, mama şi
trei fraţi, pe care-i lăsase în patrie sărăciţi şi
ameninţaţi de creditori, în urma afacerilor nenorocoase ale tatălui.
împăratul Napoleon al III-lea era pe vremea aceea cel mai
puternic suveran al Europei, cei mai bogat şi, în acelaşi timp, cel
mai darnic. Dacă nici el nu venea în ajutorul tînărului suedez,
Alfred Nobel era pierdut. Alt cap încoronat n-ar fi înţeles valoarea
acelor propuneri.
A treia zi primi de la poarta palatului acelaşi răspuns :
— Lista audienţelor s-a încheiat, monsieur. Treceţi mîine.
— Trec de trei zile ! se-ncumetă să răspundă tînăruL
Of iţerul de gardă ridică din umeri şi mai privi o dată pe tînărul suedez.
— Cum aţi spus că vă numiţi ?... întrebă el, cucerit de calda
seriozitate şi energia misterioasă a tînărului.
Alfred Nobel se temu să nu fie prilej de batjocură. Tăcu o
clipă, apoi răspunse :
— Nobel, Alfred Nobel şi viu din Stockholm.
Ofiţerul încruntă sprîncenele să-şi aducă aminte de acest
nume care suna atît de ciudat, apoi şopti :
— Luaţi loc pe banca de lingă havuz, monsieur. Vă aduc
îndată răspunsul.

Uimit de această neaşteptată bunăvoinţă, tmărul se îndreptă
spre banca aceea unde doi copii, un băiat şi o fată, sub supravegherea unei bone, se jucau dînd drumul pe apa bazinului unor vaporaşe de hîrtie. Această graţioasă şi odihnitoare privelişte îi aminti,
prin contrast, zbuciumul lui din ultimii ani, lupta disperată a tatălui său de a nu da faliment, nădejdea familiei care aştepta de la
el salvarea.
Se aşeză pe banca din faţa havuzului şi, ridicând capul spre
cer, sorbi adine aerul curat al grădinii palatului. Apoi se auzi
rostind singur, cu jumătate glas, dar cu hotărîre sălbatică :
— Dacă nu izbutesc, nu mă mai întorc acasă.
Acest gînd, izvorft dintr-o supremă disperare, îl linişti, căci
ştia ce avea de făcut.
Ofiţerul de gardă se întoarse după o jumătate de oră, zări pe
tînărul suedez care, cu paşi repezi, îi ieşea întru întîmpinare şi îi
făcu semn să se oprească în dosul unui tufiş, înflorit.
Aci îi spuse:
— Vei fi primit în audienţă, monsieur. Dar trebuie să ai răbdare vreo două săptămâni. Numele dumitale e de alaltăieri pe
carnetul de audienţe al majestăţii-sale.
Tînărul rămase uluit.
— Dar nici n-am vorbit încă aghiotantului de serviciu... bîigui el, după o clipă.
— N-are a face, monsieur. Ţi-ai dat numele, e de ajuns. Se

ştie că ai un proiect de interes militar. Dar, ca să ajungi în faţa
suveranului, urmă ofiţerul de gardă, e nevoie întîi de un raport
al şambelanului asupra trecutului, caracterului şi relaţiilor dumitale. El nu poate fi alcătuit decît în baza referatului pe care-l va
face asupra dumitale ministrul Franţei, de la Stockholrn, care şi el
are nevoie de un raport al agenţilor de informaţii, care...
— Am Înţeles şi-ţi mulţumesc, domnule locotenent. Voi aştepta.
— Aşa să şi faci, monsieur. împăratul nostru te va înţelege
din două cuvinte şi te va ajuta. Are o inimă bună, monsieur.
Şi întinse tânărului O mină prietenească.
Alf red Nobel surise şi zise :
— îmi pare rău că nu sînt florar sau cofetar. Aş fi putut trimite familiei dumitale cîteva buchete de flori sau cîteva torte cu
frişca, drept mulţumire pentru ajutorul şi sfatul pe care mi le-ai
dat. Dar ceea ce fabric eu în Suedia nu se poate trimite prietenilor
şi binevoitorilor...
— Şi de ce nu, monsieur ?
— Eu fabric... triazotat de glicerina. E cel mai puternic explozibil din cîte se cunosc pînă azi.
Ofiţerul rîse din toată inima, dîndu-se la o parte :
— Nu, nu !... Te rog să nu trimiţi familiei mele asemenea
daruri L,
Peste două săptămâni, un agent de poliţie aduse în locuinţa

tînărului Alfred Nobel o invitaţie cu insignele casei imperiale,
prin care ofiţerul de serviciu îl vestea că peste opt zile, la ora nouă
dimineaţa, va fi primit în audienţă de m. s. Napoleon al III-lea şi
că audienţa va dura cinci minute.
Bucuria tînărului fu neţărmurită. Ca şi cum ar fi şi izbutit să
convingă pe împărat de valoarea explozibilului său, Alfred Nobel
dete fuga spre poştă, să trimită şi familiei, la Stockholrn, vestea
cea bună ; familiei care aştepta cu atîta nerăbdare şi care poate
de mult pierduse orice nădejde. Dar se opri locului, In mijlocul
trotuarului, ca lovit de trăsnet. Ce va pute£ spune împăratului în
timp de cinci minute ? Cum va înţelege împăratul numai în cinci
minute valoarea fără pereche a noului explozibil ?... Se va hotărî
împăratul numai în cinci minute să pună la dispoziţia tînărului şi
necunoscutului suedez suma uriaşă necesară construirii unei
fabrici de triazotat de glicerina ?
Alfred Nobel văzu bine că nu va putea face nimic, că audienţa
era acceptată, desigur, de bunul suveran, numai din curiozitate...
Ce era de făcut ? Doar nu venise la Paris ca să strîngă mîna împăratului ! Acasă, la Stockholrn, tatăl, mama şi fraţii, aşteptau, cu

sufletul la gură, ca Alfred Nobel să vie înapoi cu mîinile încărcate
doldora de aur lucitor...
Tînărul se întoarse repede în camera lui şi se puse numaidecît
pe lucru : scrise un lung memoriu în limba suedeză pe care apoi ii
traduse, cum putu, în limba franceză, pentru a-l înmîna împăratului.
— Dacă nu va voi să mă asculte, cel puţin să citească pricina
pentru care am venit la Paris ! îşi zise tînărul spre ziuă, după ce
scrisese toată noaptea. Şi întinzîndu-se îmbrăcat în pat, adormi
buştean.
Ce se petrecuse în acest timp la palat ?...
Şambelanul prezentase suveranului raportul de la Stockholm
al ministrului francez. Napoleon al III-lea, care nu prevedea războiul cu Germania, război care avea să izbucnească peste cîţiva
ani, în 1870, citi textul în care se povestea istoria familiei lui
Nobel din Suedia, cu uşurinţa cu care ar fi citit un roman. Apoi,
doritor de a cunoaşte pe unul din membrii acestei ciudate şi zbuciumate spiţe de oameni, aprobă audienţa lui Alfred Nobel.
într-adevăr, zbuciumată spiţă, de care împăratul vorbi într-o
seară şi frumoasei împărătese Eugenia, care de asemenea dori să
cunoască pe tînărul suedez.

...Emanuel Nobel, întemeietorul familiei, nemulţumit de sărăcia patriei, care e mai mult acoperită de zăpezi şi unde oamenii trăiesc o jumătate an din tăierea lemnelor şi cealaltă jumătate din construcţia vapoarelor, plecă de timpuriu în Egipt, unde lucră ca arhitect al guvernatorului. Egiptul, loc de întâlnire a trei continente, nu îmbogăţea însă pe oricine. Emanuel Nobel, nenorocos, se întoarse în patrie, undie deveni profesor la Universitatea din Stockholm, ca specialist în arhitectură şi construcţii mecanice.

^ în Rusia i se propuse lui Emanuel Nobel să întemeieze un atelier de construcţii mecanice în apropiere de Petersburg, care deveni fabrică de mine şi de torpile.

Izbucnise războiul. Rusia trebuia să se apere împotriva flotelor Franţei şi Angliei aliate. Cetăţuia Kronstadt, din faţa Petersburgului, trebui să suporte asediul duşmanilor. Tot astfel şi Sevastopolul de la Marea Neagră. Minele şi torpilele, care ieşeau din fabrica lui Emanuel Nobel, ajutau Rusia să reziste atacatorilor.

Dar după încetarea războiului comenzile statului scăzură.

Astfel se împuţinară şi veniturile fabricilor Nobel, care trebuie totuşi să dea de lucru la mii de lucrători.

Bătrînul constructor se gîndi să întemeieze o societate de navigaţie pe fluviul Volga, cel mai lung curs de apă din Europa şi

să fabrice vapoare potrivite fluviului. Dar afacerea nu prinse,
firma dădu faliment.
După mai bine de zece ani, bătrînul Nobel se-ntoarse în patrie.
Alfred Nobel, unul din fiii inginerului, a lucrat pînă la şaptesprezece ani în atelierele din Rusia ale tatălui, cu gîndul de a
deveni şi el inginer constructor. Apoi — precum era obiceiul în
familiile suedeze — tînărul Alfred fu trimis să se perfecţioneze ia
şantierele navale din America, ale celebrului inginer suedez John
Ericson, prietenul din copilărie al lui Emanuel Nobel.
Tînărul Alfred lucră aci pînă la vîrsta de 20 de ani, cînd se
înapoie în Rusia, unde tocmai izbucnise războiul Crimeei. După
ce se prăbuşiră întreprinderile părinteşti, se-ntoarseră cu toţii în
Suedia.
Aci întemeiară o fabrică de explozibile, care, spre a putea
produce cantităţi însemnate de material, avea nevoie de ajutorul
unor mari capitalişti.
De unde putea spera familia Nobel să găsească banii necesari
ca fabrica să nu dea faliment şi în Suedia ?... Desigur că în Franţa, care, pe vremea aceea, era în plină prosperitate, căci acolo se
strînseseră cei mai de seamă capitalişti ai continentului.
In dimineaţa în care se prezentă la palat, tînărul Alfred Nobel

avea în buzunarul interior al hainei un amănunţit memoriu, în
care descria perspectivele economice, politice şi militare ale unei
mari fabrici de explozibile, întemeiate cu ajutorul Franţei.
Un lacheu în fireturi îl conduse din camera ofiţerului de
serviciu pe un gang lung şi întunecos. Paşii se înfundau într-un
covor moale, mătăsos. în dreptul unei uşi sculptate, Alfred Nobel
fu salutat şi luat în primire de alţi doi lachei care trecură cu el
printr-un salon vast, cu pereţii acoperiţi de tablouri, pe culorile
cărora jucau luminile soarelui de dimineaţă ce pătrundea prin
ferestrele şi perdelele de horbotă albă.
în mijlocul salonului se afla o masă rotundă, aurită şi în ju-
rul ei scaune cu speteze încovoiate, din lemn sculptat şi mă- I
tase vişinie.
Cei doi lachei îl părăsiră aici,, fără a-i spune un cuvînt şi dis- I
părură pe două uşi opuse. Peste dteva dlipe se ivi o doamnă cu I
trenă lungă, cu o frizură bălaie, înaltă, cu surîs larg peste dinţii
albi, care veni cu mina întinsă spre tînărul suedez.
Abia cînd frumoasa şi graţioasa doamnă se apropie de el,
Alfred Nobel zări diadema de diamante mici înfiptă în bucle,

deasupra frunţii, şi înţelese că se afla în faţa împărătesei Eugenia.
Tînărul făcu o plecăciune adîncă şi sărută cu vîrful buzelor,
emoţionat, mîna albă, catifelată a suveranei.
— Ţineam să te cunosc, domnule Nobel, zise împărăteasa,
după ce se aşeză pe unul din scaunele sculptate, în timp ce tînărul
rămase nemişcat în picioare. Eşti un tînăr activ. Ai vizitat cel puţin trei ţări, Statele Unite ale Americii, Rusia şi acum Franţa. Tinerii noştri parizieni abia dacă fac o călătorie pînă la Versailles,
ca să vadă locurile de petrecere ale Regelui-Soare şi se-ntorc numaidecât la Paris, la viaţa uşoară şi simandicoasă.
Tînărul, în faţa împărătesei, tăcea, frămîntînd degetele de-a
lungul pantalonilor, neştiind dacă era îndatorat să răspundă ceva.
— N-ai vrea să rămîi la noi, în Franţa ? Ai fi o pildă bună
de urmat! zise împărăteasa, privindu-l drept în ochi.
Alfred Nobel răspunse :
— în Franţa sau în Suedia, e acelaşi lucru, majestate. Gîndul pe care-l urmăresc însă ţin să-l înfăptuiesc întîi la mine acasă,
unde voi avea ajutorul tatei şi al fraţilor mei, mai pricepuţi
decît mine.
— O ! Ce modestie ! exclamă împărăteasa, tocmai în clipa
cînd se deschise uşa din fund.
Un general înalt, subţire, cu mustăţi mari şi barbişon, se

apropie încruntat de tînărul suedez şi-i întinse mina.
Era Napoleon al IlI-lea. înapoia lui venea un lacheu care ducea o servietă
plină cu acte, iar înapoia lacheului un alt ofiţer, în vîrstă şi un
domn în negru cu monoclu.
Alfred Nobel strînse mîna împăratului, înclinîndu-se adînc.
— Dumneata eşti suedezul cu explozibile ?...
Alfred Nobel nu apucă să răspundă, că împăratul urmă :
— Ideea dumitale e interesantă şi de viitor, desigur, dacă
vei aduce oarecare îmbunătăţiri acestui triazotat de glicerina. Am
impresia că e foarte periculos, în primul rînd pentru cei care îl
mînuiesc. Cred că-n această direcţie trebuie să se îndrepte sforţările dumitale.
Alfred Nobel ar fi voit să arate împăratului că experienţele
ştiinţifice sînt foarte costisitoare, iar fabricaţia triazotatului de
glicerina trebuie să premeargă îmbunătăţirii ei. Dar împăratul
care, încruntat, nu ridicase încă privirile de pe covor, părea foarte
grăbit şi urmă :
— Ai făcut bine că mi te-ai adresat mie. Sînt totdeauna bucuros să leg numele meu şi al Franţei de sforţările care pregătesc progresul.
Tăcu o clipă, apoi vru să plece. Dar se răzgîndi şi privi drept
în faţă pe tînărul suedez. Modestia şi sfiiciunea lui îi plăcură. Şopti :

— Să ceri ofiţerului de serviciu scrisoarea pe care ţi-am lăsat-o. N-ai nevoie de mai mult.
Şi cu paşi mari se-ndreptă spre împărăteasa Eugenia, pe care
pînă atunci parcă nici n-o văzuse, îi oferi braţul c-un surîs cald
de recunoaştere şi amîndoi ieşiră din salon. Lacheul, ofiţerul bătrîn şi domnul cu monoclu îi urmară, fără a arunca o privire tînărului Alf red Nobel.
Audienţa ţinuse exact cinci minute.
Alf red Nobel privi în jur, nemaiştiind pe care uşă să plece.
Dar cei doi lachei se iviră iar şi, cu acelaşi ceremonial ca mai
înainte, îl duseră pînă la ofiţerul de serviciu. Tînărul era amărît.
Nu fusese în stare să vorbească un singur cuvînt, nu fusese lăsat
o vorbă să rostească, iar memoriul, pe care-l scrisese cu atîta în->
frigurare, se afla tot în buzunarul lui.
Dar poate că-n scrisoarea împăratului se afla cecul cu un milion... două... sau chiar cinci milioane de franci, cu ajutorul cărora
să întemeieze în Suedia şi mai tîrziu în Franţa cîteva fabrici de
triazotat de glicerina.
Ofiţerul de serviciu îl înmînă un plic mare, pe care se aflau
insignele Franţei. Alfred Nobel văzu dintr-o aruncătură de ochi
că pe plic nu se afla numele lui, ci unul străin.
Ofiţerul de serviciu îl lămuri :
— Scrisoarea e pentru bancherul Pereire. O vei duce bancherului.

Alfred Nobel se simţi cuprins de o bucurie fără margini. Nu mai încăpea nici o îndoială că bancherul primea un ordin din partea împăratului să verse aducătorului scrisorii suma necesară pentru întemeierea unei fabrici.

— Dar nu văd adresa lui Pereire..., făcu tînărul, care privea cu ochi mari plicul, ţinîndu-l bine cu amîndouă mîinile.

— Nu e nevoie de adresă ! răspunse ofiţerul de serviciu zîmbind. Banca Pereire are filiale în toate cartierele mai de seamă ale Parisului, iar centrala e în Bulevardul Saint-Germain. Te duce acolo orice trăsură.

Alfred Nobel ajunse la centrala băncii Pereire pe la ora unsprezece înainte de amiază. La început nu vru să dea scrisoarea decît domnului Pereire, Dar dnd află că domnul Pereire nu primeşte pe nimeni înainte de a şti despre ce este vorba, tînărul dete scrisoarea de la împărat.

După câteva minute, din biroul domnului Pereire ieşi acelaşi funcţionar care-i luase scrisoarea şi-i zise :

— Domnul director Pereire vă roagă să treceţi după ora unu. In acest moment e foarte ocupat cu agenţii de bursă. Sau dacă nu puteţi azi, în orice altă zi, înainte de ora nouă dimineaţa sau după ora unu.

Alfred Nobel uluit o clipă, de parcă l-ar fi lovit cineva în moalele capului, respiră adine, apoi răspunse dirz :

— Voi aştepta pînă la ora unu.

Şi rămase în picioare In sala de aşteptare de la primul etaj
al somptuoasei clădiri în care se aflau birourile celebrei bănci Pereire & Co., prin care treceau mereu tot felul de inşi, cu figuri încruntate, preocupate, toţi foarte grăbiţi.
Abia la ora două fără un sfert, Alfred Nobel fu introdus în
biroul domnului Pereire.
Bancherul, un bătrîn scund, cu părul alb, cu faţa oacheşă, lat
în spate şi cu mîinile scurte pe care tot timpul le ţinea sub birou
de parcă ascundea ceva, ridică privirile de pe hîrtiile dinaintea
lui. Făcu un semn cu capul arătînd noului venit un fotoliu larg
din apropierea biroului.
Fără a rosti un cuvînt, Alfred Nobel luă loc.
Bătrinul Pereire mai cercetă o clipă hîrtiile, de pe birou, le
adună repede, veni de se aşeză în alt fotoliu, în faţa musafirului.
Se bătu cu amândouă palmele de genunchi şi izbucni:
— Să vedem acum ce putem face pentru d-ta !... Am citit
scrisoarea suveranului nostru şi te felicit pentru faptul că i-ai cucerit bunăvoinţa. Ţin să te anunţ însă că suveranul nostru, care
are o inimă excelentă, se pricepe foarte puţin în afaceri, aşa că...
Bancherul oftă, apoi urmă :
— Din informaţiile pe care le am, reiese că faci parte dintr-o

familie de tehnicieni suedezi, că aţi avut o
întreprindere de construcţii mecanice şi un arsenal în
Rusia, şi că aţi dat faliment.
Apăsînd pe ultimul cuvînt, bancherul se opri o clipă şi privi
ascuţit în figura serioasă a tînărului suedez, care şi de data
aceasta rămase mut,
Bancherul oftă iar, apoi urmă :
— Suveranul îmi scrie să-ţi dau tot sprijinul de care ai ne*
voie pentru întemeierea unei fabrici de explozibile în Suedia, că
te pricepi la triazotatul de glicerina, de care noi parizienii habar
n-avem, şi că Franţa va fi odată mîndră de ajutorul pe care ţi l-a
dat. Asta-mi scrie suveranul-.. Dar de ce nu te ajută Franţa ?... De
ce te trimite suveranul la mine ?... izbucni bătrînul bancher.
Şi ridicîndu-se, începu să umble agitat prin încăpere,
strîngîndu-şi nervos mîinile la spate.
Alfred Nobel se ridică şi eL
— Nu, nu pleca !... zise bancherul apropiindu-se repede de
el. Scrisoarea suveranului e categorică : doreşte să-ţi dau o mînă
de ajutor şi suveranul nu poate fi refuzat. Ia loc, te rog,
şi să chibzuim puţin ! mai adăugă bancherul, de data aceasta cu glas blajin,
luînd loc în fotoliu.
Alfred Nobel se aşează de asemenea.
— Familia dumitale a mai dat o dată faliment. Vrea să dea
şi a doua oară, sub numele dumitale ?...

— In chestia triazotatului de glicerina, domnule Pereire, nu
poate da faliment! zise cu hotărîre Alfred Nobel. Am un procedeu care face mai puţin periculoasă ca pînă acum mânuirea lui.
Tînărul îşi trase aer în piept şi urmă cu şi mai multă încredere :
— Cu metoda mea, triazotatul de glicerina va deveni un explozibil folositor tuturor inginerilor şi necesar absolut tuturor conducătorilor de armate. Vă asigur, domnule Pereire, că...
Bancherul îl opri cu un gest scurt:
— Un om de afaceri nu vîră un capital atît de mare cît cere
întemeierea unei industrii, numai pe temeiul unei metode închipuite, încă nerealizate. Pricepi, domnule Nobel ?... Pune-ţi metoda în practică, fă-ne dovada că metoda e bună şi atunci...
— îmi veţi da suma întreagă de care am nevoie ? întrebă
tînărul cu toată graba.
Bancherul ridică în aer mîna dreaptă şi aplecă puţin capul
într-o parte :
— Asta depinde de împrejurări. Vezi dumneata, în acest
moment cele mai însemnate capitaluri se duc către societăţile de
cale ferată, care sînt atît de sigure, se înmulţesc pe fiece zi ce trece
şi dau cîştiguri atît de mari. îmi vei spune că tunelurile nu vor
putea fi străpunse fără ajutorul triazotatului de glicerina...
:— întocmai! zise Alfred Nobel.

— Dar tunelurile sînt mult mai puţine decît numărul locomotivelor, vagoanelor şi numărul kilometrilor de şine care trebuie construite urgent. Nu vreau să te descurajez, domnule Nobel.
S-ar putea ca metoda dumitale să fie foarte bună. Iată îţi voi da
prilejul s-o experimentezi, ceva mai tîrziu chiar aici, într-un laborator din împrejurimile Parisului. Lasă de o parte industria
triazotatului de glicerina. Ştiu că ai lucrat în America, în Rusia...
Te văd plin de energie, de dorinţa de a reuşi în viaţă. Ce-ar fi să
rămîi deocamdată la mine, în bancă, la început la serviciul
de corespondenţă cu străinătatea, ceva mai tîrziu ca agent de
bursă şi dacă...
— Nu, domnule Pereire ! îl întrerupse Alfred Nobel, ridicîndu-se de la locul lui. N-am venit să vă cer o slujbă. Am venit
să vă rog să sprijiniţi întemeierea unei fabrici de explozibile,
care, sînt sigur, că va aduce în curînd beneficii tot atît de mari ca
şi societăţile de căi ferate. Pentru această fabrică am venit la
Paris şi am cerut audienţă împăratului. Dacă însă...
Bătrînul bancher îl potoli cu un gest al mîinii :
— Nu-mi pomeni iar de suveranul nostru !... Dacă-l amestecăm şi pe el, socotelile şi chibzuinţă noastră nu mai fac două parale ! Voiam să te feresc pe dumneata de noi supărări financiare,
după cele suferite de tatăl dumitale, şi să ocrotesc şi banii mei de

un risc pe care-l văd atît de mare, că e aproape egal cu o pierdere.
O fabrică de explozibile nu se poate întemeia fără o jumătate de
milion de franci cel puţin.— O ! Mie îmi trebuie mai puţin ! răspunse Alfred Nobel.
— Şi cum n-aş putea vărsa singur o jumătate de milion de
franci, ar fi nevoie de alcătuirea unei societăţi pe acţiuni... Pe de
altă parte, suveranul mă roagă să nu te amin şi să-ţi dau
banii numaidecît.
— O ! împăratul e prea bun ! făcu Alfred Nobel.
— Cu dumneata, da ! Mai puţin însă cu banii mei !... zise
bancherul aruncînd o privire piezişă spre chipul iluminat de fericire al tânărului. O sută de mii de franci îţi ajung ?...
Tînărul rămase o clipă pe gînduri.
— Da ! răspunse el scurt, mulţumit.
— Bine !... exclamă bancherul tot atît de mulţumit. Iţi dau
o sută de mii de franci, dar am o rugăminte, una singură : alţi
bani să nu-mi mai ceri şi nici să nu-mi scrii ce-ai făcut cu ei. Nu-i
scot din casieria băncii, ţi-i dau din buzunarul meu. îmi închipui
că am jucat la cărţi şi i-am pierdut.
Şi bancherul, fără a mai aştepta răspunsul tânărului, trecu la
birou, scoase din sertarul de la mijloc un carnet, completă un cec
cu o scriere măruntă, îngrijită, şi-l întinse lui Alfred Nobel, fără

a mai ridica privirile.
— Nu trebuie să vă pară rău, domnule Pereire, zise tînărul
suedez luînd cecul. Voi folosi banii aceştia cu toată chibzuinţă.
Şi... poate veţi auzi în curînd de produsele fabricii mele.
— In orice caz îţi urez noroc ! zise bancherul.
— Mulţumesc ! răspunse tînărul, împăturind cecul şi vîrîndu-l cu grijă în portmoneu.
— N-ai de ce să-mi mulţumeşti. Norocul d-tale e şi în interesul meu. Nu vei mai trece pe la Napoleon al III-lea să-ţi dea
scrisori de recomandaţie, iar bancherul Pereire nu va mai fi silit
să plătească, din buzunarul lui personal, onoarea de a fi amicul
suveranului!

II

EXPLOZII ! EXPLOZII !.„
Fericit, tînărul Nobel se-ntoarse în patrie şi era gata, împreună cu cei trei fraţi ai săi, să înceapă construcţia fabricii de explozibile. Dar bătrînul Nobel se împotrivi.
— Nu aveţi voie, zise el fiilor săi nerăbdători, să daţi greş.
Alfred a izbutit să aducă, prin bunăvoinţa lui Napoleon al III-lea,
o sută de mii de franci. Nu e o sumă prea mare, dar alta nu va
mai găsi, dacă încercarea asta nu reuşeşte. Fiţi deci cu mare băgare de seamă. Triazotatul de glicerina trebuie preschimbat într-o
materie solidă, care să nu explodeze la cea mai mică atingere, ci
la o lovitură mai puternică, în aşa fel ca acel care umblă cu ea să

aibă putinţa să se depărteze cît mai mult. Altfel, sărim în
aer cu toţii.
Alfred, care se dovedise mai iscusit decît ceilalţi, începu să
caute o materie prin care să stingă o parte din forţa triazotatului
de glicerina şi să-i de^ în acelaşi timp caracterul unui corp solid.
După numeroase cercetări, într-o magazie din fundul curţii,
punîndu-şi viaţa în pericol cu fiecare încercare, Alfred Nobel se
opri la praful de cărbune. Triazotatul de glicerina a fost impregnat
pe praful de cărbune, care se găseşte mai uşor în orice cantităţi,
pe un preţ mic. Noul amestec are însă un păcat: ia foc numai în
atingere cu o flacără din afară, fapt care pune în mare
nesiguranţă viaţa celui ce ar mînui explozibilul.
Dar, gîndind îndelung, tînărul chimist găsi un leac şi acestui
beteşug. Vîrî un focos din praf de puşcă, înlăuntrul ghiulelei de
triazotat de glicerina amestecată cu cărbune. în felul acesta
explozibilul sărea în aer numai atunci cînd era lovit cu putere sau
cădea
de la înălţime.
îşi brevetă noua invenţie în Suedia şi familia se puse pe lucru,
organizînd în amănunţime o fabrică de explozibile, pe temeiul
acestei invenţii. întreprinderea începu să producă explozibile în

iulie 1864 şi comenzile veniră îndată de pretutindeni, îndeosebi
de la societăţile miniere şi de la secţiile de tuneluri ale întreprinderilor de cale ferată.
în luna august, comenzile erau atît de numeroase, că, pînă la
construirea unei fabrici noi, o parte din ele fură amînate. Un
număr mare de lucrători sînt angajaţi la sfîrşitul lunii, siliţi să
lucreze într-un spaţiu strimt. Alfred Nobel, care-şi urma experienţele în magazia din curtea locuinţei familiei, nu văzu cu ochi
buni lăcomia fraţilor şi, într-o seară, la cină, le zise :
— Ar trebui să scădeţi numărul lucrătorilor care sînt prea
înghesuiţi în fabrică. Să rămîie numai atîţi cît să poată lucra la
depărtare de un metru unul de altul. Altfel o singură mişcare
greşită a unuia va putea să producă o catastrofă.
— Sînt cam nerăbdători băieţii, zise şi bătrînul Nobel. Dar
ce să le facem, Alfred ?... Să fiţi numai cu băgare de seamă pînă-n
primăvară, cînd vom construi alături încă o fabrică.
La 3 septembrie 1864, două luni de la întemeierea întreprinderilor, temerile lui Alfred se-mpliniră. Un explozibil căzu din
mîinile unui lucrător stîngaci, fabrica sări în aer şi, sub ruinele ei,
îşi găsiră moartea un mare număr de lucrători, precum şi unul din
fraţii Nobel, în vîrstă de douăzeci şi trei de ani.
Aproape un an bătu Alfred Nobel drumurile pe la autorităţile

suedeze spre a dobîndi învoirea să construiască o nouă fabrică de
explozibi]e în Stockholm. Dar populaţia fusese atît de îngrozită de
prima explozie, că nimeni în Stockholm nu avu curajul să semneze
inventatorului o asemenea învoire.
Nevoia de explozibile era însă prea mare, ca tînărul suedez să
se lase descurajat atît de uşor. Negăsind nici un loc în Suedia, unde
să-şi întemeieze fabrica, Alfred Nobel cumpără un vapor străvechi
şi plecă cu el în mijlocul lacului Maelar, unde însă nu rămase
multă vreme, din pricina locuitorilor de pe marginea lacului, îngroziţi de drăcească invenţie.
Familia Nobel începu să cunoască iar zilele amare ale sărăciei.
Dar însemnătatea explozibililor era prea mare, ca invenţia lui
Alfred să rămînă stearpă. Bogătaşii suedezi întemeiară cu familia
Nobel o societate anonimă şi o fabrică de explozibile departe de
orice aşezare omenească. Toată cantitatea de explozibil din acel an
fu cumpărată de o societate de căi ferate din Suedia, care trebuia
să străpungă un tunel.
începură a veni cereri din străinătate. Alfred se feri să-şi
mărească fabrica din Suedia, dar întemeie două fabrici noi, una în
Norvegia, alta în Germania, nu departe de Hamburg.

Tînărul inventator nu era mulţumit de ceea ce inventase pînă
atunci. îl bătea gîndul să descopere un explozibil care, rămînînd
solid, să aibă puterea de explozie a triazotatului de glicerina.
Numeroasele lui încercări nu izbutiră. Nici un amestec nu avea
însuşirile dorite ; toate substanţele de care se folosea tăiau din
puterea triazotatului de glicerina.
O împrejurare neprevăzută puse pe Alfred pe drumul cel
bun. Unei simple întîmplări datoreşte omenirea inventarea celui
mai puternic explozibil cunoscut pînă atunci: dinamita.
Triazotatul de glicerina era expediat de obicei în lăzi cu
pereţi căptuşiţi bine cu lut. In magazia de expediţie se
afla totdeauna pe jos un strat subţire din lutul
întrebuinţat. Nobel băgă de
seamă că picături de triazotat de glicerina căzute pe
lut se închegaseră într-un amestec aproape solid. Ii
veni gîndul să cerceteze puterea de explozie a acestui
amestec şi, spre uimirea lui,
văzu că era aproape cît a triazotatului de glicerina.
Căută atunci o substanţă înrudită cu a lutului, mai
curată şi
care să absoarbă triazotatul de glicerina.
După cîteva încercări găsi diatomitul sau kiselgurul,
care se
afla în mari cantităţi în Suedia şi care avea însuşirea
neaşteptată
de a absorbi de trei ori mai mult triazotat de glicerina
decît masa
acestuia ; ba puterea de explozie a noului amestec
depăşea pe a

triazotatului de glicerina.
Dinamita era invefitată. Sîntem în anul 1866.
întreaga omenire află de existenţa dinamitei prin teribilele
explozii care începură a se ivi în toate colţurile lumii.
în ziarele timpului apăreau dări de seamă senzaţionale asupra
infernalei descoperiri.
Iată ce se petrecea la New York !
într-o bună zi descinse la un mare hotel din oraş un domn
de curind sosit din Europa. In afară de bagajele obişnuite, mai
avea o lădiţă de vreo cinci kilograme pe care cu multă grijă
a pus-o lîngă pupitrul portarului, rugîndu-l să nu îngăduie nimănui
să se atingă de ea. Nebănuind nimic grav, portarul,
după plecarea europeanului prin oraş după treburi, îşi făcu ghetele pe lădiţă
misterioasă, se aşează pe ea şi-şi aprinde pipa, îşi scutură scrumul
cu scîntei de marginea lădiţei şi bagă de seamă, ceva mai tîrziu, că
din lădiţă începe să se ridice un fir subţire de fum roşu, îngrozit,
dar fără a-şi pierde sîngele rece, portarul îşi aminteşte
de prevestirea pasagerului şi scoate repede în mijlocul
străzii lădiţă buclucaşă. Apoi se repede în hotel. N-ajunse bine la pupitrul lui, că
o groaznică explozie avu loc în mijlocul străzii. Se sparseră toate
geamurile, pînă la etajele cele de mai sus, iar pietroaiele, asfaltul şi
cimentul, unde stătuse lădiţă, fură aruncate în toate părţile, lăsînd

în loc o gaură largă de doi metri şi adîncă de unul. Europeanul nu se mai prezentă niciodată să-şi ia bagajele de
la hotel.
Nu mult după aceea, ziarele din toate capitalele lumii vestiră
o nouă ispravă a ciudatei materii.
Guvernul din Peru făcuse fabricii Alfred Nobel o comandă
de două sute de butoaie dinamită, necesară construirii de şosele şi
drumuri în acea ţară muntoasă şi pietroasă. încărcătura se făcu nu
fără greutăţi pe un vapor bun, care după cîteva săptămîni de
călătorie ajunse în dreptul canalului Panama, pe unde trebuia să
treacă în Oceanul Pacific şi să-şi continue apoi călătoria spre
Peru. Din pricini care au rămas necunoscute, vaporul cu teribila
încărcătură nu ajunse bine în portul de intrare al canalului, că
sări în aer, preschimbat în praf şi fum. Nimic nu se mai alese din
el şi din cei patruzeci şi şapte de oameni care se aflau la bord.
In acelaşi an, 1866, sări în aer fabrica de dinamită de lîngă
Hamburg, precum şi un transport de dinamită pentru San Francisco. Panica se întinse cuprinzînd în păienjenişul ei toată suprafaţa globului. Docherii din Londra nu voiau să mai descarce din vapoare lăzile cu dinamită. Comenzile făcute de Ministerul de Război al Austriei sînt anulate, deşi Austria se găsea în ajunul războiului

cu Prusia. Ofiţerii din serviciul de muniţii al imperiului austriac
nu voiau să-şi expuie viaţa la primirea dinamitei.
Alfred Nobel, care se afla în acel timp în America, unde livra
trei sute de butoaie de dinamită pe zi numai unei societăţi de căi
ierate, e privit ca o fiinţă a iadului, ivită între oameni pentru nenorocirea lor. Multe hoteluri refuză să-i dea ospitalitate şi inventatorul dinamitei e silit să se slujească de acte false, cu nume false.
Dar aceste numeroase şi îngrozitoare explozii au şi o parte
bună. Ele dovedesc mereu valoarea descoperirii lui Nobel. Marile
întreprinderi de mine de fier, de cărbuni, căile ferate care trebuie
să-şi facă drum prin munţi, serviciile portuare care trebuie să
arunce în aer stîncile submarine, ministerele de război, cuprinse
toate de frigurile războaielor apropiate, fac din dinamită un produs absolut necesar cu toate nenorocirile şi pericolele legate de el.
Ţările mari, şi în curînd toate ţările din lume, sînt silite să
încurajeze întemeierea de fabrici de dinamită pe teritoriul lor, pe
baza brevetului lui Alfred Nobel. Toţi capitaliştii cer acum inventatorului suedez privilegiul de a lua parte la întemeierea întreprinderilor de dinamită. Inventatorul e mai mult pe drumuri,
spre a înlătura piedicile de tot felul care se mai pun în calea lui.
Societăţile pentru fabricarea dinamitei, care se alcătuiesc pe tot

globul, acordă inventatorului un număr mare din acţiunile lor,
spre a se putea folosi de brevetul dinamitei.
Dar acest uriaş număr de fabrici, care lucrează independent
una de alta, încep să-şi facă o concurenţă păgubitoare. Alfred
Nobel cheltuieşte mulţi ani din viaţa lui spre a lega societăţile între
ele şi a lucra sub o singură comandă, spre a se putea folosi toate
de îmbunătăţirile tehnice ulterioare.
Abia în 1880, Alfred Nobel izbuti să unească cele mai multe
din societăţile de dinamită în două mari grupuri, unul din ele cu
centrala la Londra.
Inventatorul locuieşte mai mult la Paris, unde îşi organizase
un laborator de cercetări, căci, mai mult decît afacerile comerciale,
mintea lui e încă preocupată de misterele acestei materii explozive.
Foarte bogat, Nobel nu dă prea multă atenţie afacerilor care
cresc, cîştigurilor care vin pe numele lui din toate colţurile lumii.
Bărbat sever, cu ochii îndureraţi de o tainică suferinţă
sufletească, cu figura încadrată de o barbă scurtă, de schimnic, uneori,
pe-nserat, ieşea singur la preumblare pe străzile pline de viaţă
ale Parisului. Fără voie paşii îl duceau spre poarta de piatră a
palatului, pe care parizienii îl numesc şi azi Palais-Royal, unde cu

douăzeci de ani în urmă aşteptase să fie primit în audienţă de
Napoleon al III-lea. Cîte s-au mai schimbat de atunci ! Bunul
suveran, în urma războaielor cu Germania, îşi pierduse tronul,
apoi viaţa. El apucase să vadă că ajutorul pe care-l dăduse tînărului inventator suedez nu fusese zadarnic şi că acum numele lui
era cunoscut în toată lumea.
Unde era vicleanul bancher Pereire ? Şi el plecase din această
lume, dar urmaşii lui, care se aflau la centrala băncii din Paris şi
în cele mai de seamă sucursale ale Americii, erau acţionari la
aproape toate fabricile de dinamită, trăgînd cîştig dintr-o supărare a bătrînului bancher care nu prevăzuse norocul ce va întovărăşi pe Alf red Nobel.
Seara, tîrziu, în vreme ce parizienii părăseau birourile, uzinele, fabricile şi se împărţeau în cele două mari tabere ale Oraşului-lumină, tabăra celor care-şi luau odihna bine meritată şi tabăra
celor care începeau viaţa de noapte a petrecerilor, Alf red Nobel îşi
continua în laborator munca îndîrjită şi atît de rodnică.
Nimic, în afară de setea de ştiinţă, nu-l ademenea să-şi cheltuiască energia, să-şi dăruiască ultimele forţe. Bogat era îndestul,
unul din cei mai bogaţi oameni ai lumii şi bogăţia lui cu fiecare an,
cu fiecare lună, cu fiecare oră nu înceta să crească.
Şi totuşi Alfred Nobel a mai dăruit omenirii cîteva descoperiri. A brevetat, pentru locomotive şi fabrici, un cazan care să nu

explodeze niciodată, a găsit un mijloc nou de preparare a acidului sulfuric, atît de necesar în industrie şi a construit o frînă automată pentru trenurile rapide, care începuseră a împînzi întreg
globul, îngăduind astfel să scadă numărul accidentelor de cale
ferată.
Tot Nobel inventă pulberea fără fum, sau fulmicotonul, dintr-un amestec de fire de bumbac transformat în praf şi o anumită cantitate de triazotat de glicerina.
O întîmplare fericită îl ajută să inventeze o varietate de dinamită şi mai puternică, de mare folos şi care a fost întrebuinţată
pentru întîia oară la străpungerea tunelului Saint-Gothard, care
leagă Italia şi Elveţia de Franţa.
Rănindu-se într-o zi la un deget, Nobel acoperi rana, spre a o
feri de necurăţenii, cu un strat subţire de colodiu. în puterea
nopţii din pricina durerii, trecu din bibliotecă în laborator, spre a
lucra şi a uita de durere. Pe masă, dinaintea lui se afla o sticluţă
cu triazotat de glicerina. întinde nuna şi ochii îi cad pe degetul
rănit acoperit de colodiu. Un gînd îi străbate mintea. Ce-ar fi să
amestece colodiul cu triazotatul de glicerina ?
Amestecul cel nou dă o gelatină, care devine cel mai puternic
explozibil din vremea aceea.
Dar nu toate împrejurările îi sînt prielnice. în ziarele pariziene apar o serie de articole injurioase împotriva genialului inventator suedez. E acuzat că a vîndut brevetul de fabricare a

prafului fără fum ţărilor învecinate, mai înainte de a-l fi oferit
Franţei. Patima politică e atît de înveninată, că Alfred Nobel se
vede ameninţat cu închisoarea. La toate aceste neplăceri se
amestecă scandalul, rămas de pomină, cu societatea Panama, unde
mulţi oameni politici francezi şi-au pierdut reputaţia. Cu inima
grea de mîhnire, părăseşte Parisul, de care-l legau amintiri atît de
scumpe şi unde locuia de mai bine de optsprezece ani.
în 1891 îşi construieşte o vilă şi un laborator la San Remo,
în Italia.
Alfred Nobel are acum cincizeci şi opt de ani. Dacă puterile
trupului sînt în scădere, nu se poate spune acelaşi lucru de ist©*
ţimea minţii lui. Cercetător neobosit, el caută să găsească un
mijloc uşor de preparare a cauciucului în laborator, precum şi a
mătăsii artificiale. încercările lui n-au dus la rezultatul dorit, dar
au arătat calea cea bună cercetătorilor de mai tîrziu.
Ceea ce surprinde în viaţa atît de zbuciumată a acestui om e
lipsa unor prieteni, a unei familii, a unei iubiri, care să-i fi înfrumuseţat orele de odihnă, care să-i fi îndulcit amărăciunile, să-l fi
răsplătit, altfel decît cu aur şi bancnote, pentru munca lui fără
preget.

Nimeni n-ar fi putut spune că a văzut vreodată pe Alfred
Nobel la o petrecere în tovărăşia unor prieteni sau pe una din
aleile umbroase ale frumosului parc, Bois de Boulogne, din
preajma Parisului, la o preumblare cu o femeie iubită.
Să fi fost viaţa lui Nobel atît de stearpă ?
Şi totuşi genialul inventator a avut o inimă simţitoare, mai
simţitoare chiar decît a multor poeţi, căci era sălăşluită
de o delicateţe care a preschimbat viaţa lui intimă într-
o taină de nepătruns.
O singură dată a iubit Alfred Nobel, dar această iubire, mai
scurtă decît viaţa unor trandafiri, i-a umplut tot restul zilelor şi
misterul a rămas încă nedezlegat pînă tîrziu după moartea lui.
Femeia pe care a iubit-o a avut asupra lui, şi asupra omenirii
întregi, o înrâurire nebănuită. Aceasta era Berta Kinsky.
Berta Kinsky, secretara lui, şi-a scris amintirile spre sfîrşitul
vieţii. Ea povesteşte prima ei întîlnire cu Alfred Nobel în felul
următor :
„Eram istovită, vedeam călătorii din jurul meu care se
îndreptau pe peronul larg spre ieşirea gării, ca printr-o pînză. Nu
credeam că-n acea mulţime voi fi recunoscută de cineva şi mă
lăsam dusă de valul de oameni, cu un singur gînd : să ajung mai

degrabă într-o cameră de hotel ca să pot dormi. Dar nu făcui mai
mult de douăzeci de paşi, cînd, în apropierea locomotivei, cineva
îmi atinse umărul şi îmi luă valiza fără să pot schiţa o împotrivire
în faţa mea era un domn între două vîrste, cu ochi luminoşi,
albaştri, cu faţa serioasă fără a fi severă, întunecată de o barbă
scurtă şi îmbunată de un surîs îndurerat. Era însuşi Alf red Nobel.
Venise chiar el întru întâmpinarea femeii necunoscute care părăsise patria, familia pentru a sluji unui om de la celălalt capăt al
continentului."
Berta Kinsky avea pe atunci aproape 20 de ani şi era despărţită de baronul Suttner, cu care avusese o căsnicie scurtă, nereuşită.
Contesa Berta îl prezintă pe Alfred Nobel ca pe un savant
preocupat aproape numai de problemele lui ştiinţifice, petrecînd
cea mai mare parte a timpului în laboratorul în care intra adesea
înainte de a se lumina de ziuă şi din care nu ieşea decît tîrziu,
noaptea, sau a doua zi.
De la apariţia frumoasei vieneze, locuinţa omului de ştiinţă
îşi schimbase cu desăvîrşire înfăţişarea. Perdelele deveniră mai
albe, mobila mai strălucitoare, cărţile din bibliotecă îşi reluară
ordinea firească, la masă şi prin toate încăperile surîdeau în fiecare zi flori proaspete.

Alfred Nobel avea nevoie de o tovarăşă de viaţă, de o atmosferă intimă, greu de zămislit însă la vîrsta lui ; contesa vieneză
venise la Paris izgonită de firea deşucheată a unei mlădiţe degenerate, de o disperare căreia i-ar fi urmat sinuciderea. Nu venise
pentru dragostea de acest savant cuminte, atît de bogat, atît de
inteligent şi de măsurat în gesturi, dar care nu fusese niciodată
în stare să aprindă simţirea unei femei.
Alfred Nobel înţelese îndată că ceea ce-l deosebea de tînăra
şi frumoasa contesă era nepotrivirea de temperament şi de vîrsta,
la care se mai adăuga uriaşa avere adunată din fabricarea unui
produs infernal, a dinamitei, care provoca un sentiment de groază
tainică oricui se apropia de casa lui.
Berta şi Alfred Nobel stăteau adeseori de vorbă, în serile
umede de iarnă, la gura căminului. Contesa, cuprinsă de o nostalgie chinuitoare, povestea amintiri din copilăria ei, zugrăvea
figuri cunoscute la curtea imperială, amintea chiar de nebunească-! fugă la castelul de la Hermannsdorf în tovărăşia acelui
ciudat baron de Suttner, care spera că ar fi putut-o face atît de
fericită !... Alfred Nobel suferea pentru această viaţă în care trăise subtila vieneză din faţa lui şi din care el lipsise,
alungat pe toate drumurile pămîntului de demonul neliniştii sale.

Nu cuteza să-ntrebe dacă siguranţa căminului de acum, lipsa de griji, munca uşoară de secretară, putea înlocui dulceaţa amintirilor vieţii de odinioară. Ştia bine că nu. Şi amărăciunea din sufletul lui Alfred Nobel se făcea şi mai amară, iar cutele dezamăgirii se adînceau şi mai mult în colţurile gurii.

Se simţea tot mai legat de tinereţea, de prospeţimea Bertei, pe care o auzea uneori f redonînd sentimentalele cîntece vieneze în timp ce el lucra în laborator. Atunci lăsa de o parte eprubetele şi chimicalele şi ticluia la colţul mesei cîteva stîngace stihuri de iubire pe care, la amiază, contesa le descoperea sub şervetul ei.

— O I Mi-ai scris o poezie de dragoste... Frumos din partea unui savant !... glumea tînăra vieneză, vîrînd hîrtia în corsaj.

Ce-ar fi s-o public într-un ziar, la pagina literară cu numele întreg : Alfred Nobel ? Tot Parisul, toată lumea ar face haz de inima sentimentală a fabricantului de dinamită !...

— E numai o glumă, Berta, răspundea savantul roşind. Vreau să-ţi arăt că-n oricfâ om bate uneori o inimă... vieneză.

Alteori, Nobel mărturisea secretarei sale :

— Ştiu, Berta, că îndeletnicirea mea e groaznică şi că milioane de oameni au fost ucişi cu dinamita descoperită de mine, că alte milioane de oameni fi vor cădea jertfă. Ştiu, de asemenea, că

trecătorii, dacă m-ar recunoaşte pe stradă, ar trece pe trotuarul
celălalt, ferindu-se ca de regele iadului şi că unele reviste ilustrate
mă numesc, în bătaie de joc, „regele morţii".
— Oamenii făceau războaie şi se măcelăreau între ei şi înainte
de descoperirea dinamitei ! răspundea secretara, spre a uşura conştiinţa bunului ei prieten.
— Oh ! Oamenii uită că dinamita a fost creată de mine pentru alte scopuri: pentru lucrările miniere, portuare, pentru săparea de tuneluri şi tot felul de lucrări care uşurează şi înfrumuseţează viaţa noastră pe pămînt ! grăia savantul cu o căldură care
arar se ivea în graiul său.
Şi, după o clipă de gîndire, urma cu fruntea încruntată :
— Va trebui să inventez o maşină atît de mortală, un exploziv atît de distrugător, încît nici un popor să nu mai îndrăznească să provoace războiul, de teamă că duşmanul i-ar putea
face un rău tot atît de mare, la cîteva minute numai după declaraţia de război.
Alfred Nobel începu să iasă cu frumoasa lui secretară la
teatru, la operă, în restaurantele fastuoase ale Parisului şi chiar
la unele baluri ale marii finanţe. Ajută Bertei să-şi facă prietene,
să aibă relaţii de societate, ca tînăra vieneză să uite trecutul şi să
se simtă tot mai bine în tovărăşia sa.
Dar toate încercările se dovediră zadarnice neputîndu-i alunga Bertei nostalgiile. Nobcl observă adesea umbrele care treceau peste chipul de copilă al Bertei, întunecind farmecele ei atft

de pure.
Şi temerile savantului se împliniră mai curind decît se aştepta.
Pusese chemat urgent în Suedia de o telegramă a regelui, care
voia să construiască o nouă fabrică de explozibile in apropiere de
Stockholm. Alfred Nobel părăsi Parisul, gîndind si se înapcît mai repede. Rămase la Stockholm opt zile, ca să puie la cale
întemeierea fabricii. Dar cînd, la înapoiere, intră în camera in care
se afla de obicei Berta, nu găsi pe nimeni. La început crezu că
fusese poate la gară, să-l aştepte, dar şi această speranţă se risipi
curind. Pe masa de lucru a contesei, savantul găsi aceste rînduri
pe un petic de hîrtie.
„Nu fi supărat că am plecat firi să te vestesc. Dacă ai fi fost de faţă, n-aş fi avut puterea si te părăsesc. Nu mai puteam
rămîne fără să te fac să suferi, fără să sufăr eu însămi. Omul din
cauza căruia îmi părăsisem patria mi-a scris o lungă scrisoare
mărturisire a sentimentelor lui după plecarea mea şi n-am pi
rezista chemării. Mi-am dat seama că nu Încetasem de a-l
cu toată ciudăţenia firii sale. Poate ci de rindul acesta îşi va ţine
făgăduiala. Ne vom căsători. Mi-a trimis, în acelaşi plic. un
de tren pînă la Viena şi două bilete de tren, pentru mine şi el

pînă-n Crimeea, adevărata noastră călătorie de nunti.
Mă despart de locuinţa aceasta cu multă părere de rău, la
rog să crezi.
Nu fi supărat. Păstrez o caldă amintire inimii dumitale alese şi toată preţuirea pentru omul de ştiinţă. Berta Ktiu/cy".
Alfred Nobel citi de două ori biletul frumoasei viene, privi lung, cu ochii împăienjeniţi de lacrimi, apoi II împături şi-l
vlrî încet In portmoneu
După plecarea Bertei, savantul duse o viaţă- şi mai reti încetă aproape orice legături personale care nu erau amestecare
în vreuna din întreprinderile lui şi numai arareori se mai a
prin saloane literare şi muzicale.
In fiecare an se ducea la Stockholm, la aniversarea zilei de
naştere a bătrînei lui mame, unde se intilnea cu ceilalţi doi fraţi.
Şi ei deveniseră foarte cunoscuţi, aproape tot atît de bogaţi ea
Alfred Nobel. Se apucaseră de prospectări de terenuri petrolifere, într-o vreme cînd petrolul devenea un combustibil mai ieftin, mai bun şi mai uşor de folosit decit cărbunii. Ia 1871 descoperiseră, la marginea Mării Caspice, la Baku, o regiune
petroliferă, făcuseră foraje care dăduseră bune rezultate. în curînd puţurile de petrol din Baku se dovediră unele din cele mai
productive din lume. Cei doi fraţi Nobel nu se mulţumiră cu extragerea materiei brute a sondelor. întemeiară pe loc cîteva rafinării, care rămaseră multă vreme ca model de perfecţie tehnică.

Niciodată Alfred Nobel nu uită minunatele zile pe care le
petrecuse cu Berta Kinsky. Adeseori, în ceasurile de răgaz gîndea:
— Dacă Berta ar fi aici, acum, această odihnă s-ar preschimba în fericire.
Primi cîteva scrisori din partea ei, semn că nici ea nu-l uitase,
cu toată curgerea anilor. Frumoasa vieneză, după întîile dezamăgiri ale căsătoriei cu baronul de Suttner, fu cuprinsă de un nobil
simţămînt : de a aduce pacea în această lume, prea adesea tulburată de catastrofele războiului. Toată energia pe care o mai avea,
voia s-o cheltuiască unind într-o acţiune pacifistă toate spiritele
nobile din lume, pentru stîrpirea calamităţii războiului.
In acest sens scrise vechiului ei prieten, Nobel, ale cărui
păreri le cunoştea şi a cărui inimă delicată o preţuia.
în 1890, Berta de Suttner publică o carte, pe care o răspîndi
în toată lumea, un roman pacifist, Jos războiul. Alfred Nobel
scrise autoarei o scrisoare entuziastă, felicitînd-o pentru acţiunea
ei. Mai mult : adăugă un cec de cîteva sute de mii de franci pentru susţinerea organizaţiilor pacifiste din metropolele celor cinci
continente.
Nobel era, totuşi, un om al realităţilor. El îşi dădea seama că
acţiunea romantică a Bertei nu va avea un rezultat practic, dar
nu voia să lipsească de la o luptă spre care îl îndemnau mai

curînd simţămintele lui omeneşti, decît interesele fabricilor sale.
în 1892 avu loc la Zurich un congres al pacifiştilor din întreaga lume. în fruntea lor se afla frumoasa vieneză. Nobel nu
pierdu prilejul de a o revedea. Se duse la congres. Berta îl primi
cu acelaşi surîs încîntător şi cei doi vechi prieteni,
după şedinţele congresului, făcură lungi preumblări pe malul lacului Leman.
— Şi dumneata, şi eu, zise odată baroneasa de Suttner, vechiului ei prieten, nu mai sîntem la începutul vieţii. Tot ce ne
mai rămîne de făcut e să lăsăm urmaşilor o lume mai purificată,
mai omenească. Averea dumitale, dacă ar fi în mîinile mele, aş
cheltui-o în întregime pentru stîrpirea războaielor.
Nobel răspunse :
— La fel aş face şi eu, scumpă prietenă, dacă aurul ar putea
face pe oameni mai buni. Dar nu cred acest lucru. De obicei
aurul îi înrăieşte, îi învrăjbeşte- Cred mai curind că o pacificare
a omenirii ar putea veni dintr-o nouă orientare a energiilor
noastre. Mă gîndesc la atîtea întreprinderi îndrăzneţe care mai
rămîn de făcut pe pămînt. Ai auzit de suedezul Andre ?
— Nu, răspunse Berta. Dar sînt bucuroasă să aud de el, dacă
e în stare să ne aducă vreun folos în combaterea războaielor.
— Nu ştiu dacă are preocupări pacifiste, urmă Nobel, dar îl

bătea gîndul să cucerească Polul Nord, folosind un balon. O asemenea faptă înseamnă mai mult pentru progresul omenirii decît o cucerire militară. Andre are nevoie însă de un balon foarte
costisitor şi-i lipsesc mijloacele. M-am gîndit să iau asupra mea
construirea acestui balon \
în discuţiile lor, Berta devenea uneori nerăbdătoare :
— E de nepriceput, spunea ea, că oameni de seamă ca dumneata şi ca alţii nu intraţi făţiş în lupta împotriva spiritului războinic şi lăsaţi această acţiune femeilor, preoţilor şi poeţilor.
Nobel tăcea la o asemenea mustrare şi se mulţumea să şoptească :
— Cine ştie dacă tocmai uzinele mele nu vor pune capăt războaielor mai curind decît toate aceste congrese în care se vorbeşte
prea mult ? !

VI
PREMIUL NOBEL

Să fi fost cuvintele Bertei ? Să fi fost propriile sale gînduri ?
Să fi fost dorinţa de a fi pe placul singurei femei care-i înfrumuseţase cîteva dintre zilele vieţii sale plină de străduinţi şi lipsită
de bucurii ?...
Incet-încet, Alfred Nobel ajunse la încredinţarea că milioanele sale care se adună an de an, aproape fără nici o sforţare, ar
trebui folosite într-un scop care să depăşească viaţa lui proprie.
Pentru binele omenirii, pentru pacea lumii, se gîndi să întemeieze
cîteva premii anuale prin care să fie răsplătite lucrările cele mai
prielnice păcii universale.

în ianuarie 1893, scrie Bertei Suttner că s-a hotărît să lase o
parte din avere în vederea alcătuirii unui premiu al păcii, care să
fie acordat din cinci în cinci ani.
Nobel nu credea că ideea păcii îşi va face drum atît de uşor.
Nu credea nici într-o imediată dezarmare generală sau în autoritatea unui tribunal internaţional care să judece neînţelegerile
dintre popoare.
între timp, Nobel nu încetă de a lucra în domeniul său ştiinţific. Construi în Scandinavia un laborator care va întrece cu mult
laboratoarele sale de la Paris şi San Remo.
între timp îşi asocie cîţiva tineri savanţi suedezi şi începu să
lucreze acum într-un ţinut nou al ştiinţei: electrochimia. Dar
viaţa zbuciumată dusă pînă atunci prinse a-şi arăta colţii. Nobel
simţi că-l lasă puterile. Nu mai putea să respire bine. Inima i se
poticnea ca să pornească apoi într-un galop furios.
Note:
1 Alfred Nobel se va ţine de cuvînt: va ajuta pe suedezul Andre să-şi
ducă planul la îndeplinire, fapt care s-a întîmplat tocmai după un an de la moartea „regelui dinamitei*. Din nefericire expediţia n-a reuşit, exploratorul găsindu-şi moartea în gheţurile polare.
Fără a ţine seamă de aceste semne prevestitoare ale sfîrşitului, el continuă munca îndîrjită şi mai cu seamă încercările asupra unor amestecuri noi, care să depăşească puterea explozivă a dinamitei.

Cu cîteva zile numai înaintea morţii brevetă o nouă invenţie:
a o sută douăzeci şi noua ! Va fi ultima !
Simţindu-se obosit din cale-afară, Nobel plecă în Italia, la
San Remo, ca să se odihnească.
La 10 decembrie 1896, fu găsit mort în camera lui de lucru
din vila de la San Remo.
Avea numai 63 de ani.
La deschiderea testamentului se văzu că savantul depăşise
gîndul lui dintîi : de a lăsa un premiu care să fie dăruit, o dată
la cinci ani, drept răsplată pentru lucrarea cea mai umanitară. El
lăsase uriaşa lui avere de peste treizeci de milioane coroane de aur
pentru binele întregii omeniri.
El se gîndise nu numai la stîrpirea războaielor dintre popoare,
dar şi la progresul ei tehnic, ştiinţific. în timpul vieţii mărturisise adesea credinţa că pricina tuturor războaielor trebuie căutată
în suferinţele şi mizeria a prea multe milioane de oameni. înlăturînd lipsa, se înlătură pricina cea mai de seamă a neînţelegerilor
dintre oameni. Şi sărăcia nu poate fi înlăturată decît prin progresul tehnicii şi răspîndirea ştiinţei.
Alfred Nobel cugetase îndelung înainte de a-şi alcătui testamentul care avea să producă atâta uimire pe vremea aceea şi de
care se pomeneşte în fiecare an, în toate ziarele de pe suprafaţa
globului, cu prilejul distribuirii premiilor.

In fiecare an — şi nu o dată la cinci ani, cum avusese de gînd
Ia început — Nobel a hotărît să se împartă din venitul uriaşei hii
averi cinci premii şi anume : pentru descoperirile cele mai însemnate în domeniul fizicii, chimiei şi medicinei, pentru oea mai bună
operă literară, iar al cincilea premiu, adevăratul premiu al păcii,
pentru cel care va fi lucrat cu mai mult succes la înfrăţirea popoarelor, la reducerea înarmărilor sau la suprimarea lor totală.
Aceste premii se oferă tuturor celor merituoşi în domeniile
mai sus-amintite, din orice naţiune ar face parte.
Punerea în aplicare a testamentului s-a lovit însă, de la început, de numeroase greutăţi care au fost înlăturate mulţumită
guvernului suedez, înţelegător al înaltului gînd al lui Alfred Nobel.
Astfel s-a asigurat o statornicire fondurilor lăsate de marele savant,
eliberate pentru totdeauna de diferenţele de curs ale monedelor.
Neamurile îndepărtate ale lui Alfred Nobel atacară testamentul în
faţa tribunalelor, dar savantul fusese prevăzător : lăsase rudelor
sărace mai mult de un milion de coroane aur. Iar la scrierea testamentului luase mărturia a doi concetăţeni care au adeverit în faţa
tribunalului că Alfred Nobel fusese în deplinătatea minţii şi că
declarase, şi în faţa lor, că ultima-i dorinţă era să creeze o fundaţie cu scop umanitar.

— Nu sînt pentru moşteniri prea mari, spusese odată Nobel
în cercul fraţilor şi nepoţilor lui. Viaţa ne arată că cei care au
moştenit averi mari n-au ştiut niciodată să se folosească bine de
ele. Au dus o viaţă lenevoasă, au căzut în destrăbălare şi au
ajuns la degenerare, ruină şi moarte. Averile mari, cîştigate prin
moştenire nu prin muncă, sînt dezastruoase pentru cei care le
moştenesc. Ei îşi pierd orice energie, orice putere de viaţă, orice
îndemn la străduinţe şi la creaţie. Puterea noastră, noi, oamenii,
am dobîndit-o luptînd din greu împotriva naturii duşmănoase.
Nici sărăcia nu e bună, ea slăbeşte pe om, îl umileşte şi-l Iasă
pradă tuturor bolilor şi păcatelor. Urmaşilor ar trebui să li se lase
numai o mică parte din averea părintească, atît cît e nevoie ca să
înceapă a se strădui ei înşişi, de a-şi croi singuri drumul în viaţă,
îşi păstrează bine averea numai cel care a dobîndit-o cu sudoarea
frunţii.
Capitalul Fundaţiei Nobel se ridică azi la peste 36 milioane
coroane aur. El e alcătuit din rente de stat, valori comunale şi ipoteci, astfel că venitul e pe deplin asigurat.
In fiecare an se distribuie de către un comitet de savanţi

suedezi, prezidat de însuşi regele Suediei, premii în valoare de
peste 600 000 de coroane, iar statul suedez primeşte şi el tot pe atît.
La 10 decembrie 1901, cu prilejul aniversării morţii lui Nobel,
s-au distribuit primele premii :
Chimistul olandez Iacobus Henricus van't Hoff (1852—1911),
pentru descoperirea legilor presiunii osmotice ; fizicianul german
Wilhelm Konrad Roentgen (1845—1923), pentru descoperirea
razelor X ; medicul şi bacteriologul german Emil- von Behring
(1854—1917), pentru contribuţia sa la crearea seroterapiei; poetul
francez R. Sully Prudhomme (1839—1907), pentru literatură;
elveţianul H. Dunant şi francezul F. Passy, pentru pace.
începînd cu anul 1969 se acordă premiul Nobel şi pentru
ştiinţele economice. Laureaţii acestui premiu au fost olandezul
J. Tinbergen şi norvegianul R. Frisch.
E drept că pacea universală a rămas încă un vis neîmplinit al
omenirii. Premiul păcii a fost dăruit unor oameni politici care au
luptat într-adevăr pentru pace, dar care n-au izbutit să micşoreze înarmările generale, necum să înfrăţească popoarele.
S-au ridicat uneori glasuri împotriva felului cum se distribuie premiile Nobel. Se pare că marele savant suedez a urmărit cu
totul altceva, cînd a întemeiat cele cinci premii.

De această părere erau şi cei doi martori pe care Nobel i-tk
avut cînd şi-a scris testamentul.
Premiile se acordă în genere unor celebrităţi internaţionale,
unor oameni bogaţi, cu viaţa asigurată şi care n-au nevoie de nici
un ajutor ca să-şi urmeze cercetările. Nobel trebuie că s-a gîndit
mai degrabă la începuturile grele ale tinereţii sale, cînd fusese silit
să ceară sprijinul lui Napoleon al III-lea şi al bancherului Pereire*
El dorise de bună seamă să vie în ajutorul acelor savanţi lipsiţi de
mijloace, care ar putea într-^adevăr cu 170 000 sau 200 000 franci
aur să-şi asigure posibilitatea studiilor şi a cercetărilor lor.
Unul din aceşti martori a declarat în faţa tribunalului că
Alfred Nobel ar fi zis : „Socotesc că fac parte din familia mea adevărată numai acei oameni care lucrează ca şi mine. Nu vreau sa
viu cu averea mea în ajutorul unui om de acţiune — care de fapt
n-are nevoie de averea mea — ci în ajutorul unui visător, unui
Idealist, oameni care atît de greu îşi fac loc în viaţă".
Dacă năzuinţele lui Nobel n-au fost împlinite în întregime,
nu se poate ascunde faptul că premiile care se împart tn fiecare
an la Stockholm au un răsunet în toată lumea şi dau curaj tuturor

acelor necunoscuţi cercetători şi idealişti, în strădania cărora stă
Însuşi viitorul omenirii.
CUCERITORII
VĂZDUHULUI
LEONARDO DA VINCI
FRANCESCO LÂNA
FRAfl MONTGOLFIER
CONTELE ZEPPEUN
OTTO LIUENTHAL
LEONARDO DA VINCI
SURlSUL GIOCONDEI
L a Luvru, între alte tablouri
celebre, se află şi portretul Giocondei de Leonardo da Vinci. Iubitori de artă veniţi din toate colţurile lumii se opresc ca să admire
pe Mona Lisa. Ei sînt atît de mulţi, încît paznicul în fireturi
— pus anume pentru opera lui Leonardo da Vinci — e silit să-i
asese la rind, doi cîte doi, fără a le îngădui s-o privească prea multă
vreme. Mona Lisa a fost răpită de un ciudat îndrăgostit, care, după
ce toţi detectivii lumii au încercat să-l prindă, fără a izbuti, a adus
el însuşi. înapoi, preţiosul tablou.
Farmecul Giocondei e cuceritor şi straniu. Faţa-i prelungă,
plină, de matroană împăcată cu viaţa, e însufleţită de un suris
abia început, care — nu ştii bine — ascunde sau începe să mărturisească o taină a inimii
Poate că tocmai această incertitudine împrumută figurii ei

atît de calme şi de netede, misterul cuceritor şi cald, dinaintea
căruia fiinţa noastră se opreşte cu uimire, desfătare şi nelinişte...
De unde vine acest suris ?... Ce se ascunde înapoia lui ?... La
ce se gindise frumoasa Mona Lisa, cînd pictorul a surprins pe
chipul ei începutul de mărturisire sau speranţă a unei apropiate şi
tainice fericiri ?...
Istoricii n-au înţeles acest suris, nu l-au lămurit. Pictorii nu
l-au preţuit la adevărata valoare şi nici un poet sau romancier n-a
încetat să dezvăluie, cu ajutorul imaginaţiei creatoare, viaţa intimă a majestuoasei florentine, al cărei suris penelul lui Leonardo
da Vinci ni l-a transmis cu atita precizie, viaţă şi căldură.
Cine se ocupă însă de manuscrisul cu două mii de file, rămas
de pe urma pictorului care fusese, în acelaşi timp, şi unul dintre
cei mai de seamă tehnicieni şi oameni de ştiinţă ai lumii, poate
avea norocul să bănuiască şi înţelesul surisului Giocondei...
Jîe aflăm la Roma, în 1474, în plină Renaştere, Străvechiul
oraş. în acea duminică de primăvară, e copleşit de zvonurile vieţii
Clopotele multelor biserici, între care al basilicei Sfîntul Petra, se
amestecă în văzduh, ţesînd o pînză voioasă de sonorităţi, menită

mai mult să înveselească auzul copiilor, decît al băştinaşilor
maturi.
E ora zece dimineaţa. în mansarda unei clădiri cu trei caturi,
pe malul drept al Tibrului, scrie la masa strimtă de la ferestruică,
în lumina puternică a soarelui, un tînăr palid şi zvelt.
Deşi geamul e deschis, nici unul din zgomotele marelui oraş
nu-l tulbură- El scrie mereu, cu fruntea încordată, cu buzele
strinse, de parcă duce cu mintea-i ascuţită o luptă crincenă.
Cine l-ar privi de aproape ar vedea că tînărul scrie cu mina
stingă şi uneori, cînd şterge vreun cuvînt, îl cercetează întîi în
reflexul unei mied oglinzi rotunde, pe care o ridică de pe fila de
alături. Apoi, tot cu mina stingă, scrie mai departe.
E atît de adîncit în această ciudată îndeletnicire, că nu aude
bătăile în uşă decît după ce ele se preschimbă în
lovituri puternice cu pumnul. Tînărul se ridică de pe scaun, aruncă o haină
deasupra mesei, ia în mîna stingă o paletă pe care culorile încă sînt
proaspete, în dreapta un penel şi deschide uşa.
E slujnica Pulcheria, care-i aduce un colac şi o cratiţă cu
lapte, hrana pe acea zi.
— Pînă mîine nu mai vii, aşa e ?... o întreabă tînărul mofluz.
Şi aproape o împinge afară.

— Nu, nu mai viu !... Să nu se supere la donna (doamna) L*
Leonardo da Vinci — căci el era — începuse la Roma portretul Giocondei, avea să-l continue la Florenţa şi, după ce va fi Iu*
crat la el doisprezece ani, îl va dărui unui prieten.
Pictorul avea numai douăzeci şi doi de ani, dar, pe acea vreme — cînd viaţa era atît de tumultuoasă şi deci atît de scurtă —
putea fi socotit în plină maturitate.
Unii prieteni de vîrsta lui Leonardo, care aleseseră cariera
armelor, erau cei mai mulţi praf şi pulbere, ucişi de duşmani. Abia
cîţiva ajunseseră guvernatori temuţi ai cetăţilor şi provinciilor
cucerite eroic.
Numai Leonardo, preocupat mai mult cu acele misterioase
file în care scria cu mîna stingă, de nu le putea citi decît el, nu agonisise pînă la acea vîrstă nici o lescaie şi era cunoscut la Roma
doar prin cîteva tablouri, abia deosebite de ale celorlalţi pictori.
Nici ca om nu era prea bine văzut. Nu se căsătorise, nu se ataşase de nici o familie, unde să-şi găsească adăpost, sprijin şi iubire.
în basilica Sfîntul Petru se ivea rar şi numai în sărbătorile cînd
era atîta lume, că se pomenea uneori aproape strivit de columna
unde obişnuia să stea rezemat. Se închina uneori cu mîna stingă,
spre uimirea drept-credincioşilor şi, în tot timpul slujbei, trăgea

mai mult cu urechea la sunetele cîntecelor religioase, de parcă voia
să cerceteze felul cum se risipesc ele în diferitele unghere.
Se vorbise odată în conclavul papal de acest năstruşnic pictor, sprijinit de un vechi prieten al papei, monseniorul Zeone Golfins. Acesta era căsătorit cu Mona Lisa. Leonardo pictase plafonul
palatului Golfins, iar soţiei monseniorului îi plăcuseră tare mult
îmbinările de culori ca şi formele închipuite de necunoscutul
maestru.
Papa ar fi vrut să facă voia prietenului său, dar întregul conclav se împotrivi. Leonardo da Vinci ducea o viaţă ciudată, arareori era văzut în tovărăşia cuiva, trăia singuratic şi cine ştie dacă
nu se ocupa şi cu vrăjitoria sau astronomia păgînească.
Palidul scriitor de la masa de brad cunoştea toate astea, dar
nu se sinchisea. El însuşi ar fi rugat pe monseniorul Golf ins să nu
se ostenească a-i găsi de lucru, pentru că nu urmărea nici avuţie,
nici glorie. Liniştea mansardei era cea mai prielnică ocupaţiei tainice căreia îi închinase viaţa.
Scria repede, cu nerăbdare. Clopotele îşi traseră, unul după
altul, pînzele sonore din văzduh şi, pe neaşteptate, în lumina puternică a soarelui de amiază, o linişte mare se aşternu peste Cetatea sfîntă.
Această linişte, neobişnuită auzului, îl trezi pe Leonardo din
gînduri şi scrieri. Se uită în jur. Apoi, aplecîndu-se peste pervazul

unicei ferestre, începu să fluiere repede, cu întretăieri scurte, un
grai de sunete ascuţite, asemenea unui ciripit.
în curind fereastra fu năpădită de vrăbii şi rîndunele.
Leonardo le lăsă să se hîrjonească în lumina din faţa ferestrei, trecu
în dosul şevaletului, de unde se întoarse cu o jumătate de colac,
începu să-l fărâmiţeze în palmă şi aruncă firimiturile pe marginea ferestrei, unde ademenea pe musafirii zburători.
In timp ce păsărelele se alungau una pe alta, ca să ciugulească
firimiturile, pictorul la masa de brad, cu tîmpla rezemată în podul palmei drepte, privea cu luare aminte mişcările lor, felul cum
se ridică o aripă, cum se lasă alta, cum băteau amîndouă, cînd
pasărea voia să se înalţe, să scoboare, sau să facă o mişcare rotundă, aplecată pe o dungă a aripei şi o curbă scurtă a cozii.
Apoi desena repede cu mîna stingă şi scria ceva dedesubt cu
litere mărunte, numai de el cunoscute.
Se vedea bine că era istovit de această muncă şi, numai printr-un efort al voinţei, izbutea să mai lucreze.
Tîrziu, după-amiază,
după ce păsările se întorseseră pe la cuiburile lor, Leonardo se întinse, pe patul scund şi strimt, cu faţa în sus. Ar fi lucrat mai departe, dacă nu-şi amintea că, în aceeaşi noapte, trebuia să urmărească mersul unei stele pe care o descoperise în dreptul primei
roţi, dinspre miazănoapte, a Carului Mare şi să măsoare distanţa
pe care o străbătuse capul unei comete, în apropierea stelelor

Gemene.
Cum închise ochii, adormi.
Pe seară, cînd pînzele amurgului întunecară mica încăpere,
auzi patru lovituri scurte în uşă. Pictorul sări în picioare. îşi trecu
mîinile peste obraji, ca spre a alunga duhurile somnului şi mai
ascultă. Cele patru lovituri scurte, despărţite de pauza egală, se
auziră iar.
Un surîs de fericire lumină figura palidă a lui Leonardo.
Deschise uşa cu băgare de seamă şi, într-un fîşîit greu de catifele,
se strecură înăuntru o înaltă şi prea frumoasă doamnă.
— N-am să mai pot veni, Leonardo ! şopti cu glas adînc şi
îndurerat Mona Lisa.
Leonardo o privi cald.
— Nu-ţi pare rău că n-am să mai vin ?...
Leonardo îşi ridică fruntea, o privi cu sete, ca şi cum ar fi
voit să-şi umple sufletul pentru totdeauna cu imaginea ei, apoi o
duse către scaunul unde obişnuia să stea de vorbă şi unde Mona
Lisa rămînea cu braţele împreunate, cînd poza.
— întîi să-mi spui de ce nu mai poţi veni ?
— Leonardo, ştii bine că nu vreau să se vorbească de mine
în Roma, deşi soţiile nobililor, şi mai ales cele din spiţa Golfins,
ţin atît de mult să se vorbească de ele.
Pictorul aprinse luminarea din sfeşnicul de pe masă şi alte

două luminări groase, fixate la cele două capete ale şevaletului pe
care se afla portretul abia început al iubitei.
Mona Lisa se apropie de pictor.
— Nu vreau să se vorbească de mine, Leonardo, dar nici nu
vreau să te pierd ! Leone s-a certat cu vechii lui prieteni, care
complotau împotriva papei şi voiau să puie în locul lui pe episco-;
pul Bovi. Nu mai pleacă seara de acasă.
Leonardo privi în jos, încruntat, apoi aşezîndu-se la şevalet,
luă paleta, pensulele şi începu să picteze vorbind rar, cu întreruperi :
— Scumpa mea, te rog să surîzi... Nu mai pot picta chipul
tău cu ghearele supărării înfipte în el...
— Dar, Leonardo, nu pot surîde, dacă tu primeşti cu atîta
seninătate despărţirea noastră.
— Despărţirea ?... tresări Leonardo, preparînd culorile pe
paletă şi aruncînd o privire mirată spre Mona Lisa. Nu, nu ne
vom despărţi niciodată sau... numai atunci cînd vei voi tu. Dar
pînă atunci, am să vin eu la tine.
— Dar pe unde vei ajunge în iatacul meu ? Porţile curţii se
închid din vreme, iar uşile casei le închide chiar Leone, înainte
de culcare.
— Eu nu voi intra pe uşi, Gioconda, zise Leonardo începînd

să picteze. Ci prin lucarna de pe acoperiş. Voi veni în zbor,
adăugă el cu seriozitate.
Cu toată supărarea, Mona Lisa nu se putu reţine: izbucni în rîs.
— De oe rîzi ?.:?
— Rîd ca să nu plîng, dragul meu !... răspunse ea.
— Sînt în aşteptarea unui swis, Mona lisa ! Altfel nu mai
pot picta. Am nevoie de surîsul tău... Ţi-am spus că nu mă simt
în stare să te pierd vreodată. Zile întregi am privit şi am însemnat
în scris, cu desene, cum zbor păsările. Le-am dăruit cea mai mare
parte din hrana mea, ca să zboare pe dinaintea ferestrei. Şi cred
că am izbutit să descifrez secretul zborului lor. Azi după-amiază
am mai verificat o dată desenele aparatului meu de zburat. Cînd
te hotărăşti să surîzi ?...
Mona Lisa asculta încordată, cu buzele strînse.
Leonardo urmă :
— Pasărea zboară pentru că are pene şi aripi. Cine îşi poate
pune aripi şi pene va zbura şi el cu siguranţă, dacă învaţă să se folosească de ele. Puii învaţă multă vreme, înainte de a izbuti să
zboare bine. Dedal a croit fiului său Icar o pereche de aripi mari,
aşa cum ne spune legenda elenă, dar razele soarelui au topit ceara
aripilor şi Icar a căzut în mare. De aci am învăţat că aripile mele

trebuie să le fac din mătase şi din piele, ca să fie moi şi tari, iar nu
din vreun metal, care ar fi prea greu şi s-ar putea îndoi ori strîmba.
Am mai băgat de seamă diferenţa de greutate a aerului care apasă
aripile de sus, sau orizontal. Pasărea în zbor caută curentul de aer
care s-o poarte. Deci, va trebui să zbor şi eu mai sus, sau mai jos.
Zborul planat e cel mai uşor. Pericolul cel mare vine tot de la bătaia vîntului, cînd e brusc sau de la vîrtejul de aer, care se formează mai cu seamă deasupra prăpăstiilor — adică, pentru mine,
în străzile cu casele prea înalte. Cînd se adună nori, va trebui să
mă ridic deasupra lor, unde nu sînt izbituri de aer şi unde-mi pot
feri aripile de greutatea ploii. Aripile omeneşti trebuie neapărat
construite după modelul aripii de liliac, care e şi el un mamifer greu.
— Ai să cazi ! Ai să cazi !... strigă disperată Mona Lisa.
Leonardo, care între timp pictase cu grijă, se opri şi aruncă
asupra iubitei o privire uimită :
— De ce să cad ? întrebă.
— Eşti greu ! răspunse ea. Păsările sînt uşoare.
După o clipă de gîndire, pictorul reluă cu acelaşi glas liniştit;
— Sînt şi păsările grele. N-ai văzut nici un uliu cu o găină
în gheare sau un vultur cu un miel in cioc ?... Şi uliul, şi vulturul
sînt atunci de două-trei ori mai grei ca de obicei şi totuşi zborul

lor nu e mai puţin sigur. Puterea picioarelor noastre omeneşti e
mult mai mare decît avem nevoie ca să ne mişcăm din loc. Ca
mîinile şi partea de sus a trupului să rămîie libere în zbor, ca să-mi
pot ţine echilibrul şi face ocoluri, m-am gîndit să pun în funcţiune
aripile cu ajutorul picioarelor, punîndu-le în legătură prin două
eşarfe ; un cap al eşarfei e legat de începutul aripilor, celălalt
prins cu o jartieră de talpa picioarelor.
Gioconda îl privi drept în ochi, ca să vadă dacă nu scapără
înlăuntrul lor o scînteie de nebunie. întrebă, mai mult şoptit:
— Şi, în afară de noi doi, mai ştie cineva de această maşină
cu aripi ?
Leonardo reîncepu să picteze :
— O ! Nu ! Scumpa mea, te rog să nu pomeneşti nimănui
de asta !... Cu atît mai puţin să pronunţi numele meu ; şi aşa sînt
destul de hulit ! Ştii bine cine stă de veghe şi ţine consfătuiri secrete, după care dă poruncă să se ridice rugurile... Inchiziţia ! Jf
Vor spune că urmăresc să înfrîng şi să batjocoresc „rînduiala lui
Dumnezeu !"... De aceea am şi făcut însemnările cu mîna stingă,
într-un alfabet care nu poate fi citit decît prin oglindă. Şi, ca să

nu fiu bănuit de asemenea preocupări pe care Inchiziţia le socoteşte nelegiuite, în caz că, totuşi, cineva din acei pioşi criminali
ar izbuti să-mi descifreze manuscrisul, am adăugat în fiecare pagină invocaţii fierbinţi către Maica Domnului şi Tatăl Ceresc.
Mona Lisa, cu ochi mari şi gura întredeschisă, asculta, auzea
şi nu-i venea să creadă.
— Şi... şi... bîlbîi ea emoţionată, vei veni... în zbor.S ca o pasăre ?...
— Da, chiar aşa, Mona Lisa ! răspunse Leonardo cu fermitate şi continuă, fulgerat de un gînd nou :
—...Şi, dacă tu vrei să pleci cu mine în zbor, să zburăm împreună, sub alt cer, să poposim pe alt pământ...
Tăcură înfricoşaţi de aceste cuvinte.
Leonardo se apropie de ea. Gioconda se ridică încet. în preajma lor luminările pîlpîiau.
Cînd Leonardo reîncepu să picteze, Mona Lisa, fără a fi prea
convinsă de născocirea prietenului ei, zise :
— Ascultă, Leonardo, am citit într-o carte, adusă din Franţa,
o istorisire, mi se pare de cronicarul Froinart. El povesteşte cum
un ucenic isteţ şi-a construit o pereche de aripi, cu ajutorul căr
rora voia să zboare. Contele de Flandra şi graţioasa-i soţie veniră
să vadă încercarea de zbor, la Valenciennes. După ce-şi legă aripile de umeri, ucenicul se urcă în clopotniţa bisericii, de unde trebuia să-şi dea drumul. Cînd vru să-şi dea drumul, spaima cuprinse,., nu pe ucenicul zburător, ci pe graţioasa contesă. Ea slobozi un ţipăt şi rugă băiatul să nu zboare de pe turla bisericii, ca

să cadă şi să-şi frîngă gîtul. Mai bine să caute un loc cu apă, un
rîu sau un iaz, ca să cadă pe moale, dacă nu va reuşi să zboare.
Aşa se puse la cale un zbor Kngă o apă curgătoare şi lucrurile se
petrecură, Leonardo, întocmai cum prevăzuse contesa. Abia se
aruncă ucenicul în zbor şi căzu drept în apă !...
Pictorul rîse uşor, apoi zise, preparînd o altă culoare pe suprafaţa paletei :
— M-^am gîndit şi la asemenea întîmplare, Mona Lisa ! Am
şi comandat la un umbrelar un cort în patru colţuri, cu un miner
care se poate agăţa de cureaua de mijloc. Dacă mi se strică aripile
sau, prins de o furtună, aş obosi şi n-aş mai fi în stare să zbor, cu
ajutorul umbrelei în patru colţuri, am să pot coborî de la cea mai
mare înălţime, fără să mi se întîmple nimic, dacă nu-mi pierd
sîngele rece. Nu cunosc încă temperatura la marile înălţimi şi nici
dacă raritatea aerului de acolo e periculoasă. Dar după întîiul sau
al doilea zbor, voi avea ştiinţă asupra zborului la diferite înălţimi,
asupra felului cum aş putea pluti fără să-mi obosesc picioarele,
numai cu aripile întinse, şi cum aş putea să mă hrănesc în zbor,
ca să pot rămîne în văzduh mai mult de douăsprezece ore.

Basmul lui Leonardo încîntă atît de mult pe Gioconda, încît
simţi că-n pieptul ei bate acum o inimă copilărească.
— O ! Leonardo ! Qt aş fi de fericită ca tot ce-mi spui să se poată înfăptui !
Şi în dorinţa ei de a crede cu inima ceea ce nu putea crede
cu mintea, o lumină ciudată i se aşternu pe faţă.
— Dacă atunci cînd eşti în văzduh nu vei întîlni nici o adiere
care să-ţi susţie aripile, ce faci ?... Nu cazi jos ?... Sau aştepţi să
bată vîntul ?
— O ! Nu, Gioconda !... Zborul meu nu ţine de vînt, neapărat, căci am iscodit trei aripi mici fixate pe o singură axă şi care
pot zămisli un curent de aer mai puternic decît vîntul obişnuit.
Această axă, dinapoia aripilor, o voi pune în mişcare cu un braţ
sau amîndouă, după cum vreau să zbor mai repede sau mai încet.
— Atunci vei putea veni la mine ! şopti Mona Lisa, răpită
ca de farmecul unei speranţe împlinite.
Şi, pe seninătatea chipului ei apăru un tainic suiis.
— Nu mişca ! Surîzi mereu», aşa, strigă Leonardo şi, întorcîndu-se spre pînza de pe şevalet, picta surîsul Giocondei.
Nimeni nu ştie dacă Leonardo da Vinci a făurit cu adevărat
maşina zburătoare, ale cărei desene ne-au rămas în manuscrisele
descifrate cu ajutorul oglinzii, sau dacă observaţiile lui, atît de

exacte asupra zborului păsărilor, şi pe care viitorii zburători le-au
redescoperit, au rămas numai în textul ciudatelor pagini. E posibil ca celebrul pictor să fi purces la experienţe, făcute în cea mai
mare taină, spre a nu fi denunţat Inchiziţiei.
Sîntem cuprinşi de uimire văzînd cu cît temei şi cu ce grijă
unul din cei mai de seamă oameni ai tuturor timpurilor a cercetat
şi a formulat toate problemele aviaţiei, cu cîtă logică şi exactitate
Leonardo da Vinci descoperă cele trei elemente fundamentale ale
oricărei maşini de zburat : planoarele, elicea şi paraşuta.
Ce păcat că activitatea lui atît de diversă, risipită în aproape
toate domeniile artei şi ştiinţei, nu i-a îngăduit să-şi concentreze
forţele asupra problemei zborului ca să-i fi dat o dezlegare definitivă. Insă nu-i mai puţin adevărat că puterile întunecate ale
Evului Mediu, prejudecăţile înarmate cu făclii şi securi, i-au pus
piedici prea mari.,;
FRANCESCO LÂNA
BARCA ZBURĂTOARE
I rei sute de ani mai tîrziu, în
1670, ilustrul filozof Gottfried Wilhelm Leibniz găseşte o scrisoare din partea unui iezuit din Franţa, care semna Francesco
Lâna. Era tocmai în anul cînd filozoful, numit preşedinte al Academiei de ştiinţe din Berlin, se ocupa să găsească pe cei mai buni

conducători ai diferitelor secţii ştiinţifice, astfel ca să nu-şi supere
prietenii şi, în acelaşi timp, să nu jignească ştiinţa.
în camera lui de lucru, vestitul filozof primi în acel an mai
multe vizite ca-n tot restul vieţii.
în pantaloni scurţi, cu pantofi de mătase, cu buclele bogate
ale perucii albe căandu-i larg pe umeri, cu dantele la mîneci care
ajungeau pînă aproape de vîrful degetelor, Leibniz se istovi în
căutarea formulelor de politeţe, ca să refuze sutele de candidaturi.
Scrisoarea părintelui Francesco Lâna rămăsese multă vreme
nedesfăcută. Neavînd răgazul de a-şi arunca ochii asupra ei, enervat, o aruncă într-un sertar, fără a se gîndi s-o mai citească vreodată, într-adevăr, cînd omenirea păşea pe căile progresului ştiinţific, ce însemnătate mai avea scrisoarea unui călugăr, bîntuit de
toate duhurile, curate sau necurate ?...
Peste cinci ani, după ce organizase Academia de ştiinţe şi aştepta ca membrii ei să-nceapă o nouă eră în istoria culturii umane
— ceea ce se-ntîmplă mult mai tîrziu — Leibniz dădu din nou
peste scrisoarea lui Francesco Lâna, pe care o citi cu mare mirare.
Iezuitul era un om de ştiinţă ! Se adresase geniului de la Berlin,
cu o intuiţie ştiinţif ică, ba mai mult decît atît: cu o invenţie surprinzătoare !...
De trei ori în dimineaţa aceea, în faţa ferestrei care dădea

spre Grădina Botanică, Leibniz citi scrisoarea, indignat, uluit,
entuziasmat:
„...Daţi-mi voie să vă supun un proiect : proiectul de zbor al
vaselor plutitoare şi un plan : planul bărcii zburătoare.
Precum se poate vedea în desenul alăturat, barca pentru valuri, aceeaşi încăpere lunguiaţă, aceleaşi pînze, uşor de mînuit şi
pe care, umflîndu-le vîntul, mina omului, ca şi pe apă, le poate
cîrmui în orice direcţie ar vrea.
Cea mai grea problemă, care-i înălţarea în văzduh, am re*
zolvat-o prin aceea că aerul nu poate susţine obiecte mai grele decît el decît dacă il lasă în chip firesc să se ridice. In acest scop
— precum se vede, de asemenea, lămurit în desenul alăturat -J*?
am aşezat barca zburătoare pe patru ghiulele mari, al căror interior este vid.
Reuşita stă în mărimea acestor ghiulele. Căci materialul din
care vom construi ghiulelele trebuie să fie foarte solid ca să nu se
spargă uşor şi să nu fie turtit de apăsarea aerului şi, cum nici nu
se găseşte uşor o asemenea materie, care pe deasupra să fie şi
uşoară, m-am gândit să înlocuiesc toate acestea prin mărimea
ghiulelelor.
La început am crezut că ar trebui construite ghiulele de
cupru de grosimea unui taler şi cu un diametru de 130 de picioare.

Apoi, în faţa acestor dimensiuni monstruoase pentru o barcă, am
rămas pe gînduri şi mi s-a părut că, dacă am sufla nişte baloane
de sticlă pe care le-am goli de aer, ea s-ar ridica în sus de la sine.
Cred însă că cele mai bune ghiulele ar trebui construite în
felul mandolinelor, din fîşii de lemn uşor, dar rezistent, în formă
rotundă, pe care le^am înveli apoi într-o cămaşă rezistentă de
piele. îh felul acesta şi vidul dinlăuntrul ghiulelelor ar mai putea
fi ocrotit.
Mă veţi întreba, mult stimate domnule filozof, de ce n-am
încercat eu însumi să construiesc aievea o barcă zburătoare, după
planurile desenate aci alăturat şi după convingerile mele. Sau nu
cred pe deplin în ceea ce mintea mi-a arătat, după îndelungată
chibzuinţă, că se poate înfăptui aşa ceva în această lume a lucrurilor concrete.
Dimpotrivă, cred cu tărie că barca zburătoare se poate construi cu uşurinţă. Ceea ce m-a împiedicat să trec la lucru a fost
starea mea de preot...
Că dacă Atotputernicul a zămislit făpturi care să se tîrască
pe pămînt, altele care să-noate în ape, iar altele care să meargă
şi altele care să zboare, pe semne a rînduit toate acestea în vederea

unui ţel, rămas nouă oamenilor încă necunoscut. Aş putea eu oare,
în îngîmfarea minţii, să-nfrunt înţelepciunea tatălui ceresc şi cu
nimicnicia mea să schimb ordinea firească a lumii ?...
Multe nopţi n-am închis ochii, cu sufletul doborît de îndoieli,
pînă cînd, milostivindu-se duhul sfînt de netrebnica mea făptură,
mi-a dat sfatul să vă scriu aceste rînduri, să vă trimit închipuirile
la care am lucrat ani îndelungaţi — ceea ce am făcut. Amin !"
Leibniz citi de cîteva ori scrisoarea şi, gîndind asupra ei, îşi
dete seama că nu avea de-a face cu un nebun. Părintele Francesco Lâna se dovedea cunoscător al legilor naturii şi înzestrat
cu un deosebit simţ practic. Poate că dacă nu intervenea fanatismu-i religios, ar fi creat aievea barca lui zburătoare.
Cuprins de păreri de rău, filozoful puse scrisoarea în plic şi
o trimise, cu o altă scrisoare, către preşedintele secţiei de fizică
A Academiei de ştiinţe.
Preşedintele secţiei de fizică citi scrisoarea abatelui Lâna,
rîse cu poftă, o arătă unor membri ai secţiei ca să rîdă şi ei, rîseră
apoi cu toţii şi o aruncară la arhivă, între alte zeci de mii de manuscrise.
Nimeni de atunci nu s-a mai ocupat multă vreme de gîndul
lui Francesco Lâna şi barca zburătoare rămase o zămislire pe

hîrtie:

FRAŢII MONTGOLFIER

BALONUL CU ŞI FARA ClRMA

Ideea de a zbura asemenea păsărilor cerului n-a părăsit niciodată mintea omenească. In veacul al XVIII-lea, chiar la începutul lui, încercările de a zbura se înmulţesc în asemenea măsură, că nu le putem pomeni şi descrie pe toate.

Intîia încercare de a zbura cu balonul o datorăm unui brazilian, anume Laurenco Gusmão, care, în 1709, veni la Lisabona şi prezentă curţii regale un spectacol, pe atunci nemaipomenit.

Construise un balon de hîrtie, sub care agăţase o gondolă mică din lemn de plop, lemnul cel mai uşor. Umplu balonul cu aer încălzit şi apoi se urcă în gondolă. Laurenco Gusmão se înălţă într-adevăr în văzduh, spre uimirea şi încîntarea spectatorilor. Din fericire — pentru că altfel ar fi fost lovit poate de o nenorocire mai mare, care l-ar fi costat viaţa — Gusmão nu-şi mînui prea bine balonul, care, agăţîndu-se de o suliţă de fier de pe turnul castelului regal, se dezumflă şi căzu la pămînt. Suveranii, spectatorii şi îndrăzneţul Gusmão se aleseră numai cu spaima.

Din această pricină, Laurenco Gusmão fu lipsit de gloria de a fi considerat ca primul constructor şi zburător cu ajutorul balonului.

Această onoare reveni fraţilor Montgolfier, Joseph şi Etienne, care erau doar fabricanţi de hîrtie şi n-aveau nici o legătură cu

asociaţiile de savanţi din acea vreme. în tinereţe studiaseră cu
mult zel matematica, mecanica şi fizica. Fratele mai mic, Etienne,
se dovedise un arhitect priceput, iar Joseph născocise cîteva unelte
mecanice, preţuite şi azi.
Pe acea vreme, în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea,
în preziua marii revoluţii franceze, iubitorii de ştiinţă
fură preocupaţi de studiile chimistului Priestley asupra
compoziţiei aerului.
De aci le veni fraţilor Montgolfier ideea de a construi un
balon, cu ajutorul căruia să se poată ridica în văzduh. Fabrica lor
de hîrtie se afla nu departe de Lyon, în pitoreasca regiune a orăşelului Annonnay. Aci se adunară la începutul lui iunie 1783 reprezentanţii provinciei Vivarais şi nu mică le fu mirarea primind
pentru ziua de 5 iunie o invitaţie la încercarea unei „maşini aerostatice..
Nimeni nu cunoştea adevăratul scop al acestei încercări
Inventatorii anunţară că aveau de gînd să umple maşina cu
un gaz, cu ajutorul căruia se vor urca pînă-n nori. La îneeput
„maşina* avea înfăţişarea unui uriaş sac mototolit, căptuşit cu
hîrtie, care încet-încet se umflă şi luă forma unui balon. Cînd fu
eliberat de f rînghiile care-l ţineau legat de pămînt, balonul se urcă
într-adevăr. Rămase în aer numai vreo zece minute, apoi se lăsă

iar pe pămînt.
In afară de delegaţii provinciei Vivarais, mai erau de faţă
autorităţile comunale şi un numeros public. încercarea celor doi
fabricanţi de hîrtie uimi şi interesă pe toţi spectatorii. Dar ni*
mănui nu-i trecu prin minte, nici chiar fraţilor Montgolfier, că
ziua de 5 iunie 1783 însemna începutul unei ere noi în istoria
omenirii.
Din raportul — care s-a păstrat — al fraţilor Montgolfier
reiese că balonul fusese construit din mai multe bucăţi de pînză,
îmbinate cu nasturi şi cheutori. Gazul cu care fusese umplut nu
era altceva decît aer încălzit. Acest „gaz" s-a scurs afară din balon
prin cheutori şi „maşina aerostatică" luată de vîntul umed, care
bătea dinspne miazăzi, căzu nu departe de locul de pornire, într-o
vie „fără a fi dăunat în vreun fel viţei".
Vestea încercării senzaţionale a fraţilor Montgolfier străbătu
în curînd întreaga lume. Numeroşi fură aceia care se apucară să-i
imite. în ziua de 15 septembrie a aceluiaşi an se repetă încercarea
la Versailles, în faţa curţii şi a regelui Ludovic al XVT-lea. Mulţimea se adunase şi aci, venind din Paris şi împrejurimi.
După această dată, în decembrie, celebrul fizician francez

J. A. Cesar Charles construi un balon pe care, umplîndu-l cu hidrogen, îl încercă pe Qmpia lui Marte din Paris.
Toate acestea ajungînd la cunoştinţa lumii întregi, începuri
a se face încercări cu baloane aproape pretutindeni. Renumitul
chimist din Berlin, Achard, care descoperise fabricaţia zahărului
din sfeclă, făcu şi el o experienţă cu balonul.
Orăşenii socoteau aceste experienţe ca foarte spectaculoase
şi se adunau grămadă, ca la panoramele din iarmaroace. Numai
ţăranilor, bîntuiţi de prejudecăţi, văzînd zborul baloanelor, li se
părea că luna căzuse din cer. îngroziţi, o rupeau la fugă. Astfel
cîteva baloane fură distruse de ei cu pari şi furci.
Marele scriitor Goethe, foarte impresionat de acest nou mijloc de locomoţie, care elibera pe om de tirania pămîntului, scrise
în 1784 doamnei Charlotta von Stan asupra unei încercări cu balonul şi asupra impresiilor puternice pe care le resimţise cu acest
prilej. Nu este exclus ca însuşi genialul poet să fi făcut o ascensiune cu balonul, pentru că din altă scrisoare, cu data de 19 mai,
aflăm următoarele :
„Cred că ai rămas credincioasă, mie şi grădinii. Poate ne vom
urca şi noi cu balonul, Dar nu spune nimănui nimic, ca să nu fim
de poveste şi să intrăm în gura lumii."
In 1785, Fritz, fiul Charlottei, fiind în vizită la mama lui

Goethe, a văzut cu ochii lui urcarea cu balonul a celebrului „aviator" Jean-Pierre Blanchard împreună cu prinţul moştenitor de
Hessa. După oarecari întârzieri, urcarea avu Ioc într-adevăr la
3 octombrie, balonul plutind în văzduh o jumătate de oră, pînă
la o înălţime de 2 000 de metri, după care ateriza cu bine la
Weilburg.
Mult mai sigură pare o călătorie în balon a lui Goethe, în tovărăşia savantului Sommering, care a folosit pentru întîia oară
curentul electric la transmiterea telegramelor prin fir metalic. De
aceea poate şi felul în care Mefistofeles arată lui Faust cum vor
zbura oamenii e atît de asemănător cu evoluţia unui balon.
Intre timp, în Franţa se lucra de zor la perfecţionarea baloanelor. De asemenea şi oamenii de ştiinţă începură să folosească
balonul pentru tot felul de experienţe.
Astfel cunoscutul chimist Joseph Louis Gay-Lussac se urcă
de mai multe ori cu balonul, spre a cerceta compoziţia aerului la
diferite înălţimi. Cea mai însemnată experienţă a avut loc în ziua
de 9 septembrie 1804, cînd balonul atinse înălţimea de 7 016
metri O mulţime de cunoştinţe ştiinţifice, de cel mai mare interes,
adună Gay-Lussac în această călătorie aeriană, care a durat
şase ore.

Se credea bunăoară că, la mare înălţime, aerul cuprinde un
fel de „gaz exploziv", din care luau naştere furtunile, trăsnetul
şi fulgerul! Gay-Lussac distruse această legendă, arătînd că aerul
cules la 6 300 de metri şi cercetat în laborator, pe pămînt, avea
exact aceeaşi compoziţie cu aerul de la suprafaţă.
Tot el observă că temperatura aerului scădea pe-măsură ce
balonul se înălţa şi anume cu un grad la fiecare 174 de metri.
Observă, de asemenea, că mişcările acului magnetic în văzduh
sînt identice cu cele de pe pămînt şi, în sfîrşit, mai culese numeroase observaţii preţioase cu privire la fiziologia omului în văzduh, la bătaia pulsului, la respiraţie etc. Toate acestea numai în
şase ore !
Pentru meteorologie, balonul deveni un instrument de cercetare de cea mai mare însemnătate. Multe observaţii şi cunoştinţe în acest misterios domeniu — care n-a fost în întregime
lămurit nici pînă în zilele noastre — le datorăm spiritului de cercetare al eroilor ştiinţei. Unii au plătit curajul cu preţul vieţii
Alţii dintre aceşti cercetători îndrăzneţi, între care trebuie să pomenim în primul rtnd pe savantul german dr. Henri Bergson, s-au
ridicat pînă la 9 000 de metri, înălţime la care simţurile omeneşti
îşi pierd din putere, iar respiraţia se face în mod artificial.
Tehnicienii care lucrau pentru armată au înţeles numaidecît

foloasele care se pot trage din folosirea baloanelor. încă din 1793,
balonul a fost întrebuinţat ca mijloc de observaţie, pe cînd cetatea
CONTELE ZEPPELIN
CAVALERIST ŞI ZBURĂTOR
La 8 iulie 1838, văzu lumina
zilei la conacul moşiei părinteşti de lîngă Constanţa (Elveţia) Ferdinand von Zeppelin, care abia în a doua jumătate a vieţii avea
să dea numele său uneia din cele mai extraordinare nave aeriene.
Aci îşi petrecu el anii copilăriei. Profesorul său de casă, un
seminarist, făcea cu el lungi preumblări prin împrejurimile conacului, neîntrerupte exerciţii de înot, de canotaj şi de călărie, încă
de pe atunci se vedea că micul Ferdinand avea o deosebită plăcere pentru studiul naturii şi al tehnicii în general.
Aşa că părinţii, în înţelegere cu tînărul profesor, hotărîră să-l
pregătească pentru cariera de inginer. Fu înscris la liceul real din
Stuttgart, apoi la şcoala politehnică din acelaşi oraş, unde obţinu
diploma.
După aceea — ca toţi tinerii din clasa nobilă a Germaniei -HJ
intră în şcoala de război de la Ludwigsburg. Dobîndi gradul de
sublocotenent şi fu trimis la un regiment de infanterie din Wurtemberg. Dar superiorii lui băgară de seamă că ştiinţa şi cunoş*
ţintele tehnice ale tînărului sublocotenent puteau fi mai de folos

aiurea decît într-o cazarmă, şi, în anul următor, îl trimiseră la
corpul de geniu de la Ulm. De aci fu trecut la marele cartiei?
general.
In 1863 izbucneşte în America războiul civil, între statele de
nord şi cele de sud, minunat prilej pentru un spirit îndrăzneţ ca
al lui Ferdinand de a se face cunoscut şi de a mai schimba puţin
monotonia serviciului militar din timp de pace.
Ceru un concediu, plecă în Statele Unite şi se înrola în rîndurile armatei de nord. Luă parte la numeroase lupte şi se remarcă mai ales în acţiunile de patrulare, unde cutezanţa cerea o
minte ageră, în stare să judece o situaţie şi să-i găsească pe loc o
soluţie. Totuşi odată scăpă din mîinile inamicului numai mulţumită înotului pe care îl practicase din copilărie. Altădată se salvă
datorită sîngelui rece şi priceperii cu care ştiu să se strecoare călare printre duşmani.
In timpul luptelor din America, se petrecu un eveniment
căruia tînărul luptător german nu-i dete atunci toată atenţia, dar
care-i rămase în amintire şi fu hotărîtor pentru tot restul vieţii,
în toiul bătăliei, americanii de nord întrebuinţară baloane captive,
pentru a afla poziţiile inamicului. In felul acesta contele Zeppelin
află nu numai despre felul cum se folosesc şi se mînuiesc baloanele, dar încercă şi senzaţiile unei ascensiuni, pe care n-d va uita

niciodată.
Războiul de secesiune se încheie prin înfrîngerea statelor din
sud şi tînărul voluntar fu silit să se înapoieze în patrie.
Dar energia contelui Ferdinand von Zeppelin îşi găsi întrebuinţare şi în Europa. în 1866 izbucneşte un război între Prusia
şi Austria. Călăreţul de odinioară, pe de malurile lacului Constanţa, se evidenţiază mai ales în acţiunile de patrulare, cele mai
periculoase. Astfel salvează divizia originară din Wurtemberg
dintr-o situaţie catastrofală, dar e cît pe-aci să-şi piardă viaţa, trecînd înot rîul Mains. Un şuvoi de apă îl aruncă pe mal aproape
leşinat.
Numele său începe a fi cunoscut în toată Germania, apoi cade
din nou în uitare, îndată după încheierea păcii.
Trec astfel cinci ani. La 23 iulie 1870, izbucneşte războiul
franco-german. La 25 iulie într-un ziar francez apar următoarele
rînduri, semnate de maiorul Bonie, din armata franceză :
„Chiar din primele momente ale războiului, cavaleria germană ne dă o dovadă a destoiniciei şi inteligenţei ei, la graniţa de
răsărit. Cu o îndrăzneală nemaiauzită trec frontiera, cavalerişti
capabili, pricepuţi, în număr de cinci sau şase numai ! Intr-o
goană nebună, aplecaţi pe caii lor, trec prin tîrguri, spre spaima
locuitorilor francezi, distrug legăturile telefonice, trec ca vîntul,

tot mai adînc în teritoriul nostru".
Acum se aflase cine erau cavalerişti, remarcaţi de maiorul
Bonie : o mică patrulă alcătuită din cîţiva dragoni, sub comanda
unui ofiţer de la statul major din Wurtemberg. Acesta era căpitanul conte Ferdinand von Zeppelin.
Urmă o pace de trei decenii. Contele Zeppelin fu numit ambasadorul ducatului de Wurtemberg, de la 1885 pînă la 1890. cînd
se retrase cu gradul de general. Dar retragerea pentru contele
Zeppelin nu înseamnă retragerea din activitate, ci numai schimbarea activităţii sale.
Avea 52 de ani, o vîrstă la care mulţi caută odihna. El nu părăsise preocupările cu caracter ştiinţific şi de mult se gindea la
construirea unui mare balon cu armă.
Ce îndrăzneală era într-o asemenea năzuinţă ne putem da
seama dacă ne gindim la neînsemnatele succese obţinute pînă
atunci de baloane.
încercările de a construi un balon cu cîrmă se ivesc odată cu
apariţia balonului, în 1782, deoarece era la mintea oricui că un
„aerostat" lăsat în voia lui, supus capriciului vînturilor şi furtunilor, nu putea fi un mijloc sigur de transport.
La început, pornind de la vapoarele care spintecă valurile frămîntate de vijelii
şi-şi păstrează direcţia datorită mînuirii dibace a cîrmei şi a pînzelor, s-a ajuns la concluzia că balonul ar trebui prevăzut cu pînze
şi cîrmă. După ce toate aceste asemănări se dovediră nepractice,

se iviră idei care de care mai năstruşnice. Unii construiri baloane
în forma unui şurub care, învîrtindu-se în văzduh, să înainteze
asemenea şurubului în lemn. Se încercă, de asemenea, să se puie
balonul în mişcare prin reacţia gazelor unui exploziv sau a aburului care să lovească puternic pînzele întinse ale balonului. Astfel
de născociri lipsite de orice seriozitate ştiinţifică nu duseră la nici
un rezultat, cum era şi firesc.
Primul tehnician cane înţelese necesitatea ca balonul să
plutească independent de bătaia vîntului şi chiar împotriva lui şi
care porni să rezolve problema pe temei ştiinţific fu savantul francez Henry Giffard.
El introduse elicea în construcţia balonului, pornind de la
experienţele ceasornicarului P. Julien, în 1850, şi deschise astfel
o eră nouă în istoria aviaţiei.
Giffard construi un balon lung de 44 de metri şi gros de 12 metri, înzestrat cu o maşină de aburi de trei cai putere, care să
pună în mişcare o elice cu trei aripi. Gondola, spre a fi ferită de
foc, fu atîrnată foarte jos, la 18 metri sub linia de mijloc a balonului. Axa helicei era la 14 metri.
încercarea acestui balon avu loc la 23 septembrie 1852 şi se
văzu că balonul înainta foarte încet, cam trei metri pe secundă.
Pricina trebuia căutată în faptul că elicea se afla prea departe de

corpul balonului.
Giffard cheltui tot ce bruma avusese pentru construirea aparatului său. Rămas sărac, îşi îndreptă gîndul spre alte lucrări tehnice. Născocind o pompă cu aburi, cîştigă repede cîteva milioane.
Atunci se apucă şi construi un nou balon cu cîrmă, lung de 72 de
metri. Experienţa avu loc în 1855, dar nici de rîndul acesta nu
obţinu o viteză mai mare. Descurajat, se lăsă păgubaş.
Ceva mai târziu, în 1872, inginerul Paul Haenlein din Mainz
construi un balon cu cîrmă, prevăzut, pentru întîia oară, cu un
motor special. Din nefericire, Haenlein se cam grăbise, pentru că
ar fi trebuit în primul rînd, să se familiarizeze pe pămînt mai întîi
cu funcţionarea unui asemenea motor.
Motorul cu combustie internă a fost montat pe dirijabil de
A. Santos-Dumond, în anul 1898, şi cu acesta a făcut un celebru
ocol aerian Turnului Eif f el.
PRIMELE ZEPELINE
După cum am văzut, balonul cu cîrmă nu făcuse deloc progrese, cind contele Zeppelin se gîndi să construiască şi el unul.
Ceea ce se realizase pînă atunci nu părea deloc încurajator. Numai
un om cu energia şi optimismul fostului cavalerist putea crede că
va izbuti într-un domeniu în care încercările a două veacuri duseseră la rezultate atît de slabe. Contele Zeppelin arăta însă mai

mult decît un tehnician optimist : era cel mai optimist dintre optimişti, şi numai astfel izbuti să înfrîngă piedici uriaşe, care-i
veniră mai curînd din partea oamenilor decît a materialelor pe
care le folosea.
Succesul lui se datoreşte desigur şi minţii sale inventive, dar,
în primul rînd — precum se va vedea îndată — însuşirilor sufleteşti pe care le avea : voinţa, răbdarea şi perseverenţa.
Planurile contelui Zeppelin erau cutezătoare. El îşi propunea
să construiască un balon cu cîrmă, care să poată merge în toate
direcţiile şi să se poată menţine în aer timp de cîteva zile. Altfel
n-avea nici o valoare. Balonul trebuia să aibă forţa de a se urca
oricît de sus. Cele cîteva sute de metri străbătuţi în văzduh, în
1884, nu-l mulţumeau pe contele Zeppelin. In sfîrşit, un astfel de
balon cu cîrmă trebuia să devie un vas aerian de război, în stare
să transporte un număr însemnat de soldaţi, sau o cantitate importantă de arme şi muniţii la o mare depărtare.
Astfel de planuri, pe acea vreme, aveau darul de a compromite, nu de a zămisli o faimă. Contele Zeppelin, care-şi exprimase
părerea sa asupra unui viitor balon cu cîrmă, trecea, în ochii multora, drept nebun sau în cel mai bun caz un îngîmfat care pierduse
simţul realităţii.

- Părea desigur absurd ca un general de cavalerie, la pensie, să
propuie lucruri care contraziceau cele mai elementare legi ale
naturii.
, In domeniul aerostaticii, trecea, pe atunci, drept „autoritate",
fizicianul Herman von Helmholtz, care scrisese nişte „Reflexii"
teoretice asupra călătoriei cu balonul cu cîrmă, şi dovedise că un
asemenea balon, în proporţii mai mari, era ceva în afară de realitate. El îşi sprijini convingerea pe următoarele raţiuni: un balon
ape în chip fatal o mare suprafaţă şi, fiind pus în mişcare cu ajutorul maşinilor, aerul se freacă de balon pe toată această suprafaţă,
iar frecarea e atît de puternică, încît maşinile nu vor putea niciodată să clintească din loc balonul!
Aceasta era convingerea fizicianului Helmholtz, autoritate în I
materie. Nu mai încăpea îndoială — spunea opinia publică — generalul era nebun !
Totuşi Ferdinand von Zeppelin se folosea de raţiune mai I
mult şi mai bine decît contemporanii lui. Neavînd mijloacele ne- j
cesare pentru înfăptuirea planului său, cum era şi firesc, se adresă I
Ministerului de război.
Ministrul citi referatul generalului şi-l trimise, spre a-şi da
avizul, autorităţii în materie, fizicianului Helmholtz. Şi se intim- I
plă această neaşteptată minune : argumentele generalului înlă- f

turară cea mai mare parte din îndoielile fizicianului. Helmholtz I
răspunse Ministerului de război că planurile contelui Zeppelin I
aveau sorţi de izbîndă şi că, în orice caz, o încercare se putea face.
Din nefericire, Helmholtz muri tocmai atunci şi ministrul de I
război, ţinînd seamă de marile sume care i se cereau, se adresă
altor cîtorva somităţi ştiinţifice : toate răspunseră la fel şi anume
că un asemenea proiect nu era decît o simplă nălucire. Aşadar,
propunerea generalului fu respinsă.
Un singur om în toată Germania credea în ideea contelui Zeppelin : suveranul Wurtembergului. Dar cu toată bunăvoinţa acestuia şi după ce bătu la toate uşile înapoia cărora se aflau casele de
fier, generalul hotărî să se adreseze opiniei publice. Compuse un
apel pentru întemeierea unei societăţi; şi această societate luă
fiinţă !
Nenumărate fură piedicile ce se iviră la întemeierea societăţii. Totuşi se strînseră în curînd sumele necesare, societatea anonimă începu să funcţioneze, iar suveranul Wurtembergului îi puse j
la dispoziţie un teren la Manzell, în apropiere de lacul Constanţa.
Şi astfel începu construcţia primului zepelin.
Sîntem în anul 1899. Pe lacul Constanţa fură ancorate 95 de
pontoane plutitoare pe care s-a construit hangarul de lucru la

uriaşul balon. Generalul a ales un lac şi nicidecum pămînt solid
pentru construcţia navei, pentru că numai un hangar ancorat la
unul din capete se lasă mişcat de bătaia vrntului, a cărui direcţie
o ia totdeauna. Cînd balonul va ieşi din hangar, nu va întîmpina
rezistenţa vântului pe uriaşa suprafaţă a corpului zburător, ci vîntul va aluneca pe flancurile lui, în direcţia zborului. Astfel şi mi-l
nuirea balonului va fi mai uşoară.
Primul zepelin s-a construit în 1900. Balonul avea o lungime
de 128 de metri şi o lăţime de 11 metri. Scheletul era din aluminiu,
unul din metalele cele mai uşoare şi mai rezistente. Balonul fu
umplut cu hidrogen, de asemenea, gazul cel mai uşor. Dar balonul
dobîndi o înnoire care se dovedi excelentă şi care fu păstrată şi
mai tîrziu. Atingerea suprafeţei balonului într-un singur loc producea o spărtură pe unde se risipea tot gazul şi balonul se prăbuşea. Fundul vapoarelor e împărţit în mai multe compartimente,
spre a împiedica umplerea lor, în cazul unei loviri. Apa care intră
într-un compartiment al vasului provoacă numai o aplecare sau
o adîncire a lui, pînă ce apa e eliminată cu ajutorul pompelor.
Contele Zeppelin împărţi şi el corpul balonului în 17 încăperi.
In fiecare din aceste încăperi se afla un balon separat, umplut cu

gaz. în caz că unul din aceste baloane mai mici îşi pierde gazul,
rămîn celelalte 16 şi duc aeronava mai departe. Chiar în cazul
cînd două sau mai multe încăperi îşi pierd gazul, balonul nu se
prăbuşeşte.
Sub corpul primului dirijabil se aflau fixate două gondole de
aluminiu dublu, încărcate cu apă, drept balast. Cele două gondole
comunicau printr-un gang astfel încît se putea trece uşor din una
în cealaltă, chiar în timpul zborului.
Spre a urca sau a coborî, balonul nu avea nevoie de balastul
de apă amintit mai sus şi nici de ventilele cu care cele 17 baloane
izolate erau prevăzute. Urcarea şi coborîrea se făceau mai curînd
pe cale dinamică, adică prin forţa motoarelor cu benzină care purtau balonul înainte.
Primul zepelin îşi luă zborul în ziua de 2 iulie 1900.
La ora 7 şi jumătate seara o sută de soldaţi traseră aeronava
afară din hangar, pînă ce ajunse deasupra apei, pe o lungime de
12 metri. Comandantul aeronavei, contele Zeppelin, dădu ordin
de pornire. Elicele începură să se învârtească, vîrful balonului se
ridică în sus şi în aplauzele entuziaste ale mulţimii adunate pe
malul lacului, aeronava se înălţă în văzduh. Deşi pluti o vreme

împotriva vîntului, se ridică pînă la 400 de metri. Ateriza însă
curînd şi, pe la miezul nopţii, fu adăpostită iar HI hangar.
Primul zbor reuşise. Mai mult nu se putea cere celei dintîi
încercări.
Cînd aeronava fu introdusă în hangar, instalaţia de reţinere
a balonului nu funcţiona bine, din pricina neatenţiei unor lucrători şi o parte a balonului se sfărîmă. Reparaţiile ţinură pînă în
octombrie, cînd se făcu o a doua încercare.
De data aceasta dirijabilul bătea recordul vitezei tuturor baloanelor cu cîrmă cunoscute pînă atunci: el înainta cu 9 metri
pe secundă. Era un mare succes, dar trebuie să ţinem seama că
motoarele aeronavei nu aveau forţa motoarelor de azi
Succesul moral se dovedi şi mai mare. Opinia publică începu
să creadă în eL
Mai erau totuşi unii care găseau neajunsuri dirijabilului. De
pildă, obiectau că aeronava de la lacul Constanţa nu va putea fi
folosită decît pe apă, că nu va putea porni niciodată de la un punct
solid. Contele Zeppelin susţinea contrariul şi, pentru că nu făcuse
încă dovada, asupra acestei chestiuni plutea încă o îndoială.
După cele două încercări de zbor, generalul îşi dete seama că
defectul aeronavei stătea în slăbiciunea motoarelor, care n-aveau

atunci mai mult de şaisprezece cai putere. Bani pentru construcţii
noi nu găsi nici măcar la cei care credeau în proiectele sale.
Contele Zeppelin se adresă din nou opiniei publice. într-un
manifest emoţionant arătă că aeronava construită dovedea definitiv putinţa de a călători pe calea aerului şi că numai încercări
repetate vor duce la izbîndă.
De rîndul acesta contele Zeppelin fu crunt dezamăgit. Subscrierile nu depăşiră suma de 16 000 de mărci.
Şi iar trecură cinci ani, pînă ce izbuti, prin stăruinţe supraomeneşti, să contruiască o aeronavă mai perfecţionată faţă de
cea dintîi.
La 17 ianuarie 1906, avu loc primul şi ultimul zbor al acestei
aeronave. Prinsă-n zbor de o furtună sălbatică, comandantul ei se
văzu silit a ateriza. Ajuns pe sol, aparatul fu răsturnat de furia
vijeliei şi prefăcut în ţăndări. Echipajul, în frunte cu bătrînul general, scăpă cu viaţă ca prin minune. Din rămăşiţele aeronavei nu
mai putea fi vorba să se construiască, măcar parţial, alta nouă.
Aşa că speranţele puse în dirijabile se spulberară dintr-o
dată. Oricine în locul generalului ar fi disperat, cu atât mai mult
cu cit nu vedea nicăieri putinţa de a aduna pentru a treia oară
sumele uriaşe cerute de construirea unei asemenea aeronave; mai

ales după neaşteptata catastrofă. Se mai adăugă un nenoroc : dirijabilul fusese zdrobit de pămînt, fapt care dădea dreptate adversarilor care susţinuseră că zepelinul nu poate ateriza pe sol, ci
numai pe apă. Zadarnic susţinea generalul că aeronava aterizase
cu bine, fără a suferi nici o stricăciune, şi că, mult mai tîrziu, după
cîteva ore, o izbitură a furtunii o ridicase de pe sol şi o izbise de
copaci, sfărîmînd-o. Glasul contelui Zeppelin suna în pustiu.
Totuşi, în faţa ruinelor,* el rămase nezdruncinat. Nici o abatere nu i se citea pe faţă. Sufletul său de vechi militar rămase
dîrz, curajos, încrezător î Cu toate loviturile soartei, cu toată dezertarea prietenilor şi susţinătorilor, porni la realizarea unui alt
dirijabil.
Mai curîntf decit se aştepta el însuşi, putu zbura din nou. La
9 octombrie 1906 balonul său porni în văzduh şi în două ore străbătu 94 de kilometri. în nacelă se mai aflau nouă persoane. La
această ascensiune fură de faţă regina şi suveranul Wiirtembergului, curtea şi o mulţime imensă de oameni. Dirijabilul fu condus de contele Zeppelin şi de inginerul său Diirr. Deşi împotriva
vîntului, se-ndreptă spre Constanţa (Elveţia), zburară deasupra localităţilor înconjurătoare, apoi se întoarseră la Friederichshafen,
aterizînd în uralele frenetice ale publicului, cu o graţioasă plutire
planată.
A doua zi, dirijabilul zbură din nou şi de data aceasta în două

ore străbătu 110 kilometri. Contele Zeppelin făcuse dovada că
aparatul lui putea fi folosit pentru scopurile pe care şi le propusese, începu să lucreze la perfecţionarea unor amănunte tehnice.
Astfel trecu încă un an, pînă cînd avu loc un nou zbor. In toamna anului 1907, aeronava întreprinse mai multe zboruri, foarte reuşite, Tbţi cei care mai şovăiau să recunoască valoarea dirijabilului îşi schimbară părerea. Zeppelin făcu o comunicare în faţa unei comisii a Reichstagului asupra aeronavei sale şi comisia vota, în unanimitate, să-şi
însuşească brevetul de invenţie al contelui. Părea că de aci înainte
nimic nu se va mai pune în calea progresului şi Germania va fi
prima ţară înzestrată cu o flotă de dirijabile §i cu linii aeriene regulat servite, întocmai ca trenurile, ca vapoarele. Contele Zeppelin, deşi ajuns la înaintate bătrâneţi, nu voia să lase opera începută pe mîna altora. Ani de zile fusese primul care venea pe şantiere, ultimul care pleca. Şi cînd un tînăr colaborator spuse
că-i admira forţa de rezistenţă la capătul vieţii, generalul răspunse : „Unii au această forţă, alţii n-o au. Ce e de mirare ?"
Zepelinul al patrulea era uriaş. Avea o lungime de 132 de
metri şi două motoare Daimler a 110 cai putere, care trebuiau să-i
dea o mare viteză. Rezervorul de benzină cuprindea 2 000 de litri,
îndestulător pentru o călătorie de treizeci de ore.
La 4 august 1908 dirijabilul ieşi din hangarul de la Friederichshafen şi făcu o călătorie care ţinu 31 de ore şi 15 minute,

străbătînd văzduhul pînă la Mainz şi de aci înapoi, la Stuttgart.
Toţi călătorii de la bord avură simţămîntul unei depline siguranţe,
asemuind călătoria cu o preumblare pe mare, pe un vapor modern, cu deosebirea că priveliştea ţării văzută de la înălţime avea
un alt farmec decît întinsul monoton al apelor.
Dar destinul, care de atîtea ori lovise pînă atunci în încercările şi energia contelui Zeppelin, pîndea, din umbră. înainte de
a ajunge la Stuttgart, mecanicii de pe aeronavă observară un defect la motoare. Comunicară imediat comandantului.
— Am putea trece măcar dincolo de Stuttgart ? Să ne vadă
şi locuitorii, care ne aşteaptă de atîta vreme, zise contele Zeppelin,
privind cu ocheanul clădirile oraşului, care se apropiau pe nesimţite de aeronavă.
— Nu cred, domnule comandant, răspunse unul din mecanici. Mi se pare că ne şi aplecăm spre pămînt.
Comandantul luă luneta de la ochi şi privi pe fereastra largă
a cabinei. într-adevăr... Părea că pămîntul urcă-ncet-încet spre
dirijabil.
Fără a mai pierde o clipă, dete ordine de aterizare şi vesti
pasagerii, spre a nu se produce panică.
Pe o cîmpie de curînd secerată din faţa Stuttgartului, dirijabilul ateriza fără nici o zdruncinătură.
în curînd sosiră din oraş trăsuri, care luară pe călători în
afară de comandant.

El rămase cu cîteva ajutoare în preajma aeronavei, spre a
supraveghea ancorarea şi rînduirea oamenilor de pază, cu atît
mai mult cu cît cerul întunecat prevestea furtună. Tîrziu, după ora
zece, încredinţat că totul era în ordine, generalul şi unul dintre
mecanici o porniră pe jos spre Stuttgart, în bătaia unui vînt
căldicel care venea din apus. Dar, după miezul nopţii, izbucni o
furtună atît de cumplită, că bătrînul conte se trezi din somn, întrebîndu-se dacă dirijabilul nu va fi smuls cumva din ancore şi răsturnat de vînt. O jumătate de oră trecu printr-o nelinişte pe care
n-o mai cunoscuse în viaţa lui atît de zbuciumată. După asta,
vijelia se muie. Contele Zeppelin simţi că-i revine încrederea şi,
în curînd, istovit de oboseala anilor şi de munca zilei, adormi...
A doua zi, ducîndu-se la locul de aterizare, văzu cu ochii lui
catastrofa de care se temuse. în locul mîndrului dirijabil din ajun,
nu mai găsi decît un morman de rugină şi de cenuşă din care încă
mai ieşea fum. Vijelia smulsese dirijabilul din ancore, îl rostogolise de cîteva ori, pînă ce hidrogenul luase foc, mistuind totul
în cîteva minute.
Pentru a doua oară se afla contele Zeppelin în faţa ruinelor

nădejdilor lui de o viaţă ! Două decenii se străduise, luptînd împotriva neştiinţei oamenilor şi a furiei naturii, pentru a dărui
Germaniei şi omenirii un nou mijloc de a birui distanţele, de a
cuceri spaţiul şi înălţimile. Şi acum, se afla din nou singur, în
mijlocul cîmpului, cu cea mai preţioasă avuţie a minţii şi sufletului lui făcută zob de forţele potrivnice ale naturii.
Nici de data aceasta bătrînul cu părul albit nu-şi pierdu încrederea. Simţea că are datoria să caute mijloace noi pentru noi
construcţii. E învins numai cel care crede că e învins ! Dar cui
să mai ceară sumele tot mai mari necesare construirii unei aeronave, cu toate perfecţiunile dobîndite din experienţele de pînă
atunci ?...
Steaua bună a descoperitorilor se iveşte, în sfîrşit, şi pentru el.
Se adună în scurt timp neaşteptata sumă de şase milioane şi
jumătate de mărci.
Falnicul general îşi vedea sfîrşitul vieţii încununat de succes,
simţea în jurul lui iubirea caldă a unui întreg popor.
...S-au construit multe dirijabile recunoscîndu-se pretutindeni valoarea lor. O deosebită faimă a avut-o zborul zepelinului
,,Z.R. III", care a făcut, fără nici un incident, călătoria din Europa
în America. La 12 octombrie 1924, ora 6,35 dimineaţa, măreaţa
aeronavă şi-a luat zborul de la Friederichshafen. După 78 de ore

ajunse la New York, străbătînd fără întrerupere 8 200 de kilometri. Aeronava avu de luptat cu furtuni puternice, dar străbătu
toate vîrtejurile aerului răscolit, fără a suferi cea mai mică stricăciune şi fără ca, în cabinele lor, călătorii să fi băgat de seamă
că navigau în plină vijelie oceanică. Tot timpul, dirijabilul fusese
în legătură cu pămîntul, prin telegrafia fără fir.
Contele Zeppelin n-a avut parte să mai vadă această impresionantă realizare a dirijabilelor construite de mintea lui. I-a
fost dat să închidă ochii pentru totdeauna la 8 martie 1917, cînd
ţara sa era în plin război.
Proiectele contelui Zeppelin au fost imitate de americani,
care au construit două „dirijabile" uriaşe. Amîndouă fură mistuite de foc.
Aeronavele aveau, deci, cîteva defecte fundamentale, de
vreme ce mai toate sfîrşeau la fel. Adică se aprindeau cu prea
multă uşurinţă, iar din pricina corpului lor vast, erau prada
uşoară a furtunilor. Din aceeaşi pricină n-au putut fi folosite la
transportul trupelor, scop pentru care fuseseră imaginate de contele Zeppelin. Fiind prea mari şi prea vizibile, ar fi fost o ţintă
uşoară pentru tunurile antiaeriene.
S-ar zice că ele au murit după moartea celui care le-a dat
viaţă. Au rămas în schimb în istoria cuceririi văzduhului.
OTTO ULIENTHAL

OMUL ZBURĂTOR

U 2 la proiectele lui Leonardo da Vinci, numai cîţiva entuziaşti, printre care Gerard (1784), Degen (1809), Kaufmann (1860), s-au mai ocupat de „omul zburător", care să folosească propria putere, asemenea păsărilor, pentru a se ridica în văzduh. Ei au făcut diferite proiecte de ornitoptere, care n-au fost duse pînă la capăt. Hazardul a voit ca problema aviaţiei să fie cercetată şi dezlegată odată cu descoperirea maşinilor, care au înlocuit şi au depăşit cu mult forţa muşchiulară.

încercările fraţilor Wright, ale lui Bleriot şi ale românilor noştri Vuia şi Vlaicu au însemnat o biruinţă a motoarelor, nu a forţei omului.

Problema zborului omenesc, adică putinţa de a zbura cu îndemînarea cu care mergem pe bicicletă, a rămas nerezolvată pînă-n zilele noastre, numai din pricina concurenţei pe care ne-au făcut-o motoarele, în special motoarele cu benzină.

Şi precum credea Leonardo da Vinci, dacă pasărea poate zbura, cu atît mai mult va putea zbura omul, în ziua cînd va găsi mijlocul de a folosi puterea muşchiulară spre a se ridica în văzduh.

De această părere era şi inginerul Otto Lilienthal (1848—1896) care nu socotea necesar ajutorul maşinilor, spre a zbura.

Exemplul păsărilor foarte mari, care totuşi zburau cu iuţeala şi

siguranţa rîndunelelor, putea fi o pildă hotărîtoare pentru orice
minte lipsită de prejudecăţi.
Dar Lilienthal gîndea că nu era de ajuns să imităm păsările,
ca să putem zbura, ci era nevoie de ani îndelungaţi de studiu a
elementelor zborului şi de adaptarea lor pricepută, minuţioasă,
ingenioasă, la structura şi forma corpului omenesc. Pasărea ştie
să zboare din instinct. Acest instinct lipseşte omului şi el trebuie
înlocuit printr-un exerciţiu aprofundat, asemănător cu exerciţiul
bicicletei.
Lilienthal începu deci prin a face studii asupra felului de zbor
al păsărilor şi prin a face el însuşi exerciţii de zbor. Şi-a construit
un aparat, pornind de la observaţia că păsările mari cînd vor să se
ridice în aer, îşi „iau vînt" alergînd pe pămînt ; provoacă deci o
presiune a aerului sub aripile lor. Şi numai după aceea, printr-o
pricepută bătaie din aripi, se reazemă de aerul comprimat sub
aripi, prin fuga pe pămînt, şi se ridică în văzduh.
Lîngă Berlin, la Gross-Lichterfelde şi-a ridicat anume o colină, pe care îşi făcea exerciţiile. Aci „îşi lua vînt", alergînd,
apoi plutea cu aparatul şi ajungea în vale, în zbor lin. în timpul
exerciţiului, căuta să se familiarizeze, să stăpînească aparatul,

spre a se putea îndrepta cu el încotro voia.
Prinse de veste că zborul lui reuşea mai ales cînd zburătorul se deplasa împotriva vîntului, care însă nu trebuia să fie prea
puternic. Cînd e prea puternic, zburătorul este silit să-şi schimbe
punctul de gravitate şi poziţia aripilor.
La început, aparatul lui Lilienthal era prevăzut cu două aripi, una în dreapta, alta în stînga. Cu timpul, zburătorul se
văzu silit să-şi lungească aripile, astfel că mînuirea lor deveni
mai grea. îşi spuse atunci — şi pe bună dreptate — că yîntul
atinge o suprafaţă la fel de mare, dacă în loc de o aripă lungă va
folosi două aripi mai scurte, una deasupra celeilalte. Şi pornind
de la acest principiu, îşi construi un nou aparat, un biplan.
Lilienthal este primul om care a condus în zbor un aparat
mai greu decît aerul şi a experimentat o primă metodă de pilotare a unui planor. Experienţele sale de zbor, efectuate între 1891
şi 1896 sistematic, cu răbdare şi folosind criterii originale de cercetare, i-au evidenţiat că ceea ce obţinea prin lansare de pe o
trambulină putea realiza prin coborîrea în fugă a unei pante, cu
aripile deschise „în contra" vîntului.
Inginerul Lilienthal a înţeles că decolarea poate fi mult ajutată dacă pilotul — „omul pasăre" cum i se spunea pe atunci —
ştie să folosească curenţii dinamici de pantă, acei curenţi care apar

pe panta oricărui deal atunci cînd vîntul bate spre deal. Desigur, înţelegerii unor asemenea legi şi observaţii ştiinţifice trebuiau să i se asocieze curajul, îndemînarea, judecata r&*
pidă şi sigură, deoarece echilibrul în zbor putea fi menţinut doar
dacă planorul era dirijat prin mişcări corespunzătoare ale corpului sau numai ale unor membre. Pe drept se afirmă că Otto lilienthal poate fi supranumit „părintele aviaţiei moderne",
deoarece el a creat metoda zborului de alunecare şi metoda zborului planat. Imensa majoritate a piloţilor trec iniţial prin faza planorismului — de care unii se îndrăgostesc atît de mult încît nici
nu mai trec la faza „zbor cu motor" ; — ei îndeplinesc, poate chiar
fără să ştie, indicaţia dată acum aproape un secol de Lilienthal:
„Singura cale care poate duce la soluţionarea rapidă a zborului
uman este o practică sistematică şi perseverentă a experienţelor
de zbor cu planorul".
Din cele peste 2 000 de lansări în văzduh, multe au fost însoţite de planari reuşite, luare de viraje, ridicare chiar la înălţimi
peste cea de lansare, deci performanţe excepţionale pentru acea
vreme. De fapt şi marele nostru Vlaicu, urmînd experienţa înaintaşului său Lilienthal, şi-a construit mai întîi un planor, tras de
cai minaţi de trei flăcăi din sat, şi apoi a purces la realizarea „păsării zburătoare" cu motor.
Planoarele monoplane şi biplane folosite de Lilienthal între

1891 şi 1895 l-au trădat doar o singură dată : la 9 august 1896
cînd, în timp ce efectua la Rhinover un zbor planat, a fost lovit de
o rafală de vînt şi s-a prăbuşit de la 15 m pierzîndu-şi viaţa.
In acest fel s-a încheiat viaţa celui ce a dăruit omenirii zborul
fără motor şi care începînd de la vîrsta de 13 ani (1861), cînd îşi
construise cu fratele său prima pereche de aripi, a visat, a construit şi a zburat pentru umanitate, pentru progresul ei.
Colina de la Gross-Lichterfelde, de lingă Berlin, unde-şi făcea
exerciţiile şi unde a murit ca un erou, a fost preschimbată într-un
monument pentru amintirea numelui său. Aparatul cu care a zburat se păstrează şi azi la Muzeul din Miinchen, unde poate fi văzut.
Seriozitatea observaţiilor lui se poate recunoaşte în următoarele rinduri, pe care le extragem dintr-o scrisoare :
„La Stettin, pe podul cel lung, am stat adesea ore întregi,
privind la zborul potîrnichilor, care-şi caută hrana pe Oder.
Foarte adesea se întimpla ca o potîrniche să se oprească la pod la
o înălţime de numai trei coţi departe de mine, într-un punct, şi
puteam vedea şi deosebi foarte bine fiecare pană. Văzui odată că
potîrnichea făcea cu aripile mişcări foarte mici, ca să echilibreze
inegalităţile vîntului.

Odată, la scăpătatul soarelui, se ivi o potîrniche în bătaia piezişă a razelor orizontale, zburînd împotriva vîntului de apus. Şi
mă pomenii în faţa unui spectacol neobişnuit. Părţile dinapoi ale
aripilor se vedeau dedesubt în dungi cînd mai late, cînd mai subţiri, în vreme ce părţile dinainte rămîneau în umbră. Cînd aripile
se întindeau, apăreau cînd luminate, cînd întunecate. Acest joc
de umbre şi lumini îmi arăta limpede că aripa se îndoia şi în ce
măsură se îndoia.
Nu mai încăpea nici o îndoială că potîrnichea zburătoare era
purtată de bătaia vîntului."
Privind înapoi, la marile eforturi făcute de-a lungul veacurilor pentru cucerirea aerului, ne dăm seama că omul — cel mai
slab, cel mai puţin ocrotit dintre vieţuitoare — a fost ajutat de
nuntea lui ascuţită. Dar nu totdeauna mintea a fost îndestulătoare
pentru a face din nimicnicia omului, suveranitatea universală de
azi. Puterea voinţei, perseverenţa, dorinţa de a ajunge la scopul
propus, biruind piedici uriaşe, au susţinut însuşirile de inteligenţă
şi de fantezie ale inventatorilor.
In istoria navigaţiei aeriene — ca în toate celelalte descoperiri hotărîtoare pentru destinul omului şi pentru dezvoltarea civilizaţiei planetei noastre :— s-au remarcat îndeosebi nu atît oamenii bine pregătiţi din punct de vedere al studiilor, dt cei care

au stăruit într-o credinţă, într-o idee, socotită dreaptă. Să ne
amintim că pictorul Leonardo da Vinci şi-a cheltuit cele mai preţioase ore ale vieţii lui în calcule şi desene tehnice, ferindu-se de
autorităţile timpului, care ar fi văzut în el un vrăjitor şi un eretic,
bun de ars pe rug. Iezuitul Lâna a surprins inteligenţa lui Leibniz
propunând folosirea vidului, pentru crearea unui instrument de
zbor. Dar n-a fost ajutat. Primele baloane care au străbătut văzduhul au fost fabricate de fraţii Montgolfier, de meserie fabricanţi
de hîrtie. Cea mai impresionantă realizare din domeniul aviaţiei,
construirea uriaşelor aeronave care au trecut Atlanticul cu sigi*ranţa transatlanticelor, o datorăm lui Zeppelin. Şi e sigur că fără
tăria de caracter, fără stăruinţele supraomeneşti ale acestui bătrîn de geniu, omenirea ar fi rămas la baloanele constructorilor
francezi, care înaintau ceva mai repede decît un melc.
Zborul fără motor a luat o dezvoltare deosebită mulţumită
studiului pasionat al zborului la păsări de către Otto Lilienthal*
care a pornit, spre Oder, pe unde treceau aripile de potîrnichi îi*
bătaia soarelui-apune.
Omul zburător, imaginat de el, va fi omul viitorului..;

FRAŢII WRiGHT
CEI DINTÎI AVIATORI

I
UN MITING DE AVIAŢIE

L a şosea, la aeroport, o mulţime de privitori, din toate colţurile Bucureştiuliii, se adunase
să privească concursurile de acrobaţie ale aviatorilor români.
Veniseră aviatori şi din alte ţări, precum şi numeroşi fabricanţi
de avioane, spre a surprinde vreun secret de formă sau de fabricaţie al unor modele necunoscute.
Pîriă la începerea concursului, mai erau două ore. Dar publicul doritor de asemenea spectacole venise din vreme. Fiecare
dorea să ocupe locul cel mai bun din jurul aeroportului.
Un grup de tineri puse stăpînire pe o colină mică, de unde
puteau vedea nestingheriţi avioanele puse în linie, pe sol, şi de
unde puteau deosebi pe aviatorii care, fumînd ultima ţigară, dădeau ocol cu ochi atenţi maşinii zburătoare.
înaimp ce discuţia se înteţise asupra adevăratului inventator
al avionului, se ivi, pe neaşteptate, dintr-o cabană de la margine,
pe care o crezuseră pustie, un chipeş locotenent aviator, cu casca
pregătită pentru zbor, cu mîna stingă înmănuşată, iar cu mănuşa
dreaptă ridicată în aer :
— Dar din ce v-aţi luat la ceartă ? Că v-am auzit glasul tocmai din fundul cabanei !
— Nu ne certăm, răspunse unul dintre tineri, dar nu ne înţelegem asupra celui dinţii aviator. Dumnealui spunea că primul
aviator este cretanul Icar, care, construindu-şi aripi de ceară, a
încercat să zboare de pe înălţimea unui munte şi a căzut în mare,

din cauza soarelui care i-a topit aripile...
Aviatorul surise.
— Asta e o legendă greacă, pe care desigur nu trebuie s-o
luăm decît drept o dorinţă a geniului vechilor eleni.
— Totuşi, cine e primul aviator ? întrebă iar tînărul care
pomenise de Icar.
— Cred că cei dinţii aviatori, zise un alt tînăr, au fost fraţii
Montgolfier, din Franţa, care, pe la sfîrşitul veacului al XVIII-lea,
au zburat într-un aerostat, un balon rotund, deasupra Parisului şi
pe urmă...
— Dar mai înainte, îi tăie vorba altcineva, ar trebui să pomenim de Leonardo da Vinci, din veacul al XVI-lea, autorul celebrului tablou Gioconda şi de la care ne-au rămas, alături de alte
calcule, şi cîteva desene, închipuind o isteaţă maşină de zburat.
Aviatorul cercetă ceasornicul-brăţară de la mîna stingă, apoi,
întorcîndu-se către tineri, le spuse :
— Băieţi, mai am o oră şi un sfert. Cred că nu voi putea petrece mai repede şi mai bine acest timp decît în mijlocul vostru.
Se aşezară toţi pe colina înverzită; tinerii în junii aviatorului.
— Aşadar, băieţi, după cîte văd, nu prea sînteţi de acord
asupra numelui celui dintîi aviator. E drept că aţi aflat şi de încercarea lui Icar, şi de calculele cu desene ale lui Leonardo da
Vinci şi de balonul fraţilor Montgolfier. Chestiunea nu e chiar atît

de încurcată şi, deşi nu se prea ştie bine cine a zburat întîi cu o
maşină zburătoare, eu cred că am putea să aflăm adevărul. Ştiţi
pînă la ce înălţime se ridică azi un avion ?
— La peste zece mii de metri, răspunse tînărul cu faţa acoperită de broboane.
— Exact ! răspunse aviatorul. Pînă-n stratosfera. Dar viteza
maximă a unui avion o cunoaşte cineva ?....
— S-a depăşit viteza sunetului, răspunse acelaşi tînăr.
— Foarte bine ! îl întrerupse aviatorul. Şi în timp ce ^ioî
stăm aici, se fac experienţe în laboratoare pentru construirea
unor avioane care să depăşească de cîteva ori şi această viteză. Vă
amintesc aceste cifre, ca să vă daţi seama ce departe a ajuns ştiinţa
omenească în numai cîteva decenii, de cînd au început întîiele încercări de zbor cu ajutorul unei maşini.
în 1927, americanul lindbergh a traversat Atlanticul de nord cu ajutorul unui avion cu un singur motor şi a aterizat in
împrejurimile Parisului. Azi se construiesc giganţi ai aerului care
pot transporta, în toată siguranţa, de la o sută pînă la o mie de
oameni din America în Europa şi din Europa în America. Nu va
trece mult, şi, cu transatlanticele, nu se vor mai transporta decît
mărfuri. Oamenii vor trece oceanele în zbor, în cîteva ore.
Cine e însă întîiul zburător ?
Veţi afla îndată.

Băgaţi de seamă că adevărata născocire s-a făcut de către doi
fraţi care mai mult s-au străduit ei înşişi, decît au cercetat prin
cărţi, şi au făcut toate încercările pe pielea lor.

II

FRAŢII WRIGHT

Trăia,pe la sfîrşitul, veacului trecut, în statul Ohio, din Statele
Unite, la Dayton, un pastor anume Wright, care avea,doi băieţi
şi o fată. Pastorul, după obiceiurile locurilor, era mai mult pe
drumuri, prin tîrgurile din împrejurimi Soţia lui, femeie harnică,
dar cu sănătatea cam şubredă, izbutea cu multă greutate să ţie
rînduiala casei, aşa cum se cerea unei soţii de pastor. Dar cu şi
mai mare greutate izbutea să ţie în frîu pe cei trei copii, jucăuşi
şi iscoditori. Ca să nu tot bată mahalalele oraşului, le punea adesea în mîini, în lipsă de alte jucării, uneltele din preajma casei:
rindeaua, mistria, ciocanul, fierăstrăul, dalta şi altele.
Cînd fata pastorului, Caterina, împlini unsprezece ani, fraţii
ei mai mari, Orville şi Wilbur, neştiind ce bucurie să-i facă, luară
cîteva scînduri şi patrii roate, pe care le găsiră fără întrebuinţare
în fundul unui şopron, şi i făcură o căruţă. Şi de ziua domnişoarei
Caterina, vecinii care locuiau pe aceeaşi colină din marginea oraşului, in vecinătatea locuinţei pastorului, fură uimiţi de zarva de

pe drum. Toţi năvăliră la ferestre şi, cînd colo, ce văzură ? Intr-o
căruţă de scînduri, copiii pastorului, împreună cu prietenii şi prietenele lor de aceeaşi vîrstă, goneau la vale, din ce in ce mai repede. Dar o căruţă ca aceea nu putea să ducă atîta greutate, aşa
că vecinii noştri avură de ce să rida şi să bată din palme zărind căruţa sfărîmată, iar pe băieţi şi pe fete aruncaţi de-a valma unii peste alţii.
Duduitele şi cuconaşii după ce traseră o spaimă bună, se-ntoarseră acasă cam zgîriaţi şi cu hainele ferfeniţă.
— Ce ţi-a venit să faci o căruţă atît de şubredă ? întrebă un
vecin pe Wilbur Wright, fratele mai mare.
— Să-ţi spun drept, răspunse el, bunicul fusese căruţaş. De
la el au mai rămas roatele şi scîndurile. Dacă el a putut face o căruţă, de ce n-aş fi izbutit şi eu ?
— Hm ! Se vede treaba că el avea mai multă pricepere decît tine.
— A doua oară am să fac o căruţă mai trainică. Şi n-am să
pun în ea o greutate mai mare decît poate să ducă.
Cu acelaşi spirit chibzuit, Wilbur şi Orville construiră într-unui din pereţii sufrageriei un dulap rotativ pentru veselă,
foarte obişnuit prin acele locuri, dar care arareori izbutea ; de cele
mai adeseori dulapul rotativ nu se învîrtea fără a lovi pereţii
Alcătuit cu multă iscusinţă şi răbdare, dulapul rotativ al fraţilor
Wright se învîrtea perfect, spre uimirea părinţilor şi a vecinilor.
O nouă dovadă de îndemînare dădură fraţii cînd mama lor,

îmbolnăvindu-se din pricina muncilor prea grele pentru puterile
ei, fu silită să stea mai mult în pat. Caterina începu să vadă de
treburile gospodăriei, iar Wilbur şi Orville, ca să aibă motiv să
şadă pe-acasă, se apucară şi construiră un fotoliu pentru mama
lor. Tîmplărie şi tapiţerie nu învăţaseră băieţii niciodată. Dar
luînd seama la scaunele din casă, măsurînd şi îmbinînd, duseră
lucrarea la bun sfîrşit. Părerea unuia era controlată de judecata
celuilalt şi, fără încăpăţînare, fiecare recunoştea unde greşea şi
unde celălalt avea dreptate.
Fără această desăvîrşită camaraderie, mintea lor n-ar fi putut lucra laolaltă atît de armonios.,,Unde-s doi puterea creşte"
spune o vorbă veche românească, dar acest adevăr se potriveşte
nu numai braţelor, ci şi minţii. Fraţii erau şi buni prieteni între
ei, ceea ce nu se întâmplă prea deseori. Deşi nu urmau la aceeaşi
şcoală, seara, în camera lor, fraţii îşi împărtăşeau noutăţile mai
însemnate pe care le auziseră, iar cărţile din afară de şcoală, cînd
le cădeau în mînă, le citeau împreună pînă noaptea tîrziu; într-atît
se împleteau şi creşteau îmbinate gîndurile lor !

III
O MAŞINA TIPOGRAFICA

Cu asemenea fire, nu e de mirare că fraţii Wright erau foarte
iubiţi de camarazii lor de şcoală. Unul din ei, anume Sines, le
spuse că mama lui, cotrobăind prin pod, dăduse peste un fund de
presă tipografică, şi, neavînd ce face cu ea, i-o dăduse băiatului să
se joace.
— Un fund de presă ?... întrebă Orville neîncrezător.
— Da, un fund de presă ! Dacă am avea şi litere am putea
să tipărim orice : afişe, bilete, cărţi de vizită.
— Apoi, litere am văzut eu pe la noi pe-acasă, zise Orville,
că tata tipăreşte un ziar creştin, iar literele mai vechi de la tipografie le aduce acasă, nu ştiu de ce.
Astfel luă fiinţă tipografia Sines and Wright, cu sediul în
bucătăria doamnei Sines, unde se afla şi atelierul şi administraţia.
Cu literele vechi, uzate, ale pastorului Wright, cei doi prieteni izbutiră să tipărească afişe scurte, cărţi de vizită din cîteva cuvinte,
şi, în curînd, prietenii, rudele apropiate începură să încurajeze pe
tinerii industriaşi, făcînd comenzi cu bani plătiţi înainte, ca
domnii tipografi să aibe cu ce cumpăra hîrtia şi cerneala.
Se aflau de bună seamă în orăşel tipografii cu litere şi maşini
mai bune decît cele din bucătăria doamnei Sines şi niciodată concurenţa tinerilor n-ar fi putut ameninţa serios tipografiile mari.

Dar interveni îndemînatic Orville, cu mintea lui iscoditoare. Cu
banii cîştigaţi cumpără un „burlan" de tinichea.
— Ce-ţi trebuie burlanul ăsta ? întrebă Sines, supărat că-şi
pierdea partea lui de cîştig.
— în primul rînd nu e burlan, ci un cilindru, răspunse Orville, şi cu ajutorul lui vom putea tipări dintr-o dată o foaie întreagă.
— Cum ?
— Ai răbdare. Ai să vezi numaidecît.
Tînărul Orville umplu cilindrul cu nisip, ca să fie mai greu,
şi îl astupă bine la cele două capete. Apoi îi puse un miner şi după
ce întinse foaia pe dreptunghiul cu litere înnegrit cu cerneală,
trecu uşor pe deasupra foii cu tăvălugul de tinichea. Astfel
Orville reuşi să tipărească dintr-o dată o întreagă pagină de ziar.
Apoi interveni şi Wilbur, care, cu ajutorul unui arc, găsi mijlocul
ca tăvălugul să se întoarcă de la sine la locul de pornire.
Pastorul Wright se pomeni într-o bună zi cu tinerii tipografi
că-i ofereau un preţ foarte scăzut să-i tipărească ei ziarul, care
apărea acum o dată pe săptămână. Ii arătară o pagină trasă la
maşina lor. Uimit şi încîntat, pastorul zise :
— Văd că tipăriţi curat. Preţul dumneavoastră îmi convine,
căci, scăzînd şi eu preţul abonamentului, voi avea cititori mai

mulţi. Cum sînteţi la începutul acestei cariere industriale şi ţineţi
la ea cu toată plăcerea, primesc să fiu clientul dumneavoastră.
Deşi nici fraţii Wright, nici camaradul lor, Sines, nu învăţaseră nicăieri arta tipografică, nevoia îi sili să aducă întreprinderii
lor tot felul de îmbunătăţiri. Ziarul pastorului Wright apărea cu
regularitate o dată pe săptămînă, tipărit curat şi fără nici o întîrziere. Maşina funcţiona atît de sigur că tinerii avură curajul să
ia şi alte lucrări. Cum clienţii nu prea se îmbulzeau la această
tipografie de bogdaproste, patronii deveniră ei înşişi clienţi. Cum?
Foarte simplu. Alcătuiră şi ei un ziar săptămânal, scris de Sines,
de fraţii Wright şi de alţi colegi de şcoală, bucuroşi de a se vedea
tipăriţi o dată pe săptămână. Ziarul tinerilor începu să aibe abonaţi, în primul rind rubedeniile colaboratorilor şi părinţii celorlalţi colegi.
Dar acest progres nu fu înfăptuit cu uşurinţa cu care se povesteşte. Fraţii Wright desfăcură unica lor maşină şi, după ce făcură numeroase experienţe, construiră o piesă de două ori mai
mare şi îmbogăţiră pe măsura ei cutiile cu litere. Unele accesorii
le cumpărară cu mare scumpătate, alte piese le fabricară chiar
ei, cu sudoarea frunţii, în nopţi îndelungi şi nedormite. Montară
apoi toată maşinăria pe o temelie de marmoră groasă, cumpărată

de ocazie, într-un şopron din curtea părintească.
Mamei şi Caterinei, văzând isprava tinerilor, nu le veneau să creadă ochilor.
Tinerii puseră maşina în mişcare şi pocnetele ei fură atît de puternice, încît vecinii veniră şi ei în fuga mare în curtea pastorului,
să vadă ce se întîmplase.
— Credeam că explodează cine ştie ce muniţie veche, zise
un fierar, şi cînd colo era maşina asta şugubeaţă.
Tipografia firmei Sines-Wright deveni vestită în tot oraşul,
atît prin zgomotul ei, cît mai cu seamă prin preţul scăzut al produselor ei. Un tipograf se prezentă într-o zi la curtea pastorului
şi rugă pe tineri să-i arate şi lui maşina cît o moară de vînt, care
mergea gîfîind şi duduind, înghiţind coaiele albe într-o parte şi
scoţîndu-le pe partea cealaltă, tipărite curat, păturite, legate şi
cu adresa abonatului lipită într-un colţ.
— Opriţi, vă rog, maşina răcni tipograful, ea să fie auzit.
Orville Wright opri maşina. Omul de meserie începu să-i dea ocol,
cu teamă, ca şi cum ar fi mers in jurul unei cuşti în care se afla
închisă o panteră. Oftă, apoi pipăi pe ici, pe colo. Dete din cap cu
încăpăţînare, îşi scoase haina şi se vîrî sub ea. Aci petrecu o jumătate de oră, vîrîndu-se tot mai adînc, pînă nu i se mai văzură decît
tălpile încălţămintei. Cind ieşi iar la lumină, tipograful era mînjit
tot de cerneală şi cu faţa acoperită de sudoare.

— Şi... merge bine drăcia asta ? întrebă el.
— Merge, merge, cum să nu meargă ?... răspunse Orville,
întinzîndu-i o foaie de curînd tipărită.
— Aşa e... Merge !... Văd şi eu că merge!... Şi cine a construit-o, mă rog ?... mai întrebă el aproape cu necaz.
— Cine s-o construiască ? Noi amîndoi, eu şi fratele meu
Wilbur. Tovarăşul nostru Sines se ocupă cu partea administrativă.
— Să vă spun drept, mărturisi tipograful oftînd, am văzut
multe maşini tipografice în America, dar un model ca ăsta n-am
mai întîlnit în viaţa mea î
întreprinderea tinerilor tipografi mergea din ce în ce mai
bine. Numărul comenzilor creştea mereu, iar unii comercianţi începură a-şi face reclamă prin cele două ziare săptămînale ale familiei Wright.
Dar o mare nenorocire pîndea harnica familie. Soţia pastorului, care era încredinţată că fiii ei vor iscodi o maşină mult mai
însemnată decît una tipografică, nu avu parte să-şi vadă visul cu
ochii. Fiind mereu bolnavă, ea închise ochii pentru totdeauna.
Grija casei căzu pe umerii tinerei fete, Caterina, care trebuia să
vadă acum singură de gospodărie. Fraţii Wright se gîndiră să
scoată zilnic ziarul lor, dar această încercare le înghiţi toţi banii
care-i cîştigaseră.

— Orville, zise într-o dimineaţă Wilbur. Eu cred că isprava
noastră trebuie să aibe odată un sfîrşit. Nu sîntem în stare să
ţinem piept tipografilor din oraş, care au şi mai mulţi bani şi maşini mai multe.
Orville fu de aceeaşi părere, dar fraţii tot mai tipăriră uni]
mic ziar pentru negrii din împrejurimi, în care apăreau ultimele
informaţii din lumea întreagă, precum şi scurte povestiri cu haz,
foarte gustate.
Spiritul născocitor al celor doi fraţi nu se putea mulţumi însă
numai cu o muncă monotonă. Ei voiau să creeze lucruri noi, sau
măcar să lucreze într-un făgaş mai puţin cercetat de alţii. Ştiau
că numai astfel vor putea fi răsplătiţi după merit.
Pe vremea aceea făcea furori un nou mijloc de transport : bicicleta. La început luase avînt mulţumită unui meşteşugar francez, anume Michaux, care, în 1885, descoperi pedala. După cîţiva
ani, el avu ideea să învelească roţile cu o manta de cauciuc. Roata
din faţă era însă atît de mare — pe ea se afla şeaua — iar roata
dinapoi atît de mică, încît numai cu mare greutate şi cu mari pericole, călătorul se putea ţine drept, fără să se dea peste cap...,
ceea ce se întîmpîa aproape întotdeauna. Un englez înlătură pericolul, construind o bicicletă cu roate de aceeaşi mărime şi cu şaua
pe roata dinapoi.

— Să vindem şi noi biciclete, zise Wilbur. Cei care n-au parale să-şi cumpere un cal şi o gabrioletă, vor merge destul de bine
pe bicicletă. Dealtfel drumurile în America sînt lungi, iar banii
atît de puţini!
Astfel, fraţii Wright începură a-şi cîştiga existenţa vînzînd
biciclete.

IV

SOCIETATEA WRIGHT-CYCLE & CO.

Noua întreprindere luă fiinţă în 1892, la Dayton, unde erau
cunoscuţi. în faţă se afla o prăvălioară, iar în fundul curţii o magazie de scînduri, unde fraţii Wright instalară un atelier de reparaţii. Cum asemenea lucrări erau pe gustul lor, fraţii se simţiră
fericiţi. Treburile mergeau bine, căci bicicletele intrară repede în
gustul marelui public.
Dar mintea vioaie a celor doi fii ai pastorului nu se putea
mulţumi numai cu o afacere înfloritoare. Ei rîvneau mai mult, tot
mai mult.
— Wilbur, ce-ar fi să construim o bicicletă nouă, mai bună
decît cele care se vînd acum în oraş ? N-ar fi prea greu şi cîştigul
nostru ar fi mai mare.
Ideea lui Orville fu pe placul lui Wilbur. Cei doi fraţi petrecură cîteva nopţi, cercetînd proporţiile bicicletelor şi alcătuiră una
nouă, mai uşoară şi mai practică. Cum n-aveau putinţa să construiască şi piesele, le comandară uzinelor din împrejurimi. în

curînd se ivi în vitrină noua bicicletă a fraţilor Wright, purtînd
marca Van Clev, după numele unui bunic al lor.
— E bună bicicleta Van Clev? întrebă odată un client, intrînd în prăvălia fraţilor Wright.
— Bicicleta Van Clev ? E marca cea mai bună din lume !
răspunse cu convingere Wilbur Wright. Dealtfel e... invenţia mea.
Clientul şi inventatorul rîseră din toată inima.
Totuşi, fraţilor Wright nu le venea la îndemînă să facă numai negoţ. Cu banii agonisiţi, ei îmbunătăţeau mereu materialul
bicicletelor Van Clev.
Clienţii nu se prea îmbulzeau la uşa prăvăliei celor doi tineri
Bicicleta nu era la îndemînă oricui şi apoi părea destul de primej-,
dioasă. Femeile şi oamenii mai în vîrstă nu cutezau să se fokH
sească de ea.
Fraţii Wright se gîndiră că cel puţin una din piedici, scum*
petea, trebuia neapărat înlăturată, dacă voiau să ducă negoţul
mai departe.
— Am putea fabrica biciclete mai ieftine, dacă am avea o
uzină a noastră, zise fratele mai mare, Wilbur.
— Nu vezi că nici uzinele nu fabrică biciclete mai ieftine ?
răspunse fratele cel mic, Orville. Să vedem cît poate plăti im pastor, bunăoară ? O sumă mare, toată deodată, în nici un caz. Dacă
am împărţi suma în cîteva părţi mai mici ?...

— Iată o idee minunată !... răspunse Wilbur. Rămase pe
gînduri şi adăugă :
— Nici aşa nu putem vinde bicicletele...
— De ce ? se miră Wilbur. Oricine poate plăti 50 de dolari
pe lună în loc de două sute deodată.
— Fireşte, zise Wilbur. Ai uitat însă că noi n-avem douăzeci
de mii de dolari, să cumpărăm de la fabrică biciclete pe care să le
dăm clienţilor în rate mici.

V
DOMNIŞOARA ANNIE CLARK

A doua zi, Orville, venind la prăvălie, găsi pe Wilbur stînd
de vorbă cu o duduie pe care parcă o mai văzuse.
— Miss Clark, dă-mi voie să-ţi prezint pe fratele meu, Orville.
Tinărul strînse mina fetii şi se înroşi. Vru să plece în fundul
curţii, la atelierul de reparaţii, dar o putere ciudată îl ţinu locului.
Ar fi dorit să-i spuie ceva, dar se temu de o împleticire a limbii.
Niciodată nu se simţise atît de încurcat ca în faţa acestei fete,
care nu se deosebea de celelalte decât printr-o privire blajină,
parcă niţel îndurerată şi un mic surîs care se zămislea firesc din
fina tăietură a gurii ei mici.
Wilbur zise :
— Orville, arată domnişoarei Clark o bicicletă pe măsura ei

şi vezi dacă poţi să-i alungi teama pe care o are, că nu va învăţa
niciodată să umble pe bicicletă. Eu mă duc pînă la angrosistul
nostru din centru.
— O ! Nici nu e de mirare să-mi fie frică L. răspunse, cu
glasul ei limpede, gingaşa fată. Pînă acum n-am văzut încă nici
o fată pe bicicletă... surise ea, arătîndu-şi dinţii mici şi albi.
— In curînd vor umbla toate pe bicicletă! izbucni Orville
uimit de curajul lui. Şi dumneavoastră veţi fi prima domnişoară
din oraşul nostru care va umbla pe bicicletă.
Intre timp Wilbur îşi luase pălăria şi văzînd că Orville se
ocupa de clientă, se duse repede la furnizor să-i încredinţeze un
oarecare număr de biciclete pe credit, ca să le vîndă în rate.
Cînd Orville băgă de seamă că rămase singur cu fata, încercă
să-şi redobîndească stăpînirea de sine. Domnişoara Clark 0
lămuri:
— Vedeţi, domnule Wright, aş avea mare nevoie de o
bicicletă, pentru că locuiesc departe de biroul poştei, unde am serviciul şi unde trebuie să ajung totdeauna fără nici o întîrziere. Doi
din colegii mei vin cu bicicletele în zece minute, pe cînd eu, pe
jos, trebuie să fac aproape un ceas. Văd însă că bicicleta nu mi

s-ar potrivi decît dacă aş pune şi eu, ca băieţii, pantaloni.
— Asta... aşa e ! răspunse Orville şi abia se ţinu să nu rîdă.
Domnişoarele din New York, cînd se folosesc de bicicletă, poartă
pantaloni întocmai ca acelea carte merg călare, adăugă el serios,
cu gîndul să-şi vîndă bicicleta.
— Nu, nu-mi place cu pantaloni... făcu fata înroşindu-se şi
privind în jos. Altfel nu se poate ? întrebă ea îndreptîndu-şi ochii
albaştri pe figura osoasă, energică a tînărului. Cum să mă duc la
serviciu în pantaloni ?
Şi domnişoara Clark rîse din toată inima.
— Desigur, desigur ! făcu Orville încurcat iar de graţia, privirea şi de glasul fetei.
— Nu s-ar putea da în lături bara asta de fler de la mijloc,
ca să pot pedala în voie ?... propuse domnişoara Clark.
— Fireşte î exclamă Orville surprins de excelenta idee a
fetei. Iar roata dinapoi o prindem într-o reţea de sfoară, ca să nu
agate poalele rochiei.
Fără să-şi dea seama, ei făureau atunci cea mai practică bicicletă pentru fete.
— Nu ştiu cum va merge această nouă bicicletă, zise Orville,
aşa că vă stau la dispoziţie la toate exerciţiile, pînă veţi învăţa.
— O ! Vă mulţumesc L. surise fata încîntată şi măgulită. Iar
în privinţa preţului... vru ea să urmeze.

Dar Orville o întrerupse :
— Despre bani, veţi vorbi cu Wilbur, fratele meu. El se ocupă de partea bănească a afacerii. Eu mai mult cu cea tehnică.
Şi mi se pare că tocmai pune la cale un nou sistem de vînzare în
rate.
— Ca la maşinile de cusut ?
— întocmai! Şi dacă Wilbur izbuteşte...
Ochii fetei sclipiră de fericire.
Cînd Wilbur se întoarse din oraş, era urmat de un camion în-;
cărcat cu biciclete noi. Izbutise. Angrosistul ajuta fraţilor Wright
să vîndă marfa în rate. întreprinderea lor avea de aci înainte viitorul asigurat. Orville abia luă aminte la lămuririle fratelui mai
mare, ocupat cum era cu o bicicletă scundă, căreia îi demonta
furca.
— De ce strici bicicleta asta ? întrebă Wilbur.
— N-o stric deloc, răspunse Orville. O fac pentru domnişoara Clark. Ideea este a ei.
— Va să zică, fata nu e numai frumoasă, e şi inteligentă !
exclamă Wilbur cu entuziasm, privind la modelul cel mare.
Orville, uimit de entuziasmul fratelui său, îi aruncă o privire
aspră şi, fără să-i răspundă, îşi văzu de treabă.
Domnişoara Clark nu se mai arătă un timp pe la prăvălia
fraţilor Wright. Orville crezu că fata se răzgîndise şi renunţase
la bicicletă.

Dar după cîteva zile, într-o după-amiază, cu puţin înainte de
închiderea magazinelor, domnişoara Clark intră repede în prăvălia de biciclete şi zise gîfîind :
— Bună ziua, domnule Wright! Acum sînt liberă. Voiţi să-mi ajutaţi la primele încercări pe bicicletă ?...
— Cu plăcere! răspunse Wilbur, deşi nu ştia de înţelegerea
între Orvâle şi domnişoara Clark. Să aşteptăm numai cîteva
minute, pină se-ntoarcc şi fratele meu. S-a dus pină-n oraş după
nişte accesorii.
Abia la întoarcerea lui Orville, domnişoara Clark recunoscu
pe tînărul care-i făgăduise s-o ajute să înveţe pe bicicletă.
— Acum am doi profesori, exclamă şi ii privi pe amîndoi cu
ochii plini de haz.
Fraţii se aflau In încurcătură. Fiecare din ci ar fi voit să devină profesorul domnişoarei Clark... Orville, mai pornit, luă o
hotărire, temîndu-se să nu fie bănuit de vreo părtinire în paguba
fratelui său.
— Cu doi profesori se-nvaţă mai greu decît cu unul singur,
domnişoară Clark, zise el. Dealtfel, eu am ceva de lucru în atelier,
aşa că vă las în seama fratelui meu. Vă asigur că e cu mult mai
priceput decît mine.
Şi cu inima stiînsă, Orville ieşi din prăvălie şi se îndreptă
spre atelier.

In aceeaşi seară, în camera lor, fraţii Wright, care, de obicei,
îşi spuneau unul altuia gîndurile şi întâmplările de peste zi, tăcură îndelung. încercară să citească un ziar, o carte, dar nu izbutiră. Era o neînţelegere, o ciudă între ei, pe care nu cutezau s-o
lămurească. Pentru întîia oară în viaţa lor, fraţii nu se mai
sufereau.
Cînd se-ntinseră în pat, Wilbur se pomeni zicînd :
— Foarte drăguţă, domnişoara Clark. Mi-a spus c-O cheamă Annie.
— Da ? făcu Orville, înghiţind în sec. Şi unde ai dus-o să
înveţe bicicleta ?
— In dosul bisericii, răspunse Wilbur. E o stradă pe unde
nu trece aproape nimeni. încă două-trei lecţii şi a învăţat. Nu
prea are putere in mîini. Mereu sucea ghidonul şi, dacă n-aş
fi fost lîngă ea, ca să se agale cu amândouă braţele de umerii mei,
ar fi căzut de cîteva ori drept pe pietrele drumului.
Orville îşi muşcă buzele, apoi, după o lungă tăcere, zise :
— Cred că domnişoara Clark ar învăţa mai uşor şi mai repede pe costişa dinspre luncă. Bicicleta ar prinde viteză de la
început şi...
— Şi fata şi-ar sparge capul cu siguranţă !... făcu Wilbur repede.
— Asta s-o crezi tu ! răspunse Orville cu ciudă. In două ore. pe costişa dinspre luncă eu o învăţ să umble cu bicicleta.

Wilbur întoarse capul spre el, 0 privi, apoi răspunse scurt,
ca o sfidare :
— Poftim Invaţ-o în două ore !
în acea seară fraţii nu mai schimbară nici un cuvînt între ei.
A doua zi, domnişoara Clark nu veni la prăvălia fraţilor Wright. Wilbur era încîntat că lecţia de bicicletă, pe care trebuia
s-o dea Orville, se amînase. Gîndea că fata învăţase poate singură
între timp şi nu mai avea nevoie de ajutorul nimănui. Orville,
însă, ursuz, trecea din prăvălie în atelier, şi din atelier în prăvălie, nădăjduind mereu că fata tot va veni. Dar prăvăliile micului
oraş se închiseră, soarele apuse şi domnişoara Clark nu se ivi. In
acea noapte, Orville nu închise ochii. îşi dădea seama că două simţăminte potrivnice îl chinuiau : unul de iubire, dulce şi tulburător, pentru gingaşa făptură a fetei, altul de ciudă care mergea,
uneori, pînă la ură împotriva fratelui mai mare.
Nici a treia zi, domnişoara Annie nu se ivi. Abia a patra zi,
într-o după-amiază însorită, Orville o zări oprindu-se dinaintea
prăvăliei, ţinînd în mîna dreaptă ghidonul bicicletei. Wilbur era
în oraş, după treburi. Fără a sta o clipă pe gînduri, Orville încuie
prăvălia, trase obloanele înainte de vreme şi porni cu fata, împingînd de ghidon o bicicletă nouă, pentru eL
— Domnişoară Clark, zise Orville, cu glas emoţionat, am

făcut pariu cu fratele meu că-n două ore veţi învăţa să mergeţi
pe bicicletă. încercările să le facem însă pe deal.
— O ! Cu dumneata merg oriunde ! răspunse fata privindu-l cu încredere şisurîzîndu-î cu prietenie.
Seara, tîrziu, cînd Orville se-ntoarse acasă, avea două cucuie
în frunte şi braţul stîng într-o eşarfă. Wilbur îi ieşi înainte uimit
şi întrebă privindu-l drept în ochi:
— Ai omorit-o ?...
— Nu, fii pe pace !... E tot întreagă, domnişoara Annie Clark, răspunse el cu puţin dispreţ. Eu am ieşit niţel cam betegit, dar nu-mi pare rău : domnişoara s-a dus acasă pe propria ei
bicicletă. Wilbur înţelese : Orville, cu preţul vieţii lui, făcînd încercări repezi, nebuneşti pe costişa dealului, se ţinuse de cuvînt,
şi fata deprinsese îndemînarea de a sta în echilibru pe bicicletă. Cu un grăunte de invidie în inimă, zise niţel batjocoritor :
— Te felicit, Orville ! Eşti un băiat de ispravă ! Fata va trebui să-ţi fie recunoscătoare. îi vei putea cere orice.
— I-am şi cerut! zise Orville cu un tainic surîs.
— Da ?...
- Da. I-am cerut mîna, răspunse Orville sigur de sine.
— Şi ce ţi-a răspuns ?... întrebă Wilbur cu nerăbdare.
— Domnişoara mi-a răspuns : „O ! Cu plăcere, domnule Wright ! Mi-eşti foarte drag, şi dumneata, şi fratele dumitale,
Wilbur. Sînteţi doi tineri de mare ispravă şi veţi ajunge departe.
Numai că sînt logodită CU fiul şefului meu, dirigintele poştei. In
curînd se-ntoarce de la New York, unde a urmat un curs de

specializare".
— Te pomeneşti că ne invită şi la nuntă !... izbucni Wilbur,
înroşindu-se deodată de furie şi rîzînd cu sarcasm.
— întocmai ! Se căsătoreşte peste două săptămini şi ne-a
rugat să venim la nunta ei pe biciclete, cavaleri de onoare, cu beteală albă pe ghidon !
Fraţii se priviră în tăcere, apoi rîseră amîndoi din toată inima. înainte de a aţipi, Wilbur zise :
— Orville, mi se pare că soarta noastră e deosebită de a celorlalţi oameni ; noi n-avem timp să ne ocupăm de fericirea noastră. Avem poate altă menire.
Duceau de atunci o viaţă liniştită, fără petreceri şi bucurii
prea mari. Tot timpul şi—l petreceau cu citirea cărţilor de folos.
Caterina fusese trimisă departe, la o şcoală de fete, iar cei doi
fraţi aveau acum şi grija gospodăriei în seama lor. Odată, pe cînd
bătrînul pastor era plecat într-un tîrg din împrejurimi, băcanul
Sinclair, trecînd pe stradă, se opri în dreptul casei şi, zărind pe cei
doi fraţi, le spuse :
— Hei, cîrlanilor, tare mă tem că o să vă pomeniţi la noapte
cu casa prăbuşită peste voi. Nu mai staţi cu mîinile în sîn şi apucaţi-vă de treabă... Amîndoi aveţi braţe zdravene şi vă merge
vestea că sînteţi inimoşi şi munca nu vă sperie.
— Mi se pare că are dreptate moş Sinclair, îşi spuseră băieţii.
Şi fără a mai sta pe gînduri, bucurîndu-se că vor *face tatălui şi surorii lor o surpriză plăcută, cînd s-or

întoarce acasă, Orville şi Wilbur se preschimbară numaidecît în tinichigii, zidari,
zugravi, şi lemnari, muncind din zori pînă-n noapte. înveliră casa,
reparară podul, ferestrele, uşile şi înlocuiră cărămizile sparte.
Apoi îi traseră o zugrăveală proaspătă, în stil american.
Caterinei şi pastorului, cînd se întoarseră, nu le venea să-şi
creadă ochilor. în locul casei dărăpănate, intrară într-o locuinţă
nouă-nouţă, albă, curată şi primitoare.
Intre timp, Orville căzu greu bolnav şi Caterina avu mult
de furcă să ajute fratelui să se întremeze. Fiind singur în prăvălie, Wilbur îşi trecea vremea citind cărţi de ştiinţă mai noi, cercetînd rubricile tehnice ale ziarelor.
O întîmplare din Germania îi izbi atenţia. Ziarele pomeneau
de un anume Lilienthal, care se ocupase cu zborul păsărilor, în
dorinţa de a le tălmăci taina pentru folosul oamenilor. Berzele
avînd aripile cele mai lungi îngăduiau o cercetare mai amănunţită. Zile după zile, Lilienthal, în marginea unor smîrcuri, privise
cu luare aminte zborul cocostîrcilor, care reuşeau să plutească îxiM
aer fără a da din aripi. Atunci el îşi făcuse nişte aripi din pînză şi
încercase să zboare şi el, dîndu-şi drumul de pe vîrful unui deal
în gol. După executarea a peste 2 000 de zboruri, cîteva rafale pu«J
ternice au deteriorat planorul şi nefericitul zburător îşi găsise

moartea. Tragica întîmplare avusese loc la 9 august 1896.
Cînd Orville, care era încă bolnav, află de sfîrşitul omului
zburător, fu atît de mişcat că propuse lui Wilbur să cerceteze şi
ei chestiunea. A zbura... ce vis, ce ideal ! Omul care ar putea
zbura ar fi, de fapt, o nouă fiinţă, mai mare, mai puternică decit
făptura omenească care abia se tîra pe două picioare.
Năzuinţa de a construi o maşină cu ajutorul căreia omul să
poată zbura preocupa şi pe alţii. Astfel în 1893, un englez, anume
Hiram Maxim, construi o maşină de zburat cu aburi, foarte costisitoare dar care nu izbuti să se ridice de la pămînt. Trei ani mai
tîrziu, profesorul S. P. Langley, din Statele Unite, construi şi el o
maşină zburătoare. Proporţiile ei erau bine calculate : maşina
zbura 1 200 de metri, dar nu putea lua nici un călător pe aripile
ei. în acelaşi an, în Franţa, Clement Adîer, cheltuind o avere, construi şi el o maşină zburătoare, cu motor, dar care nu zbură niciodată. Toate aceste încercări dăduseră greş.
— Nu mai avem nimic de invăţat de la savanţi, zise Orville,
cînd află de încercările de mai sus. Trebuie să ne bizuim numai
pe puterile şi pe mintea noastră.
— Ca totdeauna !... răspunse fratele. Dar deocamdată nu-ţi
bate capul. Vezi-ţi mai bine de sănătate !

Cînd Orville se ridică din pat şi veni la prăvălie, cei doi fraţi începură, în felul lor, să frămînte ideile cele mai de seama
pentru înfăptuirea maşinii zburătoare, care le va aduce cu totul
altă faimă decît construcţia maşinii tipografice, a dulapului rotitor şi a bicicletei Van Clei\
Seara, înainte de a adormi, discutau încă ideile din timpul
zilei. Şi ajunsgră, în sfîrşit, la convingerea că toate presupunerile
acelora n-aveau nici un temei...

VI

TAINA PASĂRILOR ZBURĂTOARE

— Dacă am cunoaşte limba păsărilor, şi dacă vreuna din ele
ar vrea să ne dea o lecţie de zbor, atunci poate am fi In stare să
zburăm şi noi ! zise într-o seară Orville înainte de a aţipi.
— Fireşte, răspunse Wilbur, dacă ar fi cu putinţă să stăm
de vorbă cu o barză sau cu o rîndunică, treaba s-ar face numaidecît. Dar ce ne opreşte oare să luăm aminte cum zboară păsările ? Le privim fără să stăm de vorbă cu ele. Nu e prea greu şi
poate că Ie vom afla secretul.
Fraţii nu erau liberi decît duminica. Aşa că, în fiecare duminică, se duceau pe dealuri şi luau seama cum zboară păsările.
Astfel, prinseră de veste că pasărea cînd voia să schimbe drumul,
sa se înalţe sau să coboare, îndoia puţin vîrf ui aripilor. Fu întîia învăţătură. Aripi prinse în balamale, ca să fie mişcate nu se puteau construi. Maşina zburătoare a omului trebuia

să aibe aripi fixe.
Micul lor negoţ de biciclete mergea destul de bine şi-i punea
la adăpost de grija zilei de mîine. Aşa că fraţii Wright avură răgazul să cugete nestînjeniţi la zborul păsărilor, la mişcarea aripilor, în urcare şi scoborîre.
— Am o idee, zise odată Wilbur. Dacă nu putem face aripi
prinse în balamale, ce-ar fi să construim aripi cu vîrfurile aduse
către pămînt ? Forma acestor aripi ar fi foarte asemănătoare
cu aripile de păsări.
— Ideea nu e rea ! răspunse Orville. In orice caz, trebuie
să încercăm.
După anumite desene cei doi fraţi construiră cîteva modele
din bambu. Mai tîrziu gîndiră că două perechi de aripi de bambu,
fixate între ele prin sîrme ar aduce mai curînd cu adevărata
formă a unei păsări. Dar acest zmeu din sîrme şi lemn uşor de
bambu putea oare să se înalţe în văzduh ? Fraţii hotărîră să facă
întîia încercare pe o colină, nu departe de Dayton. Dar cum nu
puteau să părăsească amîndoi prăvălia de biciclete, plecă numai Wilbur.
Zmeul avea o lărgime de un metru şi jumătate, iar capetele
celor patru aripi se îndoiau cu ajutorul a patru sfori.
Cînd Wilbur se îndreptă spre colină cu ciudatul lui zmeu, îl

urmă o întreagă ceată de copii, uimiţi de năstruşnica jucărie a
unui bărbat de treizeci şi doi de ani.
Copiii fură bucuroşi să dea o mînă de ajutor la înălţatul zmeului. Luat de vînt, aparatul se ridică. Wilbur, foarte emoţionat,
văzu că zmeul se ridica şi se cobora, îşi schimba direcţiile după
cum trăgea de una sau alta din sforile care îndoiau vârfurile
aripilor.
Fraţii Wright izbutiseră : furaseră taina păsărilor ca s-o dăruiască unei maşini neînsufleţite.

VII

ZMEUL URIAŞ

Dar maşina zburătoare trebuia să fie mult mai mare decît
zmeul cu aripi, înălţat pe colina din jurul oraşului, pentru că în
ea trebuia să încapă măcar un om. Şi mai era nevoie de o înălţime unde vîntul să bată regulat şi puternic. Numai astfel o nouă
încercare ar fi izbutit.
Fraţii Wright scriseră deocamdată Institutului meteorologic din Washington, de unde primiră în curînd următorul răspuns :
„La cererea dvs., avem plăcerea a vă înştiinţa că locul cel
mai potrivit pentru încercările dvs. este la Kitty Hawk, în statul
Carolina de Nord, alături de capul Hatteras."
— Trebuie să fie vreo 500 de km pînă acolo î zise Orville,
cam dezamăgit.

— Nu e prea aproape, firește, răspunse Wilbur, scărpinîndu-se după ceafă. Dar pentru atîta lucru n-o să ne dăm bătuţi.
Tot n-am avut noi nici o vacanţă în viaţa noastră. Ce-ar fi să ne
ducem vara viitoare la dunele din Kitty Hawk ?
— De minune, frăţioare ! răspunse Orville. La vară dăm o
raită pe la Kitty Hawk.
Cum se desprimăvără, fraţii Wright începură să se pregătească pentru încercările de pe dune. Strînseră ramuri puternice
de frasin, şuruburi, fire de sîrmă şi tot felul de unelte. Le mai
trebuia o pînză tare, foarte uşoară şi... cît mai ieftină.
— Aş avea nevoie de cîţiva metri de satin, zise Wilbur unei
vînzătoare dintr-un magazin de pînzeturi.
— De care doriţi ? Anul acesta se poartă bleu pal şi verde.
— Nu, domnişoară, mie să-mi dai satin alb.
— Şi cîţi metri să fie ?
— Apoi să fie foarte tare! răspunse Wilbur distrat, gîndindu-se la maşina lui zburătoare.
— Spuneţi-mi mai bine ce vreţi să faceţi cu satinul şi am să
vă învăţ eu cîţi metri vă trebuie, vru să-l ajute domnişoara.
Dar Wilbur nu-i putea destăinui că voia să croiască aripi
pentru o maşină zburătoare. Făcu o scurtă socoteală şi zise :
— Să-mi daţi 84 de metri...
— Vai de mine ! se sperie duduia, dar ce voiţi să faceţi ?
— Am o familie numeroasă...

La 1 septembrie, Wilbur plecă înainte urmînd ca Orville să
vie ceva mai tîrziu. Wilbur călători şase zile în trenul care pe
vremea aceea mergea încet de tot şi ajunse la Elisabeth City, pe
ţărmul Oceanului Atlantic. întrebă pretutindeni:
— încotro se află Kitty Hawk ?
Nimeni nu ştia unde e, nimeni n-auzise de numele ăsta ! Totuşi, Institutul meteorologic din Washington nu se putea înşela :
Kitty Hawk trebuia să existe pe undeva pe aproape.
Un bătrîn marinar din port, un anume Perry, îl lămuri :
— Kitty Hawk ? Asta vine în sudul insulei Roancke. Dar ce
treabă ai prin pustietăţile acelea ? îl întrebă marinarul.
— Treabă, netreabă, e vorba poţi să mă duci pînă acolo ?
— N-am nici o barcă pentru două persoane. Dar putem să
trecem strîmtoarea pînă la Pamplico. De aci înainte mai sînt vreo
şaizeci de mile pînă la capul Hatteras, spaima navigatorilor. Ai
mai călătorit pe mare ?
— Nu. Dar voi călători acum cu dumneata.
Nici nu plecară bine şi se dezlănţui o furtună puternică. Cu
toate ostenelile bătrînului marinar, barca nu reuşi să înainteze
şi astfel se adăpostiră într-un golf, de unde, după o adăstare de
dteva ore, Wilbur sili pe bătrînul Perry să pornească mai
departe.

După o călătorie plină de peripeţii, ajunseră la Kitty Hawk,
un cătun aşezat pe nisipul plajei, largă de vreo trei km.
într-adevăr, dealurile de nisip erau destul de înalte, iar vîntul bătea aci
neîntrerupt. Tocmai ceea ce îi trebuia lui Wilbur.
Trase la şeful poştei, bătrînul Tate, care-l primi bucuros, deşi
prezenţa tînărului părea destul de ciudată. Locuitorii cătunului
fură şi mai uimiţi cînd aflară că tînărul Wright rugase pe fata şefului poştei să-i împrumute puţin maşina de cusut...
După vreo zece zile se ivi şi Orville. Ca să poată lucra în
pace, fraţii Wright ridicară un cort ceva mai departe de cătun şi
se adăpostiră aici, lucrînd de zor la construirea zmeului cu două
rinduri de aripi.
Şi se urcară apoi pe dune, de unde inălţară planorul.
Spre uimirea şi bucuria lor, planorul se ţinea bine în aer şi
se supunea la toate mişcările aripilor, mînuite de jos, de cei doi
fraţi. Dar mai era nevoie să se urce cineva pe acest zmeu şi să
plutească în aer.
Wilbur, fiind cel mai mare, luă asupra lui această cinste periculoasă. Se urcă şi se întinse pe pîntece între cele două aripi de
jos ale planorului. Şi de data aceasta, zmeul care purta pe Wilbur
se înălţă vreo zece metri, deşi se clătina destul de puternic în
bătaia vîntului.

Neobişnuit cu asemenea legănări care-i făceau rău, Wilbur— primul om care a zburat deasupra pământului pe o maşină construită de mîna lui — strigă fratelui său, Orville, să coboare zmeul cît mai repede !
Şi Orville, care emoţionat de această izbîndă tocmai dăduse
sfoară zmeului, fu silit să-l tragă repede înapoi.
Dar Orville n-avu răbdare să afle ce simţise Wilbur în aer,
că se urcă şi el pe planor între cele două rinduri de aripi, lungindu-se pe pîntece. Orville fu al doilea om care cunoscu senzaţia
plutirii în aer.
Douăzeci de zile, fără întrerupere, fraţii Wright făcură încercări cu aparatul lor, aducîndu-i mereu îmbunătăţiri, şi reparîndu-l ori de cîte ori era nevoie.
Bătrînul Tate precum şi locuitorii cătunului priveau, cu spaimă şi bucurie în acelaşi timp, la
zborurile fraţilor Wright, dar nici unul nu avu curajul să se urce
pe planor.
între aripile de jos, cei doi fraţi construiră un fel de leagăn
unde se putea sta mai bine ca la început şi în mai multă siguranţă.
Prin mişcarea şoldurilor, pilotul putea acum să mişte aripile aparatului, iar cu mîna să mînuiască o cîrmă aşezată în faţă.
întîia încercare a fraţilor Wright, neajutaţi decît de isteţimea, curajul, răbdarea şi voinţa lor neînfrântă, izbutise. Zmeul
zbura şi mai ales putea duce cu sine un pilot.
In octombrie 1900, cei dintîi aviatori din lume se-ntoarserâ
acasă istoviţi de muncă, de hrana proastă alcătuită mai mult din

conserve şi cu trupurile băşicate de ţînţari.
Dar visul lor, minunatul lor vis, fusese împlinit. Şi ăsta era
lucrul de căpetenie.

VIII

ALTE ÎNCERCĂRI ÎNCUNUNATE DE IZBlNDA

Fraţii Wright nu se puteau mulţumi numai cu atît. Ei voiau
să ducă încercările mai departe şi să-şi desăvîrşească invenţia. Cu
toată hotărîrea lor de a nu spune nimănui nimic pînă nu vor izbuti să creeze o maşină zburătoare perfectă, nu se putură stăpîni
să nu scrie unui francez care locuia la Chicago, anume Octave
Chanute şi care publicase cîteva articole cu privire la problemele
aviaţiei. Fraţii Wright îl încunoştiinţau de încercările lor şi îi ce-:
reau părerea.
Nu mică le fu mirarea cînd primiră răspunsul omului de
ştiinţă, care-i felicita pentru izbînda obţinută şi-i îndemna să urmeze eu încercările lor.
— Ce zici, Orville ? Ne mai întoarcem o dată la Kitty Hawk ?
— Să ne întoarcem, Wilbur ! răspunse Orville.
Dar o nouă călătorie la Kitty Hawk putea să dea roade, numai dacă fraţii Wright se pregăteau ceva mai bine ca întîia oară
şi mai cu seamă dacă izbuteau să calculeze apăsarea vîntului asupra unui obiect care se mişcă în aer liber. Dezlegarea acestei
chestiuni era de cea mai mare însemnătate pentru perfecţiunea
aparatului.

După multe nopţi de gîndire, găsiră mijlocul.
Prinseră o sfîrlează de minerul unei biciclete şi observară
cum se învârtea sfîrlează pe măsură ce biciclistul învîrtea pedalele
mai repede sau mai încet.
Vecinii priviră fără să înţeleagă cum doi oameni în toată firea se jucau pedalînd dte o bicicletă cu sfîrlează pe mîner ! Fiii
pastorului Wright îşi făceau părintele de rfe L. Da, Wilbur, băiatul cel mare, se făcuse şi cusătoreasă !
Toată ziua, în curtea gospodăriei lor, el sta şi cosea la maşina surorei lui, Caterina. Unde
s-a pomenit bărbat să coasă la maşina de cusut toată ziua !
— Tinerilor ăstora zău că le lipseşte o doagă! spunea nevasta băcanului Sinclair...
— Păcat de tinereţea lor!... Nu mai au mult pînă să ajungă
la balamuc, îi ţinea hangul o vecină, sora învăţătoarei Edith.
Cei doi fraţi, prinşi de gîndurile lor, n-aveau timp să ia în
seamă sporovăielile mahalalei şi-şi vedeau, cuminţi, de treburi.
Wilbur cumpărase o cantitate mai mare de satin, pentru #
construi două perechi de aripi şi mai mari. încercările trebuiau să
aibe loc la începutul lui iulie 1901.
Cu vreo cîteva zile înainte de plecare, se pomeniră în prăvălia de biciclete cu un domn necunoscut, care se prezentă surîzînd.
Era învăţatul din Chicago, Octave Chanute. Venise să propuie

fraţilor Wright ca, la încercările de pe dune, să ia cu ei încă două
persoane, pe d. Huffaker, care construia un planor pentru Chanute, precum şi pe un oarecare Spratt. Fraţii Wright primiră cu bucurie.
La începutul lunii iulie 1901, fraţii Wright porniră iar la drum şi ajunseră cu bine la Kitty Hawk, aprovizionaţi cum se
cade. De data aceasta aduseră cu ei numeroase cutii de conserve,
o maşină de încălzit cu petrol, o pompă de apă, scînduri, şi tot
felul de unelte. Cum ajunseră pe plajă, construiră o baracă în care
se puteau adăposti patru inşi, nu departe de locul numit „Moartea
dracului", unde fraţii Wright doreau să facă încercările. Era
destul de departe de cătun şi umbletul prin nisip era anevoios, dar
pentru tinerii noştri asemenea greutăţi erau floare la ureche.
Chiar înţepăturile ţînţarilor păreau să fie mai puţin usturătoare
ca anul trecut.
— Muncim de doi ani. Am făcut ceva, e drept, dar trebuie
să facem ceva şi mai bun ! zise Wilbur. Cred că atîta vreme cît
nu vom fi în stare să calculăm cu precizie apăsarea aerului în raport cu viteza aparatului, nu vom izbuti să construim ceva de
valoare.
Orville nu credea că aceste calcule sînt cu putinţă în starea

de atunci a ştiinţelor. Nici unul din învăţaţii timpului nu dezlegase încă această taină, iar bietul Lilienthal îşi găsise moartea din această pricină. Era cît pe-aci să renunţe la alte încercări, cînd învăţatul Octave Chanute pofti pe unul din cei doi fraţi să ţină o cuvîntare la Societatea inginerilor americani. Deşi nu era obişnuit cu astfel de discursuri, Wilbur Wright îşi luă inima în dinţi şi vorbi inginerilor despre încercările de zbor de pe dunele de la Kitty Hawk. După ce sfîrşi cuvîntarea, Wilbur stătu cu inginerii de vorbă şi le ceru lămuriri asupra apăsării aerului asupra unui obiect care pluteşte. Toţi inginerii ridicară nedumeriţi din umeri. Chestiunea nu preocupase încă pe nimeni.

— Ascultă, Wilbur, zise Orville, în lipsa ta, m-am gîndit şi eu la acest lucru. Am încercat să aflu variaţiile apăsării după schimbările de iuţeală, alergînd cu bicicleta. Ce-ar fi dacă am face să treacă vîntul cu anumite tării printr-un aparat în care am fixa cîteva aripi mici ?

Ideea lui Orville nu era de lepădat. Trebuia însă verificată.

Şi cei doi fraţi, seară după seară, făcură încercări, schimbînd mereu forma aripilor precum şi greutatea lor. Cifrele care rezultau din aceste încercări le scriau cu grijă pe o foaie de hîrtie şi

apoi le comparau între ele. Astfel cei doi mici negustori de biciclete izbutiră să alcătuiască ceea ce nu izbutiră o întreagă societate de ingineri plătiţi cu lefuri mari : cîteva tabele aeriene.

— Cine va avea de acum înainte poftă să zboare va trebui neapărat să ţină seama de „observaţiile fraţilor Wright" zise zâmbind Wilbur, fratelui său.

— Nu ride, îl dojeni Orville, asta e foarte serios !

Şi era într-adevăr.

Pe la sfîrşitul lui august, aviatorii noştri plecară din nou la Kitty Hawk. Cabana se ruinase. Fură nevoiţi să ridice alta pe acelaşi loc. Mai veniră odată cu ei cei dinţii prieteni ai zborului ; învăţatul Octav Chanute, doctorul Spratt şi un anume Herring, prietenul şi colaboratorul învăţatului Langley, pe care guvernul îl încuraja mult în încercările lui asupra zborului, dăruindu-i mari sume de bani, de care însă fraţii Wright duceau atîta lipsă.

Noul planor era mult mai mare acum, avînd aripi de peste nouă metri lungime.

Wilbur sta culcat pe pîntece între cele două rînduri de aripi şi retrăia cu voluptate uimirea de a pluti între cer şi pămînt. Dar zborul era încă foarte periculos. Odată, aparatul era dt p-aci să se dea peste cap, dar pilotul îşi lăsă la timp greutatea corpului

îndărătul aparatului şi mmuind cu dibăcie cîrma, izbuti să redreseze planorul. Apoi se cobori domol.
— Ştii ce frică mi-a fost ? zise Orville, ieşind întru întîmpinarea fratelui său.
— Am scăpat ca prin urechile acului ! mărturisi Wilbur, zguduit încă de pericolul prin care trecuse. Ceea ce înseamnă,
urmă zburătorul, că aparatul are o bubă, deşi e mult mai bundecît cel precedent.
Orville se urcă şi el pe planor şi îşi dete seama că aparatul
avea neapărată nevoie să i se asigure poziţia orizontală în aer.
Nu mai putea dormi, atît îl dhdnuia gîndul acesta. în noaptea de
2 octombrie, Orville, care nu închise deloc ochii, ieşi pe nesimţite din cabana unde ceilalţi sforăiau fericiţi şi se topi în întuneric.
Nu auzea nici vuietul valurilor mării, nici scrîşnetul nisipului sub
picioare, gîndindu-se la asigurarea poziţiei orizontale a aparatului. Ce-ar fi dacă ar construi o coadă mişcătoare verticală, în locul celei fixe ? împreunînd mişcările cozii cu ale cîrmei din faţă,
poate că planorul n-ar mai ameninţa să cadă în cap...
A doua zi, Wilbur, aflînd ideea fratelui său, rămase o clipă
pe gînduri, apoi zise :
— Orville, mi se pare că ai dreptate ! Hai s~o încercăm !
Peste două zile, fraţii Wright zburau cu un planor, mult mai
uşor de mînuit.
Iarna era aproape. Toţi părăsiră dunele de nisip. Trecînd

prin Washington, Chanute vorbi învăţatului Langley despre încercările atît de izbutite ale fraţilor Wright.
— M-a uimit ingeniozitatea, perseverenţa şi curajul lor, adăugă el. Sînt cu adevărat vrednici de respect.

IX
AEROPLANUL CU MOTOR

In serile lungi de iarnă, Wilbur şi Orville, discutînd asupra
izbînzilor lor atît de neaşteptate, ajunseră la aceeaşi încheiere,
dacă voiau să construiască o adevărată maşină zburătoare:
— Trebuie să ne descotorosim de puterea vîntului. Asta e
tot chichirezul. Să construim o maşină care să n-aibă nevoie de
vînt ca să zboare.
— Dar cum vom face ? Ce-ar fi dacă i-am pune un... motor ? propuse într-o doară Orville.
— Bravo, dragul meu ! Asta-i! Ne trebuie un motor care
să pună în mişcare o elice...
Şi fraţii Wright trimiseră cîtorva mari fabrici de motoare
cîte o scrisoare prin care le comandau un motor cît mai uşor CM
putinţă, spre a putea fi folosit la o maşină zburătoare. Dar nici un
fabricant nu găsi cu cale sâ le răspundă. Pesemne credeau că
acea comandă fusese făcută de doi zănatici care voiau să-şi bată
joc de ei.
Pînă la urmă, fraţii Wright îşi dădură seama că va trebui să
construiască totul cu mâinile lor.

Şi se puseră cu nădejde pe lucru. Pe vremea aceea se fabricau cîteva modele de motoare, necesare automobilelor care începuseră să se ivească pe drumurile Americii. Wilbur şi Orville cercetară cu luare aminte aceste motoare, apoi schiţară şi ei planul unui motor cu patru cilindri, care să nu fie mai greu de o sută de
kg şi să aibe totuşi o putere de 8 cai. Atelierul de biciclete din
fundul curţii se preschimbă într-o mică uzină, unde mîinile dibace ale celor doi fraţi zămisliră toate piesele motorului lor. La
12 februarie 1903 isprăviră treaba. Era tocmai aniversarea zilei
de naştere a marelui preşedinte al Statelor Unite, Lincoln.
— Să-ncercăm motorul nostru, zise Wilbur, în această zi de
sărbătoare naţională.
Dar zgomotul motorului fu atit de mare, că vecinii ieşiră din
casă, speriaţi, crezînd că un cutremur prăbuşea oraşul, asemenea
cutremurelor din Japonia, de care citeau prin ziare.
Cu mare greutate, fiii pastorului liniştiră pe vecini. Cînd
aflară că era vorba de un motor al unei maşini zburătoare, rămaseră pe ginduri. într-adevăr cum va putea zbura prin văzduh
un motor de o sută de kg ?
— Nu vă mai miraţi de nimic, oameni buni, le vorbi doctorul Spratt, care luase parte la experienţele de la Kitty Hawk, tinerii Wright vor ajunge cu timpul să vă plimbe pînă şi casele
prin nori....

E drept că nici celor doi inventatori nu le venea să creadă
că aparatul cu motor se va ridica în aer. Dar erau prea încrezători în calculele pe care le făcuseră şi care mai totdeauna fuseseră
încununate de izbindă. Nădejdea lor era în lungimea aripilor şi
în puterea elicelor, pe care aveau de gînd să le facă lungi de cel
puţin doi metri jumătate, învîrtindu-se în sens invers, aşezate
între cele două rinduri de aripi şi legate de motor printr-un lanţ
în formă de 8.
La 23 septembrie 1903 toate pregătirile erau încheiate. Wilbur şi Orville plecară pentru a patra oară spre Kitty Hawk.
— Să-mi telegrafiaţi ! le spuse Caterina la despărţire. Sînt
nerăbdătoare să ştiu dacă aţi reuşit !
— Iţi vom telegrafia, răspunseră fraţii.
Pe dune se dezlănţui o furtună de cum ajunseră. Acoperişul
cabanei fu luat de vînt în puterea nopţii.
— Dacă acoperişul poate să zboare, de ce n-ar zbura şi aparatul nostru ? glumi Wilbur.
— Să ştii că sîntem pe drumul cel bun. Aici totul zboară!
răspunse Orville.
încercările, la început, se făcură fără motor. Aparatul care
avea acum o lăţime de treisprezece metri, era mai greu de mînuit
şi mult mai periculos la aterizare. Odată era să cadă drept în capul

lui Orville. Dar aparatul pluti singur un minut, ceea ce dovedea
că proporţiile lui erau bine calculate.
Instalarea motorului pe aparat ceru o muncă de şase săptămîni. La 10 noiembrie 1903, totul era gata şi marea experienţă
putea începe. Cei doi fraţi aşteptau, cu nerăbdare şi emoţie, clipa
cînd toate strădaniile lor se vor dovedi bune sau zadarnice. Dar
— ghinion — batiurile celor două elice (dispozitivele de fixare) nu
erau destul de trainice, căci se strîmbară cînd porni motorul. Ce
era de făcut ? De unde să le înlocuiască ? Acolo, în pustietate, nu
se găseau nici un fel de materiale.
Unul din tovarăşii învăţatului Chanute, care nu voia să mai
rămînă pe dune, se oferi să ducă el batiurile la Dayton, unde trebuia să le repare mecanicul de la atelierul de biciclete al fraţilor
Wright.
Astfel adăstară încă o vreme repararea dispozitivelor. Iarna
era pe aproape, dar nimeni nu se îndura să renunţe la încercarea
unui zbor cu ajutorul motorului. Marea înfuriată rostogolea valuri uriaşe ; vîntul zgîlţîia cabana de scînduri. Oamenii făcură foc
în cabană, ca să nu degere, cu toate că fumul îi înăbuşea şi făcea
să le lăcrimeze ochii de usturime. Nu voiau să renunţe, în ruptul
capului, chiar cu preţul vieţii de-ar fi fost nevoie, la încercarea

zborului mecanic. Atît erau de hotărîţi şi de încrezători în
biruinţă !
După zece zile de aşteptare, batiurile reparate sosiră, în sfîrşit. Ele fură puse la locul lor şi încercările începură iar. Dar se
strîmbară pentru a doua oară. Fraţii Wright priveau cu ochii în
lacrimi la această nenorocire. De două luni se aflau pe dune şi nu
izbutiseră încă să facă marea încercare. Mai aveau oare timp ? Sau
era mai bine să amîne totul pentru vara viitoare ?
— Mă duc la Dayton, să repar eu batiurile şi, dacă n-or rezista cum am să le lucrez eu, mă arunc în mare, propuse Orville
îndîrjit din cale-afară. Zis şi făcut. Cînd ajunse acasă, pastorul şi
Caterina îl priviră cu ochii îngroziţi, crezînd că Wilbur se prăpădise, iar el se întorsese singur. După ce le povesti cum stăteau
lucrurile, se mai liniştiră. După o săptămînă, Orville se întoarse
pe dune, cu suporturile In perfectă stare. Aduse cu sine şi un ziar,
in care se putea citi că profesorul Langley încercase o maşină zburătoare pe vasul Potomac, dar maşina se înecase numaidecît, fără
să se fi ridicat măcar un deget deasupra punţii. Construirea maşinii costase vreo 70 000 de dolari!
— Dacă pasărea noastră se va prăbuşi, exclamă Wilbur, tot
ne rămîne o mîngîiere : nu ne-a costat nici pe sfert din cît a cheltuit Langley. Şi cu înfrigurare se puseră pe lucru şi montară
batiurile.

De data aceasta elicele se învîrtiră bine şi batiurile nu se mai
îndoiră. Fraţii întinseră pe nisip vreo cincisprezece metri de şină,
pe care trebuia să alunece aparatul înainte de a-şi lua zborul.
După cîteva încercări neizbutite, aşteptară un vînt mai bun.
La 17 decembrie 1903, de faţă fiind numai cinci persoane,
la ora 10,35, Orville, întins pe pîntece între aripile aeroplanului,
se înălţă în văzduh timp de 12 secunde şi ateriza la o distanţă de
30 de metri de la locul de plecare. Fu întîiul zbor în aeroplan.
După o oră, Wilbur atinse 50 metri. La amiază, aeroplanul
reuşi să se menţină în aer 59 secunde !
Aeroplanul cu motor cu explozie fusese realizat, iar fraţii
Wright fură cei dintîi care l-au conceput şi experimentat în zbor.
Tinerii care ascultaseră cu sufletul la gură istorisirea aviatorului, de parcă ei înşişi luau parte la peripeţiile celebrei invenţii
a fraţilor Wright, se ridicară şi—i mulţumiră. Se ridică şi povestitorul şi le întinse mina. De departe, de pe linia unde adăsta şirul
de aeroplane, care luau parte la concursul de acrobaţie, veni, pînă
la colina lor, zvonul muzicii militare.
— La revedere, băieţi! Şi nu uitaţi lecţia fraţilor Wright:
chibzuinţă, curaj şi mai cu seamă perseverenţă !
AUREL VLAICU,

PRIMUL ZBURĂTOR ROMÂN

I

VISUL UNUI TINÂR

Era o zi senină de primăvară
cînd Aurel, feciorul lui Dumitru Vlaicu şi al Anei din comuna
Binţinţi, de lîngă Orăştie, judeţul Hunedoara, ajunse la Munchen, ca să se înscrie la Şcoala politehnică* de acolo. Cursurile
liceale le urmase o parte la Colegiul reformat din Orăştie, de unde;
în urma miei neînţelegeri cu profesorul de fizică, trecu la liceul
de stat din Sibiu.

Tatăl său nu era un om cu stare, dar, din dorinţa de a da
odraslei lui mai mari o creştere aleasă, se hotărîse la jertfe mari,
zălogind cîteva jugăre de pămînt la banca Ardeleana, din Sibiu.

Nutrea, poate, în sufletul său tainica nădejde că, mai tîrziu, după
ce băiatul se va fi rostuit bine, are să-l scape de greutăţi.

încă din fragedă copilărie, Aurel se arătase un mare năzdrăvan, înălţa zmee care întreceau în mărime pe ale prietenilor de-o
seamă cu eL Cînd ajunse pe băncile liceului, înainte de a-i miji
cele dintîi tuleie, izbuti să construiască o turbină, dovedind chiar
de pe atunci o minte născocitoare.

După un scurt popas la politehnica din Budapesta, o părăsise
şi plecase la Miinchen. Gîndea că e mai în folosul său şcoala germană unde putea să capete cunoştinţe mai

temeinice. Ideea zămislirii unui aparat de zburat îl atrăgea cu atîta putere că nu mai
avea răbdare să stea laolaltă cu ceilalţi colegi, ca să înveţe buchia
cărţilor, cînd timpul acesta îl putea folosi mai cu temei, dînd viaţă
plăsmuirilor care îl munceau zi şi noapte.
Zăvorit în odăiţa de student, tînărul nostru se trudea să con*
struiască un avion în miniatură, cheltuind pe sîrmele şi mătasea
de care avea nevoie toţi banii trimişi de tatăl său. Se lipsea chiar
de mâncare, numai ca să-şi potolească pasiunea care-l stăpînea.
Nu odată uita de sine urmărind zborul păsărilor, aşa cum făcea
odinioară Leonardo da Vinei, ca să le prindă meşteşugul mişcărilor. Şi căuta forma cea mai potrivită pentru maşina sa zburătoare, fiindcă ţinea să nu semene cu nici una din cele construite
de alţii.
Uneori făcea cîte o experienţă în faţa nepoatei gazdei sale. De
această fată l-a legat o bună bucată de timp o prietenie caldă,
sinceră, care nu s-a spulberat decît după măritişul ei. Dealtfel,
prietena îl privea ca pe un idol şi ţopăia de bucurie ori de cîte ori
el dădea drumul, în curtea casa, micului său avion, care se ridica în aer, ca o gînganie uriaşă. îi spunea adesea cu tristeţe, că
presimţea că şi el va zbura odată de lîngă ea, ca orice tînăr ales
pentru un destin deosebit:

— Tu, Aurel, o să ajungi om mare şi eu atunci n-o să mai
însema nimic pentru tine.
Studentul clătina din cap, cu gîndurile duse. Gîndea ţi el că
presimţirea ei era poate întemeiată, chiar atunci cînd îi uneau
atîtea clipe de duioşie. Cu toate astea, căuta s-o mîngîie :
— Nu, draga mea, n-o să te uit niciodată. De asta sînt sigur, fiindcă tu eşti cea dintîi fiinţă care ai împărtăşit bucuria mea
de acum.
Astfel, prietenia lor zbura fără aripi, fără temeiuri de viitor.
Sprintena şi devotata fată de la Munchen se mulţumea să fie doar
cea dintîi stea în calea vieţii lui Vlaicu. Nu se ferea nici de mătuşa
ei, ba într-o vreme, Aurel îmbolnăvindu-se, fata aproape că nu se
mai dezlipea de patul lui, îngrijindu-l, ca şi cum i-ar fi fost mai
mult decît un frate. Cînd se făcu sănătos, studentul plecă să se
odihnească în ţară între ai săi, în aerul curat şi proaspăt al lanurilor. Neavînd bani ca să-şi plătească biletul de tren, îşi construi
el singur o bicicletă, cu care străbătu o parte din drum.
Ajuns acasă, uită de odihnă şi aer curat. Tot timpul, înfundat
într-o şură, lucra de zor la maşina de zburat, după un plan al său,
fără un desen anume şi fără calcule aşternute pe hîrtie, căci toate

cîte îi trebuiau erau închegate atît de limpede în mintea lui, că,
dacă-l întrebai după ce model lucrează, se bătea pe frunte :
— Uite, aici în cap e modelul...
Vedea aievea întreaga schiţă a avionului, ca şi cum un miraculos duh lăuntric i-ar fi îndreptat paşii. Ciocănea ici, ciocănea
colo, îmbina şuruburile fără greş, înnoda între ele trestioarele de
trebuinţă şi aripile de mătase căpătau tot mai multă fiinţă. Dealtfel, îndemînarea îi sporise mult de cînd lucrase în fabrica de
automobile Oppel din Russelsheim, unde, părăsind cîtva timp studiile exclusiv teoretice de la politehnică, primise să lucreze într-unui din ateliere datorită stăruinţelor unui coleg bogat, al cărui
unchi deţinea un loc de seamă în marea întreprindere germană.
Tot în timpul acela şi tot ca un prim pas în cariera-i de inventator, brevetase o nouă membrană de gramofon, pe
care tot bunul său prieten mijlocise să i-o cumpere o fabrică
din Frankfurt, în schimbul sumei de douăzeci şi patru de mii de
mărci. Ce bucurie pe el! Cu banii aceştia putea să-şi tot cumpere
materialele de care avea nevoie pentru avionul său. Dar lucrurile
nu erau chiar aşa cum credea el. Suma nu i se plăti toată odată,
ci în rate lunare de cîte şapte sute de mărci, în afară că i se mai
punea la socoteală şi alte scăderi: fel de fel de taxe şi dări.

Trebuia, deci, sâ se înarmeze din nou cu răbdare. într-o vreme îl ajută şi fratele său Ion, un flăcăiandru dezgheţat şi ager
ia minte, care vina cu dibăcie păsări, pe care i le aducea plocon.
Iar Aurel, culcat în iarba moale de pe rânp, le tot cerceta aripile,
ca un doctor, căutînd să desluşească taina zborului. Negreşit, încercările de acasă, cu o maşină lipsită de atîtea
piese, nu puteau da rezultatele rîvnite. Atâta doar că fele îl dumireau asupra unui cusur sau altul, pe care căuta de grabă să-l îndrepte. De aceea aducea mereu schimbări noi la aripi, fie
scurtindu-le dintr-o parte, fie lungindu-le în cealaltă. Tot aşa şi la
roţi ori în alte părţi; ba vîrful era prea întins, ba coada prea
scurtă. Era neobosit şi nu se dădea bătut de cînd mereu se iveau
greutăţi. Deşi apăruseră pînă atunci cîteva avioane, ca de pildă al căpitanului Ferber, apoi al lui Farman sau Bleriot, aviaţia era încă
în faşă, pe drumul dibuirilor. Mereu veneau veşti despre nenumărate accidente, cele mai multe mortale. Aşa că mai era cale multă
de bătut pină să se poată spune că s-a ivit un model care să dea
deplină siguranţă zborului Numeroşi inventatori, de la fraţii americani Wilbur şi Orville Wright, pînă la francezul Hubert Latham,
se străduiau fel şi chip să plăsmuiască o pasăre măiastră care să
biruiască văzduhul fără teamă de nori şi de pământ.

II
ÎN DEZNĂDEJDE

Aurel Vlaicu avea, fireşte, ambiţia ca avionul lui să fie deosebit de celelalte, ba chiar să le întreacă. De aceea se dovedea
neostenit în străduinţele sale. Mereu căuta timpul cel mai propice
ca să se poată avînta în văzduh. Pe atunci, nu era îngăduit nimănui să se înalţe pe orice vreme, cum se-ntîmplă astăzi. Şi totuşi,
cu toată încrederea în măiestria lui, de cîte ori nu-l covîrşea descurajarea, cînd se-ntîmpla ca încercările să nu-i reuşească, nu numai atunci cînd sufla vîntul. ci şi în zilele bune, cu cer senin, pe
care le credea atît de prielnice zborului ! Dar temerile care îl
munceau nu erau, din fericire, de lungă durată şi o lua iar de la
început, îndreptînd ici, perfecţionînd dincolo, totdeauna sîrguitor
şi cu un zel fără sfîrşifc.
Strădaniile lui Aurel Vlaicu începeau să fie cunoscute. O fabrică ungară li făcu propunerea de a intra în asociaţie, lăsîndu-i
în seamă construcţia şi exploatarea avionului. Vlaicu nu primi
însă oferta. Nu-l lăsa inima să încredinţeze unor străini o invenţie
românească la care muncise atîţia ani.
Avocatul Romul Boca din Orăştie se pomeni, într-o bună zi,
cu Vlaicu în biroul său. Erau prieteni încă de pe vremea cînd învăţau la liceu.
— Tu ghiceşti ce-i asta, frate Romul ? întrebă Aurel aşezînd
pe masă un pachet legat cu sfoară.
— După înfăţişare s-ar părea că-i o jucărie mare ! Dar ce-ţi

trăsni prin cap să mi-o aduci mie ?
— Măi frate, asta nu e jucărie, ci numai un model. Ia uită-te
bine la el !
— Da, mă uit.
— Ei, şi ce zici ?
— Ce pot să zic ? Aştept să mă lămureşti tu.
— Ăsta-i un model de maşină de zburăt— Maşină de zburat ? se miră avocatuL Cum adică ? Zău, că
tot nu pricep.
— Cu asta — reluă Vlaicu — o să zbor şi o să bat pe toţi franţujii, nemţii şi americanii.
— Ce spui, frate ? se aprinse prietenul său, care era unul
din luptătorii cei mai vajnici pentru drepturile românilor din
Transilvania. Vrei să faci tu asta ? Dar cum, că nu seamănă deloc
cu avioanele alea pe care le-am văzut eu prin ziare şi reviste ?
— Doar nu era să viu la fine cu unul din acelea, rîse Vlaicu,
că, de-l aveam gata, apoi zburam cu el. Acesta e numai o miniatură a unuia pe care l-am născocit eu, aşa cum m-am priceput.
L-am construit numai din trestioare, sîrme şi pînze. Pe cel care
va zbura trebuie să-l fac din aluminiu şi oţel. In plus are nevoie şi
de un motor de cincizeci de cai putere, chiar şi mai mult. Mă-nţelegi, dară ? însă, rogu-te, să-mi spui de unde iau eu bani, pentru
că îmi trebuie cîteva zeci de mii de lei, pe puţin vreo treizeci de
mii. Tata a zălogit, săracul, destule jugăre pentru nepriceputul de

mine. Nu pot să storc tot sângele din el. '
— No, sări avocatul, destul ! M-ai convins! După care adăugă : D-apoi tu eşti un geniu, măi Aurel, cu care noi, românii,
trebuie să ne mîndrim şi să te ajutăm. Uite, mă jur că te vom
ajuta ! Dau de veste printre ai noştri, că doar ştii că sîntem cei
mai mulţi aici, şi fiecare vom pune mină de la mînă, ca să stringem
suma de care ai nevoie. Să ne trăieşti, măi băiete !
Romul Boca nu era numai un înfocat patriot, dar şi om de
cuvînt. Se apucă numaidecît de lucru şi, dînd sfoară printre românii noştri de acolo de invenţia feciorului din Binţinţi, cîştigă
de partea lui cîteva mii de prieteni. Dar sumele, destul de modeste, nici vorbă că îi slujiră inventatorului ca o îmbărbătare, dar
n-ajungeau pentru a-şi construi avionul. Trebuia să mai aştepte.
Pînă atunci Vlaicu nu stătu cu mîinile în sîn. îşi uşura ceasurile
grele cu alte îndeletniciri, născocind plăci pentru gramofonul la
care era aplicată membrana sa şi căuta o nouă formă de telescop
mult mai bun decît cel existent. Nu se oprea numai aci, gîndul său
neastîmpărat îl purta şi spre alte născociri, printre care un proiect
de submarin, pe care» de asemenea, ţinea să-l dăruiască neamului
său. Nu era, fireşte, străin nici de motoarele de automobil, măiestrie cu care minunase şi pe Oppel fabricantul, cu prilejul unor

curse la Baden.
Deşi solicitat de atîtea preocupări, nu uita nici o clipă de
avionul său. într-acest timp, adică prin 1903, poetul Octavian
Goga, auzind de invenţia fostului său camarad de liceu, îi scrise
să treacă munţii şi să vie în Bucureşti. Ceea ce Aurel Vlaicu făcu
fără întîrziere. Fiul preotului din Răşinari îşi dete toată silinţa
ca vechiul său prieten, cam timid şi stîngaci din fire, să se simtă
în ţară ca la el acasă, îmbrăţişat de toată lumea. De aceea îl aduse
în mijlocul scriitorilor, printre care Darie Chendi, Zaharia Bîrsan,
Şt. O. Iosif erau transilvăneni ca el. Dar cel care se apropie cu
mai multă dragoste de inventator, fu D. D. Pătrăşcanu, profesor,
deputat şi scriitor moldovean care avea mare trecere pe acea
vreme.
De cîte ori Pătrăşcanu nu surprinse pe necăjitul inventator
stînd la fereastra odăii de la etajul trei al hotelului „Regal", ca
ochii pironiţi în gol ! Căci lucrurile mergeau destul de greu. Unii
bărbaţi de la cîrma ţării nu se arătau prea grăbiţi să asculte durerea lui Vlaicu, deşi acesta trăise, pînă atunci, numai în credinţa
că va găsi în Bucureşti oameni binevoitori, generoşi, gata să-l
ajute.

Pătrăşcanu îi spunea :
— Lasă, bădie, nu-ţi mai fă şi dumneata atîta sînge rău !
Aşa e lumea şi n-o s-o schimbăm noi. Trebuie să ai răbdare şi să
priveşti nepăsarea celor de sus ca ceva trecător.
— Poate că ai dreptate dumneata, îi răspunse Vlaicu, dar
vezi că eu nu mai pot aştepta. îmi pierd răbdarea şi nu numai
atît : încep să nu mai cred în mine.
— Nici aşa, bădie. Nu uita că eşti înconjurat numai de prieteni, care toţi îţi vor binele şi aleargă pentru dumneata. Românul
are o vorbă : „încet-încet, departe ajungi". Ţine seamă de asta şi
fii liniştit I
— Oh, e atît de greu. Eu am venit aici cu gînduri frumoase
şi fiindcă Tăvi — aşa îi spunea lui Goga — s-a ţinut de capul meu.
L-am ascultat pe el şi acum uite şi dumneata ce păţesc ! Eu nu-s
ca voi ăştia, care zgîriaţi hîrtia. Vreau să zbor, frăţioare, asta e...
Să vă arăt că eu pot să fac asta.
— Ai să zbori, îl încuraja cu bunătate Pătrăşcanu, n-avea
nici o grijă. Trebuie doar să mai aştepţi puţin, pînă va bate ceasul.
— Apoi să bată mai repede, că dacă întîrzie prea mult, zbor
de-aci, de pe fereastră !
— Nu, asta să n-rO faci ! îl mustră scriitorul moldovean, că-i

păcat! Eşti tînăr, n-ai decît douăzeci şi şapte de ani şi gîndeşte-te
la ţara asta care are nevoie de oameni ca dumneata !
— Nu prea văd să aibă nevoie, că altfel nu m-ar necăji astfel. Oamenii voştri care fac politică se uită numai în străinătate.
Tot ce vine de acolo e bun, e fain. Dar cînd un român de-al nostru
vrea să se ridice, se repede care mai de care să-i reteze picioarele.
— Aici greşeşti, fiindcă nu-s toţi la fel. Să nu ne luăm numai după cîţiva. Patriotismul unora e luminat şi adînc şi, crede-mă, nu va trece mult şi te vei pomeni urcat în slăvi, aşa cum
nici nu-ţi trece prin cap.
— Să fie într-un ceas bun ! oftă Vlaicu. Atîta numai, că dumneata eşti prea.încrezător...
— Sînt, fiindcă ne-am strîns o mînă de oameni să te săltăm
în sus. Nu-i aşa că asta şi vrei ? glumi Pătrăşcanu, sus... tot mai sus ?
Lui Vlaicu îi veni să rîdă.
— Eşti tare dibaci la vorbă, de ce m-aş mira ? Uite, că m-ai veselit.
Apoi rosti aceeaşi frază pe care o repeta adeseori:
— Cu maşina mea de zburat am să-i bat pe toţi franţujii, englejii, nemţii şi americanii.

III

CELE DINTtl ÎNCERCĂRI

Scriitorul D. D. Pătrăscanu, directorul de mai tîrziu al vechii
librării Alcalay, care fusese vîndută societăţii „Viaţa Românească*, se ţinu de cuvânt. El este, de fapt, acela care, după Octavian Goga, s-a străduit cel mai mult să ducă la izbîndă pe inventatorul Aurel Vlaicu.

Feciorul plugarului din Binţinţi adusese cu el, în Bucureşti,
două avioane în miniatură. Ele închipuiau pe cel mare, pe care
trebuia să-l construiască. Miniaturile erau simple şi nu dădeau
decît o palidă imagine a avionului care stătea făurit în mintea iscusitului inventator.
După cîteva încercări reuşite, făcute cu aparatele pitice în
parcul expoziţiei organizate, in 1906, de doctorul Istrati, cîrmuitorii ţării începură să aibă încredere în tînărul inventator şi să
dea ascultare cererilor acelora care înconjurau pe Vlaicu.
Cel dinţii ministru, la uşa căruia bătu Pătrăscanu, fu Vasile
Morţun, din grupul acelora pe care Ionel Brătianu, şeful partidului liberal, îi câştigase de partea sa. Lui Vasile Morţun, moşier romaşcan, îi încredinţase Ministerul lucrărilor publice şi al comunicaţiilor, iar Pătrăscanu, ca deputat al aceluiaşi partid, se gîndi să urce mai întîi scările acestui departament, pînă le va lua în primire şi pe celelalte. De altminteri, Morţun fusese cîndva şi scriitor, aşa că era de nădăjduit că va găsi mai multă înţelegere la
dinsuL
N-a fost, însă, tocmai aşa. Morţun nu se arătă prea încîntat,
ba făcu unele zeflemele pe socoteala noii invenţii, mai ales că i
se cerea să încarce bugetul cu o sumă destul de mărişoară, care
urma să fie încredinţată lui Vlaicu pentru construirea avionului

său. Avea „răspundere" faţă de primul ministru şi se temea de
colegii din guvern să nu-i aducă învinuiri că risipeşte banii statului pe un „fleac" sau pe o „năzbîtie" care i-a trecut cuiva
prin cap.
— Eu atîta pot să-ţi fac, îi zise ministrul, în cele din urmă,
îi dau omului dumitale o leafă de trei sute de lei pe lună, ca să
aibă din ce trăi pînă o face rost de pe undeva de banii de care
are nevoie.
— Fie şi atît, deocamdată, îi răspunse Pătrăşcanu, apoi adăugă, cu tîlc : vom mai vorbi noi despre asta...
— Bine, vom mai vorbi, zise Morţun, rîzînd uşurat că scăpase numai cu atît.
Era un început, destul de nesigur, căci pe Vlaicu nu-l muncea
atîta gîndul pîinii de toate zilele, pe care, oricum o avea, cînd de
la un prieten, -cînd de la altul şi chiar din ratele care îi veneau iarăşi lunar de la fabrica din Frankfurt, unde vînduse o nouă membrană de gramofon, cît grija de a-şi vedea înfăptuit odată marele său vis : avionul cu care voia să uimească pe toată lumea.
Pătrăşcanu, care nu dezarmase, găsi un nou sprijin la Spiru
Haret, ministrul instrucţiunii publice. Om de ştiinţă, matematician reputat, Haret era indicat să priceapă mai lesne drama inventatorului silit să-şi oprească lucrul din pricina lipsei de bani.
Datorită bunăvoinţei lui Haret, se stîrni printre bărbaţii politici un interes deosebit pentru maşina de zburat a tînărului

transilvănean şi, la 16 octombrie 1909, acesta, înarmat din nou cu
cele două avioane-miniatură, făcu alte experienţe, tot în parcul
expoziţiei, în faţa a numeroase persoane suspuse, poftite să se
încredinţeze singure, cu ochii lor, de însemnătatea invenţiei. Se
aflau acolo câţiva miniştri: Djuvara, Haret, Morţun ; apoi generali, ingineri, gazetari, scriitori, doctori, din toate taberele politice.
De bună seamă că nimeni an s-a mulţumit doar să privească.
Mai toţi participanţii iscodiră pe Vlaicu asupra unor amănunte,
punîndu-î felurite întrebări, unele chiar de ordin tehnic, la care
el răspundea cu cea mai mare siguranţă, dovedind astfel că era pe
deplin stăpîn pe invenţie şi că ştia ce vrea.
S-ar putea spune că de atunci i s-au deschis porţile biruinţei
definitive. Rămînea numai să se găsească fondul de care era atîta
nevoie. Bucuria îi fu întunecată de vestea că aviatorul francez
Louis Bleriot va sosi în capitală, urmînd să zboare, în faţa mulţimii, pe hipodromul de la Băneasa. Faptul se întîmplă la 18 octombrie 1909. Francezul, ce-i drept, se încununa de izbîndă. Peste
zece mii de oameni îl aplaudară pe cîmpul de curse. Vlaicu, deşi
cuprins de o ciudă, bineînţeles, firească, nu-şi pierdu încrederea.
Ba, dimpotrivă, zborurile francezului îi dădură un nou imbold ca

să-l întreacă. Adeseori spunea că, dacă Bleriot a izbutit să zboare peste Canalul Mînecii, apoi el va trece, cu avionul său, peste Oceanul Atlantic sau dacă nu, măcar peste Marea Mediterană.

Desigur, erau visuri mai mult decît cutezătoare, însă lesne de înţeles unei firi atît de înflăcărate ca a lui Vlaicu.

Ionel Brătianu, primul ministru, aflînd şi el de străduinţa inventatorului nostru, ceru inginerului Alexandru Cottescu, directorul general al Căilor Ferate Române, să-şi dea părerea asupra invenţiei lui Vlaicu şi, drept urmare, hotărî ca in ziua de 20 octombrie să se facă iarăşi experienţe în parcul expoziţiei. De bună seamă că raportul pe care-l întocmi Cottescu era plin de laude, căci înduplecă pe primul ministru ca să dispună să se lucreze, la Arsenalul armatei, avionul lui Vlaicu sub privegherea chiar a acestuia.

Colonelul Miclescu, directorul arsenalului, nu prea era împăcat cu această decizie, deoarece n-avea o părere bună despre noul aparat. Deşi se iscară neînţelegeri între el şi inventator, se supuse hotăririi de sus punînd la dispoziţie atelierul de tinichigerie. Dar nu înceta să-l sîcîie şi, ori de cîte ori se putea, îi punea piedici. Aşa încît Vlaicu trebuia să aibă multă răbdare ca să nu-şi ia lumea în cap şi să lase totul baltă.

Muncitorii care lucrau sub îndrumarea sa îl înconjurară cu
drag, minunîndu-se fi ei, ca atîţia alţii, că nu se conducea după
nici un desen, după nici un plan aşternut pe hîrtie, aşa cum obişnuieşte orice arhitect sau inginer, ci numai după lămuririle pe
care le dădea pe loc :
— Fă cutare şurub, aşa şi aşa !
— Aici îmi pui o roată ! O faci din materialul cutare ; aripa
asta o tai aşa şi aşa...
înarmat cu tot soiul de unelte, punea el însuşi cu nădejde
mîna, spre mirarea muncitorilor, care ajunseră să-l iubească,
fiindcă se purta prieteneşte cu ei şi nu socotea pe nici unul mai
prejos de el. ti iubeau ca pe unul de-ai lor, alcătuind între ei o
familie în mijlocul căreia domnea o desăvârşită înţelegere.
Astfel maşina fu isprăvită la timp, spre marea bucurie a inventatorului. Nu mai lipsea decît motorul ca să poată fi pusă în
mişcare şi, fiindcă el se hotărîse pentru marca „Gnome", i se încuviinţă să plece la Paris. Insă acolo alese unul de la fabrica Seguin. Se înapoie în ţară, rămînînd ca motorul comandat să fie
trimis îndată ce va fi gata. Pînă atunci îşi mută lucrul de la arsenal pe podişul Cotrocenilor, unde găsi un hangar care adăpostise cîndva un balon şi unde fusese un poligon de tragere. Podişul
fu prefăcut în cîmp de încercări şi, deşi motorul era aşteptat CU

multă înfrigurare, el sosi cu mare întîrziere : abia la 29 mai 1910.
Fie şi-aşa ! Bine c-a venit, In fine ! Vlaicu se simţea de astădată ca-n paradis. Visul pentru care se străduise atîţia ani era
gata de împlinire. Nu mai trebuia decît puţin şi avea să închidă
gurile rele ale potrivnicilor care îl vrăjmăşeau fără să ştie şi ei de
ce, poate doar din răutate şi invidie.
După ce totul fu gata şi motorul pus la locul său, Vlaicu încercă cel dintîi zbor în faţa unui potop de oameni, aleşi pe sprinceană din toate păturile : politice, ştiinţifice şi culturale. între ei
se aflau şi cîţiva membri ai curţii. A fost parcă un făcut : ghinionul se ţinu scai de el şi de astă-dată, deoarece nu reuşi să zboare
nici la prima, nici la a doua încercare.

IV
PE CÎMPIA BLAJULUI

După acest eşec uluitor, e lesne de înţeles zbuciumul lui Aurel Vlaicu. Cîteva zile lungi, nesfîrşite, fu cuprins de o mîhnire
soră cu moartea. Dar încet, încet, îşi veni în fire şi, pînă la urmă,
descoperi pricina nereuşitei. Ea se datora mai degrabă unei zăpăceli proprii firilor timide. Mai toţi prietenii îl trăgeau care încolo, care încoace, cerîndu-i ba una, ba alta. Sfiala îl împiedica
să le spună :
— Lăsaţi-mă în pace, oameni buni ! Aveţi răbdare pînă voi
descoperi singur buba.
Lui Pătrăşcanu îi spuse :
— Trebuie să lucrez pe îndelete, nu în pripă, nu luat cu;

zorul, că mă zăpăcesc şi atunci iese prost, aşa cum ai văzut. Vreau
să văd cu ochii mei ce-mi trebuie, nu cu ochii altora, care se bagă
unde nu le fierbe oala. Ce, vreţi să mă dau de-a berbeleacul ?
Că avea dreptate s-a dovedit nu mult după aceea. Luîndu-se
măsuri de îngrădire a cîmpului, nu mai putea de aci încolo să
pătrundă acolo nimeni şi aşa Aurel Vlaicu putu să
înveţe în linişte cîrma avionului şi să stăpînească fără tulburare toate tainele
pilotării. Acum totul mergea strună şi aviatorul parcă era altul.
Devenise stăpîn pe sine, nu mai şovăia, nu mai plutea în nesigu-:
ranţă, era cu desăvîrşire călare pe undele văzduhului şi ştia să le
înfrunte.
Zbură de mai multe ori în faţa unui mare iubitor al aviaţiei,
prinţul Valentin Bibescu, care-şi construise un hangar alături de
al său şi era hotărît să aducă în ţară avioane tip Farman şi Bleriot.
Acesta rămase uluit de măiestria lui Aurel Vlaicu. La 23 august
1910, luîndu-se la întrecere cu prinţul Bibescu şi cu francezul
Michel Molia, adus ca pilot la aerodromul care se înfiinţase la
Chitila, i-a depăşit pe amîndoi. Căpătase o iscusinţă deosebită în
jocul virajelor şi multora le zvîcnea inima de frică văzîndu-l cum

se lasă vrăjit de ele, ca un copil neastîmpărat, căruia nu-i pasă
de nici o primejdie. Qnd pornea odată, nimic nu-l mai putea reţine, atât era de înfierbîntat de aceste zboruri acrobatice.
Fiindcă rosturile acestei proaspete invenţii, menită să devie
mai tîrziu o armă năprasnică în războaie, interesau în primul rînd
armata, se hotărî ca şi Vlaicu să ia parte la manevrele de toamnă
din 1910, dîndu-i-se o anumită însărcinare pentru a se cunoaşte
chiar pe teren folosul avionului. Trimis pe cîmpul unde se afla
comandamentul, Vlaicu ateriza chiar pe locul indicat, predînd un
plic oficial principelui Ferdinand, viitorul rege, care se afla acolo
înconjurat de mai mulţi generali. Dovada care se cerea fusese împlinită la tanc şi aviatorul se alese nu numai cu mulţumiri, dar şi
cu o bună răsplată, pentru că generalul Crăiniceanu, care era ministru de război, îi spuse solemn, în auzul tuturor :
— Domnule Vlaicu, în urma propunerii mele, consiliul de
miniştri a aprobat să ţi se acorde o răsplată de cincizeci de mii
de lei.
Era desigur o sumă destul de frumuşică pe vremea aceea.
La această primă bucurie a aviatorului, se adăugi în curînd
şi o a doua. La 17 octombrie 1910, se organiză un mare miting

de aviaţie, de către un comitet în frunte cu ministrul de război.
Rostul său era, după cum arătau afişele, experimentarea celui
dinţii avion românesc, „inventat, construit şi pilotat de inginerul
român Aurel Vlaicu**
A fost o magnifică sărbătoare : lumea dădea năvală de pretutindeni şi, pe hipodrom, n-a mai încăput atîta mulţime cîtă se
grăbea să vie. Mîndria lui Vlaicu n-a fost numai aceea de a vedea
că toţi fruntaşii ţării au ţinut să fie de faţă la izbînda unui frate
de-al nostru, ci şi pentru că zbura sub acelaşi cer pe care-l înfruntaşe triumfător, cu patru ani mai înainte, aviatorul francez
Louis Bleriot, în admiraţia mulţimii uluite şi care, pe atunci, stîrnise o adîncă frămîntare în inima sa. Bleriot ajunsese un fel de
umbră care-l urmărea şi niciodată Vlaicu nu scăpa ocazia de a
spune prietenilor cu încrederea lui neclintită :
— îl bat cu pasărea mea, îl bat! Tot eu îs mai tare ca el.
De bună seamă că mitingul făcu să-i crească şi mai mult
faima, căci se încheie cu un triumf răsunător. Din vînzarea biletelor i se făcu şi lui o bună parte. Cu ceea ce cîştigă acum şi as
banii de la premiu, Vlaicu putu să-şi construiască al doilea avion,
la Şcoala Superioară de Arte şi Meserii, aducîndu-i numeroase
modificări. Negreşit că el nu-şi socotea, cu aceasta, munca încheiată, căci mintea lui era în necontenită cercetare. Dealtfel, biruinţele altora însemnau un

puternic îndemn pentru el ca să întreacă pe toţi constructorii de avioane. Astfel, deschiderea şcolii de la Chitila, prin stăruinţele avocatului Cerchez, care a adus piloţi-instructori din Franţa pentru formarea piloţilor români, pe
aparate străine ; apoi şcoala întemeiată de prinţul Valentin Bibescu, chiar alături de hangarul care adăpostea avionul inventat
şi fabricat de Vlaicu în ţară (nu adus din străinătate ca celelalte),
îi deschisese perspectiva înfiinţării unei fabrici proprii. Tocmai în
aceasta stă marele său merit pentru istoria aviaţiei româneşti, întrucât el a zburat cu avionul lui, nu al altora şi s-a străduit să
creeze o industrie românească.
Din nefericire, biruinţele de la noi din ţară n-avură decît un
ecou de scurtă durată. Cîrmuirea noastră continua să-şi ţină ochii
mereu aţintiţi peste graniţe după vechiul ei obicei. între timp se
schimbă guvernul. Veni unul conservator, în sinul căruia Vlaicu
nu avu timp să-şi găsească o protecţie, pentru că, fără protecţie,
nimic nu se mişca. Aşa că noul guvern făcu comenzi de avioane,
pentru armată, la fabricile din străinătate, sfîşiind sufletul transilvăneanului nostru care se aştepta, oricum, la o mai mare preţuire, ceea ce ar fi dus la împlinirea ţelurilor lui şi i-ar fi dat
prilejul să ajungă pînă la noi şi cu alte însemnate născociri.
Dar fraţii săi de peste munţi nu-l uitau, nu puteau să-l uite.

Şi cînd ei organizară, în anul 1911, marile serbări de la Blaj în
numele societăţii „Astra", îl poftiră să facă pe Cîmpia libertăţii
o demonstraţie aviatică. Serbările n-aveau numai un program
cultural, acolo se expunea orice înfăptuire de seamă de pe alte
tărîmuri făcută de românii noştri.
La aceste serbări veniră nu numai românii din toate părţile
Transilvaniei, ci şi fraţii lor din regat, figurile cele mai de seamă
din lumea literară şi teatrală, între care Octavian Goga şi I. L. Caragiale.
Cînd feciorul plugarului din Binţinţi îşi scoase aparatul din
hangar, norodul care alergă într-acolo se simţi înălţat şi el de bucurie. A fost pentru Vlaicu poate cea mai strălucită zi de slavă,
cînd i s-a dovedit atîta dragoste cît rar îi e dat omului să guste
în viaţă. De cum coborî din cerul pe care îl cucerise pentru neamul său, aviatorul fu purtat iarăşi pe sus, nu pe aripile avionului,
ci pe braţele oamenilor, ca un adevărat prinţ, care se întoarce pe
pămînt după o mare biruinţă, încărcat de cinste. Toată lumea era
adine mişcată şi chiar ochii poetului Octavian Goga şiroiau de lacrimile bucuriei.
Acolo, deasupra cîmpiei Blajului, pe cînd se rotea în temerarele sale virajuri, iar jos mulţimea fremăta de teama prăbuşirii,
străluci mai puternic ca oricînd în inima sa dorinţa de a uni,

printr-un zbor cu tîlc, peste munţii Carpaţi, ţinuturile transilvănene cu vechiul regat.
După vîlva de la Blaj, care a răzbit şi dincolo de graniţe,
prietenii nu-l slăbiră pînă ce nu făgădui că va zbura şi în alte
oraşe din Transilvania, alegînd pentru început Sibiul şi Braşovul.
Din păcate, vremea nu se arătă prielnică, aşa că, în nici un oraş,
lumea adunată nu avu bucuria să-l vadă ridieîndu-se în văzduh şi
nici mîndria naţională pe care o simţiseră semenii lor din cetatea
metropolitană a Blajului.
Cu toate acestea, în sufletul lui Vlaicu mocnea o dramă ascunsă de care nimeni habar n-avea. De bună seamă, el nu se putea
plînge că nu culesese din belşug laurii biruinţei. Dar pretutindeni
unde călca cu piciorul i se tot cerea să zboare—, să zboare mereu.
Ori tocmai aceste insistenţe începuseră să-l supere, să-l doară.
Îşi zicea pe bună dreptate :
— Oamenii aceştia nu vor să înţeleagă că eu nu sînt pilot,
d inventator. Am zămislit im nou tip de avion, dar nu cu gîndul
ca să-l conduc eu, ci să-l construiesc pentru folosinţa altora, să am
lucrători într-o fabrică a mea, pe care să-i învăţ meşteşugul după
arătările mele, după modelul ce l-am plăsmuit eu.
Nu puţini dintre prietenii săi l-au auzit tînguindu-se adeseori :

— Nu tăgăduiesc că nu-mi face plăcere să zbor, dar aceasta
o fac mai mult ca să dovedesc, şi celor care cred în mine, şi celor
care mă pizmuiese, că pasărea mea îndeplineşte toate condiţiile
mecanice ale zborului. De ce oamenii care sînt la cârma ţării au
dat mîna cu străinii şi aduc avioane numai de la ei, cînd, dacă ar
ţine seamă de mine, care^s imul de-ai lor şi mi-ar înlesni să întemeiez o fabrică, aş face lucruri mult mai de ispravă şi am avea
o firmă curat românească ?
Dar lucrurile nu mergeau aşa cum voia el, aşa că îşi ducea
viaţa mai departe, alături de visul său. Şi pentru că n-avea încotro, trebuia să zboare, mereu să zboare, parcă numai ca să
aducă ţării aminte că e încă în viaţă şi că n-a părăsit lupta cu cei
care îi sînt potrivnici. Afară de aceasta, avea de înlăturat atîtea
faime care răsăreau pe alte meleaguri şi tindeau să pătrundă şi la
noi, întunecând propria-i strălucire dobîndită cu atîtea jertfe.
Cum începură serbările de la Iaşi, cu prilejul împlinirii a
cincizeci de ani de la înfiinţarea universităţii, cînd s-a dezvelit şi
statuia lui Mihail Kogălniceanu, zburătorul nostru veni şi el cu
avionul în capitala Moldovei.

Ca să fie totul în regulă, Vlaicu avu grijă să trimeată o telegramă comandantului garnizoanei Iaşi, vestindu-l că va zbura deasupra oraşului într-una din zilele serbărilor. Aşa şi făcu. In ziua de vineri 30 septembrie 1911, ieşenii fură surprinşi de ivirea pe cer a zburătorului transilvănean. Cine voia să mai ştie ceva de programul serbărilor ? Nu mai era nici o ordine, toţi dădeau buzna spre cîmpul de la Copou, în clipa în care au înţeles că Vlaicu isprăvise cu rotirile lui prin văzduh şi coborâse acolo. Cum timp de o jumătate de oră, la o înălţime de opt sute de metri, străbătuse tot oraşul în lung şi lat, toată lumea, bărbaţi, femei şi! copii ieşiseră din case şi doreau să4 vadă la faţă. Biruinţa temerarului aviator întrecuse orice aşteptare.

V

SE IVEŞTE DRAGOSTEA

Prin septembrie 1911, Vlaicu plecă la Braşov, ca să facă şi acolo, în urma angajamentului ce-şi luase, o demonstraţie cu aparatul său. Timpul însă nu era prielnic, ploua mereu şi, cînd ploaia înceta, o haită de nori negri, pântecoşi, posomorau mai departe ceruL Zburătorul aşteptă o zi, două, trei, doar-doar s-o mai limpezi văzduhul. în acest timp se preumbla prin oraş încoace şi-ncolo, ca să alunge plictiseala. într-una din zile, pe cînd urcase

agale muntele TKmpa, întîlni o fată brună, înaltă şi subţire ca o
trestie. Ea, văzîndu-l, îi zîmbi ca unui prieten vechi.
Vlaicu se uită mirat la ea şi o întrebă :
— Mă cunoşti, domnişoară ?
Fata rîse zglobiu arăUndu-şi perlele dinţilor şi răspunse :
— Cine nu te cunoaşte pe dumneata ?
Avea, oricum, dreptate. Cine nu cunoştea pe Aurel Vlaicu,
marele inventator şi zburător român, despre care toată lumea
vorbea cu admiraţie şi căruia ziarele îi puneau chipul la loc de
cinste pe pagina întîia ?
La dnept vorbind, tînărului Vlaicu nu-i displăcu fata, ba o găsi
chiar frumoasă şi deşteaptă. Numai că el era, din păcate, aşa de
timid că aproape îl speriau femeile şi, din cauza asta, se ferea
mereu de ele, cu toate că unele, atrase de faima lui de aviator,
îi dădeau ghes uneori. Singura legătură, şi aceea mai degrabă
prietenească, o avusese la Miinchen, pe vremea studenţiei, cu
Grete, nepoata gazdei. După aceea el nu mai cunoscu gingăşia
iubirii. îşi dădea seama că nu e un bărbat frumos şi, dacă o fată
se uita la el, o făcea numai din interes : voia să se mărite şi să-şi
facă un rost în lume.
Tot asta o fi urmărit şi Marioara Bărbulescu (aşa o chema

pe fată), adică să se mărite ? Chiar dacă aşa era, Vlaicu nu mai
putea să se rupă de ea. Nu numai că era frumoasă cum „numa-n
vis un înger se arată", dar avea im farmec care prindea pe oricine
în mrejele sale. Şi tînărul Vlaicu se lăsă prins în farmecul ei cînd
nici nu se aştepta.
Din ceasul acela icoana ei nu-l mai părăsi. îl însoţea pretutindeni, ca o tovarăşă fidelă de viaţă. Se pare că între cei doi
n-au fost cuvinte de dragoste obişnuite, plimbări „sub clar de
lună" sau mărturisiri de credinţă veşnică. Nu. Amîndoi, dacă se
înţeleseseră asupra simţămintelor lor, hotărîseră să se unească
fără vorbe multe şi fără meşteşugurile graiului.
Odată, cînd el coborî cu avionul din văzduh, alergă la ea şi o
întrebă :
— Ia spune, Măria, ţi-a plăcut cum am zburat ?
— Mda, răspunse fata cam în doi peri, lăsînd privirile în jos.
Aviatorul rămase înmărmurit.
— Pentru tine am zburat astăzi şi cînd colo... văd că...
— Să-ţi spun drept, eu în locul tău n-aş zbura deloc.
— De ce ? Spune-mi, de ce ?
— Tu n-ar trebui să faci altceva decît să construieşti avioane, nicidecum să zbori... Tu eşti inventator, nu aviator...
Vlaicu rămase înlemnit auzind cele de mai sus.
Fata cu adevărat îi citise în suflet. Tot gîndurile astea îl băteau şi pe el. Dar, mai mult decît îi citise în suflet, ea îi dădea

în vileag dragostea pe care i-o purta. Altfel de ce s-ar fi temut să
nu se prăbuşească şi să-l piardă ?...
„Mă iubeşte, ţine la viaţa mea !" îşi spuse Vlaicu. De atunci
se simţi mai legat de frageda Măria. Şi gîndind aşa, socoti că a
venit, în sfîrşit, vremea să cunoască pe părinţii ei.
Tatăl fetei, Gheorghe Bărbulescu, era de fel din Dîrste, de
lîngă Braşov. Venise la Ploieşti de mic, cînd nici nu împlinise
opt ani şi crescuse în muncă aspră. Insă datorită sîrguinţei şi mai
ales norocului, înfiinţa o fabrică de tîmplărie, care îl îmbogăţi,
îşi cumpără o vie la Valea-Călugărească, unde ridică o vilă, căreia
îi spunea „Stella", după numele soţiei. Familia locuia însă mai
mult la Ploieşti.
Aurel Vlaicu făcu o vizită familiei Bărbulescu şi rămase de-a
dreptul uluit de bogăţia părinţilor Măriei.
Gîndeam că fata îşi va face un rost, mâritîndu-se cu mine;
cînd colo, eu sînt vînător de zestre...
De fapt, tatăl ei, Gheorghe, era un om simplu, fără cultură,
dar ager la minte şi energic cît zece oameni. Din capul locului, el
se hotărî să dea pe singura lui fată după un inginer. Pentru acest
titlu avea, ca orice om simplu, o mare consideraţie. De zburat însă

nici nu vrea să audă, socotind că aviatorii nu sînt decît tineri
scrîntiţi la cap, care-şi bat joc de viaţă.
— Domnule inginer, îi spuse bătrînul, eu unul am făcut multe lucruri de cînd sînt pe lume. Uite, am curaj să o fac şi
pe-asta : pui cîteva milioane la bătaie şi-ţi înfiinţez o fabrică de
avioane după invenţia dumitale. Nu, nu pierd banii, vînd statului
avioanele şi ştiu eu cuta trebuie să procedez ca să le cumpere de
la noi, nu să le comande în străinătate.
— Cum ? făcu nedumerit naivul VlaiciL
— Ungem osia, fîrtate, că altfel scîrţîie... Lasă că te-nvăţ eu
cu timpul cum să te descurci... In privinţa asta sînt doftor în
materie.
Aurel Vlaicu plecă năucit din casa Bărbuleştilor, de parcă
pusese piciorul într-un loc neingăduit De atunci nu le mai calcă
pragul, invocând tot felul de motive în care nici el nu credea.
Mustrările de cuget II copleşeau. Cum o să devină el vînător de
zestre ? Cum să primească o fabrică de-a gata căzută parcă din
cer ? Nu va nimeri în gura lumii ? Prietenii nu-l vor arăta cu degetul, privindu-l cu dispreţ ? Şi ce va zice ţara ? Uite, primul
aviator român era un vînător de zestre...
Hărţuit de aceste prejudecăţi adine înrădăcinate în fiinţa lui,

Aurel Vlaicu se retrase din „frumoasa aventură*, cum îi spunea,
şi se făcu nevăzut Maria, iubita părăsită atît de crud, fără măcar
să afle pentru ce anume, suferi mult şi se lăsă pradă bolii pe care
o contractase în urma unei răceli.

VI
LA ASPERN

Pe firul timpului se scurseră mai bine de doi ani. într-o bună
zi, un bun prieten din Austria îi scrise :
„Dragă Aurel, e vorba să se ţină la Aspern, lingă Viena, un
concurs internaţional de aviaţie, la care vor lua parte zburători
din toate colţurile pămîntuluL Ce-ar fi dacă ai veni şi tu ? Pînă
în iunie e destul timp să te tot pregăteşti. N-ar strica să vii cu cel
de-al doilea aparat, acela construit la Şcoala voastră de Arte şi
Meserii, pe care II vei pune în mişcare, deocamdată, cu motorul
de la celălalt, dacă n-ai încă pe cel de o sută de cai putere. Sigur
că te vei lupta cu potrivnici de seamă, din felurite neamuri, dar
asta va fi o mare cinste pentru tine şi pentru ţara noastră. Printre ei îţi pomenesc mai ales de spaniolul Roland Gaross, vestitul
aviator. Sînt sigur că o să ieşi biruitor, într-un fel sau altuL Aşa
că hotărăşte-te şi vino !..."
Vlaicu dădu ascultare îndemnului şi duminică 10 iunie 1912,

ziua în care începeau concursurile, era de faţă la chemare. Se
aflau acolo arhiducele Leopold Salvator şi încă alţi membri din
familia domnitoare. Pe cîmpul de la Aspern era o mare de capete
şi întrecerea cu atîţia rivali străini, care nu se cunoşteau decît
numai din informaţiile ziarelor, a fost una din cele mai palpitante
şi temerare întru cucerirea căilor văzduhului. Aurel Vlaicu al
nostru avea prilejul să-şi arate încă o dată măiestria în toată voia.
Virajurile sale mortale uimiră nu numai pe cei care veniseră doar
de plăcere, atraşi de noul sport care „prindea aripi", întrucît, pentru ei, aviaţia era un spectacol sportiv, dar şi pe cei din juriu, chemaţi să judece iscusinţa zburătorilor.
Concursurile ţinură mai bine de o săptămînă, ceea ce nu e
de mirare, fiindcă era vorba de o competiţie la care se înscriseseră patruzeci şi trei de aviatori. La concursurile pe categorii,
Vlaicu luîndu-se la întrecere mai ales cu spaniolul, care venise cu
un aparat Bleriot, era gata-gata să i-o ia înainte. La concursul de
aterizări într-un punct anumit, ajunse imediat după Roland
Garros şi căpătă premiul al doilea. Insă la concursul de ochire,
spaniolul rămase departe, în urmă şi cîştigă Vlaicu premiul întâi. La concursul de înălţime, amîndoi fură clasificaţi la egalitate.

Aşa că zburătorul român plecă fericit de la Aspern, obţinînd
premii de cea mai mare însemnătate, plus vreo şase mii patru
sute de coroane.
Dar cînd se întoarse în ţară, un plic cernit îl vesti că aceea
pe care o iubise şi voia să şi-o facă tovarăşă de viaţă murise între
timp şi fusese înmormântată.

VII
ULTIMUL ZBOR

Aurel Vlaicu era un mare sentimental şi cei care îl cunoscuseră îşi dădeau prea bine seama ce preţ greu avea o asemenea
veste. Mai ales remuşcările îi pustnseră sufletul Mereu se învinuia că părăsise pe Măria. Poate că, dacă o lua de nevastă, trecînd peste gura lumii, aleasa inimii lui ar fi trăit.
E drept că părinţii fetei se zbătuseră să învingă boala, făcînd
tot ce le stătea în putinţă. O duseseră pe Măria la Davos, în Elveţia, dind-o în seama celor mai pricepuţi doctori din lume. Dar nici
asta nu folosi la nimic ; tuberculoza ieşi învingătoare şi de
astă dată.
De atunci Vlaicu nu mai simţea nimic, nu mai dorea nimic.
Cînd se pomeni cu reprezentantul marii fabrici Marconi din
Anglia, care venise să-i propună o tovărăşie avînd drept scop fabricarea avioanelor model Vlaicu, el rămase aproape mut, ca şi
cînd nici nu l-ar fi interesat o astfel de propunere.
Trimisul insista :

— Dar, domnule Vlaicu, oferta noastră înseamnă pentru
dumneavoastră un succes mare, recunoaşterea invenţiei pe plan
mondial.
Vlaicu abia catadicsi să îngaime :
— Bine, domnule, voi face-o şi pe-asta. Mă voi duce la Londra. Şi clătină din cap a încuviinţare. De fapt părea destul de
mihnit : pe lîngă nenorocirea prilejuită de moartea iubitei, mai
venea şi aceea a nepăsării celor suspuşi faţă de invenţia sa. Şi,
acum, uite, veneau străinii care îi dădeau preţuirea cuvenită. Ai
noştri cumpărau pentru armată avioane de la ei, iar străinii întorceau privirile spre avionul românesc al lui Vlaicu«. Va să zică
ai noştri îl nesocoteau, iar englezii îl chemau...
— Ei bine, voi merge la Londra, strigă Vlaicu îndîrjit.
Reprezentantul fabricii Marconi îi strînse mina :
— Aşadar, ne-am înţeles. Să fie într-un ceas bun ! Fă-ţi bagajul şi fuga la gară. Dumneata, domnule inginer, eşti un ge^
niu. Altfel nici nu m-aş fi ostenit să te pun pe drumuri.
La Londra treaba merse repede. Şi atît cit mai stătu pînă
cînd se întocmi contractul, prin care marea întreprindere engleză
trebuia să fabrice 500 de avioane, Vlaicu rămase pe malurile
Tamisei.
întors în ţară, veni pe firul timpului, cînd n-o aştepta nimeni,
acea zi fatală : 13 septembrie 1913. Cine îl îndemnase pe Vlaicu

să facă acel rămăşag nenorocit cu pilotul locotenent Zorileanu că
va trece Carpaţii cu hărăbaia lui veche şi cîrpită în mai multe
locuri ? Dispreţul faţă de cei suspuşi ? Prea multă încredere în
puterile sale ? Cine ar putea ghici ?
Fapt este că Aurel Vlaicu decola, pe la ora 3 după-amiază,
îndreptîndu-se spre munţi. Pînă la Cîmpina zborul decurse în
bune condiţiuni. Dar după aceea, pe cînd se afla deasupra văii
Prahovei şi nu se mai zărea sub el teren întins, motorul începu să
dea semne îngrijorătoare. Ca sâ continue drumul In aceste condiţii era o nebunie. Nefericitul zburător începu să caute în dreapta
şi stingă un loc propice pentru aterizare. Nimic ! Nu vedea decît
teren accidentat, rîpi şi vîlcele. Atunci, într-un viraj îndrăzneţ,
vrînd să salte aparatul ca să nu coboare prea repede, s-a întâmplat
tocmai ce nu trebuia. Prăbuşirea a fost năprasnică, avionul s-a
prefăcut în ţăndări, iar zburătorul fără aripi s-a amestecat cu
pămlntuL
Ţara s-a zguduit aflînd cumplita veste, iar 13 septembrie 1913 a fost o zi neagră pentru neamul românesc. Aceasta
era încă o moarte care ne asigura nemurirea, pentru că era, în
fond, un „popas al unei idei în triumf", cum scria marele său prieten Octavian Goga.

Sfârşit
CUPRINS
MAGELLAN
Cea dintîi călătorie în jurul pămintului.....5
CĂPITANUL ROBERT SCOTT
Tragica expediţie la Polul Sud.....38
JEANBART
Legendarul erou al mărilor.....100
ALFRED NOBEL
Un mesager al păcii.....: 127
CUCERITORII VĂZDUHULUI. : : ; : : : 155
Leonardo da Vinci.....156
Francesco Lâna.....165
Fraţii Montgolfier.....168
Contele Zeppelin.....173
Otto Lilienthal.....184
FRAŢII WRIGHT
Cei dintîi aviatori.....189
AUREL VLAICU
Primul zburător român.....216
CALATORII IN TIMP Şl SPAŢIU
CU AJUTORUL CĂRŢILOfc
IONEL POP
Hoinăreli prin natură
ARISTIDE BUHOIU
Slalom pe meridiane
IONEL POP
De la urs la pănţăruş
BARBU APELEVIANU
Edison
*
ION SIMIONESCU
Din ale naturii
*
AUREL LECCA
Uzina Terra

BARBU APELEVIANU
Mari invenţii
M. CORDONEANU — V. NEDEL
100 de monumente şi locuri istorice
ale patriei
ION MICLEA
Ngorongoro
MIHAI BACESCU
Acolo unde Sahara
dispare sub ocean
V. FIROIU
Povestiri despre cutezători
*
ION MEîŢOIU
Scrisori din Scandinavia
*
EUGEN FORA
Am cunoscut copii în lume
*
EUGEN POP
Spre oraşul secret al incaşilor
*
GEORGE SBĂRCEA
Primii paşi spre glorie
*
ALEXANDRU STARK
De ce nu cade soarele?
*
N. L BARBU
Antichitatea clasică.
100 de figuri celebre
*
MIHAI BACESCU
Uzina Aqua
MIHAIL DRUMEŞ
Povestiri despre cutezători

*
VIOREL COSMA
Două milenii de muzică pe
pământul României
Lector : GH. ZARAFU
Tehnoredactor : ELENA GARAJAU
Dat la cules 18.07.1977. Bun de tipar 30.U.1S77.
Apă/ut 1977. Coinanda nr. 1507. Tiraj 120 000.
Brezate 1J0 ooo + legate 10 ooo. Coli de tipar 15.
Comanda- nr. 70 433
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii'
Bucureşti — Piaţa Scînteii nr. 1
Republica Socialista România